

אוסף גליונות מבית צוף הוצאה לאור

אזכרה

פרשת ניצבים וילך תשפ"ו • גליון 392

מאן מלכי רבנן

פרקי חוד ושכיבי אורה
מתהלכות חייו האציליים
של זה מגאוני תקיפי
רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל
בעל ה"חזון יחזקאל"
אב"ד מינסק ומזקני ראשי הישיבות בארה"ק
להגל מלאות יובל שנים להסתלקותו

עזיבת החטא - שינוי ה'דרך' הרעה -
על ידי חיזוק הכח השכלי והתרחקות מתאוות
מין רה"י הגרמ"ה הירש - משנת רמ"ה

ביכורי הלכה - כרך יא'

על הלכות ברכה אחרונה
ברכות ההודאה
ותפלת מנחה ומעריב

הופיע

יסוד התשובה - יעשה עצמו כאלו בו ביום נולד
מין הגר"ח כיינשטיין - שיעור חומש

האם צריך 'עשרה' לקיום מצות שופר?

הגאון רבי עקיבא מדלוב - עטרת המועדים

תלויות בארץ

שו"ת הלכה למעשה

בית המדרש להלכה בהתיישבות - עלון חדש

בענין מצות התשובה

עלון חדש - מבית שירת המועדים

הגאון רבי משה פישל קרויזר

” וברי כי הזוכה ליטול חלק ושותפות בלימוד תורה הלזה,
יחשב לו כאילו הוא עצמו זכה לשבת בבית ה' ולהגות
בתורה”ק עשר שעות ביום, אשריו ואשרי חלקו! ”

היש לך עסקה טובה מזו לימי הדין?

033-780-780

לשותפות
ולמסירת
שמות חייגו:

רבן של ישראל מרן
הגר"ד לונד
שליט"א

תוכן העניינים

♦ אוסף הדעת ♦

- 3 ממגד גרש ירחים
משלחנו של רבינו הגדול
מנן רשכבה"ג הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל
- 5 משנת רמ"ה
רבינו מרן ראש הישיבה רבי
משה הלל הירש שליט"א
- 7 חשבתי דרכי
הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל
- 10 מאמדי חסד לאברהם
הגאון רבי אורי יצחקי שליט"א
- 11 נחלת בנימין
הגאון הגדול
רבי בנימין סורוצקין שליט"א
- 13 עינינו גל
מאמרי עין לא ראתה
- 17 תלויות בארץ
שו"ת הלכה למעשה
בית המדרש להלכה בהתיישבות
- 19 אז נדבר
מחשבות לבני הישיבות

♦ אוסף ההלכה ♦

- 25 שיעורי בינה
הגאון הגדול
רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
- 27 עטרת המועדים
שיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א
- 29 שיעורי ליל שבת
הגאון רבי
מרדכי בונם זילברברג שליט"א
- 31 עומק הפשט
דיוני הלכה אקטואליים
- 39 משא ומתן
הגאון רבי חיים קאהן
בית הוראה עץ חיים מכון לחושן משפט
- 42 תקיעת שופר מדויקת ומהודרת
תמצית ממאמר יודעי תרועה
- 43 פניני הלכה
מראשי ורבי החבורות בישיבת מיר
- 51 אוצר ביכורי הלכה
הגאון רבי אברהם טומבק שליט"א
מתוך הסוגיות והפוסקים
- 59 תוספת שבת
מעלת השבת וקדושתה
- 61 מחשבה קצרה על הדף
תפיסות עומק על סדר הדף היומי
- 63 מסביב לשולחן
שאלות ותשובות
בנושאים הלכתיים אקטואליים
- 65 מבחני לדעת
מבחן בדף היומי, במשנה ברורה
ובחפץ חיים ואהבת חסד

♦ אוסף הפרשה ♦

- 67 שיעור חומש
מאת מרן הגאון הגדול
רבי חיים פיינשטיין שליט"א
- 69 נחל אליהו
משיעורי הגאון
רבי אליהו דיסקין שליט"א
- 71 פניני פרשת השבוע
הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א
- 73 יעלת חן
הרה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א
- 75 מענה יחזקאל
הרה"ג ר' יחזקאל הרטמן שליט"א
- 78 מחשבות טובות
מענה לבני הישיבות בנתיבי העליה
- 79 דעת חכמה
מאוצרו הנפלא של
הגאון ר' יוסף חיים אלבונים שליט"א
- 81 עמק השבע
עיונים וביאורים במהות הימים בשבוע הבא
הרה"ג ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א
- 85 עלון לשבת
הרה"ג שלמה קולדצקי שליט"א
- 89 שירת התורה
עלון חדש מבית שירת המועדים
- 90 מאן מלכי רבנן
פרקי חיים מהגאון הגדול
רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל
- 95 החדשים מבית
נוף הוצאה לאור

מערכת 'אוסף גיליונות'

a0554006628@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט"א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט"א

הרב חיים וכסלר שליט"א

הרב משה הכהן שליט"א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט"א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט"א

מבית 'צוף'

הוצאה לאור

נתן פלדמן

בכל נושאי האוסף ניתן לפנות בטלפון

0554006628

ממגד גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זצוקללה"ה

פרשת ניצבים-וילך (שנה ז) תשפ"ו לפ"ק * גליון 258 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

'כי המצוה הזאת כו'

מצות התשובה

הרמב"ן מפרש כי פסוק זה נאמר על מצות התשובה, ועל כך נאמר - 'לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא...' כי קרוב אליך הדבר מאד וגו', והיינו שעבודת התשובה איננה עבודה קשה, וכל אחד בטבעו יש לו את האפשרויות לזה.

וראית' בשיחות מרן המשגיח זצ"ל באור 'חזקאל שיש לו מה לתקן, ואף אחד אינו חושב את עצמו לצדיק גמור, ואם ישאלו אותו אם הוא צדיק, יענה ויאמר כי בוודאי אינו צדיק, אבל אם ישאלו אותו מה הם החסידים שהוא צריך לתקן, לא ידע להשיב, רק יאמר שאינו צדיק ויש לו הרבה חטאים, אך אינו יודע מה הם החטאים שלו, ואדם כזה אפילו אם ירצה לשוב בתשובה, כיצד יעשה תשובה אם אינו יודע מה הם החטאים?

אבל מי שהוא בעל שכל מתחיל לחשוב מה לתקן, עכשיו, ולכל הפחות פרט אחד שצריך לתקן, ואם הוא מיואש מעצמו, זה נגד השכל, כי אפשר לחזור בתשובה, יש שערי תשובה ויש מצות התשובה, 'לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא', כי לא קשה לעשות תשובה, ואפשר לעשות תשובה בלי בעיה, אלא שחובת האדם מתחילה ולברר לעצמו על מה לעשות תשובה.

*

תשובה על ביטול עשה

במסילת ישרים (פ"ד) כתב כי התשובה השלמה והחריטה על החטא היא כמו התרת הנדר, וכשם שהחכם מתיר את הנדר מעיקרו כך גם התשובה השלמה עוקרת את החטא למפרע ונחשב כמי שלא חטא כלל.

אמנם יש להסתפק כי לכאורה זה שייך רק בתשובה על לא תעשה, שבתשובה מועילה לכפר לחטא ונחשב כמי שלא חטא כלל, אבל בתשובה על ביטול מצוות עשה, הרי אף שנתכפר החטא, מכל מקום לא קיים את המצוה.

ויכודו שתר"ג מצוות התורה הן רמ"ח מצוות עשה ושם"ה לא תעשה, וכן האדם יש בו רמ"ח איברים ושם"ה גידים, וכמו שיש איברים וגידים בגוף כך גם יש איברים וגידים רוחניים בנפש, וכל מצוה מכוונת כנגד אחד מאיברי הנפש, שעל ידי קיום המצוה זוכה הנפש לשלמותה הרוחנית באותו האבר, ואם כן מי שביטל מצוה עשה, חסר לו השלמות הרוחנית שעל ידי המצוה, ואפילו אם עשה תשובה, הרי סוף סוף לא קיים את המצוה.

ומצינו שאמרו חז"ל (קידושין מ"א) אפילו חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאלו עשה, והוא דווקא בזמן שחשב לקיים את המצוה ונאנס, אז מעלה עליו הכתוב כאלו עשה, אבל אם ביטל את המצוה לכתחילה שלא מתוך אונס, אינו נחשב כאלו עשה, ואפילו אם לבסוף יעשה תשובה, זה מועיל רק שלא יענש בגיהנום על ביטול המצוה, אבל עדיין תחסר לו השלמות הרוחנית שבנפשו, וצ"ע.

[א.ה. והעירו לס' לב אליהו ועוד שנקטו שתחסר לו קיום המצוה, ולכגי תשובה מאהבה שעושין לו דוגנות כזכיות עו"י עוד.]

*

תשובה על מידות רעות

הנה מלבד מה שיש חיוב תשובה על עבירות שבמעשים, יש גם חיוב תשובה על מידות רעות

שבלב, וכמו שכתב הרמב"ם (הל' תשובה ז,ג) "אל תאמר שישן התשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגול וגניבה, אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מהן, מן הכעס ומן האהבה ומן הקנאה ומן התחרות ומן ההיתלות ומן רדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות ומכיוצא בהן, מן הכל צריך לחזור בתשובה. ואלו העוונות קשים מאותם שיש בהם מעשה שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם, וכן הוא אומר יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו", ע"כ.

כלומר שיש חיוב תשובה גם על דברים שבלב שאינם לא בדיבור ולא במחשבה, ואינו עושה שום מעשים רעים, וגם לא חסרים אצלו מעשים טובים, רק בלב יש דעות רעות, "ודעות" הכוונה למידות, וכגון מה שהיכיר הרמב"ם, כעס, או אהבה, היינו חסירון באהבת הבריות, או קנאה, או אהוה, שבכל אלו הדברים אינו פוגע בשום אדם, וגם אינו מדבר בפניו, רק זהו הטבע שלו, שיש בו מידות רעות.

ובאמת הרי ידוע כי מידות טובות ומידות רעות עוברות בתורשה, ולפעמים אדם נולד עם טבע של מידות רעות, וכבר מלידתו יש בו טבע של קנאה, וכן אהבת הכבוד, מלידתו זהו טבעו שנמשך אחר הכבוד, ואינו עושה מעשים רעים בידיים, אבל קיים בו הטבע הזה של "דעות רעות", וחידוש הרמב"ם שחיוב לשנות את טבעו ומהותו, שלא יהיו בלבו דעות ומידות רעות, ולאכזרה הרי אינו אשם בזה שיש לו מידות רעות, כי הרי זהו טבעו שנולד, או קיבל השפעה על מידות רעות כאלו, ומהו החטא בזה שיש לו מידות רעות כל עוד שאינו עושה מעשים אסורים ואינו פוגע בשום אדם, ומדוע צריך לחזור בתשובה?

ויש לכאור כי חטא הוא מלשון חסירון, כמ"ש (מלכים א א,כב) "והייתי אני ובני שלמה חטאים", ופירש רש"י "חסרים ומנועים מן הגדולה כמו לא השערה ולא יחטיא", והיינו שחטא אינו דווקא עבירה במעשה, אלא כל חסירון שלמות נחשב 'חטא', והאדם חייב להיות בשלמות. שזהו חיוב 'להלכת בדרכיו', להימנות להקב"ה במידות הטובות, כמאמרם (שבת קל"ג) מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום, וגם מי שגדל עם טבע של מידות רעות, חייב לשנות את טבעו ולהשתדל לקבל שלמות, ואף על פי שלא עשה מעשה אסור, מכל מקום הרי הוא חסר בשלמות ואינו בדרגה מל האמת אמת'.

זהו חיוב התשובה מן הדעות הרעות, להשתדל לקבל שלמות ולתקן את טבעו.

וכתב הרמב"ם שם כי זוהי עבודה קשה מאד להתגבר כנגד הטבע.

והעצה לזה אמרו חז"ל (תמיד כח,א) איזוהי היא ישרה שיבור לו האדם יאהב את התוכחות. כי הדך מעצמו בלי תוכחה אינו מרגיש חסרונותיו, ועם תוכחות הוא שומע מה החסרונות שיש לו, ואם הוא אדם אמת, הוא מודה מה האמת ומתקן.

והנה יש תוכחה שאדם שומע מאחרים, אך יש גם עצה אחרת, ללמוד ספרי מוסר, שהם גם כן תוכחה, ומי שהוא איש אמת, שרוצה את האמת ורוצה לתקן את עצמו למצוא מה צריך לתקן, בספרי המוסר יוכל למצוא את מבוקשו.

*

הרמב"ם בסוף הלכות מקוואות כתב כי "המכוון לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות, כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור, הרי הוא אומר וזדקתי עליכם מים טהורים וטהרתם", היינו שעסק הטהרה מועיל להיטהר ולחזור בתשובה מכל המידות הרעות.

דבריהם הם זכרונם

כיצד מוסיפים יראת שמים?

הארכנו במדור 'מי הרחמים' בענין חסרון חרדת הדין בזמננו בשל מיעוט היראת שמים, והדרך להוסיף יראת שמים, ע"י התקרבות ליראים, נביא אריכות מדברי רבינו בענין זה:

כיצד מוסיפים יראת שמים? הדרך היא על ידי לימוד ספרי המוסר, מסילת ישרים, שערי תשובה, חובות הלבבות, וארחות צדיקים, וכל ספרי המוסר, יש עוד הרבה ספרי מוסר, לעסוק בהם דברים המוסיפים יראת שמים, וזהו המצוה, לעסוק בהוספת יראה! עם העצות המועילות לזה, המבוארות בכל ספרי המוסר.

ויראת שמים תלויה גם בחינוך, שאדם מקבל חינוך של יראת שמים, יש חינוך שהבית מחנך, שבבית יש יראת שמים, וכן יש יראת שמים במוסדות החינוך, בבית הספר ובחיידר, בישיבה קטנה ובישיבה גדולה, והכל תלוי לפי מה שרואים שם, האם יש שם יראת שמים או שאין שם יראת שמים.

וגם יש שיחות מוסר בשיבות, וזה תלוי מה השיחה, האם השיחה מוסיפה יראת שמים, או שהיא סתם שיחת מוסר בדברים אחרים, פטש בדברי אגדה, שאינו שייך ליראת שמים, והחיוב להוסיף יראת שמים, שיהיו שיחות עם יראת שמים!

והיינו, שיש אנשים שתלוי בידם להשפיע יראת שמים, וגם כל אחד יכול להשפיע על עצמו, בכל מיני דרכים ששייך, להוסיף יראת שמים.

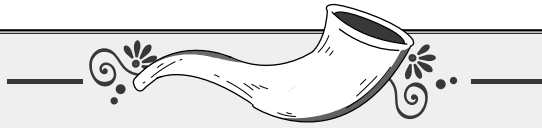
וכבר סיפרתי את המעשה שהיה באחד שלמד בישיבתנו, וכיום יש לו תפקיד עם ניסיונות קשיים, שקשה לנהוג בישרות, והוא עומד בקשיים האלו ואינו נכשל, ואמר לי פעם כיצד ומכוח מה הוא עומד בזה? מפני שהוא למד בישיבה וראה את הרב מפוניב' ואת המשגיח האור: יחזקאל זכרונם לברכה, וראה אצלם יראת שמים, ומהו הוא קיבל יראת שמים, ואפילו מה שלל דבריו במפורש, אבל הוא ראה את הנהגתם וראה יראת שמים, וכשרואים יראת שמים זה משפיע!

וידוע שרבי אלחנן וסרמן בכל שנה בחודש אלול היה נוסע לחפץ חיים, למרות שהוא היה ראש ישיבה בברנוביץ, באלול הוא היה דואג לעצמו, כי צריך להוסיף יראת שמים, והיה נוסע לחפץ חיים באלול לקבל השפעה ממנו, ולאחר שנפטר החפץ חיים הוא נסע לקלם, שגם שם הייתה השפעה מרובה של יראת שמים, וכך חיפש כל מיני דרכים לקבל השפעה, ולא סמך על עצמו אלא חיפש מקום שישפיע עליו.

ומעשה שהיה בתלמיד חכם שנסע פעם לאחד מגדולי הצדיקים, וחזר ממנו מלא התפעלות, ושאלו אותו מה ראתי שם וממה אתה מתפעל, והשיב: ראיתי שיש ריבון ש עולם, ושאלו, וכי עד עכשיו לא ידעת זאת? ואמר: בודאי ידעתי והאמנתי, אך לא ראיתי זאת בחוש, ונעשתי שנשענתי על הצדיק ראיתי אדם כזה ששרואים אותו נזכרים שיש השגחה, וכשרואים בחוש זה משפיע יותר מדיעה ואמונה.

ובעין זה מסופר על אחד שהיה למדן גדול, ונסע לאחד הצדיקים וחזר מלא התפעלות, ושאלו אותו מה חידש לך, הרי אתה למדן ובקי יותר ממני, והשיב ואמר, שיש הרבה מצוות בתורה שיש עליהם מסכתות, וכגון שבת, ירויוביק, בבא קטן וכו', אבל יש גם מצוות שאין עליהם מסכתות, וכגון יראת שמים, אהבת השם, דבקות, ועוד הרבה מעלות לילנות שאין עליהם מסכתות, והצדיק הזה למדן ובקי בעניינים אלו, ובוזה אני תלמידו (ועי' כעין זה במסילת ישרים סדר ירכוח).

כל אחד צריך רב שיחנך אותו לתורה ולמידות טובות וליראת שמים ולכל המעלות והעליונות, וכשיש מחנך רואים את היראת שמים ומתחנכים ממנו, וכתוב בחובות הלבבות (שער התשובה פ"ו) שכל דור אפשר למצוא מורה דרך ליעת את דרך העבודה, ולזהו מושלם בכל העניינים של חובות הלבבות, יש הרבה דברים שיעקרו בלב, יראת שמים, אהבת תורה, ועוד הרבה מעלות, וכל אחד יכול למצוא מורה דרך שישפיע עליו בזה

ימי הרהמים

יראת שמים וחרדת הדין

ובאמת צריך ביאור ממה פחד רבי יוחנן, הרי הוא היה צדיק, וכי היו לו עבירות שצריך לפחד עליהם, וכגון ביטול תורה, הרי הוא לא הלך ארבע אמות בלא תורה (סוכה כחא) וממה פחד.

חרדת הצדיקים על קיצורם בעבודת הש"ת

ויש לפרש כי אין גבול למעלות, וכל אחד לפי דרגתו יתכן שיכול להוסיף משהו יותר, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (בס), "והנה אנשים צדיקים וישרים בלבבותם, שאנה להם כלביא תמיד במחשבותם, וינהמו על חטאיהם כנהמת ים, ועל אשר קצור קצרה ידם בעבודת השם, כי על זה יפסע גבר והרבה אשמה כמו על העבירות החמורות".

היינו שאנשים צדיקים וישרים תמיד אינם רגועים, "וינהמו על חטאיהם כנהמת ים" - שמא היה איהו 'חטא' בשגגה שאינו ידוע להם, "ועל אשר קצור קצרה ידם בעבודת השם" - לא שעשו איסור בפועל, אלא שהיה חסר בשלמות המעשים בעבודת השם, "כי על זה יפסע גבר והרבה אשמה כמו על העבירות החמורות", היינו שאפילו חסרון שלמות בשב ואל תעשה, זה פשע חמור כמו העבירות החמורות.

ועל כך הצדיקים מצטערים ונוהמים "על אשר קצור קצרה ידם בעבודת השם", וכפי הנראה מזה חשש רבי יוחנן בן זכאי, אולי אפשר להיות יותר טוב, יותר שקוע בתורה, עם יותר חסד, ויותר יראת שמים, שיש הרבה דרגות בזה, ושמה הוא לא בשלמות כפי יכולתו.

וידוע שרב סעדיה גאון היה אומר בכל יום וידיו על היום שעבר שלא הגיע לדרגה שהוא אוהו בה היום, כי בכל יום היה מוסיף ומגיע לדרגה גבוהה יותר ביראת שמים ובכל המעלות העליונות, והתוודה שלא הגיע כבר אתמול למעלה הזאת, וכנראה זו הייתה חרדת רבי יוחנן בן זכאי.

באיוו דרך מוליכים אותי

ושמעת' לפרש הלשון "באיוו דרך מוליכים אותי", שרבי יוחנן בן זכאי בודאי ידע שיש לו עולם הבא עבור מעשיו הטובים המרובים, אלא שלא ידע באיוו דרך גיע לעולם הבא, כי יש שצריכים לעבור תחילה דרך גיהנום ורק אחר כך מקבלים את חלקם בעולם הבא, ושמה יצטרך תחילה לעבור אפילו רגע אחד דרך גיהנום שהוא איוו נורא, שהאש של גיהנום היא פי ששים מהאש שלנו (ברכות נזב), ואין לנו מושג מה הם יסורי הגיהנום, והם יסורי הנפש, שהגוף אינו יכול להחזיק מעמד בהם, אבל הנפש קיימת וסובלת את הייסורים, וכפי שאין לנו מושג בגודל השכר ותענוג העולם הבא, אין לנו מושג מה הם יסורי הגיהנום, ומזה חרד רבי יוחנן בן זכאי ("עין כוכב אור מאמר א").

השפעת היראים על הסרים למשמעתם

והגאון רבי ישראל כתב במכתב הג"ל בנוגע להתמעטות חרדת האלול, כי הסיבה לזה "כאשר ספו תמו גדולי היראים אשר חרדתם מאימת המשפט התראה על פניהם ועשתה רושם בלב הסרים אחריהם", היינו שבדורות הקודמים היו הרבה גדולי יראה, וכשראו אותם קיבלו השפעה של יראת שמים, ובמשך הדורות תמו גדולי היראים, וכבר אין ממי לקבל השפעה.

מבואר כי הדרך לקבל יראת שמים היא על ידי שרואים גדולי יראה ולומדים מהנהגתם, ושמעת' פעם ממר' הגה"צ ראלא דסלר זצ"ל שאמר כי בדורות הקודמים היו רואים ברחוב רוב יראת השפעה, גדולי התורה הייתה בצנעה ובחזריות, אבל בימינו הוא להיפך, שהתורה היא בפרסום, ואילו את היראה אין רואים ברחוב, והיינו שירידת הדורות ביראת שמים, וכבר אין רואים את היראה כפי שהיו רואים פעם.

וסיפר לי אחד שלמד בישיבה ומשמש בתפקיד ציבורי חשוב מאד, ואמר כי בתפקידו יש הרבה לחצים לנהוג שלא כהלכה, ויש נאלץ במצב כזהו שאינם עומדים בניסיונות, אבל הוא מצליח ועומד בניסיונות, מפני שלמד בצעירותו בישיבה, וראה את הרב מופתו זצ"ל ואת המשגיח הגר"י לוינשטיין זצ"ל, וכיון שראה את היראת שמים שלהם, זה השפיע עליו מאד שאינו יכול לעשות שלא כדיון.

מלחמת היצר וסייעתא דשמיא

הנה, אלו הם המשפיעים, אבל צריך גם שהאדם בעצמו ירצה להיות מושפע, והיצר הרע מפריע לזה ואינו נותן לקבל השפעה, וידוע כי העצה כנגד היצר הרע היא על ידי התורה, תבלין, אך לא מספיק תורה לבד, וצריכים גם להתפלל ולבקש רחמים, ומי שאינו מבקש רחמים אינו זוכה לסייעתא דשמיא, וכלי סייעתא דשמיא לא שייך שום הצלחה.

חרדת האלול בדורות עברו

ידוע מה שכתב רבי ישראל סלנטר באגירת (אור ישראל יד) "מלפנים כאשר ידעת' כל איש אחוז פלצות מקול הקורא קדוש אלול".

רבי ישראל מתאר שבדור שלפניו היתה פלצות ופחד בחודש אלול מאימת הדין, ואילו בזמנו, כתב הגר"ס, כי "חרדת האלול כמעט נכבתה", ויש רק דרגה קטנה מאד של אימת הדין, כך היה לפני כמה וחמשים שנה בזמן רבי ישראל סלנטר, שעדיין לא נכבתה חרדת האלול לגמרי, והרגישו קצת את אימת הדין.

ושמעת' לפני הרבה שנים מאדם זקן מסלוצק שתיאר מה שראה בצעירותו לפני קרוב למאה שנה, שבשושק עמדו העגלונים, שהיו המקצוע הפשוט ביותר שהיה פעם, וכשהייתה פורצת ביניהם איהו מריבה או סכסוך בחודש אלול, היה האחד אומר לחברו כיצד אתה מדבר? הרי עכשיו אלול! לא היה מפחיד אותו עם 'אלול'... כי אלול היה מפיל פחד על האנשים הפשוטים ביותר, זה היה לפני קרוב למאה שנה, כשעדיין נשאר משהו מאימת הדין.

ואמר לי אדם שאינו מבוגר כל כך, שהוא זכר מלפני כמה שנים שהיה מתגורר באחת מערי השדה, והיו שם בעלי בתים ואנשים פשוטים, והרגיש שם את אימת הדין וחרדת האלול, אבל כאן בבני ברק אינו מרגיש את אימת הדין, במקום תורה בקרב בני תורה לא רואים את אימת הדין, עד כדי כך!

זה כבר לא "כמעט נכבתה" אלא ממש נכבתה, לא רואים את חרדת האלול, ואמנם מן הסתם יש משהו בלב, אבל אין זה ניכר.

מה היא הסיבה ליירידת הדורות? זה לא תלוי בגאונות ולא בצדקות אלא ביראת שמים, וכמו שביאר הגר"ס שם כי הסיבה ליירידת הדורות בהרגשת חרדת האלול היא "כאשר ספו תמו גדולי היראים אשר חרדתם מאימת המשפט התראה על פניהם ועשתה רושם בלב הסרים אחריהם".

חרדת האלול תלויה במדת הירא'ש והכרת האמת

בדורות הקודמים כשהתקרב חודש אלול כבר היתה פלצות, חרדה ופחד מאימת הדין, מפני שכן הטבע, שאם מכירים את המציאות ויודעים שיש דין, יש פחד גדול מאד, וזה תלוי ביראת שמים של כל אחד ואחד, אם הוא מכיר את האמת ואינו משלה את עצמו, ממילא יש פלצות וחרדה גדולה.

כשאדם יודע ומכיר שהעיקר זה חיי הנצח, וכל חיי הנצח שלו תלויים במעשים הטובים, וגם העולם הזה שלו תלוי לפי המעשים הטובים, ממילא בעמדו לפני הדין והמשפט הרי הוא משתדל ומחפש עצות כיצד לזכות בדין, וכמו שכתב בשערי תשובה (בד), "ובעת אשר ידע האדם כי יביא את דינו לפני מלך בשר ודם, הלא יחדר חרדה גדולה וישתה עצות בנפש, ובכל דרכי חריצות יחיש מפלט לו, ולא תעלה על רוחו לפנות על ימין או על שמאל ולהתעסק בירת חפציו", קל וחומר לפי משפט מלך מלכי המלכים הקב"ה, כמה צריך להשתדל ולחפש עצות כדי לזכות בדין.

וכן כתב בשערי תשובה שם כי "הירא את דבר השם, לבו יחיל בקרבנו, בדעתו שכל מעשיו בספר נכתבים, ובעת ההיא האלוקים יביא במשפט את כל מעשה על כל נעלם אם טוב ואם רע, כי האדם נידון בראש השנה וגור דין שלו נחתם ביום הכיפורים", מי שיש לו יראת שמים, וזו זכר וזכר את האמת, שיש דין ומשפט בראש השנה, והכל תלוי במעשים לפי הזכויות, ממילא זה גורם, בדרך הטבע, בלי שום פעולה או התאמצות מיוחדת, שיש בלבו פחד וחרדה גדולה מיום הדין.

חרד על דברי

ועל זה נאמר בהפסרת שבת ראש חודש, שהקב"ה אומר מי הוא האדם שמוצא חן בעיניו? וישעיה (סב), "אלא זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי", עני ונכה רוח זה מי שאינו בעל גאווה, וחרד על דברי זהו מי שיש לו יראת שמים וחרדה, עליו הקב"ה מבט.

ומצינו בגמ' (ברכות כחב), "כשחלה רבי יוחנן בן זכאי ונכנסו תלמידיו לבקרו כיון שראה אותם התחיל לבכות אמרו לו תלמידיו נר ישראל עמוד הימיני פטוי החזק מפני מה אתה בוכה אמר להם אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכים אותי שהיו כאן ומחר בקבר וכו' אף על פי כי היתי בוכה ועכשיו שמוליכים אותי לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה וכו' ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנום ואני יודע באיוו מוליכים אותי ולא אבכה".

וכתב באורחות חיים להרא"ש (אות לב) "ויבהלון רעיונו מדי זכרן חרדת רבן יוחנן זכרוננו לברכה", היינו שאם רבי יוחנן בן זכאי שידע את גדולתו ואת הזכויות שיש לו, ולא טעה בעצמו, אף על פי כן היה ירא וחרד באיוו דרך מוליכים אותו, על אחת כמה וכמה שכל אחד צריך לפחד מזה, ולא יחשוב שהוא יותר צדיק מרבי יוחנן בן זכאי.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת ניצבים-וילך תשפ"ו

הוראת שעה

כיצד מגיעים לדרגה של לימוד בשמחה ובחשק?

[מתוך שו"ת עם רבינו שליט"א
ב'ועידת בני הישיבות' - אב תשפ"ו]

שואל: בחור שכרגע אינו עומד במדרגה של 'חשק' התורה, כיצד יוכל להגיע לצימאון וחשק בתורה?

רבינו שליט"א: כדי שלאדם יהיה חשק ללמוד הוא צריך להגיע למצב של שמחה בתורה, ליהנות מהתורה, שהרי 'פיקודי ה' ישרים משמחי לב', אמנם כדי להגיע למצב של 'משמחי לב' יש שלושה תנאים, המבוארים בדברי רבינו יונה [בפירושו למשלי].

התנאי הראשון - מידות טובות. שכן מידות רעות מורידות את הרמה הרוחנית הכללית של האדם, וממילא הן מהוות סתירה לשמחת התורה. ככל שאדם רוכש יותר מידות טובות הוא נעשה רוחני יותר, וממילא יכול ליהנות מלימוד התורה.

התנאי השני - למעט בגשמיות, ואין הכוונה להתנודות מוחלטת מגשמיות, אלא להיזהר ממצב של ריבוי גשמיות, שכן אדם שקשור יותר מדי לגשמיות אינו יכול להרגיש את מתקנות התורה, שהיא דבר רוחני.

התנאי השלישי - יראת שמים. שכן אדם ירא שמים מבין את גודל חשיבות התורה, שהרי כל תכליתו בעולם היא להידבק בקדוש ברוך הוא, והדרך הטובה ביותר להגיע לכך - וכמעט הדרך היחידה - זה על ידי לימוד התורה. וכאשר אדם מבין ענין זה היטב נעשית התורה חשובה מאוד בעיניו, וממילא יש לו שמחה בלימודה, שכן הוא יודע שעושה את הדבר החשוב ביותר בעולם. אבל כשחסרה לאדם יראת שמים אינו מבין את גודל חשיבות התורה, וממילא אינו מרגיש שמחה בלימודה.

לסיכום: שלושת הדברים שמביאים את האדם לידי שמחת התורה הם: א. מידות טובות. ב. מניעה מריבוי גשמיות. ג. יראת שמים.

שואל: אנו חיים בדור שיש בו ריבוי שפע ותפנוקים, הרבה 'עולם הוח' וגשמיות. השאלה היא, היכן עובר הגבול? כיצד ניתן לדעת האם אדם חי 'בגבולות' הטעם הטוב, או שהוא נסחף יותר מדי לגשמיות?

רבינו שליט"א: מי שלומד מוסר ומתמיד בלימוד התורה יכול להרגיש בעצמו מה ראוי ומה לא. ומי שאינו יודע, יכול להסתכל על אברכים ובחורים חשובים כיצד הם מתנהגים, וללמוד אִסוף

עזיבת החטא - שינוי הדרך הרעה -

על ידי חיזוק הכח השכלי והתרחקות מתאוות

ע"כ. וכתב המשנה ברורה שם (סק"ד), 'דהיינו שיצויר בנפשו תמיד איך שהוא עומד לפני השם יתברך, כי הקדוש ברוך הוא מלאו כל הארץ כבודו', ונמצא לפי זה, שאם אדם מקיים 'שויתי ה' לנגדי תמיד', יזכה על ידי זה ל'יראה וצניעות וקישוט המחשבות וטכסים המידות', ובוזא אפשר לשנות את ה'דרך' לטובה. אמנם זה גופא דבר שקשה להשיגו, ועלינו לחקור בזה, מה הדרך לזכות למדרגת 'שויתי ה' לנגדי תמיד'?

אכן כבר כתב בדברשות הר"ן (דרוש י') שיש באדם שתי כוחות, האחד יש לו נטייה למעלה והשני למטה. וכל אחד מן הכוחות הללו נקל להביאו למה שיש לו נטייה. וכשהכוח השכלי הוא הכח החזק באדם, הוא מושך את האדם לאהוב את הקב"ה, ולנסות להידבק אליו בתכלית, להימשך אחר המצוות ולקיים אותם, ולברוח מן העבירות כבורח מן הנחש. והסיבה שרוב בני האדם אינם מגיעים למעלות אלו, מפני התנגדות הכח השני הנטוע באדם, שמושכו למטה, ולשם יש לו נטייה טבעית, הפוכה מן הכח השכלי, והוא הדמיון אשר באדם, הפונה אל התאוות. ובוזא מבאר הר"ן את המקרא בפרשת עקב (דברים י"ב), 'ועתה ישראל מה ה' אלוךך שואל מעמך כי אם ליראה', וכבר שאלו חכמים (מגילה כה), 'מכלל דיראה מילתא זוטרתי היא?' וביאר הר"ן בזה, שאין הקב"ה שואל ממך דבר שיכבד עליך להשיגו, ושהוא חוץ לטבעך, אלא רק דבר שיש לך נטייה טבעית אליו, ותתענג בו. דהיינו, שכבר מוטבע באדם כוח השכל שמביאו לידי יראה, אלא שצריך תחילה להגביר את כח השכל ע"י ביטול ענייני החומריות, ובאופן כזה אדם מדבק את עצמו בקב"ה, וחושק ללמוד תורה ולקיים מצוות, וזוכה לקיים 'שויתי ה' לנגדי תמיד'.

וכתב החוזה"מ (קובץ אגרות ח"א ז), וז"ל: ליוהר מאוד מאוד באכילת תענוג, ואם בטומאת הגוף יש 'ראשון' לטומאה ויש 'אב' הטומאה ויש 'אבי אבות', בטומאת הנפש של מילוי התאוה באכילת תענוג מתאחד ראשון לטומאה ואב הטומאה ואבי אבות הטומאה. ודבר זה הוא מן השפלים מאד המעכבים את הלימוד, וכדאמרו במדרש, והבוא בתוספות כתובות (קד. ד"ה לא), 'עד שאדם מתפלל שייכנסו דברי תורה לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו'. ואמרו (גיטין ע.) 'סעודה שהנאתך הימנה מושך ירך הימנה', ע"כ.

ולכן העצה לשנות את ה'דרך' שמביאה לחטאים היא שנקבל על עצמנו להתרחק מגשמיות! וכמוכן שאין הכוונה להתנוד לגמרי מגשמיות, אלא רק למעט במקצת את הגשמיות וה'עולם הזה' שמרחיקים אותנו מהקב"ה. וכמוכן שהתרחקות מגשמיות אינה נוגעת רק לגבי אכילה, אלא גם התעניינות בחדשות זה גשמיות, ובחודש אלול פשיטא שצריך לא להתעניין כלל בשום דבר! אבל גם בכל השנה צריך לנעוט בזה ולהתרחק מזה ככל האפשר.

הקב"ה יעזור שנוכח להתרחק מגשמיות ולהתקרב לקב"ה, וכוח השכל ישלוט בנו, ונוכל להתחזק באימות הדין ובמידות טובות ובתורה, ובזכות זה נזכה בדין, אכ"י.

אנו מתקדמים לימי הסליחות, ועלינו לשוב בתשובה שלימה, ולשם כך יש להתבונן בדרכי התשובה. רבינו יונה מבאר את עיקרי התשובה בספרו 'שערי תשובה' (ש"א), וכתב שם (אות ז') 'העיקר הראשון הוא החרטה, יבין בלבו כי רע וזר עזבו את ה', וישיב אל ליבו כי יש עונש ונקם ושלם על העוון, ויתחרט על מעשיו הרעים, ויאמר בלבו מה עשיתי' וכו', עיין שם עוד שהאר"ך בדברי חרטה שהחוטא צריך להרגיש ולהבין, ולאחר מכן כתב (אות יא), 'העיקר השני עזיבת החטא, כי עזוב דרכיו הרעים ויגמור בכל לבבו כי לא יוסיף לשוב בדרך הזה עוד, ואם און פעל לא יוסיף'.

והקשה המשגיח ר' ירוחם, מאחר שאדם כבר מרגיש באמת רגשי חרטה, ואינו אומר זאת מן השפה ולחוץ, כמו שכתב רבינו יונה בעיקר הראשון, אם כן, מה צריך להוסיף לצוות על העיקר השני שהוא עזיבת החטא. הרי אדם שבאמת מתחרט ומבין כמה גרוע לחטוא, בוודאי מקבל על עצמו שלא לשוב על איוולתו, וא"כ איזו תוספת יש בעיקר השני על העיקר הראשון.

ותירץ ר' ירוחם, שעל כן דייק רבינו יונה וכתב כי 'עזוב דרכיו' הרעים ויגמור בכל לבבו כי לא יוסיף לשוב 'בדרך' הזה עוד. וזו היא התוספת בעיקר השני, שאמנם אדם המתחרט על מעשיו ודאי מקבל על עצמו שלא לחזור על המעשים הרעים, אבל אין די בכך, אלא עיקר הקבלה על העתיד עניינה שיתבונן האדם מה גרם לו לעשות מעשים רעים, איזו 'דרך' הביאה אותו לחטוא, ואז יקבל על עצמו להתרחק מ'דרכיו' הרעים, זו היא עזיבת החטא! אבל אם רק יבין כמה גרועים מעשיו ויתחרט עליהם, ולא ישנה את ה'דרך' המביאה אותו לחטוא, הוא עלול לחזור ולהיכשל, וא"כ מוטלת עלינו החובה לחפש עצה, כיצד לעזוב את הדרך שמביאה אותו לחטוא, איזו קבלה נוכל לקבל לפני ראש השנה שתשנה את דרכנו לדרך טובה?

והנה כתב רבינו יונה בשערי תשובה (ש"ג כ"ז), וזה לשונו: מן האזהרות התלויות בלב 'השמר לך פן תשכח את ה' אלוךך', ואמרו רבותינו ז"ל כל מקום שנאמר 'השמר פן ואל' הרי זה לא תעשה. והזהרה בזה לזכור את השם יתברך בכל עת. וחייב האדם להשתדל לקנות לנפשו תמיד הנהגות המחויבות מן הזכירה, כמו היראה והצניעות וקישוט המחשבות וטכסים המידות, כי זרע הקדוש ישיגו כל הנהגה נאוו והמעטירה בעליה מזכירה השם יתברך, כמו שנאמר בה' יצדקו ויתהללו כל זרע ישראל, ע"כ.

וכן כתב הרמ"א (א"ח ס"א), וזה לשונו: 'שויתי ה' לנגדי תמיד' הוא כלל גדול בתורה, ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדיבורו במושב המלך. כל שכן כשישים האדם אל ליבו, שהמלך הגדול הקדוש ברוך הוא אשר מלאו כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר 'אם יסתיר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום השם', מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד,

מדוע אין שבועה חלה על איסור

שייך דין זה לגבי שבועה אלא שזהו דווקא לגבי העונש אך לגבי עצם האיסור הוצרכנו לטעם נוסף של 'מושבע ועומד מהר סיני'.

אולם מדברי הגב"י הנ"ל מבואר דלא כדבריהם - שלולא טעם 'מושבע ועומד' הייתה השבועה חלה על האיסור, ולא שייך כלל דין אין איסור חל על איסור לגבי שבועה.

ובביאור דבריו נראה שדין 'אין איסור חל על איסור' אינו שייך באיסור שבועה, והיינו שלגבי איסור חל על איסור, פעולת האיסור היא אחת ואסורה מחמת שני שמות של איסור, כמו אכילת נבילה ביום הכיפורים שמעשה האיסור הוא 'פעולת אכילה' אלא שיש בו שני 'שמות', ולגבי שייך לומר 'אין איסור חל על איסור' - שבאותו המעשה חל לא 'שם איסור נוסף'.

אבל לגבי הנשבע שלא לאכול את הנבילה יש בזה שני פעולות, שכן יש כאן 'מעשה אכילה' בנבילה עצמה, ונוסף על כך יש בזה מעשה שפועל 'חילול הדיבור' שנשבע שלא לאכול את הנבילה.

ואפילו הבא להישבע שבועה שניה על אשר אסר על עצמו בשבועה יש כאן שני מיני חילול דיבור - חילול של הדיבור הראשון, וחילול של הדיבור השני.

ועל כל נא שייך בזה 'אין איסור חל על איסור', ורק מטעם 'מושבע ועומד' לא חלה השבועה.

אלא שנראה שדבר זה מושרש בנידון אחר, והוא - בביאור גדר איסור שבועה, האם האיסור הוא לבטל הדיבור או שמכח השבועה חל חלות איסור ממש.

ונמצא שלפי הצד שגדר האיסור הוא 'ביטול הדיבור' יש לחלק כפי שהתבאר שלא שייך דין 'איסור חל על איסור' כיון שהם שני פעולות, אבל אם גדר האיסור הוא מחמת החלות איסור שחל מכח השבועה אזי שני האיסורים הם 'איסור אכילה' והוא בכלל איסור חל על איסור.

שבועתו, משום שכל יסוד בטלותה של השבועה הוא מדין אין איסור חל על איסור, וביאר שם להוכיח שדין 'אין איסור חל על איסור' אינו מפקיע את עצם האיסור אלא רק לענין עונשין, אבל עיקר חלות האיסור חל עליו (כפי שמוכח מגמ' ביבמות לב, א), ולפי"ז גם בנשבע שלא לאכול נבילות והותר לו עצם איסור נבילה משום פיקוח נפש, עדיין 'רביע עליה' איסור שבועה וצריך להישאל עליו. הנה, שלדברי הפמ"ג עיקר הטעם ששבועה אינה חלה על איסורים הוא משום 'אין איסור חל על איסור', אבל השי"ך חולק על זה, וביאורו כדלהלן.

ביאור דעת השי"ך

באבני מילואים (ש"ת סי' י"ב) הביא את מחלוקתם של השי"ך והפמ"ג, והעיר על כך שבגמ' לא הוזכר כלל 'אין איסור חל על איסור' לגבי שבועה, אלא רק מטעם 'מושבע ועומד מהר סיני'.

וכתב שם לבאר שבאמת גם בשבועה לולי הדין שאין שבועה חלה על שבועה לא היה חייב שנים משום דין 'אין איסור חל על איסור', אלא שהוצרכו לדין של 'מושבע ועומד' משום שבריתו של הפמ"ג שכל יסוד הדין של 'אין איסור חל על איסור' חל לגבי 'העונש' - שאינו נענש על שני איסורים, אבל האיסור עצמו לא פקע מטעם זה, ולכן הוצרכנו לטעם של 'מושבע ועומד' להוסיף ולעקור את האיסור עצמו, שעצם האיסור לא חל מטעם 'מושבע ועומד'.

ולפי"ז ביאר דעת השי"ך שבאופן שנשבע שלא לאכול נבילות והותר לו האיסור מחמת פיקוח נפש אינו צריך להישאל על השבועה, שהיות והוא 'מושבע ועומד' אין כאן איסור שבועה כלל.

ביאור דעת הנוער ביהודה

נמצא כי לדעת הפמ"ג עיקר הטעם שאין שבועה חלה על איסורים הוא מכח דין 'אין איסור חל על איסור', ולדעת השי"ך באמת

"לעברך בברית ד' אלקיך ובאלתו אשר ד' אלקיך כרת עמך היום" (כט, יא).

אין שבועה חלה על שבועה

הנה במשנה (שבועות כז, א) מבואר ש"הנשבע לקיים את המצוה פטור". והטעם הוא משום שאין שבועה חלה על שבועה כמ"ש בגמ' (שם) שהיות והוא מושבע מהר סיני על כל המצות ואין שבועה חלה על שבועה משום שאין השבועה שלו מוסיפה חלות חיוב נוסף על המעשה.

ויש לבדור מדוע אמרו בכל מקום "הוא מושבע ועומד מהר סיני", הרי גם בטעם זה אינו יכול להוסיף איסור על ידי שבועה מאחר ו'אין איסור חל על איסור' - ומפני מה צריך טעם נוסף בהלכות שבועה שאין שבועה חלה על שבועה.

דעת הנוער ביהודה

ובאמת שהנודע ביהודה (מהדור"ק א"ח סל"ו בהערה) כתב שממשמעות הגמ' נראה שלולא הטעם של 'מושבע ועומד' הייתה השבועה חלה אף על איסורים, וכל יסוד הפטור הוא דווקא מחמת שאין שבועה חלה על שבועה, וסיים - "ודבר זה צריך עיון ושקידה בכמה מקומות בש"ס".

מחלוקת הפוסקים ב'שבועה' - האם "אין איסור חל על איסור"

אלא שנקודה זו מושרשת במח' הפוסקים - לגבי הנשבע שלא לאכול נבילות וכעת הותר לו איסור 'נבילה' מחמת חוליו ומשום פיקוח נפש, שדנו הפוסקים האם צריך להישאל על שבועתו או לא.

דעת השי"ך (י"ד סי' ר"ח סק"ה) שאינו צריך להישאל על שבועתו היות ואין השבועה חלה כלל. ודעת הפרי מגדים (א"ח בפתחתו להל' פסח ח"ב פרק א סוף אות ט"ז) שצריך להישאל על

משנת הישיבה

מתוך סדרת ועדי הדרכה לכני ישיבה

עבודת המידות (טז)

יכעס, שכן התגובות הטבעיות שלו יהיו מתוך ענוה.

הפעולות האלו שבאות מכח הענוה אין איש שיוודע עליהם חוץ ממנו ומהקב"ה. אף אחד לא יודע שהוא מנע את עצמו מכעס או מנקמה. אדם שקשה לו 'לסבול' את חברו, ועבר 'להכניס' לעצמו לראש שדבר כזה לא יתכן, שאדם כמוהו - שהוא בעצם כלום - לא יהיה מוכן לסבול בן אדם אחר, ומחמת כן הוא מתגבר על טבעו ומוכן לסבול את חברו, אף אחד אינו יודע מה 'עובר' לו בראש באותה שעה, זו פעולה של ענוה. וזו הדרך האמיתית לעשות פעולות של ענוה, בעבודה פנימית של כל אחד עם עצמו.

אמנם צריך לדעת שזו עבודה לכל החיים, ולפעמים רואים את התוצאות רק אחרי הרבה מאוד עבודה, הכוללת את לימוד המוסר, מחשבה, ועשייה בפועל פעמים רבות. וזה חיוב גמור של כל אדם! כי מי שלא קנה את מידת הענוה חסר לו השורש של כל עבודת המידות, וממילא חסר לו בכל עבודת ה'.

הזכרנו [ראה בשבוע שעבר] כמה אופנים כיצד לעבוד לקנות את מידת הענוה, כגון להתרגל לחשוב על שפלות עצמו, לעומת גדולת הקדוש ברוך הוא, וכן להתבונן בכך שרוב מעלותיו הם מחוץ טבעו, ולא השקיע בהם מאמץ לקנותם.

אמנם פעולות אלו יש לעשות שלא בשעת הנסיון, אלא על האדם להיות מוכן לקראת מצב של נסיון, אך בנוסף לכך ישנה גם עבודה במחשבה בשעת הנסיון ממש, כגון באותה שעה שמתעורר אצלו כעס על אחרים, שפגע בו או הכעיסוהו, והוא מרגיש רצון חזק לענות ולהגיב לאותו שהכעיס אותו, אז מוטל עליו לעצור בעצמו, ולחשוב את המחשבות שדיברנו לעיל, 'מי אני ומה אני שאקפיד על אחרים', ומחשבות מעין אלו יגרמו לו להשקית את הכעס הבא מחמת הגאוה, ולהגיב במתינות ויישוב הדעת מתוך מידת הענוה. ומלבד זאת, כשיתרגל לפעול באופן כזה, לחשוב מחשבות של ענוה שימנעו ממנו את התגובה הטבעית של הגאוה, ממילא זה יפעל בנפשו להחזיר בתוכו את מידת הענוה, עד שבמשך הזמן יקנה קנין אמיתי של ענוה בנפשו, עד שמלכתחילה גם כשיכעיסוהו הוא כבר לא

חשבת דרכי

נקודות אור על פי משנת הגאון רבי משה שפירא זצ"ל

פרשת נצבים וילך

זכיה בדין היא כתחיית המתים - מכח האמונה שבורא העולם יעשה לנו נס [א']

כמו שני אחים שנתגדלו בבית אחד, גדלנו עמו יחד, וכששנים גדלים יחד בבית אחד הם מכירים היטב היטב, משום כך אנו יודעים את אופיו, דרכיו ומנהגיו. ואנו יודעים את עומק רצונו, בפשטות היה מן הראוי לומר שהחילוק הוא בין משפט בשר ודם בארץ לבין משפט שמים, אולם כאן נתבאר שזהו הבדל בין ישראל לעמים. אנחנו גוי גדול, גדלנו איתו יחד, אנו מכירים את רצונותיו ויודעים שזהו רצונו, שכשהוא שופט אותנו הדבר הזה יהיה בשבילנו יו"ט, זה צריך להיות בשבילנו יום שמחה. לכן ישראל אינם כן, וכך אנו מוצאים בלשון הפסוק "שמעה ותשמח ציון ותגלנה בנות יהודה למען משפטיך ה'", "למען משפטיך ה'" זו סיבה שתשמח ציון ותגלנה בנות יהודה, אותו "משפטיך ה'" הגורם חרדה וטרדה והוא היפך השמחה, גורם לנו שמחה. דבר זה מבדיל בינינו ובין אומות העולם והוא מיוחד לנו.

הטור מסיים שהגורם לכך שאנו מכבסין ומסתפרין ונוהגים מנהגי יו"ט "לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס", הדבר נראה סתום, כי אם הדבר הוא נס מניין הביטחון בכך. אם אנו זקוקים לנס, הרי שאין סומכים על הנס, ובודאי שלא שמחים קודם בואו. מנין לנו שיבוא אותו הנס, עלינו לנסות להבין משהו מהדברים, ואף שבענינותנו אנו רחוקים מרוממותם של הדברים, אבל הדברים הרי חלים עלינו, אנחנו הנדונים, ואנחנו אלו העומדים לפני המשפט.

עצם המשפט הוא "עוברים לפניו כבני מרון"

עיקר ענין המשפט של ראש השנה אינו העמדה לדין, לשון המשנה במסכת ראש השנה (פ"א מ"ב) "בארבעה פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי העולם עוברים לפניו כבני מרון שנאמר היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם, ובחג נידונין על המים", פסח הוא זמן התבואה, ויש בו דין על התבואה שנבראה אם היא בכלל תעלה, ואם כן איך היא תעלה, וכן בעצרת שהיא זמן פירות האילן יש עליהם דין, כשדבר נברא ויוצא לגילוי יש עליו דין אם הוא יעלה ואם כן אם יעלה יפה, וכן בחג נידונים על המים, אולם בראש השנה נאמרה לשון שונה מיתר הדינים שנאמרו במשנה, "בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון", לא כתוב כאן שמישהו נידון, וגם לא כתוב על מה הנידון פה, הרי הדין הוא לחיים ולמות, ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, וצריך היה להיות

מהי השמחה ביום הדין של ראש השנה

כתב הטור בתחילת הלכות ראש השנה (סימן תקפ"א) "ורוחצין ומסתפרין ע"פ המדרש א"ר סימון כתיב כי מי גוי גדול וגומר ר' חנינא ור' יהושע אומרים איזו אומה כאומה זו שיודעת אופיה של אלהיה פ' מנהגיו ודיניו, שמנהגו של עולם אדם שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו ואין חותך צפרניו לפי שאינו יודע איך יצא דינו אבל ישראל אינן כן לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחין זקנם ומחתכין צפרניהם ואוכלין ושותין ושמחים בר"ה לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס לפיכך נוהגין לספר ולכבס בער"ה ולהרבות מנות בר"ה".

בנוהג שבעולם שאדם שיש לו דין אינו שם לב לחיצוניותו. אינו מתהדר, הוא מוטרד ומתוח, ודואג מהדין, אולם ישראל אינם כן, אנחנו יודעים שיש דין, ואנו יודעים שהוא דין חמור מאוד, אנו אף יודעים שזהו דין לחיים ולמות, וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו. דין שמוע אותנו מלומר שירה בראש השנה וביום הכיפורים [למרות שדעת מלאכי השרת ששאלו מפני מה אין ישראל אומרים שירה, אינה כן, כי הם סברו שהיו"ט מחייב שירה ואמר להם הקב"ה שכשספרי חיים וספרי מתים פתוחים אינו מן הראוי לומר שירה] עם כל זה אנו שמחים בראש השנה, וכך היא לשון הרמב"ם (הל' מגילה וחנוכה פ"ג ה"ו) "אבל ראש השנה ויום הכפורים אין בהן הלל לפי שהן ימי תשובה ויראה ופחד לא ימי שמחה יתירה", שירה נאמרת מתוך שמחה יתירה, והימים האלה אינם ימי שמחה יתירה, אולם אפילו הכי משמע, שמחה יתירה לא אבל שמחה כן.

ומצינו כי נחלקו הגאונים בהזכרת יו"ט בימים אלו, כפי שמביא הרא"ש (ר"ה פ"ד סימן י"ד) בשם רב פלטי גאון לומר "ותתן לנו באהבה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון", ואף שמסיק דמנהגו כרב האי שלא לאמרו, עכ"פ למדנו שאף שאין זו שמחה יתירה המחייבת הלל, אבל יש מקום לשמחה ולמנהג ימים טובים, וצריך לבאר ענין זה.

לשון הבית יוסף שם על דברי הטור "ומסתפרין על פי המדרש אמר רבי סימון כתיב כי מי גוי גדול וגו' שיודע אופייה של אלהיה. פירוש שהם פירשו גדול מלשון גידול כלומר שנתגדלה עם אלהיה ויודעת מדותיו", עכ"ל, ה"ב מבאר את המדרש באופן שלא יכולנו לומר מעצמנו, כביכול אנו והבורא

אחד, היינו שצורת אדם היא שכל יחיד נדון ככל הבריאה כולה, כעולם מלא. אדם הראשון היה מסוף העולם ועד סופו (חגיגה י"ב ע"א), הוא כלל בתוכו את כל ההיקף העצום של כל הבריאה, השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם, הכל היה כלול באדם הראשון, בורא העולם שם את הכל בתוך מציאותו, כך הייתה עיקר בריאתו, אלא ש"כיון שסרח הניח הקב"ה ידו עליו ומיעטו שנאמר ותשת עליו כפך", הקב"ה כיווץ את מציאותו והעמידו על מאה אמה, מיעוט של ממש, ממציאות שלפני החטא שכללה מסוף העולם ועד סופו עד למציאות של מאה אמה כפי שנראה האדם שאחרי החטא. אבל העובדה שהאדם נברא יחידי באה "ללמדך", וה"ללמדך" חל גם על צורת אדם שלנו, על צורת אדם הממועטת, גם צורת האדם הממועטת היא יחידה, היינו היא עולם מלא.

הגמרא ביומא (כ' ע"ב) אומרת שיש כמה קולות שהולכים מסוף העולם ועד סופו, ואחד מהם הוא קול נשמה היוצאת מהגוף [אלא דבעו רחמי עלה וביטלוה] קול של אדם שיוצא מן העולם, כאן קורה מאורע ששייך לכל העולם כולו, ויש כאן צעקה שעוברת מסוף העולם ועד סופו, אדם נסתלק מהעולם. כל אדם הוא יצור אחד ויחיד, כל אדם הוא יצירה חד פעמית, מעולם לא הייתה יצירה כזאת, ולעולם לא תהיה. כך הוא בכל אדם ואדם, מציאותו שלו היא אחת ויחידה. ואחר שהאדם נברא לשם כך, הדבר הזה הוא בכוחו, הוא כולל בתוכו את כל העולם כולו, וכל אדם ואדם יכול לתת משמעות לכל העולם כולו. הוא יכול ללמוד את כל העולם כולו, להבין אותו, וביכולתו להוציא ולגלות כבוד שמים מכל העולם כולו, לכן כל אדם הוא עולם מלא.

כל יחיד מישראל הוא כספר תורה וכולל את כל הבריאה

הדין הוא שכל מי שעומד בשעת יציאת נשמה של אדם מישראל חייב לקרוע כעל ספר תורה שנשרף. כל אדם מישראל, אדם פשוט, שיתכן שלא ראה ספר תורה מימיו, צריך לקרוע עליו כאילו נשרף כאן ספר תורה. כל אחד בר הכי, הוא שייך לכך, והוא אף חייב, לדעת את כל התורה כולה. כל אדם הוא ספר תורה שלם, יש לו תפיסה והבנה בספר התורה המיוחדת רק לו, ואף אדם אחר לא יוכל להגיע לאופן שבו האדם הזה תופס את ספר התורה. וכשהוא נפטר הרי שהספר תורה הזה נסתלק מן העולם, אמנם לצערנו, ברוב המכריע של המקרים הדבר הוא רק בכח, רק באפשרות, ולא נשרף כאן ספר תורה, אבל הייתה כאן אפשרות של ספר תורה שלא היה כמוהו, ולא יהיה כמוהו, וגם על זה חייבים לקרוע.

מעתה, אם כל אדם ואדם הוא ספר תורה שלם, הרי כביכול בורא העולם "איסתכל באורייתא, וברא עלמא", כשבורא העולם ברא את העולם הוא הסתכל בספר תורה והעתיק למציאות של הבריאה, המציאות של הבריאה היא העתקה מספר תורה, נמצא, שבכל אדם ואדם, בהכרח כלול בתוכו את כל העולם כולו.

כתוב שדנים על כך, אולם במשנה לא נאמר אלא "כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, ושוב ממשיכה המשנה "ובחג נידונים על המים", בפסח בעצרת ובחג כתוב שדנים, ואילו על האדם כתוב "כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון", משמע, שבדבר זה, מתוך המציאות הזאת של עוברים לפניו כבני מרון, כאן נמצא כל הדין כולו, ונבאר בזה.

בראש השנה נשלמה הבריאה בעשיית האדם

ראש השנה הוא יום בריאת האדם, לשון הגמרא במסכת ראש השנה (כ"ז ע"א) "כמאן מצלינן האידינא זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון כרבי אליעזר", למדנו שיום בריאת האדם נקרא "תחילת מעשיך", והנה, האדם הוא הבריאה היחידה שיצירתו התחילה ב"ויאמר אלקים נעשה אדם", בכל מעשה בראשית כולם נאמר "ויאמר אלקים יהי וגו'" ורק אחרי כן כתוב "ויעש", תמיד ה"ויעש" הוא פעולה שניה, עשייה היא תמיד תיקון וסוף הדבר, כדאיתא בחז"ל ובדברי הראשונים, מלשון "ועשתה את צפרניה" (עי' ברש"י בראשית א' ז' וברא"ם שם), וכך הוא גמר מעשה בראשית "אשר ברא אלקים לעשות", סוף תיקון הדבר.

"זה היום תחילת מעשיך", הפירוש ב"תחילת מעשיך" הוא כלשון רש"י (בראשית א' כ"ז) "הכל נברא במאמר, והוא נברא בידים", האדם נברא בידים, במעשה, בפעולה. "ויצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה", הקב"ה צבר את עפרו ואחר כך היה "ויפח באפיו נשמת חיים", זהו "ויאמר אלקים נעשה אדם", תחילת יצירתו הייתה במה שנקרא עשייה. ואחר שנתבאר שהעשייה היא גמר ותיקון הדבר, הרי שכשבורא העולם אמר "נעשה אדם" פירוש הדבר שזו התכלית, התיקון והעשייה של כל הבריאה כולה, זהו סוף המעשה של כל הבריאה כולה. "זה היום תחילת מעשיך", כאן כביכול התחיל בורא העולם במה שנקרא יצירת התכלית של הבריאה כולה. ה"סוף מעשה" של הבריאה כולה, היה ביום הזה.

מעתה, כשכתוב במשנה "כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון", פירוש הדבר הוא, כמו שמלמדים אותנו רבותינו, כי כדרך שכל המועדים נקבעו על מאורעות שקרו באותם ימים, כך הוא ביציאת מצרים, כך הוא במתן תורה, כך הוא במה שנוגע לעשיית המשכן ושייך לסוכות, וכך הוא ביום הכיפורים "יום חתונתו זה מתן תורה", הרי שכך הוא אף היום הזה, ראש השנה שהוא היום של תחילת מעשיך, אשר בו התחיל גילוי בחינת התכלית של העולם בעשיית האדם, שייביא לתיקונו והעמדתו בצורתו הסופית, ביום הזה חוזרת ונעורה בריאה זו של האדם, באופן שכל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, כל אחד כיצור יחיד, וכפי שנברא אדם יחידי כך חוזר הדבר אף עתה.

כל אדם יחיד נידון כעולם מלא

איתא במשנה בסנהדרין (ל"ז ע"א) "לפיכך נברא האדם יחידי לפיכך נברא אדם יחיד, ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא, וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא", הבורא לא ברא את האדם למינהו אלא

וצדיק יסוד עולם זה שצדק הכריע את כל העולם לזכות והצילו", ומקור דין זה מספ"ק דקידושין, הכוונה בזה שאין כאן הכרעה חד משמעית של קיום. יש כאן ספק ויש כאן נידון, יתקיים או אל יתקיים, יברא או אל יברא. עשה מצוה אחת, אשריו שהכריע עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עשה עבירה אחת אי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה. כל אדם, בכל עת ובכל שעה, צריך לראות את עצמו, כצורת האדם המקורית, כפי שנתבאר, צד של יברא וצד של אל יברא. חציו חיובי, וחציו זכאי. ואין הכרעה בשאלה זו, את ההכרעה הוא חייב לעשות.

האדם נברא בצלם אלקים כדי להיות בורא ועליו לסיים את בריאת עצמו

מעתה מובן, שזאת הסיבה למה שדרשו חז"ל כדאיתא בירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח) "ר' לעזר בי ר' יוסה בשם ר' יוסי בר קצרתא בכל הקרבנות כתיב והקרבנתם וכאן כתיב ועשיתם אמר להן הקדוש ברוך הוא מכיון שנכנסתם לדין לפני בראש השנה ויצאתם בשלום מעלה אני עליכם כאילו נבראתם בריה חדשה", במוספי כל המועדים כתיב והקרבנתם עולה ואילו במוספי ראש השנה כתוב "ועשיתם עולה לריח ניחוח לה' וגו'", יש כאן שינוי מיתר המועדים, ואף עצם הלשון צריכה ביאור, וקאמר "כיון שנכנסתם לפני בדין, מעלה אני עליכם כאילו נבראתם בריאה חדשה", הוא הדבר שנתבאר, האדם נברא כדי לגמור ולסיים את בריאת עצמו, הוא צריך להיות זה שהוא עושה את עצמו, הוא מקיים את עצמו. הוא מקיים את ה"נעשה אדם", "כאילו עשיתם עצמכם בריאה חדשה".

הגר"ח מוואלוז'ין מאריך לבאר בספר נפש החיים, בזה שהאדם נברא בצלם אלקים, ועל זה סובב והולך כל השער הראשון. האדם נברא בצלם אלקים. השם הזה, שם אלקים, נבחר להיות צלמו של אדם, ומבאר הגר"ח כי שם אלקים זהו השם של הבריאה, הבריאה נבראה בשם אלקים, ל"ב פעמים כתוב אלקים במעשה בראשית. וכשהאדם נברא בצלם אלקים, הוא נברא בצלם של הבורא, והכוונה היא שהוא נברא להיות בורא, היינו הוא נברא לסיים את בריאת עצמו. כי האדם נברא בשיקול ובדין, עם צד של אל יברא, ולמרות שיש צד חזק של אל יברא, הוא נברא. והיינו שההכרעה נמצאת בידינו. ואותה הכרעה נקראת "ועשיתם" בקרבן של ראש השנה. זהו "ועשיתם" עשיתם את עצמכם בריאה חדשה. האדם שנברא בצלם אלקים, בריאתו היא להיות בורא, ורק על ידי זה נשלמת הבריאה של עצמו. הוא כביכול גילוי שם אלקים של בריאת עצמו.

על זה האדם נידון בראש השנה. אלה הם הספרים שנפתחים, ספרי חיים וספרי מתים. כאן הוא השיקול ששוקלים בראש השנה, לאיזה כיוון הייתה ההכרעה, אם לצד ספרי חיים או חלילה להיפך, בספרי חיים נכתבים אלו, שכמו שנפסק להלכה ברמב"ם הכריעו את עצמם ואת כל העולם לכף זכות, זהו ספרם של צדיקים, אותם בני אדם שהכריעו את עצמם לכף זכות, והצד השני, ספרי מתים, הוא בהכרעה חלילה להיפך.

המשך בשבוע הבא בעז"ה

האדם נברא יחידי "ללמדך", ללמדך שהוא עולם מלא, בכל מקרה ובכל מצב. האדם הוא עולם מלא. כל אחד ואחד כולל בתוכו את כל האפשרויות, הוא יכול להשיג את הכל, את כל מה שבני אדם יכולים להשיג. היו כאלו שעשו את זה, ואצל כל היתר זה בכח, אבל זה קיים. עולם מלא.

בראש השנה חוזרת ונבראת צורת אדם, וההכרעה אם יברא או לא - היא על ידי האדם

מה שקורה בראש השנה, שכביכול בורא העולם חוזר ובורא צורת אדם, אותו הדבר שקרה באחד בתשרי בשנה הראשונה, שבו נברא האדם, ומאז ועד היום, חוזר בכל ראש השנה, וכפי שאנו אומרים בנוסח התפילה "מראשית כזאת הודעת... זה היום תחילת מעשיך זיכרון ליום ראשון", היום הזה הוא תחילת מעשיך, וזה זיכרון ליום ראשון, והטעם הזה, הוא הוא עניין הדין שהאדם נידון בראש השנה, כפי שאנו ממשיכים "כי חק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב", כיון שביום הזה נברא בו האדם, ובריאתו הייתה בדין, כדאיתא במדרש.

והכי איתא במדרש רבה (בראשית פרשה ח') "ר' הונא רבה של צפורין אמר עד שמלאכי השרת מדיינים אלו עם אלו ומתעסקין אלו עם אלו בראו הקדוש ברוך הוא, אמר להן מה אתם מדיינים כבר נעשה אדם", בריאת האדם הייתה בשיקול גדול, היה דין בפמליא של מעלה אם כן יברא או אל יברא. אלו אומרים אל יברא ואלו אומרים יברא, והאדם נברא מתוך הדין והשיקול הזה, "עד שאתם מתדיינים כבר נעשה אדם", דין נקרא כאשר דנים ועדיין אין הכרעה אם האדם צריך כן להיברא או לא להיברא. ונאמר כאן שזהו האופן של בריאת האדם. עצם בריאת האדם היא בריאה שחייב להיות בה צד אחד שהוא לא צריך להיברא, וצד אחד שהוא כן צריך להיברא. הבריאה שלו עצמה אינה מוכרחת. והתפקיד של האדם, שעליו הוא נידון, הוא בעניין הזה, אם הוא היה זה שהכריע את הכף ל"כן יברא" או שהוא לא עשה זאת. אם הוא לא עשה את זה, אז אין הכרעה שיברא, ואם אין הכרעה שיברא, הרי שנשאר ספק וממתינים לו ליום הכיפורים, ואז, או שהוא נחתם לכאן או שהוא נחתם לכאן. אבל אם לא נשאר ספק, וההכרעה שעדיף שיברא, אז הוא נכתב בספר חיים, זה עצם הדין.

ונבין, כי זה עצמו של הדין, אבל בתוך מהלך הדין מונח ה"עולם מלא" שבאדם, העובדה שכאן הנידון הוא בריאה של צורת אדם, הכוללת את כל העולם כולו, שהיא מסוף העולם ועד סופו. והיינו שמעצם הדין שהאדם נידון, מכאן בוקעת ועולה גדולתו. עצם הנידון כאן הוא בשאלה אם כל הבריאה צריכה להיברא או לא, וכל אדם יחיד הוא דין של העולם כולו.

הרמב"ם פוסק בהלכות תשובה (פ"ג ה"ד) לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה שנאמר

הכנה לראש השנה ויוהכ"פ - להיות איש הביכורים

וואוּי יֵשׁ לַתּוֹת זֶה טַעַם, כִּי בַמַּעֲרַכַּת שֶׁל שֹׂכֵר וְעוֹנֵשׁ הֵי לֹא אָדָם
נִשְׁכָּר וְעוֹנֵשׁ כִּפִּי מַעֲשִׂיו, מִשָּׂא"כ בַּמַּעֲרַכַּת שֶׁל הַטֵּבָה שְׂמִיטִיב
הַקֶּב"ה עִם בְּרִיּוּתוֹ אֵין הָאָדָם עוֹמֵד כִּיחִידִי, כִּי כִיחִיד אֵין לוֹ שׁוֹם
מַעֲלָה לִזְכוֹת בַּהֲטֵבָה, רַק כַּחֲלָק מִכְּלָל יִשְׂרָאֵל הוּא זֹכֵה, שְׁבָזָה
הַקֶּב"ה מַעֲנִיק לְיִשְׂרָאֵל כֹּאֵב הַמַּעֲנִיק לְבָנָיו.

וע"פ הקדמה זו מובאר שהאדם העומד בביהמ"ק ומודה לקב"ה על הטובות שהיטיב עימו, הוא מודה כפי אמיתת מציאותו ואמיתת הסיבה של ההטבה, ולכן כשמונה והולך את כל הטובות שהיטיב הקב"ה לאבותיו, אינו מספר על המאורעות שקרו לאבותיו כמספר על אדם אחר, אלא כמספר בעד עצמו!!

ד. מעתה יש לנו ללמוד מיסוד עצום זה גם למצבנו עתה לפני ר"ה, כי אע"פ שהאדם נידון על מעשיו כאדם פרטי וכנ"ל, אך הרוצה לזכות בד"ן אין לו להעמיד עצמו כאדם פרטי, כי מלבד שבאופן זה קשה מאוד לזכות בד"ן כמו שייסדו לנו רבותינו, אך עוד אין זו אמיתת מציאותו שהוא חלק מכלל ישראל!!! אלא יעמיד עצמו כאדם כללי, אבר אחד מהגוף הכללי של כל ישראל!!! **וילמד דבר זה מאיש הביכורים!!!**

הנה כשמעמיד עצמו בעת הדין כחלק מכלל ישראל, זהו פתח תקוה נכבד מאוד, כמו שגילו לנו רבותינו, שהרי כשכלל ישראל עומדים בדין, ההתייחסות של הבורא יתברך אחרת לגמרי מאשר ההתייחסות ליחידים, כי גדולה אהבת הקב"ה לעמו עד אין שיעור, וגם גדולות ונצחיות הן ההבטחות שהבטיח הקב"ה לכלל ישראל שהם בניו אהוביו, ואם לא יזכה בפנ"ע יזכה כחלק מכלל ישראל.

[ואם ישאל השואל במה יודע אפוא צורת העמידה לפני השם אם כאדם פרטי או כללי, באמת הוא ענין דק הנבחן בדעת האדם, וכל מי שיעמיק בכוחות נפשו יגלה דבר זה בבירור, ואכמ"ל].

ה. ואולי יש לכיין מקצת דברינו עם דברי הרמב"ם בהלכות תשובה פ"ב ה"ד: מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים ועושה צדקה כפי כחו ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו ומשנה שמו **כלומר אני אחר ואני אותו האיש שעשה אותן המעשים**, ע"כ, ורגילים אנחנו להבין כי הביטוי לשינוי הוא בשינוי דפוסי התנהגות ולסגל לעמו התנהגות מוסרית יותר, המתבטאת במידות נעלות, כמו שמסיים הרמב"ם - וגולה ממקומו שגלות מכפרת עון מפני **שגורמת לו להכניע ולהיות עניו ושפל רוח**, ע"כ.

אך יש להוסיף בזה ששינוי זה אינו רק שיעור בהתרחקות של האדם מדרך החטא, אלא שהיא מעצם הגדרת השב!!! ולפי המשך דברינו י"ל שבכלל השינוי הוא שהאדם יוצא מכלל אדם פרטי ונכנס בכלל אדם כללי - אבר מהגוף הכללי שנקרא כלל ישראל, ובגוף הכללי הזה אין שום חסרון ופגם והוא טהור ונקי, ולא עוד אלא שיש בכוחו לטהר את כל מי שנכלל בו, וכמו שהמליצו כת של קודמים עה"פ "מקוה ישראל השם", שכלל ישראל הוא כמקוה טהרה, וזוהי תשובה שלמה!!!

**סוף דבר בכל נשמע - הדרך לזכות בדין היא לעשות עצמו אדם כללי
ולא פרטי !!!**

כאיש הביכורים!!!

א. הנה בפרשת כי תבוא הסמוכה ונראית לפרשיות התשובה וקורבה לראש השנה, נצטוונו במצות הבאת ביכורים, בה מביא האדם את ביכורי אדמתו לביהמקד" ומודה לפני ה' על כל הטובות שהטיב עימו הבורא יתברך שמו, והתכלית היא כמוש"כ רש"י - לומר שאינו כפוי טובה!! הנה הטובה שעליה מודה היא ביכורי אדמתו של שנה זו דייקא, אלא שאיש הביכורים מודה על הרבה יותר מהטובה הפרטית שהתחדשה לו בעת הזאת, אלא מודה לקב"ה על כל השתלשלות המאורעות שקרו לאבות הקדושים ולעם ישראל ביציאת מצרים ועל הניסים העצומים שנעשו לכלל ישראל מעת היותו לעם, כי הרי בלא הטבה זו לכלל ישראל לא היה מגיע הוא לעת הזאת להודות על הטובה הפרטית שלו, ולמדנו שכל חסד פרטי קטן שמיטיב עימו הקב"ה אינו אלא הסיבה להתעוררות להודות על כל החסדים מימות עולם.

ב. הנה כל אלה דברים ידועים, אך לענ"ש יש כאן תוספת חידוש בלשון הפסוק, ויש ללמוד ממנו יסוד גדול בעבודת האדם. הנה התורה לא השאירה את הנוסח של ההודאה לכל אדם כפי צחות לשונו, אלא קבעה נוסח קבוע וברור המתחיל בציוי "וְעִנִּיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱ-לֹהֶיךָ", וממשיך בסיפור דברים: "אֲרָמִי אָבִד אָבִי וַיִּרֶד מִצְרָיִם וַיִּגְדַּל שָׁם בְּמִתֵּי מִצְרַיִם וַיְהִי שָׁם לְגֹי גָדוֹל עַצוֹם וָרֹב". עד כאן הוא **סיפור דברים בנורא שלישי**, דהיינו שמספר את אשר אירע לאבותינו.

אך בהמשך עובר לדבר בגוף ראשון כמדובר בעד אבותינו עצמם!!!
 "וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עֲבֹדָה קָשָׁה, וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה' -
 לֵאמֹר: אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קִלְנוּ וַיֵּרָא אֶת עֲנֵינוּ וְאֶת עֲמָלֵנוּ וְאֶת לִחְצֵנוּ,
 וַיִּצְאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרָה וַיְטוֹיָהּ וּבִמְרֹאָה גָּדֹל וּבִאֲתוֹת
 וּבִמִּפְתָּיִם, ע"כ, ובפשוטו הנוסח היה צ"ל "וַיִּרְעוּ אוֹתָם הַמִּצְרִים
 וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עֲבֹדָה קָשָׁה, וַיִּצְעֲקוּ אֶל ה' - לֵאמֹר: אֲבֹתָם וַיִּשְׁמַע
 ה' אֶת קוֹלָם וַיֵּרָא אֶת עֲנֵים וְאֶת עֲמָלָם וְאֶת לִחְצָם, וַיִּצְאָם ה' מִמִּצְרַיִם
 וּבִמִּפְתָּיִם, ע"כ, והלא דבר הוא.

שו"ר שמרן באילת השחר עמד בזה ז"ל: ונצחק אל ה'. והנה גם האנשים שבדורות אח"כ שלא היו במצרים אומרים ונצחק אל ה', אף על פי שהם לא צעקו בעצמם, ולמה לא אומרים "ויצעקו" אל ה', וגם מאותם שנכנסו לא"י היו מעטים מאד שהיו בשיעבוד מצרים (ואף על פי דבפסחים קט"ז ב' תנן בכל דור דור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, מ"מ הוא לא צעק), עכ"ל, ולא מובא מה תירץ מרן זצ"ל על הערתו.

ג. ולענ"ד יש בזה יסוד גדול, כי אע"פ שכל חיובי התורה לאדם במצות חלות על כל אדם באופן פרטי ואינן תלויות בחיובי חברו, והקב"ה משקיף על מעשיו כאילו אין עוד אדם זולתו בעולם, אך האמת שכל אדם מישראל הוא חלק מהגוף הכללי הנקרא "כלל ישראל", ולפי האמת כל אדם פרטי הוא אבר אחד מהגוף הכללי של כלל ישראל.

לכן אע"פ שבמערכת של שחר ועונש עומד האדם לבדו, כמו ששינוי [במסכת ראש השנה דף ט"ז ע"א] "בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון", אבל כשהאדם עומד לפני הקב"ה ומודה ומשבח לו על כל הטוב שהשפיע עליו אינו עומד בתור אדם פרטי אלא כפי אמינות מציאותו שהוא אבר אחד מהגוף הכללי של כלל ישראל.

נחלת בנימין

רבינו ראש הישיבה מרן הגאון רבי בנימין סורוצקין שליט"א

פרשת נצבים וילך

פניני נחלה

בענין תשובה וכפרת החטא

כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו (ל, יד)

הרמב"ן פ"י דקאי על מצות התשובה, וזה הטעם בפיך ובלבבך לעשותו שיתוודו את עונם ואת עון אבותם בפיהם וישבו בלבם אל ה', וכבר הקשו ע"ז דהרי בסדר התשובה תשובה בלב קודמת לווידוי פה, וכדמבואר בתענית (טו, א) במתודה ואינו חוזר בו דדומה לטובל ושרץ בידו. וע' ברמב"ם (בפ"ב מהלכות תשובה ה"ב) שצריך לגמור בלבו שלא יעשה עוד ואח"כ יתוודה בשפתיו הדברים שגמר בלבו, וצ"ב.

ונראה הביאור בזה ע"פ מה דאמרין בתפילה "השיבנו אבינו לתורתך וגו' והחזירנו בתשובה שלימה לפניך". וע' בנפש החיים (שער ד' פרק לא) שכ' וז"ל "כי עיקר התשובה שלימה האמתית שהיא אהבה הוא רק ע"י עסק התורה כראוי וכו' וכמש"כ השיבנו אבינו לתורתך וכו'". יעו"ש. והביאור בזה נראה ע"פ דברי הגמ' יומא (פז, ב) "אמר ר"ל גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כשגגות שנאמר שובה ישראל עד ה' וגו' כי כשלת בעונך, איני והאמר ר"ל גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכויות וכו', ל"ק כאן מאהבה כאן מיראה". הרי דבתשובה מיראה עדיין חשיב שיש כאן עבירה בשוגג, ורק כשחוזר מאהבה הוא דחשיב ליה כזכויות. ולכן עיקר התשובה האמתית היא תשובה מאהבה, וזה א"א כ"א ע"י עסק התורה דרך ע"י יכול אדם להגיע לירי אהבת ה', וכדנתיא בספרי פ' ואתחנן (פס"ג) "ואהבת את ה' וגו' איני יודע כיצד אהבים את המקום ת"ל והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, תן הדברים האלה על לבך שמתוך כך אתה מכיר מי שאמר והיה העולם", ובמדרש תנחומים ר"פ נח (ס"א) מפורש יותר "ואי זה זה תלמודי, יעו"ש.

אולם נראה דיש לומר בזה עוד, דהנה מצינו אצל יוה"כ שני עניינים, חדא דעצמו של יום הכיפורים מכפר וכדכתיב (ויקרא טו, ל) "כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'", ועוד דיוה"כ מטהר וכדכתיב (שם) "לטהר אתכם, לפני ה' תטהרו".

והביאור בזה הוא דבאמת בחטא עצמו ישנם שני עניינים, שהחטא מחייב והחטא מטמא, החטא מחייב עונש וכל האומר הקב"ה ותרן הוא יותר מעיו (ב"ק דף ג' א), ולכן בעינן לכפרת החטא, שהיא ענין של מחילה. וע' בראשית (ל"ב, כא) בפרש"י שכתב שם וז"ל "ונראה בעיני שכל כפרה שחטא עון וחטא וכו' לשון קנוח והעברה הן". ע"ל. אולם החטא גם מטמא, וכמש"כ הרמב"ן בשער הגמול שכל דבר האסור מלבדך הנפש ומטמא אותה דכתיב "ונטמתם בם וגו'". שהוא צריך מירוק מאותו עון להתקדש ולהטהר ממנו יעו"ש.

ולזה צריך טהרה כדאמר ר"ע (יומא דף פח, ב) אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרים ומי מטהר אתכם. ונראה דתשובה שלימה לא רק מכפרת אלא דגם מטהרת, ובלא"ה אינה תשובה אמיתית.

ונראה דאע"ג דתשובה ויודיו מועילים, כ"ז הוא רק שיכופר העון, אולם לטהרת החטא א"א בלי תורה, והכי תניא בספרי פרשת עקב (פי' מח) "למה נמשלו דברי תורה למים, מה מים מעלים את הטמא מטומאתו כך דברי תורה מעלים את האדם מטומאה לטהרה מדרך רעה לדרך טובה שנאמר תורת ה' תמימה משיבת נפש" יעו"ש.

והן הן דברי הרמב"ם בסוף הל' מקואות (פ"א ה"ב) שכתב וז"ל "דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גוה"כ הן וכו' וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא וכו' ואעפ"כ רמז יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור וכו' כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאת הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור" עכ"ל. הרי להדיא דלא די בזה שהסכים בלבו לפרוש, שעשה תשובה ויודיו [ואע"ג דווידיו הוא בפה מ"מ עיקרו להוציא בפה מה שיש בלבו וכמש"כ הרמב"ם], אלא דצריך להביא נפשו במי הדעת, דהיא הטבילה לטומאת הנפש. וכמו שהטבילה במי המקוה היא הטהרה לטומאת הגוף, ה"נ הטבילה במי הדעת, דהיינו התורה, היא הטהרה לטומאת הנפש. ולכן כדי להגיע לתשובה האמתית לא די בזה שהסכים בלבו לפרוש, דכ"ז מהני לענין כפרת החטא, אבל כדי לטהר עצמו מהטומאה בעי טבילה במי הדעת, וזה בא רק ע"י העסק בתורה שבע"פ כראוי, שאינו לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו, וכדאיתא במדרש תנחומים ר"פ נח (ס"א) "יעו"ש, ולכן אין התשובה שלימה באה כ"א באהבה ה' דרך ע"י וזכה לעסוק בתורה כראוי ולהביא נפשו במי הדעת וכמש"כ.

מעתה נראה דזהו מה דכתיב "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו". דקאי על מצות התשובה בשלמותה, דהיא כוללת כפרה וטהרה וכמש"כ, והן הן שני הדברים בפיך ובלבבך, דבפיך קאי על מעשה הכפרה, דלא נגמר מעשה התשובה וכפרת החטא בחרטה בלב בלבד ובעינן נמי שיתוודה ויוציא דברים אלו שגמרו לבו בפי, וזהו בפיך. אולם גם לאחר שנתכפר לו ע"י החרטה וסדר התשובה, עוד טעון טהרה מטומאת החטא, וצריך לכונן לבו ולהביא נפשו במי הדעת, ודבר זה נעשה במחשבתו בלבבו, שמקבל עליו התורה והמצוות ומביא נפשו במי הדעת.

ומצאאו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלוקי בקרבי מצאוני הרעות האלה (לא, יז)

הנה פתח הכתוב שמצאוני רעות רבות וגם צרות ואילו בסוף הפסוק איתא רק הרעות ולא הצרות, והדבר צריך ביאור. וי"ל בזה דהנה בחגיגה (ה, א) איתא דמאי רעות וצרות אמר רב שנעשו צרות ול"ו כגון זבואר ועקרבא יעו"ש, דהיינו שהרעות עצמן הם צרות זו לזו, ורפואתן של אחד מהן היא סתירה וקשה למחלה השנייה והם צרות ול"ו. מעתה י"ל דכ"ז הוא רק בשעת הסתר פנים שאינו מכיר בבורא עולם, והרפואה באה לו ע"י בשר ודם, אולם כל שהגיע להכרה ש"על כי אין אלוקי בקרבי", דהקב"ה הוא המצאני לו הרעות האלו, הרי בידו של הקב"ה הרופא לכל בשר לרפאות כל המחלות גם אותם שרפואתם הם תרתי דסתרי, והוא שממר הכתוב דאננם הרעות עדיין ישנם, אבל כיון שהגיע להכרה ומכיר בבורא עולם, שוב אינם צרות ול"ו.

ובדברינו אלו תבאר היטב מה דאיתא בתהלים (לד, יז-י"ב) "פני ה' בעיוש רע וגו' צעקו וה' שמע ומכל צרותם הצילם, רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה'", דאצל הרשע הוכיח גם ענין צרות ואילו אצל הצדיק הוכיח רק רבות רעות, ולמש"כ איתין היטב דרך אצל הרשע יש ענין צרות ול"ו נוסף על הרעות, אולם אצל הצדיק גם כי באו עליו יסורים ומכאובים כ"ז הוא רק בבחינת רבות רעות, אבל צרות אין כאן, ויש להוסיף דאצל הרשע כיון שצעק לה כלומר שכבר הגיע לדרגה שמכיר שעל כי אין אלוקי בקרבי מצאוני הרעות והצרות, שוב ניצל לא רק מהרעות אלא גם מהצרות וכמש"כ, ודו"ק היטב כי כגון הוא. ובמקום אחר ביארתי בזה תברכת רפאנו וחתימתה.

עוד יש לומר בישוב הקושי מ"ט פתח ברעות וצרות וסיים ברעות לבד, והוא ע"פ דברי הרמב"ן לקמן עה"פ (בדריס לא, יח) "ואנכי הסתר אסתיר פני מהם" שכתב וז"ל יוטעם ואנכי הסתר אסתיר פני פעם אחת, כי בעבור שחרהרו ירעות בלבם כי חטאו לא-להים ועל כי אין אלוקיכם בקרבם מצאום הרעות האלה היה ראוי לרוב חסדי השם שיעורם ויצילם וכו' ולכן אמר כי על כל הרעה הגדולה שעשו לבטוח בע"י יסתיר עוד פנים מהם לא כמסתר פנים הראשון שהסתיר פניו דחמו ומצאוני רעות רבות וצרות רק שיהיה בהסתר פני האנולה" עכ"ד.

מעתה מבואר הדבר היטב, דאילו ריש דקרא דאירי לפני שחרהרו ישראל בלבם כי חטאו לא-להים ועומדים בהסתר פנים, על כן מצאוני רעות רבות וצרות, וכדאיתא בחגיגה (ה, א) "וי"י כי מטי להאי קרא כבי אמר עבד שרבו ממציא לו רעות רבות וצרות תקנה יש לו, מאי רעות וצרות אמר רב שנעשו צרות ול"ו כגון זבואר ועקרבא" יעו"ש, ר"ל דבזה שהרעות הם צרות ול"ו דע"י אין להם תקנה כמבואר בגמ' שם (עיוני בפרש"י שם) דמבואר שנומד בהסתר פני דחמו לגמרי, ומאי תקנה יש לו, אולם סיפא דקרא דאירי לאחר שחרהרו בתשובה, נהי דעדיין יסתיר פנים מהם וימצאו רעות, מ"מ כיון שאינו כמסתר פנים הראשון שוב אין הרעות צרות ול"ו פשוט.

בענין ערבות

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' וגו' כל איש ישראל טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב וגו' לעברך בברית ה' וגו' (כס, ט)

ובתנחומא (נצבים ס"ב) ד"א כלכם ערבים זה בזה לכך נאמר כל איש ישראל, ולא גדולים שבכם בלבד אלא אפילו טפכם נשיכם וגרך לכך נאמר כל איש ישראל, עכ"ל.

והנה בברכות (כ, ב), כתב הרא"ש דאשה אינה בכלל ערבות ומש"ה אינה יכולה להוציא אחרים ידי חובתם, וכבר הקשו על הרא"ש מהא דאיתא בע"ז (יח, א) דגורו על אשת ר"ח בן תרדיון הריגה בשביל שלא מיחתה בו, וכן מהגמ' בסנהדרין (מד, א) נראה דאשתו של עכן נענשה מפני שלא מיחתה בו.

וע' ברש"י נדה (יג, ב), שכתב וז"ל "שלא נתערבו ישראל בעד הגרים כדאמרין במס' סוטה (לו, ב), נמצא לכל אחד מישראל שש מאות אלף ושלשת אלפים ותק"נ בריתות כמנין מספר ישראל שכולן נתערבו זב"ז אלמא לא נתערבו על הגרים" עכ"ל.

ובצ"ח ברכות (שס, כ') דלפירושו גם כהנים ולוים אינם בכלל ערבות שהרי מספר שש מאות אלף הוא לבד שבט לוי, וכ' הצ"ח שהטעם דכהנים ולוים לא היו בכלל ברית בערבות מואב, דבמדרש תנחומא מבואר דהא דנכנסו עכשיו לברית לפי שאת הברית שקבלו בחורב הפרו ואמרו אלה אלהיך ישראל, לפיכך הכניסם בשבועת האלה, ולפי"ז כהנים ולוים שעמדו באמונתם ולא הפרו ברית שקבלו בחורב וכדכתיב במעשה עגל ויאספו אליו כל בני לוי לא הוצרכו להכניסם בשבועת האלה יעוש. וכ' הצ"ח דלפי"ז אע"ג דק"ל דבכל הברכות אע"פ שיצא מוציא מטעם ערבות, כהנים ולוים אינם בכלל ערבות ממילא דא"י להוציא אחרים יעוש.

ובתנחומא (נצבים ס"ב) ד"א כלכם ערבים זה בזה לכך נאמר כל איש ישראל, ולא גדולים שבכם בלבד אלא אפילו טפכם נשיכם וגרך לכך נאמר כל איש ישראל, עכ"ל.

והנה בברכות (כ, ב), כתב הרא"ש דאשה אינה בכלל ערבות ומש"ה אינה יכולה להוציא אחרים ידי חובתם, וכבר הקשו על הרא"ש מהא דאיתא בע"ז (יח, א) דגורו על אשת ר"ח בן תרדיון הריגה בשביל שלא מיחתה בו, וכן מהגמ' בסנהדרין (מד, א) נראה דאשתו של עכן נענשה מפני שלא מיחתה בו.

וע' ברש"י נדה (יג, ב), שכתב וז"ל "שלא נתערבו ישראל בעד הגרים כדאמרין במס' סוטה (לו, ב), נמצא לכל אחד מישראל שש מאות אלף ושלשת אלפים ותק"נ בריתות כמנין מספר ישראל שכולן נתערבו זב"ז אלמא לא נתערבו על הגרים" עכ"ל.

ובצ"ח ברכות (שס, כ') דלפירושו גם כהנים ולוים אינם בכלל ערבות שהרי מספר שש מאות אלף הוא לבד שבט לוי, וכ' הצ"ח שהטעם דכהנים ולוים לא היו בכלל ברית בערבות מואב, דבמדרש תנחומא מבואר דהא דנכנסו עכשיו לברית לפי שאת הברית שקבלו בחורב הפרו ואמרו אלה אלהיך ישראל, לפיכך הכניסם בשבועת האלה, ולפי"ז כהנים ולוים שעמדו באמונתם ולא הפרו ברית שקבלו בחורב וכדכתיב במעשה עגל ויאספו אליו כל בני לוי לא הוצרכו להכניסם בשבועת האלה יעוש. וכ' הצ"ח דלפי"ז אע"ג דק"ל דבכל הברכות אע"פ שיצא מוציא מטעם ערבות, כהנים ולוים אינם בכלל ערבות ממילא דא"י להוציא אחרים יעוש.

ולכאורה היה נראה דלפי"ז דה"נ נשים לא היו בכלל ברית דערבות מואב כיון דגם הם לא הפרו הברית וכדמבואר במדרש שם שהם לא פרקו נזמיהם, וחד דינא להו עם הכהנים והלוים, וזה דלא כדברי הד"א בתנחומא.

[ובאמת שלדעת הרמב"ן חזר והכניסם בברית מיד אחרי חטא העגל עיי"ש בפרשת משפטים, כיון שהפרו הברית, ומ"מ חזר והכניסם בברית בערבות מואב, וא"כ אין מקום לדברי הצ"ח לדעת הרמב"ן].

והנה בשבת (לג, ב), איתא בזמן שהצדיקים בדור צדיקים נתפסים על הדור אין צדיקים בדור תשכ"ר נתפסין על הדור, והטעם משום דכל ישראל ערבים זל"ז, והקשה ר'

ביאורי תפילה

מרבח מחילה לחטאים

הנה קודם אמירת י"ג מדות של רחמים ואומרים הפיוט א-ל מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות מוחל עונות עמו, מעביר ראשון ראשון, מרבח מחילה לחטאים וסליחה לפושעים.

והנה באמת לשון זה דמרבח: מצינו אצל סליחה, חנון המרבה סלוח, ולא אצל מחילה, ואע"פ שבחילות הברכה איתא לשון יסלח לנו אבינו מחל לנו מלכנו וכיו"ס. סוף הברכה הוא "חנון מרבח סלוח", ומקור הדברים הוא בקרא דכתיב: יעזוב רשע דרכו וגו' וישוה אל ה' וירחמנו ואל א-להינו כי ירבה סלוח, וזהו לשון חסיד הברכה חנון המרבה סלוח, אלא דצ"ב ענין זה דמרבח סלוח, דבמה הוא מרבח, וי"ל דהרי גם לאחר ששב וחזר וחטא הוא סולח ומוחל, ואכתי צ"ב.

ואולי י"ל בזה, דהא דמרבח סלוח הוא משום דבאמת גם בסליחה עצמה מצינו שני אופנים, וכבר כתב בבית אלקים (בשער התשובה פ"א) דהא דכתיב 'ארפא משובתם אוהבם נדבה', כי באמת מי ששב בתשובה על חטאיו הקב"ה מעביר את חטאיו והיה כלא היה ומתרחק אליו כמי שלא חטא, כי היה מספיק שיעביר על חטאיו ולא יענישוהו עליו במדת הרחמים, אבל לא שיהיה מהעומדים לפניו ומרורים אצלו כבתחילה, וזהו שאמר אני הוא קודם שחטא האדם אני הוא אחר שחטא האדם ושב, וזהו שאמר הכתוב: 'ארפא משובתם אוהבם נדבה', דלא רק כיסולק העון אלא שגם יהיה מרובה לפניו כבתחילה, וע"ז אמר לשון נדבה בענין הריצוי והאהבה להורות כי הגם ששב הקב"ה מחורן אפו ואינו מעניש על החטאים הקודמים מ"מ לענין הריצוי אינו כן, כי זאת האהבה והריצוי לבעלי תשובה אינה כוללת כלום וזו היא נדבה, כי לא הבטיח אלא לענין קבלת התשובה שלא יעניש החוטא אחר ששב אבל בענין הריצוי הוא דרך נדבה למי שיראה בעיניו, יע"ש.

ונראה דזהו ענין הטמון במחילת מרבח סלוח, דמרבח סלוח לו היינו לא רק שאינו מעניש אותו אלא שגם יתן מרובה לפניו כבתחילה, וזהו הריבוי שיש בסליחה [באמת לשון סליחה שונה מלשון מחילה, דמחילה יסוד ענינה הוא רק שהוא מוחל לו על העונש, כלשון מחילה דמצינו אצל מנחם, דהחוב נמחל, וה"נ החוב שחטא חייב מחמת העבירה מוחל לו הקב"ה אבל סליחה ענינה סליחה וכפרה, דבמה ש"ע העון אינו מרובה להקב"ה לא די בזה במחילה ונצרך הוא לסליחה כפרה וטהרה] ונראה דזה הוא רק בתשובה מאהבה אבל תשובה מיראה מועילה רק לגבי העונש, וזהו דכתיב 'עד ה' א-לוהיך' ולא עד בכלל, ורק בתשובה מאהבה הוא דחשיב כרצוי כלפי הקב"ה ואז מגיע היעד ה' א-לוהיך, ועד בכלל, ואז יש לו גם טהרה וגם כפרה.

ונראה עוד, בזה הענין שעבירות נהפכות להיות כוכיות, דהביאור בזה הוא דמחילת העון והתשובה מהני רק בכדי שלא יענש, ולכן בתשובה מיראה הדוגנות נעשו כשגגות, כלומר שאינו נענש בעל עשייתם דהוי כשגגות, אבל בתשובה מאהבה הדוגנות נהפכות לכוכיות, והביאור בזה דכיון דהעבירות גרמו לו לעשות תשובה מאהבה, א"כ זהו גופא זכות, דהרי מחמת חור בתשובה שלימה לפניו, והעבירות הן גרמו לו להתקרב להקב"ה ולשוב באהבה, הוי אומר דזה עצמו הוא זכות והעבירות נעשו זכויות, ודו"ק.

והנה בביאור הגר"א (בפ"י שלח"ש ד, יד) כי לפרש הנפ"מ בן רחום לחנון, דמדת רחום שסולח ומוחל חטא ומדת חנון היא שהופכת את הדוגנות לכוכיות, וזהו דאמרין חנון המרבה סלוח, דע"י ריבוי הסליחה חשיב כרצוי לפניו וכאילו לא חטא, ונמצא דע"י התשובה נעשה קרוב וידיד ואהוב והנפ"מ הדוגנות לכוכיות ע"י מדת חנון, וחנון המרבה סלוח.

לפי"ז י"ל דזהו דכתיב בקרא (ישע"ה נ, ז) 'וישוב אל ה' וירחמנו ואל א-להינו כי ירבה סלוח', דמדת רחמים שייכת לה, ואילו מדת ריבוי הסליחה שייכת לא-להינו, והיינו דע"י מדת הרחמים שהיא מדת ה' הרי הוא מוחל לו על עונותיו, ומחילה זו היא גם ע"י מי שחזר בתשובה גם מיראה, דהרי הדוגנות נעשים לו כשגגות וכ"ז הוא במדת הרחמים, דא"כ אין כאן תשובה שלימה מ"מ במדת הרחמים מוחל לו הקב"ה על עונותיו, אולם מדת סליחה, אינה במדת הרחמים, דכ"ז הוא רק בתשובה שלימה, והיא תשובה גם במדת הדין, ודו"ק.

עינינו גל

זרית צ'ון לא יאה

תיקון לשורש פורה "ראש"

ב. והתיקון לזה הוא השופר, כמו שרמזו בספרי חסידות שזהו שנאמר כאן: "פן יש בכם ש'ורש פ'ורה ראש ו'לענה" ראשי תיבות שופר", כיון שהשופר מביא ליראת ה', ומכניע את היצר הרע תחת היצר הטוב, וכך נעקר השורש פורה ראש ולענה מהלבבות, ושב בחזרה לברית עם ה' להכלל בברכה. ולכן בכניסת ראש השנה יש את הפיוט "אחות קטנה" שבו נאמר הפזמון - "תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה", דע"י השופר של ראש השנה, זוכים לעקור את הרע מהשורש. **והשנה שאין שופר**, הרי שע"י כוח השבת אפשר ג"כ לבא אל היראה הזאת, כמו שאומרים בתחילת שבת "לפנינו נעבוד ביראה ופחד", ואמרו חז"ל בגמ' "עם הארץ אימת שבת עליו" שאינו משקר בשבת, וחתומת הברכה ב'רוך א'תה ה' מ'קדש ה'שבת ר'ת באימ"ה, שזוכים בשבת לכוח היראה, וכמו שאמר רשב"י בתיקונים, דתיבת בראשית"ת נוטריקון יר"א שב"ת, הרי שמכוח השבת זוכים להגיע ל"ראשית", ואותו תיקון שנעשה ע"י השופר לחזור אל נקודת הראשית "זכרון ליום ראשון" בו היה ה' יחיד בעולמו, ניתן להגיע אליו מכוח השבת, כנאמר "ישמחו במלכותך שומרי שבת..." דשמירת שבת היא הכרזת מלכותו, וכמו נוסח הרמב"ם "בואו ונצא לקראת שבת המלך". **ג. ומצינו בפרשה** שהעשב המר הזה נקרא "ראש ולענה" ובטעם שהוא נקרא בשם ראש, פירש בתפארת שלמה שזהו שורש הפגם של זה שהולך בשרירות ליבו הרע, מפני שעושה את עצמו "ראש" וחושב שהוא מבין כיצד נכון להתנהג, ויודע להחליט לבד מה לעשות בכל דבר, ואינו מכניע את עצמו לגמרי תחת גדולי הדור שהם "ראש" הדור, ולעומת זה מרדכי היהודי נרמז בפסוק "ואתה קח לך בשמים ראש" ומתרגמין מירא דכיא" דהוא מרדכי היהודי שהיה ראש לבשמים, וכמו ששבת עניינה יראה כאמור, כך תלמיד חכם בחינת שבת, אבל זה שאינו שומע בקול גדולי הדור הוא ראש עשב מר כלענה. **ולכן יראת תלמידי חכמים היא בכלל יראת ה'**, כפי שדרשו חז"ל בפס' "את ה' אלקיך תירא" לרבות תלמידי חכמים, דרך אם יבטל עצמו לגדולי הדור, יזכה להגיע ליראת ה', וכך יעקר מליבו אותו שורש פורה ראש ולענה. ויה"ר שנזכה ליראה זו.

א. בפרשת נצבים יש תוספת קשה מאד על כל הקללות של פר' כי תבא, שמגיעה למי ש"יתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך, למען ספות הרוה את הצמאה", כלומר, אדם שחושב שיוכל להתעלם מהברית של הקללות, וימשיך ללכת אחרי שרירות ליבו הרע, והוא ימשיך בחטאים שאין עליהם גירוי היצר שלגבם הוא "רוה", שאינו צמא להם, ומגרה עצמו בהם שזהו גדר "ספיה", וממילא כשמגרה יצה"ר בנפשו והולך ומתדרדר, אז "לא יאבה ה' סלוח לו, כי אז יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא ורבעה בו כל האלה הכתובה בספר הזה, ומחה ה' את שמו מתחת השמים", וכמה מחריד העונש הזה, שכביכול ה' ממש נלחם בו עם כל הכוח, ה' ישמור ויציל. **ובאמת בכל הקללות של כי תבא יש רחמים גדולים**, שלא כמו הברכות שהם מועטות ונכתבו בפר' כי תבא לפני כל הקללות בפסוקים מועטים, "ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה, ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך", והסיבה לזה שכאשר אדם מבורך, אזי ניתן לו בבת אחת כל הטובות בלי גבול, משא"כ כשמגיע לו קללה, הקב"ה מרחם עליו ואינו נותן עליו את הקללות בבת אחת, ומשום כך הם מתוארים על פני נ"ג פסוקים, ובמשך צ"ח שלבים, שהם צ"ח קללות שבאו בריבוי עצום של פרטי פרטים, וזאת בכדי שיוכל אדם לחזור בתשובה בנתיים ואז תפסק הקללה ויחזור למהלך של ברכה. **וכלפי זה באה פרשתנו ואומרת**, שכל זה במצב רגיל שיש לו יצר הרע לכל מיני עבירות, אבל אם מגרה יצר הרע בנפשו, ומביא על עצמו מצב של "ספות הרוה את הצמאה" ופורק מעליו עול ואומר "בשרירות לבי אלך", אז חלילה יפלו עליו כל הקללות בבת אחת, וזו התוספת הנוראה שכתובה כאן שהיא מזעזעת מאד, שכביכול ה' ממש נלחם בו, ה' ישמרינו. **וכך אמנם ארע בשמחת תורה תשפ"ד**, שקמו אנשים רעים וחטאים לה' מאד, והסיתו אלפי יהודים למסיבת תועבה שכל מהותה "למען ספות הרוה את הצמאה", אז בבת אחת נחתו עליהם כל הקללות של כי תבא, ורבעו עליהם הקללות רח"ל.

30 לורדים מסודרים

ללמד אותה מה זה סדר ואירגון, יום אחד הדודה נתנה לה סט יוקרתי של 30 לורדים במתנה, והיא שמחה במתנה מאד והחליטה שלפחות זה ישמר אצלה היטב, בלילה כשנזכרה שנותרו הצבעים על השולחן, קמה מהר וסידרה את כל 30 הלורדים בשורה אחת, למחרת היא שכחה אצל חברה אחד מהלורדים, היא עשתה שוב פעם את כל הדרך בשביל שסט הלורדים ישאר שלם, יום אחד התחילה לחשוב שלא מתאים שהסט המסודר של הלורדים יהיה בתיק הפוך, אז סידרה את כל התיק כדי שהלורדים יתאימו לו, אח"כ היא חשבה שלא מתאים שהתיק המסודר יהיה בחדר מבולגן אז היא סדרה יפה את כל החדר, אח"כ היא חשבה שלא יפה שתיהיה מגירה הפוכה בחדר יפה ומסודר אז כבר סדרה את כל המגירה, יוצא שכל חיה השתנו, והכל נהפך להיות מסודר בזכות הלורדים...

כססים להקריא את הסיפור לילדיו, הבריק ברעינו שכל זה מונח ב"קבלה קטנה" של מרן רבי ישראל סלנטר, שכאשר יקפיד על קבלה אחת, היא תתחיל להשפיע על כל מהלך חייו שכל הפרטים יגררו אחרי זה, ויתחיל להשלים את כל קומתו הרוחנית, והוא כעין הענין שגילו חז"ל שמצוה גוררת מצוה, כי מקבל טעם טוב שגוררו לעשות עוד דברים טובים. ונפלא.

ג. יש הבחנה חריפה מרה"י הגאון רבי משה טיקוצ'נסקי זצ"ל שתיאר איך בשעה שהיה ילד ונסע ברכבת, חשב שהם עומדים והבתים והעצים נוסעים, אח"כ כשגדל הבין שהבתים והעצים עומדים והרכבת נוסעת, אבל אח"כ כשהתבגר יותר הבין שהרכבת גם כן עומדים ורק הוא נוסע... והוא תפסת עומק מופלאה, שהרי באמת הרכבת מחוברת למסילות, והיא חוזרת ובאה חוזרת ובאה ואי"י נחשב התקדמות, וכמו שאמר שלמה המלך בחכמתו (משלי כו, ד), "הדלת תיסוב על צירה ועצל על מטתו", שכל המרחקים שהדלת גומעת הלך וחזור חזור והלך, אי"י מקדם אותה, והיא נשארת על עומדה, כאותו עצל שתמיד שוכב על מיטתו ואינו עושה דבר, אבל מי שמנצל את הרכבת לנסוע בה, יוכל להגיע למרחקים והוא באמת מצליח להתקדם ולהתעלות ממדריגה למדריגה.

יש ללמוד מכך אף לגבי "רכבת הזמן", כנודע שהרמח"ל המשיל את מעגל השנה לרכבת עם תחנות, והנה היא עצמה באמת אינה מתקדמת, שהרי בכל שנה חוזרים על עצמם שוב המועדים פסח שבועות וסוכות, רה"ש יוה"כ הו"ר ושמ"ע, אבל מי שמשכיל לנצל את הרכבת הזאת ולנסוע בה, הוא זה שבאמת מצליח להתקדם ולהתעלות ממדריגה למדריגה.

א. כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאה היא ממך... פירש הרמב"ן שהכוונה למצוות התשובה, וז"ל: "אבל המצוה הזאת על התשובה הנזכרת, כי "והשבות אל לבבך" (בפס' א') "ושבת עד ה' אלהיך" (בפס' ב') מצוה שיצוה אותנו לעשות כן... כי אין הדבר נפלא ורחוק ממך אבל קרוב אליך מאד לעשותו בכל עת ובכל מקום", עכ"ל. ונתבונן, שבשום מצוה לא מצינו שהתורה "משכנעת" אותנו שקל לקיים את המצוה, ורק כאן בתשובה רוצה התורה לעורר את ישראל לתשובה, וכא' "משכנעת" אותנו שלא צריך לעלות בשבילה לשמים ולא לעבור את הים, שנדע שהיא איננה מצוה קשה.

ומי כמו מרן רבי ישראל סלנטר זצוק"ל, שנתן לנו דרך קלה ופשוטה לתשובה, בבחינות הקלות, של "קבלה קטנה" שיוכל לקבל על עצמו ובכך יכנס לגדר "עושים תשובה" כמו שהאריך במכתביו, ועצתו נרמזת בפרשתינו שהתשובה מצוה קלה, ואלמלא החידוש של מרן רבי ישראל, לא מצינו ידינו ורגלינו בהיכל התשובה, כי היינו צריכים לשנות את כל מהלך חיינו, ומי היה יכול להתהפך בכל מכלול רובדי החיים, ונמצא שחידושו הוא "חומרא" ולא קולא, כי אם זה היה מצוה קשה ומקיפה היה לנו אולי פטור "אנוס" כי לא היה שייך לקיימה, אבל אם מספיק "קבלה קטנה" א"כ כל יהודי יכול לעשות כך.

ידוע איך שמרן הגרא"מ שך זצוק"ל בלויית הרב ארנטוריו שהיתה בסמוך לראש השנה, עמד ועורר את קהל האלפים שצריך לקבל קבלה קטנה, אפילו ברכת המזון מתוך סידור, ומרן הגרא"מ שך לשיטתו, שגם בעת פטירתו כתב בצוואתו שמבקש מכל מי שקיבל ממנו תועלת, שילמד לעילוי נשמתו משנה אחת או מחשבת מוסר אחת, שסבר שאפילו דבר קטן ביותר נכלל בהגדרת "עושים תשובה" וזוכה לכפרה שלימה.

ב. זאת חדשה ומבריקה בתועלת של קבלה קטנה שמעתי מידידי בן עליה מופלא שליט"א, הוא תיאר לי איך שבשבת האחרונה התפלל במנין מוקדם, וחזר בשעת בוקר מוקדמת לביתו, ובעודו עם הטלית אסף את ילדיו החמודים והושיבם סביבו להקריא להם איזה סיפור, על מנת שרעייתו תח' תוכל להשלים במקצת את עיפותה מעבודתה המפרכת כל השבוע. **הסיפור** שהוא מצא את עצמו מספר לילדיו החמודים, מתאר ילדה מפוזרת ובלגניסטית במיוחד, שהתיק שלה הפוך והחפצים שלה מפוזרים בחדר, וכל המגירה שלה בבלייל של חפצים לא קשורים וכו' וכו', והאמא שלה כבר היתה מיואשת

"הסתר אסתיר פני"

בגדר "אברים" אלא "נתחים" בעלמא רח"ל, והוא מה שאמרו חז"ל דמשחבר ביהמ"ק אין לך יום שקלקלתו מרובה מחבירו.

ג. **ומציאות** גילוי הפנים, כפי שהיתה בביהמ"ק בכרובים שהיו פניהם איש אל אחיו, היא קיימת גם בגלות בגילוי התורה לכלל ישראל, פה אל פה אדבר בו, וכבר רמז הבעה"ט שהטעם שהיו הכרובים פני רביא, כמו שני נערים, על גבי ארון, לרמוז ששני בחורים צעירים שלומדים בישיבה הם כמו בקדש הקדש ככרובים ע"ג הארון, וזה הגילוי פנים הכי גדול ששייך כלפי ישראל, שמושפע עליהם סיעתא דשמיא עליונה לעסוק בתורה ולגלות בה את שלל טמוני וספוני מעמקיה, ולהיפך ההסתר פנים הוא כשלא מצליחים לברר את הדברי תורה ויש קושיות קשות שאין להם פתרון, והדברים ידועים.

ולכן עיקר התשובה הוא לימוד התורה, כמו שאומרים בברכת התשובה "השיבנו ה' לתורתך..." שהתשובה היא עד כמה ששב אל התורה, כי זה מעורר את היחס של הקב"ה אלינו שיהיה פנים בפנים, כדכתיב פנים בפנים דיבר ה' עמכם בהר מתוך האש, וכמו שאמרו הקדמונים שלכן תוקעים את התקיעות של ר"ה דווקא על הבימה להזכיר את זכות התורה.

ד. **ונפלא** עד מאד פירושו של בעל "סידורו של שבת"

(ח"א ב,ב) שביאור כוונת מאמר הגמ' (חולין קלטב) אסתר מן התורה מניין שנא' "ואנכי הסתר אסתיר פני", פירוש שדברי התוכחה הזאת שאנכי אסתיר הדבר אף בעת שראוי להתגלות, זה קרה בימי אסתר כמחז"ל (יומא כט) אסתר סוף כל הנסים, אף שידוע שבכל עת ובכל שעה הקב"ה עושה עמנו נפלאות ונסים, כי אנו כשה אחת בין הזאבים וכמאמרם ז"ל (שבת יג,ב) שאם באנו לכתוב נסים שנעשו לנו אין אנו מספיקין וכו', פרש"י שם לפי שהן תדירות, אך שנעשה הכל בהסתר בדרך הטבע בבחי' אור הגנוז, וגם בעת אסתר הותחל להעשות הדבר כמו בדרך הטבע ע"כ"ל. ומבואר לפי דבריו, דההסתרה היא לא בצרות אלא אדרבה בחסדים, שאין אנחנו יודעים להכיר טובה להקב"ה על כל החסדים שעושה עימנו.

ובפרט בימינו, לא יאומן כי יסופר החסד שעושה עימנו ה' יתב', שגם בשעה שהממסד נגד לומדי התורה שעוצרים את בחורי ישראל ומשליכים אותם לכלא ומנסים להציק בביטול כל מיני תקציבים, הנה לעומת זה קהילות הקודש פורחות, ועולם התורה משגשג לאין שיעור, והישיבות מוסיפות עוד ספסלים לקלוט את המוני הבחורים הצובאים על פתחיהם, וכשלא שמים לב לזה נסתרת טובת הי"ת, וזה גופא הריחוק.

א. **"ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים"**, ופירש האור החיים שכתוב כאן יסוד: "שטעם ההסתרה הוא על כל הרעה אשר עשה, ומה הוא, כי פנה אל אלהים אחרים, ומעתה הגם שיבואו עליו כל הצרות שבעולם מחמת הסתרת פנים ראוי הוא לזה, כשם שהוא עשה כל הרעה, יבואו עליו כל הצרות, וכך שורת הדין נותנת, ודע כי אין צרה ואין רעה בעולם שאינה כנגד עבירה אחת כי ה' יסד יסורין כנגד כל החטאים כדרך שקבע שכן כנגד כל מעשה הטוב, וכיון שכן אדם שעבר על כל התורה כולה או על עבודה זרה ששקולה ככל התורה עונש הוא לבא עליו כל עונשין שבעולם ולזה הסתיר ה' פניו מהם..." עכ"ל.

ומבואר בדבריו יסוד גדול, שהיסורים מחושבים ומדודים בהתאם למעשיו, וכל יסורין שיש לו הוא מכוון כנגד אותו חטא שיש בידו, והאריז"ל או הגר"א יכלו לומר לאדם איזה חטא הביא לו ליסורים אלו מדה כנגד מדה, וכשתיקן את חטאו תיכף סרו ממנו היסורים, ויש לאדם רמ"ח אברים כנגד רמ"ח מצוות עשה, וכל חסרון במצות עשה מסכן את בריאות האבר שכנגדה, וכן הוא במצוות דרבנן, וכפי שמובא שאחד בא לאריז"ל וסיפר שכואבת לו הכתף, והשיב לו שמזלזל בדין "תיכף" לנט"י סעודה, וכשזלזל בדין "תיכף" כואבת לו הכתף.

ב. **ובגמ' ביומא (כא,ב)** מנו "חמשה דברים שיש בין מקדש ראשון למקדש שני" כו'. וכתב שם בתו"י שבפיוט לצור יעקב אתן מהלל ושירים כתוב "שם אתן את הודו, בקרב עם מיחדו, למספר כל נתחים בי עצור", והבין שהכונה שמספר התאים והלשכות שהיו בביהמ"ק הוא בדיוק רמ"ח, שהוא כמנין נתחי האדם, כלומר רמ"ח אבריו, אך כתב שזה תמוה דבאמת לא היה בביהמ"ק אלא רמ"ז תאים ולשכות, וחסר ב' למנין רמ"ח.

ולולי דבריו היה אפשר לפרש לשון הפייטן "למספר כל נתחים בי עצור", דקאי על חורבן ביהמ"ק, שאומר הפייטן שמוכן שיחתכו את גופו לנתחים כמנין הנתחים שנתחו האוייבים את ביהמ"ק. אבל איך שלא יהיה מבואר כאן היסוד הנ"ל, שבית המקדש הוא השראת השכינה בישראל במציאות הכי גבוהה של גילוי פנים שתתכן, כי זה היה כל ענין הכרובים שבזמן שהיו עושים רצונו של מקום היו פניהם איש אל אחיו, אבל בזמן שאין עושים רצונו של מקום אז ח"ו יש הסתר פנים והוא מש"כ בפסוקינו "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" שבמצב זה מאבדים את כל השראת השכינה באדם, וכבר אינו

במעלת הניגון בתפילות ר"ה

א. אודות הניהוג הנכון בראש השנה ביראת ה' כל היום, מצינו בצ"ח (חגיגה יד,א) דיבורים חזקים בזה, וכך לשונו: "...הנה רז"ל אמרו (ר"ה לבב) שאין אומרים הלל בר"ה ויוה"כ שמלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מותם פתוחים. ונראה מזה שהיה לנו להיות חרדים ועצבים ביום הזה מאימת הדין עד שבשביל זה אנו נמנעים מלומר שירה, ואם כי השיר הלל הוא שמחה של מצוה ושמחה רוחנית, וק"ו שאין לשמוח שמחה גשמית במאכל ובמשחה, שאפילו בשבתות ומועדים צריך השגחה יתירה שתהיה שמחה של מצוה, כי עיקרה מצד החומר וקרוב להפסד, עד שמטעם זה כמה גדולי הגאונים הראשונים כתבו להתענות בר"ה (עי' טור או"ח תקצז), ועכ"פ אף שאין מתעניין, אין מן הראוי להתענג בתפנוקי מעדנים רק להיות חרד וירא מול אימת יום הקדוש, כי הוא נורא ואיום.

ורמזו משה רבינו בתורה "יום תרועה יהיה לכם" (במדבר כט,א) ולכא' הו"ל למכתב תעבירו שופר תרועה כדכתי' ביובל, אבל הכונה שאי"ז כשאר מצות זמנית כמו נטילת לולב שאם נטלו כבר יצא, אבל כאן כל היום יהיה יום תרועה, ומתרגמין יבבא, או גנוחי גנח או ילולי ליל, וכינה היום ע"ש דבר זה לומר שאימת היום יהי' עליך, ולכך סמין לו "ועשיתם עולה", לפי שבמדרש (אמור כט,י) דייק בכל הקרבנות כתי' והקרבנם וכאן כתי' ועשיתם, א"ל הקב"ה לישראל מעלה אני עליכם כא' היום נעשתם לפני, כא' היום בראתי אתכם. ע"כ.

ב. וכל המנגינות שנהגו בשיבוט אינם סותרות לעמידה זו של "לפניו נעבוד ביראה ופחד", מכיון שהם מנגינות של כיסופין וערגה להי"ת, ואכן זהירות צריך שלא להיסחף לסוג מנגינות קצביות, שבקלות עלולות לשנות את אופיים של ימי דין אלו, וכבר עתה ב"סליחות", אף אם הם נאמרים בנעימה, ודאי אבוי לאלו שהופכים זאת לקונצרט או לזיץ' רגש גרידא.

ומצינו בזה"ק (ח"ב קיד,ב) במעלת הזמר והניגון בתפילה, וז"ל: "ובגין דאנת תשתדל בכל יומא בתרין שפון דילך בצלותא לשבחא למרך באדני שפתי תפתח בתרין שפון דילך בנביאים וכתובים, ובכל מיני זמר ונגון בצלותא, קוב"ה נחית לון בשפון דילך" ע"כ. והטעם שזכו להשראת השכינה בשפתיים מכוח שמרבות בתורה ובניגוני תפילה, דשכינה"ג" שפ"ה, והשכינה הקדו' מתעוררת בכוח עבודתינו.

ואמרו בתיקו"ז (נא,ב): ועוד שופ"ר הולך רבי"ע דרגא תרי טעמ"י, בההוא זמנא דיתמחון חייביא מעלמא סלקא צלותא

בנגונא בארבע מינין דאינון שיר פשוט ודא י', שיר כפול ודא י"ק, שיר משולש ודא יק"ו, שיר מרובע ודא יקו"ק, בשמא דיקו"ק סלקא **צלותא** בנגונא, **אורייתא** בנגונא, **שכינתא** בנגונא, **ישראל סלקין מגו גלותא** בנגונא, הדא הוא דכתיב "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'", צלותא דאיהי שכינתא סלקא לגבי דמלכא בעשר זכרונות ובעשר מלכיות ובעשר שופרות, ע"כ. הרי שהן השופר והן המוסף של ר"ה, וכמו"כ גאולת ישראל ופורקן השכינה, הכל תלוי בכוח הניגון.

ג. והנה במשנה בר"ה (כו,ב) כתוב "שופר של ראש השנה של יעל, פשוט ופיו מצופה זהב, ושתי חצוצרות מן הצדדין, שופר מאריך וחצוצרות מקצרות, שמצות היום בשופר", וכן פסק הרמב"ם (שופר וסוכה ולולב פ"א ה"ב): "במקדש היו תוקעין בראש השנה בשופר אחד ושתי חצוצרות מן הצדדין השופר מאריך והחצוצרות מקצרות שמצות היום בשופר, ולמה תוקעין עמו בחצוצרות משום שנא' בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה', אבל בשאר מקומות אין תוקעין בראש השנה אלא בשופר בלבד, ע"כ. ויש להרגיש שדוקא בבית המקדש שהוא מקום הרוממות והיראה, ניתן להשתמש גם בחצוצרות שהם כלי שיר מובהקים, כדי לקיים הריעו לפני המלך ה', אבל בשאר מקומות צריכים להשאר רק עם השופר.

ובעל התולדות בדרשותיו (בן פורת יוסף, שבת תשובה א') כתב רעיון נפלא על המשנה "ושני חצוצרות מהצדדים", דאיתא עוד בתיקו"ז (תיקון י"א, כו,ב), דיש היכלא דנגונא דית ליה רשו למפתח אלא בנגונא, ודוד הוי מתקרב לההיא היכלא בנגונא שנא' והיה כנגן המנגן וכו', יעו"ש. ובחינת הניגון לעורר הכוונה, ושיהיה לו פנאי לכיון וכו' (כלומר ב' מטרות: א. לעורר את הכונה ע"י הניגון, ב. להאריך את אמירת התיבות שיהיה לו שהות לכוון בלי הפסק). וזה שאמר "רני עקרה לא ילדה" וגו' (כלומר, מי שהוא בבחינת עקר במחשבת התפילה שאינו מרגיש שנולד לו מחשבות רוממות אזי שיהיה "רני", שירנן בזמר לעורר כוונתו). וזה שאמר "שתי חצוצרות מהצדדין", בתחלת התפלה ובסוף התפלה בחי' חצוצרות לנגן, אמנם שופר מאריך וחצוצרות מקצרות שמצות היום בשופר, בתפלה, ולא להאריך בניגונים שהוא בחי' חצוצרות, והבן, עכ"ל. הרי לדבריו זה גופא רימז התנא שלא נשכח בעת המנגינות שעיקר העבודה תפילה לפני ה'.

ורגילים היום להשתמש בחלקי התפילת של ימים נוראים ליצירת שירים מחודשים, ומאד יש להזהר משיכחת העיקר.

תלויים בצל

גליון 02 • חודש אלול תשפ"ו

מושגי זרעים

שנת המעשר

מחזור שנות השמיטה מחלק את חיובי המעשרות לחיוב שונה בכל שנה, בשנים א', ב', ד', ה' חל חיוב **מעשר שני**, ובשנים ג', ו' חל חיוב **מעשר עני**. בשנה השביעית, [באופנים שבהם שייך חיוב תרומות ומעשרות] נחלקו הפוסקים האם יש חיוב מעשר שני או מעשר עני.

אף שבחיובי תרומה גדולה, מעשר ראשון ותרומת מעשר, שווה הדין בכל השנים - מכל מקום הלכה פסוקה **שאין מעשרים משנה על חברתה** ואף בדיעבד הפרשתו לא חלה. לדוגמא: שנים תשפ"ו ותשפ"ז שניהם שנות מעשר שני אך אין מעשרין משנה על חברתה.

בביאור גדר דין זה, יש מבארים דחיוב כל השנים הוא חיוב אחד, וטעם הדין שאין מעשרים משנה על חברתה הוא גזירת הכתוב היא שכל שנה חשובה כמין אחר, (רדב"ז) תרומות ה, יא על פי דברי הרמב"ם בפי' המשנה) והוא כמעשר ממין על שאינו מינו. מאידך, החזון איש (גליונות הגר"ח תרומות א, כב) כתב ואין חדש וישן שתי מינים אלא כל שנה מתחייבים פירותיהן במעשרן, ושנה זו אינה מתחייבת בפירות של שנה אחרת, והמפריש משנה על חברתה חשיב כמפריש מן הפטור על החיוב.

גם לגבי חיוב חלה אף שכל השנים חיובם שווה אין מפרשים משנה על חברתה. ודין זה יתבאר בפעם אחרת בע"ה.

ראש השנה: בירקות תבואה וקטניות ראש השנה הוא אחד בתשרי, [תבואה בשליש וירקות בלקיטה] ומאחד בתשרי תשפ"ו עד כ"ט אלול תשפ"ו הוא שנת מעשר. בפירות האילן ראש השנה הוא ט"ו בשבט, ומט"ו בשבט תשפ"ו עד ט"ו בשבט תשפ"ו הוא שנת מעשר.

שאלות מבית ההוראה

שימוש בעלי בצל שיוצאים מהבצלים

בצלים תלושים שנמצאים בסלסלה או על החלון בבית וגדל מהם עלי בצל ירוק האם צריך לעשר את העלים החדשים שגדלו.

תשובה:

עלים שגדלים כאשר הבצל תלוש ואינו מושרש בקרקע או בתוך מים, אינם נחשבים לגידולי קרקע החייבים בתרומות ומעשרות ומותר לאכול מהם בלא הפרשת תרומות ומעשרות.

דין זה הוא כאשר הבצל שממנו עלו העלים כבר מעושר. אך אם הבצל עדיין לא מעושר, יש להפריש גם מהעלים תרומות ומעשרות בלא ברכה, אך יש להפריש בנפרד מהבצל על הבצל ומהעלים על העלים, ולא מעלי הבצל על הבצל.

כאשר הניחו בצל בכלי עם מים ועלו ממנו עלים גם אם הבצל מעושר יש להפריש מהעלים תרומה, אך במקרה זה מפרשים בלא ברכה כאשר הבצל נמצא בתוך בית ועלו ממנו עלים, כדין ירקות הגדלים בבית תחת קורת גג שאף אם הוא מחובר לקרקע מפרשים מהם בלא ברכה, ובנוסף דנו הפוסקים אם גידולי מים נחשבים כגדולי קרקע.

מקורות וביאורים:

דין עלים שעולים בתלוש: מבואר בתוס' (שבת נ, ב, ד"ה טומן) שבצלים תלושים שמניחים אותם בחלון ומתנוספים מכח הלחות אינם חייבים בתרומות ומעשרות. וכן נראה לגבי עלים שהוסיפו בתלוש שפטורים ממעשרות.

דין בצל טבל שעלו ממנו עלים: בתוס' (עירובין עז, א, ד"ה הטומן) נראה שרק משום שהיו הבצלים מתוקנים אין חובה לעשר את התוספת אבל בלא זה היה חייב לעשר את התוספת שהוסיף הבצל בתלוש. אמנם בדרך אמונה (תרומות פ"ב ה"א צה"ל מב) מצדד שהעלים דומים לכמהין ופטירות ולכן גם בבצל שהוא טבל אין צורך לעשר את העלים.

שימוש בקליפות לימונים

האם מותר להשתמש בקליפות פירות הדר לאכילה כגון לגירודם על עוגה או צריך לעשרן תחילה.

תשובה:

יש להפריש מהם תרומה בלא ברכה.

נחלקו הפוסקים לגבי קליפות תפוז האם ברכתם בורא פרי העץ או שהכל נהיה בדברו, ומחלוקת זו נוגעת גם לחיוב תרומות ומעשרות.

להלכה כתב המשנה ברורה שברכתן שהכל מספק, אולם החזו"א הכריע שברכתן שהכל. לפי זה הרי לדעת החזו"א קליפות תפוז פטורות מהמפרשת תרומה אולם לדעת המשנה ברורה קליפות תפוז חייבות במעשרות מספק שהרי יתכן שברכתן העץ.

לגבי קליפות לימון דעת החזו"א היתה להחשיב את הקליפות לפרי כיוון שהדרך להשתמש בהם, והתיר להפריש מקליפת הלימון על הפרי. ואם כן אף לדעת החזו"א יש לעשר את קליפות הלימון.

אמנם יש לברר מהי הקמות שהשתמשים היום בתעשיית המזון בקליפות התפוז והלימון.

בנוגע לשימוש בקליפות ההדרים הקנויים בחנות יש לברר האם כוונת המפרישים לתקן את הקליפות של הפירות, מקליפות הפירות שעומדים להפרשה, או שדעתם רק על הפרי וממילא אף בפירות מעושרים יש לעשר את הקליפות.

יצוין כי הבא להשתמש בקליפות עליו לברר אודות כשרות ה'שלאק' המרוח על פירות ההדר.

מקורות וביאורים:

ברכת הקליפות: שער הציון (רב, מג) "דהמגן אברהם והפנים מאירות והחיי אדם פסקו דיש לברך עליהן פרי העץ, והט"ו והבגדי ישע והגר"ז והיד הקטנה והמגן גבורים פסקו דיש לברך עליהן פרי האדמה, והעולת תמיד והאליה רבה והפרי מגדים פסקו דיש לברך עליהן שהכל". ובחזו"א (מעשרות א, ל) נקט לברך עליהם שהכל "ונראה דמברך עליהם שהכל, ולא דמי לקפריסין דהתם אוכלין אותן אלא שאינו עיקר הפרי וטעמו פחות, אבל קליפי תפוז אין אוכלין כלל חוץ, ובמ"ב סי' ר"ב ס"ק ל"ט מביא הרבה אחרונים שסוברין כן, ולפ"ז הן פטורין מן המעשר, וכש"כ מן השביעית כיון דסתמן לאשפה" ולגבי קליפות לימון עיין בדרך אמונה תרומות פרק יא צה"ל קצח.

מעשה ארץ

חשש תערובות שנים בבטנים

ישנן שאלות הלכתיות הנוגעות למעשה, הדורשות התמחות והיכרות יסודית עם הצמח ואופני גידולו ועל מנת להכריע נכונה בנידונים אלו, יש לערוך הליכי בדיקה ומחקר מציאותיים משמעותיים ועל ידי ליבון הסוגיות ממקורן ניתן להגיע בס"ד להוראת הדין. אחת משאלות אלו נוגעת לימים אלו ממש. הבטנים.

מרבית הבטנים הנמכרים בשווקים הם מגידולי הארץ. לא רבים מכירים את צמח הבטנים, הנקרא בשמו האחר, 'אגוז האדמה'. הבוטן הוא צמח יחודי מאוד, הגדל בצורת שיח, כשבשלב מסוים לאחר הפריחה - מכל פרח שהופרה יורדת מעין מחט החודרת אל תוך האדמה, ושם במעבה האדמה כמה ס"מ מתחת לפני הקרקע, גדל לו הבוטן עד להבשלה מלאה וממתין שם - ומכאן שמו.

הבשלת הבוטנים בשיח אינה אחידה, הצמח פורח במספר גלים, וכך נוצרים בקרקע תרמילים בשלבי הבשלה שונים. עם זאת מאחר והבטנים אינם גדלים בחוף באויר הפתוח ולאור השמש, לא ניתן לערוך בהם קטיף סלקטיבי ולקטוף את הבטנים הגדולים והבשלים ולהשאיר את הקטנים להמשיך לגדול, כפי שהיה נכון לעשות. לפיכך מותירים את הבטנים באדמה ככל הניתן לאחר שמגיע הזמן עם התקרבות עונת הגשמים עוקרים את כל הצמח בבת אחת, כך שבכל צמח לאחר העיקירה ניתן למצוא עשרות עד מאות בטנים, בגדלים ובשלבי הבשלה שונים.

הזמן בו עוקרים את הבטנים הוא בתקופה זו של ערב ראש השנה ולאחריו: אב - תשרי, [מאחר והגידול תלוי בעיקר בעונות השנה, הוא משתנה משנה לשנה לפי היחס שבין שנת החמה ללוח העברי].

ההגדרה ההלכתית של הבטנים הינה "קטנית" משום שכל שהזרע הוא שנאכל נחשב קטנית, השלב הקובע את שנת הגידול בקטניות הינו הבאת שליש, בראשונים ובטנחונים נחלקו באיזה שליש מיירי, שליש: משקל, גודל, הבשלה, זמן, יעוין במשפטי ארץ פ"ו הערה 23 שהביאו את השיטות בזה ולמעשה קשה לדעת בדיוק במה הדבר תלוי, אמנם מבואר ברמב"ם (הל' תרומות פ"ב ה"י) ובתוס' (ר"ה יב,ב) שהבאת שליש היא שלב מקביל לזמן ש'נזרע ומצמיח' דהיינו לשלב שבו אם נקח את הגרעין [הזרע] ונזרע אותו באדמה הוא יבט ויצמח. הזמן הקובע את השתייכות היבול לשנה, בירקות, תבואה וקטניות הוא ראש השנה.

ולכן, אילו קביעת שנת הגידול של הבטנים הייתה לפי הלקיטה כבירק, ניתן היה להפריד בין מה שנלקט לפני ראש השנה, למה שנלקט לאחריו, ולא להפריש מזה על זה, שהרי אין מפרישים מפירות שנה אחת על פירות חברתה, ואם הפריש ההפרשה לא חלה, כמבואר במשנה בריש תרומות (משנה ה').

אולם, כאמור, הבטנים הינם ממיני קטניות, ולכן קביעת השנה שלהם היא לפי השלב שבו נעשה הבוטן בכלל נזרע ומצמיח, ומאחר שכפי שהתבאר ישנם בשיח בטנים בשלבי הבשלה שונים, שיח בטנים שנעקר כמה ימים אחרי ראש השנה מעורבים בו בטנים השייכים לשתי שנים ולא ניתן להפריש מזה על זה. וכפי שמבואר בגמ' ב"ה יד,א, שלהלכה שאין בילה, א"א להפריש מקטניות שמעורבות משתי שנים.

על מנת לסייע בידי ועדות הכשרות לקיים את ההפרשות כהלכתן, ולהמנע מחשש הפרשה משנה על חברתה, שכאמור גם בדיעבד לא חלה, נסעו מרבני בית ההוראה כמה וכמה פעמים אל איזור עוטף עזה, שם מגדלים את רוב הבטנים המשווקים בארץ, ועמדו מקרוב על אופני וסדרי הגידול, לאחר שפגשו וביירו את הדברים למול מומחים ובקאים בגידול בטנים, עקרו שיחי בטנים שלמים, ומיינו אותם על פי גדלים ופרמטרים שונים וזרעו אותם בצורה מבוקרת ומסומנת, על מנת לברר מאיזה גודל ושלב של הבטנים הם נהיים ראויים להזרע ולהצמיח.

השלב הבא הינו בדיקה כמה משך הזמן שבין הפריחה לשלב שבו נעשה הבוטן נזרע ומצמיח, וכמה זמן מהשלב הזה עד להבשלה מלאה, כך שניתן יהיה לדעת לפי גודל הבוטן אם יתכן שהוא מאלו שהגיעו לכדי נזרע ומצמיח אחרי ראש השנה. ועפ"י לקבוע ממה ניתן להפריש על מה.

עם מידע זה מקוים הרבנים להגיע אל ועדות הכשרות העוסקות בהפרשת תרומות ומעשרות של בטנים ובכך לתקנם כדין.

בירור הלכה

גידולים בתלוש

בצלים שמשתייכים במקום לח זמן מה דרך הוא שהם מוציאים עלים ירוקים ויש לברר דין עליהם אלו האם צריכים להפריש ממנו תרומות ומעשרות.

הנידון הוא לגבי העלים הגדלים כאשר הבצל תלוש ואינו בקרקע או במים, האם נחשבים עליהם אלו לגידולי הארץ החייבים בתרומות ומעשרות או שהיות והם גדלים כאשר הבצל תלוש אינם נחשבים לגידולי קרקע.

במשנה [כלאים א, ט] מובא לגבי טומן לפת וצנונות שאינו חושש להם לענין מעשרות וכתבו תוס' [שבת ב, ג, ד"ה טומן] "דרגילות הוא שמתוספין מחמת ליחלוות הקרקע כמו שאנו רואין שומין ובצלים שמתוספין אפי' כשמונחין בחלון ועל אותו תוספת קאמר דלא בעי לעשוירי". מבואר בדבריהם שמה שהבצלים מוסיפין בתלוש פטורים ממעשר וכן הוא לכאורה לגבי עליהם שהוסיפו בתלוש שפטורים הם ממעשרות.

יש לבאר בשני אופנים, האחד שכדי ליחשב גידולי קרקע צריך שהבצל יהיה זרוע בקרקע וגידול בלא זריעה אינו מחייב, ודבר זה הוא שייך לגידולי אויר שהולך וגדל ופעמים אף יש לו יניקה מהקרקע אולם בהיות ואין הגידולים זרועים בקרקע אינם חייבים בתרומות. כלומר שכל שאינו דרך זריעה וגידול אינו גידולי קרקע.

אופן נוסף יש לבאר שאין הפטור משום גידולי אויר, אלא שהעלים הצומחים הבצל נחשבים לשינוי צורה של הבצל עצמו ואינם נחשבים לגידול חדש ע"כ אין לו חובת שאר גידולים. נפק"מ בחקירה זו האם עלי בצל שגדלים בבצל שאינו מעושר חייבים בהפרשת תרומות שאם העלים הם גידולי אויר דינם ככמהין ופטורים ופטורים מתרומות ואינם חייבים של הבצל עצמו דינם כבצל עצמו וחייבים בתרומות.

תוס' [עירובין עז, א, ד"ה הטומן] כתבו "ועל אותה תוספת קאמר דאין צריך לעשר הואיל והיו מתקנים מקודם לכן". נראה בלשונו דרך משום שהיו מתקנים, אבל בלא זה היה חייב לעשר את התוספת שהוסיף הבצל בתלוש.

אולם יש לדחות שדברי התוס' לגבי הוספה בתלוש אינו לגבי העלים אלא לגבי לפת וצנונות שמוסיפים בגופם בתלוש והיות ותנן אינו חושש משום מעשר ש"מ שאין כאן תערובת של טבל,

אך צ"ע איך אפשר לומר צד דמות גם ביצא מן בצל שהוא טבל, דהיכן נעלם כאן דין יוצא מן האסור, ומה לו דלא הוה גידולי קרקע. ונראה שהעלים הם 'גדלים' מן הבצל וע"כ בזה לא הוה יוצא שהוא דבר הקיים בעיקר. וצ"ע בזה. דין בצלים שהניחם בחלון והוסיפו מיירי באופן שהתוספת הייתה בלא שהאדם הניחם לצורך גידול העלים, אולם יש לברר מה דין העלים כאשר האדם מניח את הבצלים כדי שיוסיפו בתלוש ויגדלו עלי בצל ירוקים, האם מועילה כוונת גידול עליהם כדי לחייבם בהפרשת תרומות ומעשרות ואף בבצל מתוקן. ובפשטות כיון שאינם נחשבים לגידולי קרקע לא יועיל בזה מחשבתו. ועיין במשפטי ארץ [כלאים עמוד 114] שצמחים הגדלים בלחות בלבד ולא במים אינם חייבים בתרומות. ולכאן ביאורו שגידולי אויר שאינם זרועים אינם חייבים כגידולי קרקע.

{ אז נדברו }

פרשת נצבים וילך תשפ"ו | גליון מספר: 745 | לסדר: יובחת בחיים

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל:

A8447168@gmail.com

לחצובות בפס:
077-4448588

חדש!

ניתן לקבל את העלון

בפס:

מערכת אוצר הגליונות:

02-3132641

קוד עלון: 1233

לחצובות ולחצובות

קבע לעלון:

באשראי:

"נדרים פלוס"

(קופה: עלון אז נדברו)

בטלפון:

0799-654321

בבנק: בנק פארי

סניף 182

חשבון 747815

ע"ש: שב שמעתא

(מוכר להחזר מס)

למענה אנשוי:

052-7683095

חיימקה מושך בסינר של אמא... אמא... למה את לא סולחת לי...???

אני רוצה לשתף אותך בסיפור מתוק ששמעתי מקרובת משפחה שחינתה את בנה לאחרונה... ואז היא סיפרה עליו... לפני 20 שנה הבהורציק הזה היה זאטוט תינוק בגיל שלוש... ויום אחד הוא השתולל כדרכם של ילדים... שפך מים... התחצף... לא משנה בדיוק מה... ונזפתו בו!!! חיימקה... אתה מתנהג לא יפה... למה שפכת? למה קשקשת? אני ממש כועסת!!! בקיצור: הילד ננף... והחיים ממשיכים הלאה... חלפו חמש דקות ואמא הלכה להתפלל מנחה... אני רק מתחילה שמונה עשרה... ובדיוק אז נחה עליו רוח טהרה ממרום... וחיימקה הקטן נישג לאמא עם פרצוף מבוש ואמר בשקט: אמא, סליחה!!! ואמא לא עונה... היא כעת התחילה שמו"ע.

חיימקה מסתכל על אמא בעינים מבושות וגדולות ושוב קורא בשקט: אמא... ססליחה... ואמא עדיין לא עונה... מה אפשר לעשות... היא כעת באמצע 'השיבונו אבינו לתורתך', ואז חיימקה מתחיל למשוך לאמא בסינר ואומר בתחנונים: אאאאאא אני מבקש ססליחה... ואמא שומעת... אוהו שומעת... אתה כזה מתוק... מתחשק לי לחבק אותך... כן חיימקה, בטח שאני סולחת... אבל עוד רגע... אני פשוט באמצע 'תקע בשופר גדול לחרותנו'... ואז חיימקה פרץ בבכי: אאאאאא... סססססליחה... למה... למה את לא סולחת לי... ואז!!!! אמא לפתע פרצה בבכי יחד איתו... אוי חיימקה... בכבבבב... בטח שאני סולחת... אבל תמתין לי רגע... עוד רגע אני מסיימת... אני באמצע 'את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח', וחיימקה לא מבין... הוא בטוח שאמא לא מתייחסת... די... נמאס לה... היא כועסת עלי... והוא בוכה: אמא באמת סליחה... אני באמת לא אעשה את זה יותר... מה... כבר יותר לא תסלחי לי...

חיימקה בוכה... ואמא בוכה פי עשר יותר ממנו... ולא נעים לומר... סוף סוף נגמר השמונה עשרה ש'סחט' את אמא עד הקצה... ואמא רצה לחיימקה... ונתנה לו חיבוק ממושך ממושך!!! אוי חיימקה... איהו מתיקות של סליחה... בטח שאני סולחת... ותדע לך: שכבר מהרגע הראשון שבקשת סליחה, אני כבר סלחתי, אבל תבין... הייתי באמצע שמו"ע... וחופי מזה שאתה בדרך כלל ילד טוב... ואתה רק קצת... קצת התבלבלת... נכון? סיימתי האמא את הסיפור ואמרה: עשרים שנה!!! עשרים שנה חלפו מאז... ואני לא שוכחת את המנחה הזו... את הסליחה המרטיטה הזו... את ה-אמא... למה את לא סולחת לי... זה הציף אותי בכזו אהבה... שגם אחרי 20 שנה, כל פעם מחדש שאני נזכרת בזה יש לי דמעות בעיניים...

עד כאן הסיפור המתוק הזה!!! ולטעמי זה בדיוק הפשט בפסוק: וברגע קטון עזבתך וברחמים גדולים אקבצך... אותה אמא 'עזבה' את חיימקה בסה"כ חמש דקות... היה פה רגע קטון בבחינה 'עזבתך'!!! והרגע הקטון הזה שחיימקה הרגיש נעזב וזעק לאמא למה את לא סולחת לי... הרגע הקטון הזה הציף לאמא גלים חום עוצמתיים של אהבה וחמלה וגעגועים לטווח של עשרים שנה קדימה... הרי לך... וברחמים גדולים אקבצך...

ניתן לומר שהתיאור הזה הוא בדיוק הסיפור שלנו!!! אתה עומד לך בסליחות ונזכר בכל מיני רגעים פחות נעימים במשך השנה ומתמלא כולך בבושה ויוצא לך מילה אחת: סליחה ה'!!!

והתחושה הטבעית היא שה' לא סלח... למה? ככה... למה שישלח? בפרט שאני לא רואה שהוא עונה... ובפרט שלמחרת אנחנו שוב אומרים סליחות... ושוב אני מתכרכם בבושה ומבקש סליחה...

ובשלב מסוים מגיעה התחושה... אאאוף, למה אתה לא סולח לי???

ושם בשמים מתפרצים גלים אדירים של חמלה וגעגועים... חיימקה שלי... למה אתה חושב שאני לא סולח לך? למה נראה לך שאני מתנכר אליך?? מה פירוש למה... כי ביקשתי ממך סליחה ואתה לא עונה לי... סימן שאתה לא סולח... אז לא חיימקה!!! תדע לך שאני בסה"כ באמצע שמו"ע... אנחנו כעת באמצע המשחק!!! אני באמצע להכשיר את ה'תקע בשופר גדול', אני באמצע להשיב שופטנו כבראשונה, ואני באמצע 'בונה ירושלים' ומצמיח קרן ישועה' ומחזיר שכנינו לציץ, אני כעת באמצע להכשיר את התנאים לכך... ועד אז תמתין לי!!! תאמין לי שאני סולח לך!!!

ברגע קטון עזבתך וברחמים גדולים אקבצך... ביום בהיר אחד... בבת אחת זה יקרה, פתאום הקב"ה יסיים שמו"ע... ואז בפתע פתאום העולם יוצף בצונאמי של אהבה חמלה וגעגועים... אבא שבשמים יתן חיבוק עז לבנו המבוש והנכלם ויגיד: חיימקה... למה חשבת שאני לא סולח לך?? מילא היית ישיבוח... אני מקבל את התירוץ, אבל אם אתה נשוי ויש לך ילדים... קרה פעם שהילד שלך ביקש סליחה וזה לא הציף אותך בהמית געגועים?? האם קרה אי פעם שהילד שלך ביקש ממך סליחה והצלחת להגיד לו- לא סולח?? ובא נגיד שהיועץ החינוכי הזהיר אותך באלף אזהרות שמבחינה חינוכית אין לך רשות להיגרר ולהיכנע רגשית לילד שלך... ולכן אתה אנוס על פי הדיבור להקשיב עליו ולא לסלוח לו!!! נגיד שזו ההוראה מלמעלה ונניח שהצלחת לעמוד בזה... האם עמוק בלב שלך גם הצלחת לעמוד בזה? הרי הרגשת שאתה בעונש!!! הרגשת כארי בסוגר... התחשק לך להגיד ליענקי הכל בסדר, סולח, אז למה כשביקשתי ממך סליחה... היית בטוח שאני אבא פחות מרחם ממך בעצמך??

ה' סולח לנו!!! כמו מי?? כמונו!!! לא צריך יותר!!! כרחם אב על בנים ריחם ה' על יראיו!!! אין צורך ביותר... הלוואי!!! הלוואי ונפרגן לבורא עולם שהוא מרחם עלינו כמו שאנחנו מרחמים על הילדים שלנו... זה הכל... כעת ה' באמצע שמונה עשרה, עדיין הוא לא מופיע בחיבוק פיזי ומשמיע לנו באוזניים סלחת... אבל ההללו חיימקה... קצת אימון... ה' הבטיח שהוא סולח... א"ה בעמוד 3-4 בגיליון זה ננסה יחד להבין את המבנה של הסליחות אחת ולתמיד!!! אבל לפני הכל... אנא חיימקה!!! תאמין לאבא שבשמים שהוא סולח... תאמין לו!!!

יהודים! עמדו על נפשותיכם! לא ניתן לשואה נוספת להכות בננו.

כל שנה מחדש, ברגע שמגיעים הפרשיות ניצבים וילך והאזינו. זה בבת אחת שואב אותי לגובה... לתחושה של יראת הרוממות... ארך לי זמן להבין ולמצא את המילים מה כ"כ מיוחד ומרומם בפרשיות האלו... ונדמה לי שמצאתי את המילים: כמעט כל התורה כולה, מדברת נקודתית! יש מצוות עשה, לא תעשה, גם בפרשות ואתחנן ועקב וכי תבא שזה ציווים כללים של אמונה ויראה והלכת בדרכיו... עדיין מדובר בציווים...

אבל!!! מפרשת ניצבים וילך והאזינו... בבת אחת משה רבינו עובר לשפה אחת לגמרי!!! משה כבר פחות מדבר איתנו מה צריך... מה אסור ומותר... מה נכון... משה פשוט מגיע ופורש לפנינו מפה!!! הנה!! זה מה שהולך להיות!!! זה המבנה הגיאוגרפי של העם היהודי מכאן ועד סוף התיקון!! ואני פורש בפניכם את המפה הזו, כדי שכל דור יחפש את עצמו איפה הוא ממוקם בתוך המפה הזו... זאת אומרת: שאם נציג בקצרה את המפה ש- **ה** בהתחלה עם ישראל יעשו רצון ה' **ה** ואח"כ הם יעזבו ויעברו על רצונו **ה** ואז ה' יעניש אותם **ה** ואז הם יבינו שהם עזבו את ה' והם יחזרו בתשובה **ה** ואז ה' ישוב וירחם עליהם ויטיב איתם יותר ויותר **ה** ואז יום אחד תבא הגאולה השלימה... ככה משה רבינו פורש לפנינו את התפריט!!! וקדימה... דור 2027... הנה הגאולה!!! איפה אתה ממקם את עצמך כעת? איפה אתה אוהז? האם בסעיף א' או ב' או ר'?

זה מאוד מאוד משנה!!! למה? כי ככה אתה יכול לצפות מראש לאן פנינו מועדות!!! כלומר: משה רבינו נקרא אדון הנביאים... במה זה מתבטא? שביגוד לכל הנביאים... משה רבינו הוא לא נביא נקודתי שהולך להופיע בכל דור בפ"ע ולהתנבא נקודתית את היכא אמר ה'... הספציפי של בוקר זה... לא! משה רבינו בתור אדון הנביאים מציג בפנינו תמונה אחת רחבה... הנה!! זה המבנה!! זה השבילון מכאן ואילך... גם אם לא יהיו נביאים ואותותיו לא ראינו... הבאתי לך כעת מראש את התבנית של כלל ישראל עד סוף הדורות.

כלומר: קח את החפץ חיים שהיה בדור שלא היו נביאים!!! אבל הוא ידע בדיוק מה הולך לקרות! הח"ח כל הזמן חשש ושיטט והזהיר מאסון בקנה מידה של שואה... למה? מאיפה הוא ידע? מה... הוא היה נביא? לא!!! אבל הוא היה צמוד למשנה תורה של אדון הנביאים ששרטט לו מראש... וכשהח"ח חיפש את הדור שלו איפה הוא ממוקם במפה של ניצבים וילך... הוא נחרד והזדעזע לגלות שהדור השלישי של המשכילים מתברר כעת דור הראשון של החילונים (כן... אנחנו כבר אוהזים בדור של תינוקות שנשבר, אבל הח"ח פגש את ההורים שלהם, לא תינוקות שנשברו אלא הורים שפרקו מעל עצמם עול מלכות שמים, בשעתו זה התבטא בחילוניות והיוס? לידער לידער, זה יכול להתבטא בהפקרות של הרשת...) הח"ח מצא את הדור שלו אווז בשלב של והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשירותי לבי אלך, וכאן אדון הנביאים משרטט שהשלב הבא הוא: לא יאבה ה' סלוח לו כי אז יעשן אף ה'... ורבעה בו כל האלה הכתובה בספר הזה גפרית ומלח שריפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמיח, כמהפכת סדום ועמורה! החפץ חיים ראה את כל חורבן אירופה לא ברוה"ק ולא בנבואה ולא קרא בקפה... הוא ראה את זה משורטט במפה של ניצבים וילך!!! וזה מה שגרם לח"ח לבכות ולבכות ולבכות

כבר 30 שנה לפני חורבן הגדול הח"ח היה בוכה ובוכה בסעודה שלישית... ולאנשים כבר נמאס לשמוע... זה היה נדוש ושומע כמו פטיפון שקוע באותו מקום... (ואגב: המיד התפלאתי: יש לנו הרי הרבה הקלטות מהחזן יוסלה רוזנבלט שהיה בדורו של הח"ח, אז איך יכול להיות שמהח"ח אין אפילו הקלטה אחת?) והתשובה ברורה: ליוסלה רוזנבלט היה קול אדיר... כולם הבינו ששווה להקליט!!! שומעים פה משהו נדיר! אבל הזקן מראדין, כמה שהוא גדול הדור, חבל... חבל לבזבז על השמיעון שלו וטכנולוגיה כ"כ חדשה ויוקרתית. כי זה בסדר... לא דחוף להקליט... הח"ח בלאו הכי חוזר על זה כל הזמן בלי סוף... זה אף פעם לא בורח לנו) ואילו היוס? מי יתן לנו הקלטה אחת מהח"ח... לשמוע יהודי ש-30 שנה לפני חורבן אירופה משרטט בשם אדון הנביאים... על וורשא וקראקא שאט בי ונחי ועל נאות קובנא ולודז' קינה כי ניצתו מבלי איש עובר לו שמעו קול מקנה... (אז נכון... הוא חזר על זה אינספור פעמים וזה נהיה נדוש ומשעמם... אבל אם יש משהו יותר נדוש מלבכות ולהזהיר 30 שנה לפני השואה יום יום... זה לעמוד כעת 80 שנה אחרי השואה ועדיין בקושי בקושי כלל ישראל מחזיר את המספר של השש מיליון שנהגו שם... תגיד לי: 80 שנה של מויואן ויש עם זה נדוש???)

והזאז... זה כבר לא וילך והאזינו... זה כבר לא גופי תורה נקודתיים!!! אלא משה רבינו עומד עם מפה... ופורש לפנינו תמונה איסטרטגית מה התכנית של עם עולם... ומעתה: לא נותר לנו, אנחנו, אלה, פה, בשנת התשפ"ו ערב התשפ"ז... לשבת מול המפה של פרשת ניצבים וילך ולנסות למקם את עצמנו! איפה היית ממקם את הדור שלנו? (כן... בשביל זה לא צריך להגיע לחפץ חיים... גם אני יכול לקרוא את המפה של ניצבים וילך ולנסות לחשב מה השלבים הבאים) אז ככה... הדבר הנכון ביותר זה להשאיר את השאלה הזו פתוחה!!! לתת לכל אחד להתבודד בחדרי רוחו ולקרא את המפה ולהסיק את המסקנות לבד איפה אנחנו ממוקמים במפה הגיאוגרפית של אדון הנביאים... האם אנחנו כבר אוהזים בשלב של (ושבת ע"ה אלווקין, או שאנחנו ח"ו עמוק בתוך 'היתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי'?) בניסיון שצברת מול אנשים שונים... מאוד הגיוני שאם כל אחד ישב בינו לבין עצמו, שמעו בינלאומית יהיה מאוד מגוונות וקוטביות... יהיו כאלו שיגיעו למסקנה שאנחנו אוהזים ביאתה תשוב ושמעת בקול ה'... כי ישוב ה' לשוב עליך לטוב כאשר שש על אבותיך, ובאותה מידה יהיו כאלו שייסקו שאנחנו מדשדשים עמוק בנקודת השבר של 'היתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי' אין רשות להתערב!!! זו תורת משה! מורשה קהילת ישראל-ירושלם לכל ישראל...

אבל! רק דבר אחד אני מרשה לעצמי להתערב ולומר: גם אם ח"ו הגעת למסקנה שאנחנו אוהזים ב'היתברך בלבבו שלום יהיה לי' כי בשירותי לבי אלך, **שואה כבר לא תהיה!!!** זה כבר לא יפתח לימהפכת סדום ועמורה וגו' אתה יודע למה? כי אני ואתה לא ניתן לזה לקרות!!!! כי אנחנו כבר למדי ניסיון... ואנחנו נעמוד על הרגלים ונאבק בגופנו בחיורף נפש ונלחם על הקיום שלנו! אנחנו לא ניתן לרשת ולטכנולוגיה להמית על כלל ישראל שוב שואה... אנחנו לא ניתן להפקרות הרותנית שכבר הביאה שואה אחת לפני 80 שנה... אנחנו לא ניתן לזה לקרות שוב! אנחנו נעמוד בפרץ כמו דוב שכול ונעצור את זה באפס סובלנות... וזה קורה!!! אנחנו כבר עומדים בפרץ... אז נכון... זה אולי לא תמיד נראה יפה... לא תמיד זה מלכת... לא פוטוגני... אבל אין לנו ברירה! כידוע, יש מסכמה בינלאומית שבכל מה שנוגע להכחשת שואה או לסממן שמזכיר טרום שואה... כל הקלפים נפתחים... מותר להתנהג בצורה לא מידתית! היא מתקבלת בסלחנות... כי חשש הכי קטן מסדר גודל שואה מצדיק כל תגובה... לא נותר לנו בערב יום הדין אלא לגבות עם כל העוצמה את אלו שעושים בשבילנו את העבודה השחורה!!! אין לנו דרך לעצור הפקרות, אבל יש לנו דרך איך להתנער ממנה.

סו"ם פרשת ניצבים וילך עוסקת בערך שנקרא ערבות!!! אנחנו נתבעים על הערבות שלנו מול כלל ישראל... אני לא מוכן להיתבע על השטויות שאחרים עושים ברשת... לא נשכח! לא נסלח!!!

לקראת יום הצעת הנישואין והמלכת ה' הקרב ובא, שוב ניתן להשיג את שתי החוברות המבוקשות:

חוברת זו מומלצת בחום למי שמעוניין אחת ולתמיד להבין מה זה הדבר הזה שנקרא ראש השנה!!! מה האירוע... מה רוצים... לאן חותרים להגיע... לשים את האצבע על הנקודה ולהבין את הזירה...

רבים העידו שחוברת זו שינתה להם **לא רק את ראש השנה**, אלא גם את הראש בעצמו... **מומלץ מומלץ!!!**

כמו כן: ה'מוחזר' האהוב לר"ה לאמחות הצדקניות שמבילות בגינה בדמע בשליחותן עם הילדים בשעת התפילות מתורגם גם לאידיש ואנגלית...

להלן מוקדי המכירה מבית 'אז נדבר':

ירושלים:

רח' נחמיה 10 קומה ג'
גבעת שאול, רח' בן עזיאל- 054-8491554
בית וגן- משפחת טייטלבוים רח' הרב פראנק 29
רוממה- הרב"ג 29- 052-7682281
רמות ד'- רובין 47- 054-8419684
נה עיקב- 054-8500615
אופקים- משפחת שפירא: 053-4112035
אחיסטמן- 053-4162979
אלעד- רחוב ר' יהודה הנשיא 81- 03-9073067
אשדוד- הרב צור- 050-4120311
ביתר עילית- אזור רמי לוי- 054-8450998
בית שמש- נהר הירדן 9 ר"ב- 058-3294147

בני ברק- קיבוץ גלילות 9 055-6728458
חול"א 34 052-7117271
רח' הרב קוק/ הרצוג- 0527603814
אזור גן ורשא- 0534166085
פרדס כין אבוהצירא- 0548494663
פרדס כין ביי"ם אילת השחר- 0548578226

חיפה וזרנו יעקב: 054-8439757

חיפה: גולדמן: 054-8423047

נ"ש: ולווינסקי: 0527121693

טבריה- 054-8441354

טול סטון- קפלן, הר"פ 6 052-7688584

כרמיאל- 0527136165

מודיעין שליט: קצות החושן 14, 052-7174781

חפץ חיים 14- דרפקין- 0527634753

גנין פארק 0527644795

הרצ טף הגליל: הר יונה ג- 053-4118642

נתניה רח' הרב גרשונביץ 0527644737

פתח תקוה (מרכז העיר) 0504124235

צפת- 052-7181828

רכסים- 054-8415410

תל ציון- 052-7150166

תפרה לימן- 055-6705003

כל ענייני ההפצה ולכמויות:

0548446691 0527683095

סליחות!!! מה המבנה?? מה

עושים? מי נגד מי?

מתחילים סליחות!!! וברשותך קורא יקר: בא ננסה אחת ולתמיד להבין מה קורה שם בסליחות... מה המבנה... מה רוצים שם... לאן חותרים... (אגב: אני מדבר בעיקר על הסליחות של האשכנזים... כי את הסליחות של הספרדים הרבה יותר קל להבין... גם טקסט קבוע, וגם מי שאומר סליחות 40 יום מסתדר בלעדי)

ובכן... אם תשים לב: די בולט שבסליחות יש כמה נושאים לא קשורים... מתחילים באשרי יושבי ביתך... ואח"כ מלא מלא פסוקים שמדברים על תשובות לה' שלא קשורים בכלל לסליחה... ואז מתחילים סדרות של כמה וכמה פעמים י"ג מידות של רחמים, ובניי בני! בין אמירה אחת של י"ג מידות לאמירה השניה יש פיוטים ופסוקים (חלקם קבועים וחלקם משתנים) ואז מגיע השלב של 'זכור רחמיך' שאת זה אומרים כל יום... ואז שמע קולנו וכו'... **השאלה היא:** האם באמת הסליחות מובנות על איזשהו מבנה או 'תכנית עבודה' או שנשאיר את זה כמו שתמיד הבנתי... ש... שאין פה מידי הרבה מה להבין... מה שבטוח: באנו פה לבקש סליחה מה'. אז אנחנו מגיעים מכל מיני זוויות... רגע אחד אנחנו מגיעים מזוית של שירות ותשבחות ורגע לאחר מכן אנחנו זועקים שמע קולנו... פעם זה פיוטים, ופעם זה פסוקים, אבל בסופו של דבר באנו פה בשביל דבר אחד: **לבקש סליחה ולהתפייס מה'!!** ואנו רק אומרים את זה מכל מיני כיוונים... אה... מה אתה אומר?? ככה או ככה?

האם סליחות זו 'תכנית עבודה' מסודרת או 'כפל דבר במילים שונות'?

אז האמת היא שזו שאלה מאוד טובה!!! ותרשה לי להציע נוסחה כזו!!

אם באמת באמת הגעת לסליחות כדי לבקש סליחה מה' מכל הלב... אני בעד להשאיר את זה ככה (כמו האפשרות השניה) אל תסתבך. אל תתפלסף... תתמקד בבקשת סליחה מעומק לב וזהו!!! הגעת ליעד! סו"ס ברור ששם המוצר של הסליחות זה לבקש סליחה!! ואם אתה אווז שם ואתה מחובר להרגש הזה... תשאר שם!!! אני מקנא בך... (גם אם באחד מימי הסליחות הגעת עם רגש טהור של רצון לשינוי ורתן בלבנו דרך רשע וחיש לנו ישע'... תשמע בקולי... שים את כל הפירושים בצד ותתמקד בהמיית הלב הטהורה שלך... כי הגעת ליעד) אבל אני כעת מדבר על התחושה המוכרת... שאנחנו עומדים בסליחות ומשתדלים איכשהו 'לכבד את המעמד'... אבל אנחנו לא לגמרי מצליחים להבין מי נגד מי... מה אני אמור לכון עכשיו. מה זה הפסוקים האלו... האם אני אמור להתרגש או לשמוח?? להתבייש או להלל??

אז בא נתחיל... בא נחליט שזה כעת שיעור בקיאות... קטעים קטעים...

נתחיל מהקטע הראשון של הסליחות: תמיד בערב ר"ה אני נכנס למין דריכות... אני פתאום מרגיש שאני לא קולט את המהות של ר"ה... ואז אני מוצא את עצמי מתחיל לגשש מראי מקומות... מה זה ה'אירוע' הזה שנקרא ר"ה... מה המקור שלו... איפה זה כתוב בכלל... קצה חוט... (בפרט ר"ה שכל המקור שלו הוא 'בכסה'! הוא מוזכר בתורה בסתמיות גמורה בתור 'יום תרועה מקרא קודש' וזהו! בשני פסוקים בודדים בתורה הנושא מוצא! ומגיע הרגע שאתה פשוט מחפש 'בשר'... מחפש מראי מקומות... מילא לנשים אין בעיה, אצלם שפתי חיים ומכתב מאלוהי והרב פייקוס זה 'מקור' מספק, אז תסבירו להם שכשאנחנו מחפשים מראי מקומות, אנחנו מדברים פה על גופי תורה, דינא דגמל, רמב"ם וראשונים)

עד שיום אחד בשעה טובה נפל לי האסימון!!! גיליתי שהמראי מקומות המתומצת ביותר לר"ה זה לא פחות ולא יותר פרק 'תהילה לדוד' שאנו אומרים כל יום ג' פעמים, ובייתר הרחבה זה כל ספר התהילים... (בדיוק בגלל הסיבה הזו יש עניין להשלים תהילים ג' פעמים במשך הימים הנוראים) ובצורה המתומצת ביותר זה הכמה עשרות פסוקים הנבחרים מספר התהילים שאנו אומרים אותם **בתחילת הסליחות!!!**

בקיצור: חיפשתי מראי מקומות לר"ה ולפתע גיליתי שזה הפסוקים האלו שאני מריץ אותם בסליחות עד 'הנשמה לך והגוף פעל'... שם מתומצת ה'מראי מקומות' עכ"פ לשיעור פתיחה בהמלכת ה'...

(רק עוד מילה אחת קטנה: אגלה לך סוד כמוס: כל פסוק שאנחנו אומרים שם! הולך להיות פיוט שלם לאורך הימים הנוראים... קח פסוק 'מי לא יראך' שביו"כ כל מילה מהפסוק זה היא פיוט שלם... וממילא כעת זה ממש ממש סדר הכנה... כעת קבלנו ראשי פרקים של הפסוקים שאנחנו הולכים להעמיק בהם לאורך הימים הקרובים) מיותר לציין שאין כאן המקום להיכנס לפרטים של כל הפסוקים... אבל מה שבטוח: אלו פסוקים שעוסקים בערך שנקרא **'עבודה'** האלוהים!! שזה אומר שכעת אנחנו מחדדים את היעוד שלנו בעולם כעובדי ה' והיות וקונה עבדיו בדין אז אנו מתחילים להיערך לזה בכובד ראש... (תספור כמה פעמים מוזכר שם הנושא של 'לבא לבית ה' וכמה פעמים כתוב עניין 'השתחוואה'... וכמה פעמים כתוב 'גדולה' בייחס לה'... וכל פסוקי השבח וכו')

אז בבקשה!!! מי שחיפש מ"מ שורשיים לר"ה מוזמן לפגוש לפתוח ספר תהילים ובייתר שאת בפסוקים הראשונים של הסליחות... (אה... מה כבר כתוב שם בפסוקים שחוזרים על עצמם? זה כבר תלוי עד כמה אתה 'יודע ללמוד'... כמה אתה מיומן בלקחת משפט סתמי ברמב"ם ולזהות שכתוב כאן משהו מעבר...)

עד כאן החלק הראשון של הסליחות!! ובכן: כעת הגענו ל"ג מידות של רחמים... מתחילים כעת סדרות של י"ג מידות!!! (בהתחלה זה 'רק' ג' פעמים, בעריה זה כמעט 20 פעמים למי שלא מדלג בכלל, בעשי"ת זה 6 וכי)

אז ככה: מכאן ואילך הנושא שלנו זה **הצגת מסמכים!!!** זו הפריבילגיה של יהודי!! יהודי לא מגיע בידים ריקות... יש לו **מסמכים!!!**

צריך לדעת שאמירת י"ג מידות זו לא תפילה!! ועקרונות שזה לא תפילה!! כי י"ג מידות **זה מסמך!!** ומסמך זה לא המלצה ולא בקשה... כי... כי זה מסמך!! תבין: כשאני מגיע לבנק לפדות צ'ק, אני לא שנוור שבאתי להתרים את הבנקאי והצ'ק מגיע בתור 'המלצה של הרבנים'... ממש לא!!! כשאני מוציא צ'ק זה שטר אקנייטא גמור שיש לי כעת 1000 שקל ששייך לי ויש פה הוראת תשלום... כך זה י"ג מידות של רחמים... היה ר"ח אלול אחד שה' גילה למשה רבינו שיש י"ג מידות של רחמים וזה היה חידוש עצום שהתגלה בעולם... מה?? מה פה הגילוי?? וכי עד היום מישוה חשב אחרת שה' ח"ו לא רחום וחונן?? אלא מאי?? זה שה' רחום וחונן ואך אפיים וכו' זה ברור!!! רק מה?? החידוש שהתחדש באותו ר"ח אלול שמהיום ה' רחום וחונן נהפך **למסמך!!!** זה צ'ק שאפשר להופיע איתו בבית משפט ולהציג אותו!! תבין: גם אני רחום וחונן... יש לי לב טוב ואם תרצה לסחוט אותי רגשית אתה מוזמן לנגן לי על הרגש אבל אם על הדרך אתה נתגן לי גם על העצבים... אני אכניס אותך לרשימת דחיה... ושקט שיהיה פה... (ובאמת ככה זה נראה... שנוור אחד מצליח להוציא מאיתנו כסף... והשני מוציא מאיתנו העצבים) ככה נראה 'רחום וחונן' בלי שום התחייבות... אבל ברגע שה'רחום וחונן' נהיה צ'ק רשמי!!! אז זה מסמך!! אתה מציג את זה ויש התחייבות 'שאינן חוזרים ריקם מלפניך'!!! כלומר: כשאני אומר י"ג מידות של רחמים... אני לא מבקש מה' שירחם עלי, אני מציג מסמך שבו כתוב שה' רחום... ואגב: זו הסיבה שאסור ליחיד להגיד י"ג מידות... כי זה לא תפילה! זו כמו קריאת התורה... זה קריאת מסמך!! אני מקריא מתוך מסמך שה' רחום!! זה נתון עובדתי... אני לא מבקש, אני פשוט מציג את זה כעובדה מוגמרת!!

רק מה??? בין י"ג מידות אחד לשני... שם!!! שם אני מתפלל!! שם אני מבקש סליחה... ולמה?? כי נכון... הגשתי מסמך... המסמך התקבל!! אבל אני צריך פשוט לעמוד בתנאים של המסמך... סו"ס קי"ל שיי"ג מידות מנקה רק לשבים ולא לשאינם שבים... ולכן בשביל שהצ'ק של נושא עוון ופשע וחטאה יכובד... בשביל זה צריך תשובה!! חרטתה!! קבלה לעתיד... וזה מה שאנחנו מבקשים סליחה בין י"ג מידות אחד לשני... (במילים אחרות זה כמו אחד שמוציא צ'ק ובמקביל הוא גם צריך להוציא תעודת זהות כי... כי אין בעיה... הצ'ק תקין!!! אבל אנחנו צריכים להשתכנע שאתה המוטב) **הבנת את המבנה???**

מה שבעיקר חשוב להוציא מזה!!! שאתה לא אמור להיות מוטבד האם ה' באמת ירחם עלי ויסלח לי... כי זה כבר מטופל!!! זה צ'ק בנקאי מאובטח!! רק מה?? אם כבר להיות מוטבד זה בלהציג תעודת זהות ומסמך מזהה... לעמוד בתנאים הבסיסיים של הצ'ק הזה שזה אומר: א. בשעה שעושים לפני כסדר הזה... להיות כמו ה'- רחום וחונן, ב. נקה לשבים... לשוב בתשובה. עד כאן ברור??

אז רק עוד משהו קטן בעניין זה... אם תשים לב: בתחילת הסליחות יש י"ג מידות של רחמים... ואז שוב אומרים סלח נא לעוון העם הזה כגדול חסדך... ויאמר ה' סלחתי כדברך... והעניין הוא כן: שבכל שטר יש גם קיום שטר!!! (צריך לאמת את השטר) כך גם ב"ג מידות, אחרי חטא העגל ה' מסר למשה י"ג מידות. משה כעת מחזיק שטר בידיים!!! והנה... חלפה שנה ואז הגיע חטא המרגלים... ולפתע לראשונה משה הוצרך לעשות שימוש ב"ג מידות... ואז משה אמר: ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דברת לאמר ה' רחום וחנון... וזה ה' לראשונה קיים בפועל את השטר, ויאמר ה' סלחתי כדברך!!! ובה נעשה קיום שטרות, ולכן כשאנו מציגים את השטר... אנחנו מציגים יחד איתו את הקיום שטר... וזה המבנה של 'ויאמר ה' סלחתי כדברך'! כחלק בלתי נפרד מהסליחות.

רק עוד נקודה נוספת: אם עד כה דיברנו על הצגת המסמך המרכזי והחזק ביותר, הלא הוא י"ג מידות!!! אז אם תשים לב לקראת סוף הסליחות יש עוד רשימה שלמה של בקשות שהמאפיין שלהם הוא: עשה עמנו **כמו שהבטתחנות!!!** מחה פשעינו **כאשר אמרת...** הלבן חסאינו **כמו שכתוב...** המצא לנו בבקשתנו **כמו שכתוב...** כל רשימת הבקשות האלו שייכות למסלול הזה! אני אמנם מתפלל ומבקש כאן בקשה... אבל במקביל אני גם מצטייד עם מסמך. רבש"י: יש לי פסוק שהבטחת לנו וכו

כעת נעבור לפיזיקים השונים והמגוונים שכל יום משתנים... וכאן יש נקודה מעניינת: אם שמת לב: הנימה והשפראן של רוב הפיזיקים הוא בנימה של... של... של תסכל לי... סוג של התמסכנות!!! כל הנושא המדובר שם זה עד כמה אנחנו מסכנים ואומללים ונרדפים ותמהנו מרעות תשש כוחינו מצרות וכל ראש לחלי וכל לבב דוו... והשאלה הנשאלת: מה זה קשור לבקשת סליחה??? עשית עבירה... ואתה אמור כעת לבקש סליחה... מה אתה כעת מספר לי סיפורים כמה אתה מסכן וכמה רע לך??? מה זה נוגע לעניין? וכי זה סוג של מיניפולציות... שהקב"ה מדבר איתנו על משהו אחד, ואנחנו מסיטים את זה לאן שאנחנו רוצים???

אז זהו שלא!!! העניין הוא כך: אני כעת שב בתשובה ומתחרט על מעשי... כעת יש לפני שני סוגים של חרטה!!! הסוג הראשון והמוכר זה: **סרנו ממצוותי ומשפטי השובים!** מצטער... לא הייתי בן אדם... עברתי על החוק ונהגתי שלא כהוגן, זה סוג אחד של חרטה... אבל הסוג השני זה הממשך: (סרנו ממצוותי השובים ו-) **'לא שווה לנו!!!'** כשבחרתי לסור ממצוותי זה היה בגלל שחשבתי שאני ארויח מזה משהו... ותכל'ס גיליתי שפגלתי במלכודת ולא רק שלא הרווחתי אלא גם הפסדתי... ולכן אני מתחרט!!! למה אני מתחרט? **כי זה פשוט לא היה שווה!!!**

זו החרטה הפשוטה ביותר שאין יהודי שלא אוזח שם!!! (לא מדובר פה בחרטה שנובעת מהבנה מעמיקה בחומרת הצינוי וגדולת המצווה, אלא טעות טקטית בכדאיות... חשבתי שזה שווה והתברר שזה לא היה שווה) וזה מה שאנחנו באים ומתמסכנים בסליחות... זה לא סתם התמסכנות לשם התמסכנות. זו התמסכנות של חרטה!!! רבש"י: איך אוי... זה לא היה שווה... עזבתי אותך כי חשבתי שכן אהיה יותר מאושר, וטעיתי בענק... תראה מה קרה לי... תמהנו מרעות... יונתך לשערי מוות הגיעה...

בינינו... עם דמעות בעיניים... למי אין חרטה??? תראה לי יהודי שעשה עבירה ומרגיש שזה היה שווה?? **תתפלל לשמוע!!!** אבל אין יהודי אחד שעשה עבירה ויצא בתחושה שזה היה שווה!!! ושלל תבין: לא באתי לומר שכל מי שעשה עבירה הפסיד בעסקים והלך מדחי אל דחי וירד מנכסיו... לא... עזוב... לא צריך פה להגיע למופתים... אני מדבר פה על יהודי שעשה עבירה והכל הלך לפי התכנית והכל הצליח ושגשג... ועדיין!!! כל עוד יש לו ריאת שמים, אם תתפוס אותו לפניה ותשאל אותו בכנות... האם זה היה שווה?? הוא יודה שלא!!! ולמה? כי הוא יהודי!!! וכשהיה עובר על רצון ה' רע לו עם עצם הדבר!!! גם אם זה התברר כמהלך ריווחי ומשתלם אבל רע לו עם זה ולא שווה לו!!! (זה לא סתירה שקשה לו והוא לא עמד בניסיון ויתכן שגם אם זה יקרה שוב, הוא שוב לא יעמוד בניסיון, אבל אז מה... לכן זה שווה לו? לא!!!) וכאן המקום שלי ושלך בתוך הסליחות להכניס את ההתמסכנות הכ"כ כ"כ צודקת וכ"כ מוכרת שיש לנו... רבש"י: מי כמון יודע את השטיות שעשיתי השנה... ורק אתה יודע כמה זה לא היה שווה... הריווח והמילוי סיפוקים לא היה שווה את ההרגשה הכ"כ רעה שיש לי שאני עובר על מצוותיך... שורה תחתונה: בסוף ספירת מלאי אני יכול לומר בוודאות: לא היה שווה!!! אני מתחרט!!! (אז למה עשיתי את זה?? כי היה קשה לי להתגבר... אבל שווה זה לא) אני סבור שאין חרטה יותר גדולה מעצם התחושה ההוועית שיהודי עובר ה' מתבייש בחטא ומרגיש בכל הוויות עד כמה זה לא היה שווה... וזה הוידוי שהכי מרגש את ה'

ועל זה גופא נאמר: כל העושה דבר עבירה ומתבייש בה מוחלין לו על כל עוונותיו... מה כתוב כאן?? מי שבא בשם החוק לבקש סליחה... ה'... עברתי על החוק!!! ואני מבקש שתסלח לי... אז בסדר... זה ה-אשמונו בגדנו הקלאסי ועל זה כתוב 'מעביר ראשון ראשון', ה' מוכן להגיע להסדר ולמחוק תיקים, ע"פ בקשת הנאשם... אבל כשהנימה היא הרבה יותר עמוקה, רבש"י: זה לא היה שווה!!! חשבתי לעשות לעצמי טוב... ובסוף יצאתי סמרטוט... אני מרגיש שאין לי פרוצן לבא לפניך... התחושה היציגיתית הזו שכ"כ כ"כ מצויה אצלנו... זה חרצפת גרשות!!! זה לא בקשת סליחה נקודתית... זו הצפה של רחמים וגעגועים של יענקי המתוק שחשב שהוא חכם יותר והוא כעת חוזר עם אף למטה והתוצאה של הצונאמי היא 'מוחלין לו על כל עוונותיך', מומלץ בחום!!!

אל תתבייש להתבייש מול ה'... זה מאוד מרגש את ה'... --- וכעת אנחנו מתקרבים לסוף... כבר סיימנו עם ה"ג מידות... וגם פתחנו את הארון קודש ואמרנו 'שמע קולנו' פסוק פסוק, **וכעת הנענו לידידי!!!** אז ככה: דבר ראשון צריך לדעת: שוידוי זו מצוות עשה לכל דבר!!!

בדיוק כמו שק"ש של שחרית, זה מ"ע בפ"ע בלי שום קשר לתפילת שחרית ולברכת יוצר ואמת ויצבי... זו מצוות עשה שחולקת מקום לכשעצמה... כך גם וידוי!!! כלומר: וידוי על חטא הוא מ"ע בדיוק כמו מקרא ביכורים וידוי מעשר, וממילא יש לה דין של אמירה שצריך להוציא בשפתיו...

רק מה?? סו"ס היות והוידוי הוא חלק בלתי נפרד מהתשובה ולתשובה יש תנאי שצריך חרטה ועזיבת החטא... אז כאן הוידוי כבר נכנס ומתערבב עם כל המערכת המסועפת של תשובה ותפילה וצדקה וסליחות וכו'... אבל אחרי הכל, צריך לזכור שה-וידוי זה כמו המצה והלחל של תשובה... במילים אחרות: השלב של הוידוי זה רגע השיגור!!! זה השלב ביצוע התשובה בפועל... ולכן פשוט וברור שהשלב של הוידוי הוא החלק הכי חשוב בסליחות... (על פניו, מי שאין לו זמן, יכול להשתתף או בתחילת הסליחות או בסוף ויבא וישאל מתי יותר עדיף להשתתף??, מסתמט עדיף בסוף כי הוידוי הוא בסוף) ניתן לומר שכל הסליחות שנאמרו עד עכשיו... הכל חתר לרגע של הוידוי... אלא שכאן השאלה זועקת מאלה: אם אין כך... אז למה בפועל... בשטח זה נראה בדיוק הפוך?? בינינו... ברגע שנגמר 'שמע קולנו' וסוגרים את ארון הקודש... יש תחושה כזו של שיר של יום ופיטום הקטורת... פתאום אומרים הכל בשקט... ויש מלא מלא מילים קטנות שצריך להגיד (שאף אחד עדיין לא הצליח לפענח אין מספיקים להגיד כ"כ הרבה בכ"כ קצת זמן...) ובאמת זה אחד ההבדלים הבולטים בין הסליחות של האשכנזים לספרדים... שבסליחות של הספרדים באמת נותנים מקום של כבוד לוידי!!! הוידוי ממוקם ממש באמצע הסליחות... ואומרים את זה לאט וביחד... וככה לכאורה זה אמור להיות... ואילו אצל האשכנזים זה תמונה... לקחו את החלק הכי חשוב בסליחות 'לדפן' אותו לסוף??

זה מאוד תמוה: למה מנזיחים דווקא את הוידו שהוא עיקר התשובה?

ולטעמי נראה לי שיש הבדל מהותי בין הוידוי בסליחות הספרדי מהאשכנזי, וההבדל הוא: שאצל הספרדים הוידוי, הוא וידוי של רבים!!! כמו הוידוי של עזרא הסופר על 'מעל הגולה' שכולם ביחד 'התוודו על עוונם... כי עוונותינו רבו למעלה ראש ואשמתינו גדלה עד לשמים', כן... יש וידוי של רבים... (ניתן לומר שהוידוי של יו"כ בעיקרו הוא וידוי של רבים) ממילא אצל הספרדים אנחנו עומדים כאיש אחד ומתוודים: אשמונו, אכלנו מאכלות אסורות, כל כלל ישראל מתוודים ביחד בערבות על הכל...

ואילו אצל בני האשכנז הוידוי הוא משהו אישי!!! וזו הסיבה שזה נדחה לסוף... לא בגלל שזה לא חשוב, אלא בגלל שזה לא שייך לסליחות הציבור, זה עניין אישי שלי מול ה'... (ועל זה נאמר: משתחוים רוחים... כדי שלא ישמע אחד את הוידוי של חברו) ולכן אצל בני אשכנז מהרגע שמתחילים וידוי נהיה שקט... ומעכשיו כל אחד מתבודד בחדרי רוחו לפי הקצב שלו... ואם אתה שואל אותי, בגלל זה יש כ"כ הרבה מה להגיד, זה בשביל מי שכבר סיים, ולתת זמן למי שעדיין באמצע ואולי בתחילת הוידוי... כשהייתי ש"ץ בסמיכות למ"ר הבחנתי שבקדיש, הוא עדיין אחז באמצע הוידוי) מה שבטוח, אין פה מחלוקת, זה שני סוגים של וידוי... יש וידוי של 'אנחנו ואבותינו חטאנו' (שיש לו את המעלה שלו ש'ציבור כל זמן שעושין תשובה וצועקין בלב שלם מיד נענין) ויש את הוידוי האישי שעליו הרמב"ם אומר 'וכל המרבה להתוודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח, וצריך להתוודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בלב... ואת זה אף אחד לא אמור לשמוע... אוי ואובי אם תקשיב לי ודו"ק.

החוברת 'הלוך להרגיעו ישראל'

המתייגעת ומזויעה כהוגן בהטמעת הפיוט וכל מאמנים!!!! תפתח מחזור של ר"ה ותתחיל לעבור על הפיוט קטע קטע ותענה לעצמך בכנות עד כמה אתה מאמין בזה... וכל מאמנים שהוא טוב לכל, מ-1 עד עשר כמה אתה באמת מושמעת בזה? תחשוב טוב לפני שאתה עונה... וכל מאמנים שהוא פתוחה ידו, תסתכל לי בעיניים: עד כמה אתה מאמין לרביש"ע שאכן פתוחה ידו? תחשוב טוב לפני שאתה עונה.

זה הנושא של החוברת הלוך להרגיעו ישראל!!!
עד היום הייתה לי אמונה ב-ה'!!! בר"ה זה אני מקבל על עצמי להתחיל להאמין גם ל--ה'!!!

לעשות סוף לחרפה ולחוסר אימון שצברנו מול ה...
החוברת מומלצת גם!! גם לאלול... ובעיקר לתמיד

כמו כן: נותרה כמות מוגבלת של החוברת 'אני לאלול' ניתן לקנות במוקדים לחלן.

ותשובה (תפילה וצדקה) הספר 'וימאן'

העוסק בנתינת תעצומות וגב בהדרכה מעשיית בריצוא ושוב אינטנסיבי, ליוצא צבא הסדיר במלחמות ה' בחזית אש בלתי פוסקת מול התמודדויות שלא נטשו לאורך כל חודש אלול וגם לא 'מתכוונות' לעזוב ביום שאחרי יו"כ, ולא מראות כל רגישות לשקט על שמריהם, גם לא בימים הקדושים ביותר. מומלץ בחום לכל השנה וסימנא טבא' לרוכש כעת לקראת השנה מתוך הכרה והבנה שקיימת חיות והקרב בעיצומו ואני פה בשביל להיאבק ולהפגין נאמנות והמלכת ה'.

ניתן לפנות למוקדי המכירה המפורטים בעמוד 2

עברית

אידיש

רב הנסתר על הנגלה. מה הולך להיות בעוד שבוע בירושלים? איש אינו יודע!

השנה יש בירושלים מתח!! אוהו מתח!! כי השנה קיים סיכור שראש השנה יוצא לא פחות ולא יותר בשבת! האמת היא שזה לא רק סיכור... אלא כמעט בטוח... לפי כל התחזיות אמורים לראות את הלבנה בכניסת שבת... ואם אכן כך... זה אומר שבשבוע הקרוב הולך להיות הצפה של עולי רגלים שיקדימו לעלות לירושלים שבועיים קודם סוכות... כי אם ר"ה חל בשבת זה אומר שבכל ארץ ישראל לא תוקעים בשופר אלא רק בירושלים ובערים הסמוכות לה... זו כבר סיבה מספקת להרבה הערלעכר יידן לטרונ מוד מוד ולעלות לירושלים כבר לראש השנה... ילדי ירושלים ששים ושמיים!! הולך להיות פה יום טוב אחד איריכא... מערב ר"ה ונעצער מוצאי שמחת תורה... הולך להיות פיצוץ של אנשים!!! אבל!!! באותה מידה כולם לוקחים בחשבון שאי אפשר לדעת... יתכן שברגע האחרון יתברר שלא!! שר"ה לא יוצא בשבת אלא במוצאי שבת... אם זה בגלל מזג אויר בלתי צפוי שפתאום הכל יהיה מעונ ואף אחד לא יראה את החודש... יהיה פה היערכות במצר בית יעקב לקליטת עשרות אלפים ובסוף אף אחד לא יגיע... זה תרחיש אפשרי אחד... אבל יכול להיות תרחיש הרבה הרבה יותר הזוי מפתיע... שיראו את החודש... ויגיעו עשרות אלפים להעיד עדות החודש... ויגיעו מאות אלפים לירושלים במיוחד בשביל תקיעת שופר... ובכל זאת!!! משום מה!! רבן גמליאל יקבל החלטה פתאומית מאיזו סיבה שתהיה שהוא רוצה לעבר את החודש... וברגע שהנשיא ככה החליט אז ככה זה!!! העדים יכנסו אחד אחרי השני... ורבן גמליאל יתקול אותם בשאלות... יכחיש אותם ויפריך אותם... ותסמך עלי... הוא ידאג שלא יקבל את העדות שלהם... ולמה? כי הוא מעוניין לעבר את החודש!!! וזה בסמכות הבלעדית שלו!!! אפילו שגוגין ואפילו מדיזין...

ואי אפשר לצפות את זה מראש... אף אחד לא יכול לשער מה התכניות של רבן גמליאל... ויתכן שאפילו ר"ג בעצמו לא יחליט עד הרגע האחרון... אז כעת הכל פתוח ולכל כיוון... (רגע רגע... ואם באמת כל העוילים יטורחו ויעלו לירושלים בנסיון ואח"כ יתברר שהכל היה לחינם כי ר"ה ביום ראשון... נ... לא תהיה פה אכזבה ותסכול רבתי?? ממש לא!!! מסיבה פשוטה: מי שמגיע לר"ה לירושלים, לשם שינוי הוא לא מגיע, לא למקדש, ולא לשופר, ולא ליום טוב, בר"ה מגיעים במטרה אחת ויחידה: להמליך את ה'!!! ואיפה ממליכים? אצל הנשיא!!! שהוא ובי"ד הגדול וכל הדוג שנתחיתיה, הם הסמכות לכונן את רצון ה'... ממילא כשעלנו לירושלים לר"ה זה לא יכ"כ למקדש אלא בעיקר לחצר בית יעקב!!! להסתפף בצילו של צדיק מושל ביראת ה', שכעת זה רבן גמליאל והוא ובית דינו שיש להם סמכות לקבוע מתי ה' ישב על כרסיה מלכותיה, וממילא אם תצא החלטה מבית יעקב שר"ה היום או מחר, זה לא יכ"כ משנה לנו... כי בשביל זה אנחנו כאן! בשביל מה באנו אם לא כדי לקבל מרות והכנעה מ-י כיוון כי צדיק מושל תורה... ועוד מילה אחת: אני אגלה לך סוד כמס: בעצם מה ההיגיון והפרוצסי שפתאום ר"ג יתקשף דווקא לעבר את החודש כנגד נתוני השטח? היא גופא! כשמתעוררים דינים בשמים ומתעורר צורך נואש באתעוראת דלתא, ר"ג ובית דינו רוצים לפעול רחמיים וחסידי ולהנחיל לה' שזה בסדר... אנחנו נעשה דין למטה ובה יתבטל דין למעלה... בשביל זה ר"ג מופיע בכח הסמכות שה' נתן לו וקובע עובדות בשטח ומוסיף יום אחד מדעתו ובוה שכולנו סרים למשמעתו ונכנעים לדעת תורה בזה אנחנו נותנים לר"ג ובית דינו את המושכות... ור"ג יכול להנחיל לה'... זה בסדר... ולמה? יש לי חיללים שיחא איתם יעשר אגודה אחת לעשות רצונך וימאן למשחית הרף... תכלס... בירושלים כעת מתחילים היערכות בהיקף הכי נרחב... בו זמני שאי אפשר לדעת בסוף מה יהיה...

כ"כ מרגש להגיע למקדש בימים שלפני ר"ה... אתה רואה כל מיני פרצופים שבמשך השנה 'לא היו בקו', ולפתע אתה רואה אותם מגיעים לסליחות!!! ולא סתם... אתה יכול לראות כאלו שיש להם סימנים כחולים בצוואר... תמיד סיקרן את יענקל מה זה 'המפחיד' הזה... והפעם הוא כבר לא התגבר על הקרונות... בלילה האחרון ישן אצלנו קובי... בחור מתוק עם 'קצת' עקשנות והרבה רגש יהודי... נגשתי אליו בהוראת אמרתי לו: תגיד לי מה זה ה'כחול' הזה?? קובי חיך ודמעות עמדו על עיניו... הכחול הזה שבצוואר זה הסיפור הקטן... אם אני אראה לך את הסימנים הכחולים על הגב שלי אתה תתעלף... נו... זה מה??

קובי חיך מתוק ואמר: יענקל... הגעת כבר לנביא זכריה?? זוכר מה כתוב שם?? 'ואמר אליו: מה המכות האלו בין ידיך? ואמר אשר הוכיח בית מאהב!!' כן... עשיתי שטויות במשך השנה... לא משנה כעת מה... אשרי נשוי פשע כסוי חטא, והתחייבתי מלקות!! האמת היא שהיו לי כמה הדמיונות לחסוק מה... (במשך השנה היה לי שפעת... שכבתי במיטה שבוע ימים... ואמרתי לעצמי: אם אני הולך כעת לבי"ד כדי לקבל מלקות, הם יקראו לרופא, הוא רק יראה אותי, יבדוק לי חום, יעשה ספירת דם, ויגיד להם שאי אפשר לתת לי יותר מ-3 או 6 מלקות זוהו... יכולתי לעשות את זה!! וכמעט עשיתי את זה... אבל בסוף החלטתי שלא!!! דווקא לא אני לא רוצה לחסוק מהמלקות!!... אם אני רוצה להיות ירא שמים ולפתע קובי פרץ בבכי... כן!! אני רוצה לחסוק מלקות ושהו יהיה כואב... הוא יעצור אותי... ואי ריתע אותי ויגרור לי להפסיק להכעיס ולצער את אבי שבשמים... והנה... הגיע כעת ימי הרחמים והסליחות... באתי לירושלים... אבל לא הלכתי לסליחות בכותל!!! חכה... לפני הסליחות... נכנסתי לבית דין מקומי בירושלים... וסיפרתי שאני צריך לרצות חובת מלקות... הם בדקו אותי!! התברר שאני ב"ה בריא כמו שור, וראוי בחסד ה' לקבל את כל הליט מלקות... כתבו אותי על העמוד... והוקן שבב"ד התחיל להכות... דמעו זלגו מעיני... זה היה טיפול מכאיב אבל ביקשתי סליחה מה... יצאתי משם נקי!!! וי! טהור!! זה!! וגמר!!

יענקל הסתכל על קובי... אוה... עכשיו אני מבין מה האור המיוחד שיש על הפנים שלך... מהרגע הראשון שבאת להתארח בבית שלנו... שמת עליך עין! היה לך קדושה מיוחדת בפנים, והיית נראה כמעט... כמעט כמו אותם בני עליה שאוכלין חולין על טהרת תרומה שמגיעים לכאן לעשות שימוש בלשכת הגזית... אבל הסתכלתי עליך שוב ושוב ולא ראיתי שאתה אוזח שם... לא ראיתי בהתנהלות שלך שאתה במדרגה שלהם... לכן זה היה מוזר ליי! בחור שבקושי קם קל"ש ויש לו אור בעיניים... עכשיו אני מבין... אמש היה זה שנאוי לפני המקום משוקר ותועבה, והיום הוא אהוב, נחמד קרוב וידיד, מודבק בשכינה... קובי היה מרוגש מהקופלימנט וענה ליענקל... חכה חכה... אני לא הולך להיעצר כאן... אני מקווה שעוד שנה אתה תראה אותי שוב... ואני כבר אוזח במדרגה של בן עליה מופלג... אח שלי כזה... אבא שלי כזה... אני מגיע ממשפחת לווים בעלי השגה שעומדים בבית ה' בלילות בשמירה על שני העזרה מבחוץ... רק אני קצת חוזי שמאלה... חכה לי... אני לא הולך להסתפק במועט... אם לשוב לה' אז עד הסוף!! אני נחוש להגיע למדרגה שאהיה ראוי לרקוד בשמחת בית השואבה יחד עם החסידים ואנשי מעשה שם בעזרת נשים... אני אהיה הסולן שאשיר ואכריז בעוז ותעצומות 'אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחל לו',

אגב: השנה באופן כללי יש רוגע מיוחד... לאנשים יש יותר מרווח נשימה... כי אנחנו ככל הנראה לקראת שנה מעוברת... שעכ"פ מבחינה אקלימית החורף מתאחר השנה... אף אחד לא בלחץ להתעסק באסוף ולאגור את כל העצים והתבואה לאוצרות... אף אחד לא בלחץ שעוד רגע מתחיל גשם וצריך לחזור בשביל זריעה וחרישה... כך שהשנה בעז"ש הולך להיות ירח האיתנים מלא וגדוש בצאן קדשים!! אם כי הצדוקים גם לא טומנים ידיהם בצלחת, ואם ר"ג יחליט לדחות את ר"ה ליום ראשון... ההשלכה הסופית תהיה שהושענא רבה יחול בשבת, ואז חכמים תקנו שזקיפת ערבה דוחה את השבת... וזה סדין אדום אצל הצדוקים!!! זה חזק בלב שלהם!! (כי כל הסיבה שדוחים שבת בשביל ערבה זה רק בשביל להוציא מליבם של צדוקים) ואז עלול להיות פה שחמ... אבל דיה לצרה בשעתה... מה שבטוח... כולנו ממתינים לימים המתוקים של ירח האיתנים...

למה עבודת ה' היא כזו רצינית ואוירה כבידה??

המגלה עמוקות אומר חידוש נפלא על דרך הרמז: שהמילה אלול, זה ראשי תיבות **א**רון **ל**וחות **ו**שברי **ל**וחות!!! עד כאן! והשאלה הנשאלת: מה הפשט בזה?? מה הקשר בין חודש אלול ללוחות ושברי הלוחות??

אז העניין הוא כן: בראש חודש אלול הקב"ה ציווה את משה: פסל ק"ש שני לוחות אבנים כראשונים ועלה אלי ההרר **ונשתי לך ארון עץ**... כלומר: כשאתה עולה אלי שוב ל-40 יום ללוחות שנית... לפני שאתה עולה אלי... קודם תכין את התשתית!!! כן... יש מה ללמוד מלקחי העבר, בפעם הקודמת ללוחות הראשונות לא הייתה תשתית והיערכות מראש לקראת הירידה מההר... כולם אמנם ידעו שבים בהיר משה רבינו לפתע יופיע לנו פה הם הלוחות... אבל מה עושים עם זה? איך מקבלים את משה?? לזה לא הייתה היערכות מראש, ממילא לא נותר לישראל את המעלה לפעול "על גבי נטילת הלב... וטוב לבים הם הכינו במה... תזמורת... הגבריה... רחבת ריקודים... (אולי גם דוכני קרטבים ופיסת הצללה) ו... וזה... וזה היה נראה בהתאם... וכשמה רבינו ירד - וירא את העגל ומחולות רח"ל... אז כעת, היות ואין לך יפה מן הצניעות!!! צריך כעת להתכונן מראש בתיאום והכנת תשתית ראויה לקבלת לוחות שניות...

נו... באמת במשה נעצר בעוון ר"ח אלול לקראת סוף מ' יום??

שני דברים: דבר ראשון: בראש חודש אלול... משה פסל ארון עץ צנוע שיהיה כלי צנוע ומוכן לרגע שמשה יורד מהשמים עם הלוחות... זה דבר ראשון... וכעת הדבר השני: צריך להכין גם את עם ישראל... ואז!!! משה רבינו פונה לעם ישראל... ו... ומסמל להגיד משה... אבל המילים לא יוצאות מהפה... ואז כולם ברחו געו בבכי... אז בסדר!! אז צורך לדבר!! כלנו בנינים בדיוק מה משה רבינו להגיד לנו... אז אמר... ש... שזה לא יקרה שוב!!! עוד 40 יום אני שוב יורד מההר... ותעשו לי טובה שאני לא אגיע ואגלה פה שוב עגל ומחולות ועם פרוע... הוא פורש ובוכה והם פורשים ובוכים... כלנו נחושים בשברון לב שמה שקרה לא יקרה שוב!!! וככה משה רבינו נפרד מעם ישראל... ואז ברגע האחרון... רגע לפני שמשה עולה לשמים... לפתע הוא נזכר... רגע רגע... איפה השביר לוחות?? צריך כבר עשויים לשלם אותם בתוך ארון העץ... (כי הלוחות צריכות להיות למעלה ושברי הלוחות למטה ולכן צריך להקדים לשלם את השבירי לוחות) ואז משה חוצה עם השבירי לוחות ומניח בארון, **ונכחה!!! ככה הוא נפרד מעם ישראל!!!** השבירי לוחות שהונחו כעת בארון היו שיקוף של כלל ישראל ברגעים אלו!!! שברי לוחות תרתי משמע... גם הלוחות וגם הלב של כלל ישראל... ואז ישראל מיוזמתם תקעו בשופר כדי להזכיר לעצמם ללא הרף... עוד מעט שגיל יום ארבעים... ואנחנו לא נתבלבל... גם אם השטן יעצב את כל העולם וגם אם נהיה שמנונים ושרשונים ושושנה, בשביל זה אנחנו מזמינים עצמנו... וככה וכו' להם ארבעים יום של שברון לב... של מתח... של 'אל תאמין בעצמך עד...' ואז הגיע יום ה-40!!! והנה... כעת לפי החשבון... בשעות הקרובות משה רבינו אמור לרדת מההר... נו... יש כבר במה?? יש הגבריה?? יש רחבת ריקודים?? פעקאלע לילדים?? **לא... איפה... שום דבר... יש רק דבר אחד: לב שבור... ודמעות בעיניים...**

יש תיאור מרטיט בתנא דב' אליליו (וואס פ'?) איך היה נראה המעמד המשוחרר של לוחות שניות, שמשה יורד שוב מההר אבל לא ב"ז בתמוה אלא ביוה"כ פ"ו ד"ל: **יום האחרון שנכילים שהוא סוף מ', וזו ישראל תנחמה... כדי שלא ישיטו בהם יצר הרע, ולמחרת השכימו ועלו לפני ה' סיני, הן בוכין לקראת משה, ומשה בוכה לקראתם, עד שעלתה בכייתם למורם, באותה שעה נתגלה רחמי ה' שהקב"ה עליהם, וכישרה אותה ב"ה"ק בשורות טובות ותחמות, ואמר להם, בני, נשבע אני בשמי הגדול, שתראה לב כביה זו בכיית שמהה וראת יום זה סליחה וכפרה ומחילה'** כתוב כאן שזה היה מפגש מרטיט!!! משה מחזיק את הלוחות ברעד והוא יורד בחשש... מי יודע איך אני פוגש את עם ישראל... במקביל גם עם ישראל באים לקראתו וגם הם רועדים מפחד... מה הולך לקרות...

וכן... כי ירדו לוחות השנית לעולם... כי הם ירדו בטעות!!! ורק כן... בהמעמד של לוחות שניות היה לב כולו מעמד של שברי לוחות... של 'זבחי אלוקים רוח נכרה', ואז נשבר ונדכה אלוקים לא תבדו! אין לך יפה מן הבושה והצניעות... כלי מחזיק ברכה של כניעה ושברון לב... אומר לנו המגלה עמוקות: אלול ראשי תיבות ארון לוחות ושברי לוחות!!! בחודש אלול הייתה חלוקת עבודה בין משה, הקב"ה, ועם ישראל... משה בנה את הארון... ב. הקב"ה מסר את הלוחות... ו... עם ישראל... מה עשו?? הם הביאו את השבירי לוחות!!! ראשי תיבות אלול! השילוב של ארון, לוחות, ושברי לוחות, הוא זה שזהק לנו את יו"כ...

בקיצור: בשורה התחתונה: השברון לב שתמיד איכשהו פולש לתוך הלב שלנו בימים האלו הוא עושה את העבודה יותר טוב מכולם... בסוף זה הסוד הצבאי של אלול... סוף כל סוף אם רוצים פה לוחות שניות... חייבים סממן של שברי לוחות... אז אם אתה מרגיש שברון לב באלול תרגיש נו... אתה בסה"כ מיישם בפועל את ה"ר"ת שמבטיחות את המשימה של אלול.

אז נכון... בא נהיה כנים עם עצמנו... אנחנו לא אוהבים שברון לב... אנחנו לא אוהבים להתבייש ולעמוד בראש כפוף ולהרגיש שברי לוחות... מה שנכון נכון!!! הרבה יותר ק"ש שיש צחוקים... הרקודה... סחבק... שרים סליחות... עם כיבוד עשיר... אז נכון!!! יש מה ש**כיף**!!! ויש מה ש**חלילה**!!! כיף וסחבק זה שמדויק תמיד יום בשביל...?? בשביל לבלות... בשביל לצאת עם שברי לוחות... אבל תסכים איתי ששום עיסקה נדל"ת רצינית לא נסגרת באוירה של סחבק... ולמה?? כי זה רציני!!! מה ששורה רציני נראה רציני... אתה רוצה צחוקים וסחבק?? כביף... אבל תדע את המחיר!!! המחיר הוא להישאר כל החיים בדירה שכורה בשכונת עמידר... אי אפשר גם להיות בעשיריה העליון וגם לב היום לשחק שב"ש...

לפני מה הדברים מוראים??

יש כאלו שיש להם טענות למה עבודת ה' זה נראה כבבבב כזה... רציני כזה... פרצוף קבע... למה אי אפשר לעשות את זה עם חיוך גדול ומצב רוח (ועם קצת אוכל)? מה שהכי מפריר לי בשאלה הזו, שמאלה הוא כביכול מופנית לעבודה ה'... משהו פה מגיע מנקודת הנחה בעבודת ה' ש רצינות ונכונות... ולמה עבודת ה' היא כזו כבדה?? אז זהו שלא! רצינות אין קשר בהכרח דווקא לעבודת ה'!! **רצינות קשורה בסה"כ לדברים רציניים!!!**

גם גוי, אם מדובר באיש עסקים כבד שמגלגל מיליונים... הוא נראה **רציני**!!! ולוקח עניינים **ברצינות**!!! ומדבר **ברצינות**!!! ואין לו סבולנות לאישים לא **רציניים**!!! ולמה?? כי הוא מוגלגל כסף

רציני ועסקאות רציניות...

אם אתה רוצה להיקרע מצחוק ולדקדק ולשמוח ולקפץ?? בשמחה רבה... תצויר קשה עם כמה נרקומנים והומלסים ותרקודו אבל... סחבק מסתדר עם סחבק... זה הולך עם זול... מי שלוקח את החיים כקלילות זכות!!! אבל שלא יפתח ציפיות שהחבון בנק של יחיה כבד... מי שרוצה לשיר סליחות עם כיבוד מוגבל... זכות!!! ציפיות שיתח רק שאיפות גבוה מעצמו!!! אדוני היקר: אתה רוצה להתפתח רציני תהיה רציני!!! ואין לה שום קשר ליידישקייט... כל גוי במנהגן מבין את זה...

לכל בעלי החלומות שמצד אחד רוצים לשבת רגל על רגל על זדי הדפנה... ומצד שני יש להם עניינים גדולים ושאיפות בשמים... אדוני היקר: תחליט!!! תחליט מה אתה רוצה... לא בא לך להיות רציני??

אין בעיה. אבל גם תתאם עמדות ותנמים ציפיות רציניות בהתאם...

היא חולמת להתחתן עם בחור שמצד אחד יהיה רציני ועובד ה' ומונו בלימוד, אבל מצד שני היא חולמת שגם נצא פעם בשבוע לפושיק... נתפנק במסעדות... נבלה בחו"ל... לא גברת יקרה!!! אתה רוצה בחור רציני זה הולך לרצוני!!! ואם את רוצה לבנות חיים מהלך מובנה של בילויים וסחבק... בשמחה... יש לנו דווקא מבחר... לא חסרים לנו פארישים שמפחדים מרצינות... אני רק צריך לקרא לסניטאר שירור אותם עם המיטה... (אבא: מותר מידי פעם לנפוש... לבדלות... ולתת הפוגה ומונה מהמנום... אבל לדעת שיש ימי שגור ביום יום של רצינות... ויש כאלו שיש להם פחד רצינות ויש להם מין חלום ורגועות... לא יבגשים ומפגשים וגם לא חלילות) ראיתי מכתב רצינות לחיים, ואבא: מבדיקה מדעית עולה שכשצריך לנפוש מה עושה את זה הכי טוב זה האברכים הכבדים האלו!!! אני יכול להעיד: אבא של היה אברך, ואין כמעט מסלול בצפון שאין לי תמונות משם, כל שן הזמנים עצר טרנטי בבוקר והייתי איתו עד הלילה, היה גם לפעמים קארצ'אקסע... אבל ביום יום היה רוצה רצינית, לא כל היום חלום ורגועות, לא יבגשים ומפגשים וגם לא חלילות) ראיתי מכתב מהרבנים נגד התופעה שעושים מהסליחות חגיגה אחת גדולה של מוזיקה וכו'... **אני רק בכנות:** זה קצת מוזר לי... וכי איך אפשר לאסור על בן אדם להיות אפושטע ייד?? מה לעשות!!! זה האיש... זה הרמה... אפשר לאסור על בן אדם להיות כל החיים כבדים שכורה? זה האיש! לא רציני, תעשה משהו.

רק מה?? שלא תטעה!!! מי שישיר סליחות, ימשיך לשיר כל השנה 'לו הייתי רוטשילד', אבל מי שבאמת נחוש להיות רוטשילד... הוא לא שר את זה... הוא פשוט קם מוקדם כמו רוטשילד ולוקח עניינים ברצינות (רק מה? נראה כשהרבנים פונים במכתב זה... הם פונים לאלו שכשירים לרצינות וקצת חבל עליהם...)

זה הנה ב"ז בתמוה עם ישראל הכינו במה... אורות מהרבנים... דוכנים... רחבת ריקודים... פית שניה... וירא את העגל ו- מחולות!!! כשמה רבינו ירד מההר, הוא מיד שם לב לשני דברים: א. עגל!!! ב. מחולות!!! העגל והמחולות הולכים ביחד... למה?? כי כשמה יורד מההר עם טבעת נישואין ללכלה של ה' זה אירוע מאוד מאוד רציני... אירוע בעל משמעות בקנה מידה של חירות ממלך המוות... זהו!! סוגרים את בתי הקברות... סוגרים את חוליים... ואתם רוקדים?? סחבק?? העגל והמחולות הלכו ביד... שניהם הבאו לתוצאה האומללה של שברי לוחות...

אי אפשר לעשות עסקה כזו רצינית עם משהו לא רציני!!!

שים לב: הרצינות פה היא לא סתירה לרגע שמדובר פה באירוע הכי משמח בעולם... אדרבה... דווקא בגלל שזה כ"ז משמח, לכן הרצינות שלו היא כ"ז תהומית!!! צחוקים זה משהו שמאתם לפאקו מים או לחלוקת טליונים... אבל שמדובר על כריתת ברית מול עם הנצח זה... זה גדול!!! זה נשגב!!! זה שמח מדי בשביל מופעי מין והרקודות...

תבין: איפה צריך לדקדק? כשקורה משהו שאני עדיין לא לגמרי משוכנע שזה טוב... כאן צריך ריקודים בשביל לשכנע אותי שכדאי!!! בשביל זה יש שמחת חתן וכלה!! כי נכון שכננה כאן בית בשראל הוא רציני מאוד... אבל עדיין יש חשש שאולי זה לא באמת רציני... לך תדע... אולי עוד שבועיים יהיה פה גס ח"י... בשביל זה העניין צוות בידור שיתנו כמה מנות דחף של רצינות!!! (אדרבה... הצחוקים שישים לתוך הלכלה זה רק כדי לעזור להם לקחת את חיי הנישואין ברצינות!!! אבל כשה באמת רציני, אין צורך... כשסוגרים חוזה דירה בירושלים בסך 4.5 מיליון שקל אף אחד לא עושה צחוקים!! זו שמחה אוניקסיטית של משהו שביצע כעת עסקה משתלמת... לשלם 4.5 מיליון שקל ליום אז סכום מספיק משתלם... הוא משתלם גם בלי האישור של המדינה והריקודים... מתי צריכים לדקדק?? כשהידיד משהו מצווה אותו לא באמת חש ומרגיש את ה-4.5 מיליון שהוא הרוויח כאן... כאן צריך ריקוד נלהב 'על ידי זה יושפע שפע רב' וכולי האי ואולי... זה אולי קצת יכניס אותו לאוירה של 'עשיית פה משהו' (אתה יודע מי **לא** ראה צורך בלדקדק בעשיית המצאות?? האר"ה הקדוש!!! שהעיד על עצמו שכל השיעור קומה האינוסופי שלו הגיע... מהיפה?? **משמחה במצוות**!! ואם ככה, נשאלת השאלה: למה לא ידוע לנו שהאר"ה הקדוש היה רוקד כל היום?? מה התשובה? האר"ה שחשב והבין... מה לא ידוע לנו ששם שמים עם השופר... מי שמבין השמחה של מסתכמת בהנהגה ברצינות התהומית של העיסקה שהתרחשה כאן!!! רק מה?? אנחנו נאלצים רק להאמין בדברי האר"ה... לכן אנחנו צריכים עזרה חיצונית בלהשתכנע בזה)

בקיצור: יש כאלו שיש להם פחד מרצינות!!! תקוע להם בראש רצינות זה מאפיין דכאוני!! אז זה!! שגם אני ככה חשבת... אבל מה?? כשהייתי לקוי למידה!!! כשלא הבנתי עניין... עיצבן אותי לראות את האנשים המבוגרים והכבדים האלו שמכוננים בתוך עצמם עוסקים כל בזמן בחישובי דכאונית... היה נראה לי שהם סתם אלו כבדים שקולקאים את החיים קצת... אבל כשקצת גדלתי בבמה שנים... קלטתי שזה ההיפך הגמור!! רצינות היא בסה"כ מאפיין של מי שעושה פה משהו...

הסיבה שיש לנו ימים **טוראים**!! כי אנחנו עם **טוראים**!!! כן... הנביא ישעיה מכנה את עם ישראל: "גוי ממושך ומורט את נורא מן הוא והאלה גוי קו ים ומוסבה..." לא כ"כ משנה מה פירוש המושך... דבר אחד בוודאי כתוב כאן: ששם ישראל זה עם נורא רציני!! עם שנטל על עצמו את היעוד של הבריהא!! ולכן יש לו ימים **טוראים**... כי הוא ממליך את ה' **שורא** הוא על כל אלוהים... רוצה להיות חלק מהנוראות הזה?? לתת תנר מלוכה לנורא תהילת עושה פלא... אז לא נוראית דכאונית, אלא פשוט עסק רציני!! וכן... ה' רוצה לראות שאנחנו רציניים... לוקחים את העסק ברצינות... כי חבל להפסיד... זה הולך להיות **רציני**...

גדר איסור שחיטה בחוץ משום לתא דשפיכות דמים

נאמרו ב' לאוין על הקרבת קרבנות מחוץ לעזרה - לאו על שחיטת קדשים בחוץ ולא על העלאת הקרבנות בחוץ. והגמ' (זבחים קז:--קח.) מאריכה למצוא היכן נאמר לאו על כל אחד והיכן נאמר הכרת עליהם.

גדר האיסור נתבאר בדברי הרמב"ן. לענין איסור השחיטה נאמר "איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה. ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' לפני משכן ה' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו" (ויקרא יז ג-ד) וכתב הרמב"ן - "וטעם דם יחשב - ממעשה בראשית, יאמר, הנה בכל בעלי חיים זולתי אדם עשיתי דמים כמים ולחומם כגללים, כמו שאמר כירק עשב נתתי לכם את כל, אבל אם ישחט מחוץ למחנה יחשב כשופך דמים". מבואר בדבריו דאחר דמלכתחילה לא הותר לשחוט בע"ח אלא אך ורק לבני נח הותרו בעלי חיים כששוחטם לצורך, וכל ששוחט מחוץ למחנה הרי זה כשחיטה שלא צורך ונחשב כשופך דמים. ויש בהגדרה זו כמה נפק"מ.

מיעוט אנוס שוגג ומוטעה מאיסור שחוט חוץ

דרשינן בגמ' (קידושין מג. זבחים קח:) מהאי קרא דכתיב גבי שחוט חוץ 'האיש ההוא' - הוא ולא אנוס, הוא ולא שוגג, הוא ולא מוטעה. ותמיהו התוס' (זבחים) למאי איצטריך קרא למעוטי שוגג, והא שוגג לאו בר קרבן הוא. ותרצו דהו"א דהיכא דלא מייתי קרבן חייב כרת, אע"פ שהוא שוגג, קמ"ל שאינו חייב כרת כלל. ואפשר דבכל מקום שיש חיוב חטאת בעבירה שיש בה עונש כרת, הו"א שיתחייב כרת אם לא הקריב את החטאת דאין לו במה להתכפר, ומהכא ילפי' דפטור מכרת.

הרשב"א (בקידושין) מתרץ דכיון דכתיב בשחוט חוץ 'דם שפך' הו"א דאקשיה רחמנא לרוצח, מה רוצח יהרג ואל יעבור, אף האי נמי יהרג ואל יעבור ואף כשהוא שוגג אנוס או מוטעה, קמ"ל דאין יהרג ואל יעבור בשחוט חוץ. ותימה דבכל מקום דהדין יהרג ואל יעבור, אם עבר ולא נהרג אינו חייב כרת היות והוא נחשב כאנוס, ומה"ת דהכא יתחייב כרת כשעבר, והלא הוא אנוס.

עוד הקשו בתוס' על המיעוט 'הוא ולא אנוס' - דפשיטא דאנוס אינו חייב כרת, ותרצו דשמא האי אנוס פרט לאומר מותר. ואף כאן יש לשאול דבכמה מקומות בגמ' נחלקו אמוראים (מכות ט. ועוד) אי אומר מותר אנוס הוא או אומר מותר

קרוב למזיד הוא, ואף להצד דקרוב למזיד הוא מ"מ ליכא כרת, ומה ההו"א כאן לחייבו כרת באומר מותר.

נפק"מ בהגדרת האיסור כשפיכות דמים

ולהאמור י"ל ע"פ הרמב"ן (מכות שם) דברציחה אין פטור של אומר מותר כלל, דלא אמרי' דאומר מותר פטור אלא בעבירות שבין אדם למקום, שהאדם היה סבור שהמעשה מותר, אבל בעבירות שבין אדם לחבירו כרציחה לא שייך לפטור מפני שהיה סבור שהמעשה מותר, דהיה לו לדעת שהרציחה אסורה. ואי אמרי' דאיסור שחוט חוץ מוגדר כשפיכות דמים, שייך לומר דהו"א דאין בו פטור של אומר מותר.

בתוס' הרא"ש (בקידושין) מפרש את המיעוט 'פרט לאנוס' דמייירי שבאו שני עדים ואמרו שבהמה זו אינה קרבן, ועל דעתם שחט בחוץ. ומבואר בדבריו שההסתמכות על עדים מוגדרת כאנוס, ואי לאו קרא הו"א שהוא חייב על ההקרה. וצ"ב דתנן בריש פרק האשה רבה (יבמות יז:) דעדים שאמרו לאשה שמת בעלה ונישאה על פיהם, אינה חשובה כאנוסה וחייבת קרבן, וא"כ גם מי שעושה ע"פ עדים אינו נחשב כאנוס. ואף כאן אי"ז אנוס גמור, אך מ"מ יקשה דעד כמה שהוא סומך על העדים וסבור שבהמה זו אינה קרבן אלא חולין, א"כ הוא מתעסק על מעשה השחיטה ואמאי חייב. ולהאמור דאיסור שחוט חוץ הוא ענף מאיסור רציחה, לא שייך בו פטור מתעסק, דברציחה אין פטור של מתעסק כמבואר בגמ' במכות (יז:) לגבי חיוב גלות בחוטב עצים כשנשל הברזל מן העץ. והטעם כמבואר בגמ' (ב"ק כז.) דבנזקין ובכל מצוות שבין אדם לחבירו אין פטור של מתעסק כלל.

נפק"מ לענין עכו"ם

הלכה נוספת נובעת מהגדרה זו, דאיתא בגמ' (זבחים יז:) "דבר אל בני ישראל, בני ישראל מצווין על שחוט חוץ, ואין העובדי כוכבים מצווין על שחוט חוץ, לפיכך כל אחד ואחד בונה לו במה לעצמו ומקריב עליה כל מה שירצה", ומוסיפה הגמ' דאסור לישראל לסייען ולעשות שליחותן. ולכאור' מאי קמ"ל דעכו"ם מותרים לשחוט בחוץ, והלא אין זו מצוה משבע מצוות בני נח. אכן, אי אמרי' דאיסור שחוט חוץ הוא ענף מרציחה, א"ש דהו"א דאף עכו"ם יהיו מזהרין עליו, ואיצטריך קרא למעט עכו"ם מאיסור זה.

נפק"מ לענין איסור בשר תאווה במדבר

נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא אם עכו"ם נאסרו ישראל

במדבר בבשר תאוה שהוא כל בשר שאינו קרבן, או שהותר להם בשר תאוה גם במדבר. וכתב הרמב"ן (ויקרא יז ב) דאי לא נימא דהותר להם בשר תאוה, יהיה השוחט נחשב כשוחט בחוץ ועובר על האיסור אע"פ שלא הקדיש. ואינו מובן מה"ת שיעבור על האיסור ללא שהקדיש. אך לדברי הרמב"ן הנ"ל בהיות וכל שחיטה אמורה להיות רק על מנת להקריב בפנים, כאשר שוחט בזמן שלא הותר לשחוט, עובר על איסור שחוט חוץ.

הגדרת איסור העלאה בחוץ כאיסור של עבודה זרה

כאמור מלבד איסור שחיטה, נאמר לאו נוסף על ההעלאה בחוץ, ואפילו שחט בפנים והעלה בחוץ חייב. וטעם האיסור מפורש בכתוב שם - "ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים אשר הם זונים אחריהם". ומבאר הרמב"ן ששחיטה בחוץ היא צורה של עבודה זרה, ולפי"ז כשם שהאיסור של שחיטה בחוץ שייך לאיסור רציחה, כך איסור העלאה בחוץ שייך לאיסור ע"ז.

איסור זריקה בחוץ

מלבד שני איסורים אלו, יש איסור גם על זריקת הדם, ונחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא בגמ' (זבחים קז). מהו המקור לאיסור זריקה בחוץ. רבי ישמעאל למד מדכתיב לגבי שחיטה בחוץ 'דם יחשב' לרבות הזורק, ורבי עקיבא למד ממה שנאמר לגבי העלאה בחוץ 'או זבח' - לרבות את הזורק. ובהמשך הגמ' (שם): "אמר ר' אבהו שחט זורק, לדברי ר' ישמעאל חייב אחת, לדברי ר"ע חייב שתיים. אביי אמר אפי' לדברי ר"ע אינו חייב אלא אחת, דאמר קרא 'שם תעשה', הכתוב עשן לכולן עבודה אחת. זרק והעלה, לדברי ר' ישמעאל חייב שתיים, לדברי ר"ע אינו חייב אלא אחת. אביי אמר אפי' לדברי ר"ע חייב שתיים, להכי פלגינהו קרא שם תעלה ושם תעשה. שחט זורק והעלה לדברי הכל חייב שתיים". ומפרש רש"י דאע"ג דלאביי חייבים על העלאה בפני עצמה, מ"מ בהא לא פליג אביי וס"ל דבשחט זורק והעלה חייב שתיים, אחת על העלאה ואחת על שאר עשיות.

ובמשנה למלך (פ"ח מהל' מעשה הקרבנות ה"ד) מפרש את דברי רש"י דהגם שהם ג' איסורים מ"מ לכו"ע האזהרה של שחיטה וזריקה היא אזהרה אחת ולכן אינו חייב על שתיים אלא אחת מלבד החיוב החיוב על העלאה. והביא ראיה לדבריו מדברי רש"י בסנהדרין (לה) דיש מקומות שלומדים טעם אחד משני מקראות, דלא נכתבו שניהן אלא לדבר אחד.

ולהאמור קצת צ"ב מדוע זריקה שייכת לשחיטה, דלכאור' הזריקה מתאימה יותר להעלאה ולא לשחיטה. ומלבד זאת יש להבין דאחר דשחיטה לאו עבודה היא וכשרה בזר א"כ פשיטא דהגם שחייבה תורה על שחיטה בחוץ אך בוודאי אינה דומה להעלאה אלא איסורה הוא איסור שונה מהעלאה. ואילו מהגמ' משמע דאם לא היה מקור נפרד לכל איסור, היו שני האיסורים נלמדים יחד, ומשמע שענין שניהם אחד.

אמנם בתוס' ישנים (יומא לט:) כתב דאע"ג דשחיטה לאו עבודה היא, להא מילתא דשחוט חוץ נקראת עבודה, ולא באר את טעמו. וברשב"א (ב"ב קכ:) כתב דכיון שהזר כשר בשחיטה לכן נקרא עבודה, וממילא כששחט בחוץ עובר על איסור שחוט חוץ. והדברים תמוהים עד למאד, דלפי דבריו אם העלה הזר בחוץ יהיה פטור מפני שאינו ראוי לעבודה, ואילו בכתוב נאמר "ואליהם תאמר איש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם", הרי דכל איש מישראל חייב כשעבר על איסור שחוט חוץ. וכן צ"ב מש"כ בפירוש על תו"כ המיוחס לר"ש דחייבים על שחיטה אע"פ שיש אחריה עבודה, היות וישנה בחולין. ויש להבין מדוע זה מלמד גם על העלאה.

שחיטה היא חלק מההקרבה ולכן אסורה בחוץ

אך נראה דזה פשוט דאף ששחיטה לאו עבודה היא, מ"מ אין זה אלא כשהשחיטה עומדת לעצמה כגון בחולין, אבל כשמקריב השחיטה בוודאי חלק מההקרבה והיא אחת מד' עבודות. דהנה כהן ששוחט אינו צריך ללבוש בגדי כהונה שהרי השחיטה כשרה אף בזר, אך אם ירצה ללבוש בגד"כ יש לדון אם מותר לו, דאם אינה עבודה כלל עובר על איסור כלאים באבנט, דאינו עושה מצוה שדוחה איסור כלאים. ונראה להביא ראיה שמותר ללבוש בגדי כהונה בשעה ששוחט, מהא דאמר' בגמ' (ברכות לא:) דשמואל הנביא דרש במקדש מדכתיב "ושחט..." והקריבו הכהנים" דשחיטה כשרה בזר. ועלי הכהן שכיון שהורה הוראה בפני רבו הוא חייב מיתה, ושאל רבי משולם איגרא והלא אמר כדי לאפרושי מאיסורא, מותר, והכא כיון דשחיטה לאו עבודה ומותרת בזר, א"כ אסור לכהנים ללבוש בגדי כהונה, ושמואל אמר דאינה עבודה לאפרושי מאיסור כלאים בלבית בגדי כהונה. אכן, נראה דמינה שמעינן דמותר לכהן ללבוש בגדי כהונה בשעת שחיטה אע"פ שהשחיטה כשרה בזר, היות ואע"פ שהמעשה אינו מעשה של הקרבה, כי נעשה כיו"ב בחולין, אך יש בו גם הקרבה ומותר לכהן ללבוש בגדי כהונה כששוחט.

ונמצא דהכל איסור אחד של הקרבה בחוץ, וגם אם יש לזה משמעות של רציחה אי"ז אלא מפני שהיא נעשית בחוץ. ובאמת הכל איסור אחד והגמ' דנה כמה חייבים ועל מה, היות ויש ב' סוגים של הקרבה - עצם ההקרבה דהיינו העלאה. ויש הקרבה שהיא חלק מההקרבה הכללית. השחיטה היא חלק מההקרבה הכללית ולכן חייבים עליה, ואילו העלאה היא עבודה מצד עצמה. אשר על כן ביאור דברי הרשב"א, דאם הזר עושה העלאה בחוץ, פשיטא שחייב על עבודה בחוץ. אבל על שחיטה, אפשר שלא עשה כלל עבודה כי אינה משויכת לעבודה אלא עומדת לעצמה ואינה חלק מההקרבה.

נמצא - יסוד איסור שחיטה והעלאה הוא מפני ההקרבה או חלק מההקרבה בחוץ. ואחר שאסור, יש בשחיטה לתא דשפיכות דמים ובהעלאה לתא דע"ז.

עטרת המועדים

שיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א

חידוש התוס' והמאירי דיש דין עשרה בשופר • ב' דינים - אחד המוציא את היחיד ואחד המוציא את הרבים

בקי"א אינו מוציא את חבריו בקריאת המגילה, ותמוה, הרי איתא לשומע כעונה.

וכתב המג"א על אתר, דקריאת המגילה הוי כמו תפילה דבעינן עשרה דוקא. ובחכמת שלמה ביאר היינו משום דקריאתה זו הלילה. ובדין קריאת הלל כתב המג"א סי' תכ"ב דבעינן עשרה להוציא, והיינו משום דתורת תפלה עלה, יעו"ש, והארכנו בזה בעטרת המועדים סי' ס"ז. ומב' דכל היכא דאיכא ל' **תורת תפילה** אף דאין בזה **מעשה תפילה** בעי' עשרה לצאת יד"ח.

ומעתה נראה, דכמו"כ לענין שופר דמתקיים ב' תורת תפילה בעינן עשרה לצאת דומי' למגילה לשיטת המחבר, ונתיישבו דברי התוס'.

שיטת המאירי דמצות שופר לכתחילה בעשרה

והנה לשיטת המאירי בעי' עשרה בשופר רק לכתחילה. ואי משום תורת תפילה דאית ב', צ"ע, דהרי לענין מגילה לדעת המחבר זהו אף לעיכובא. ומשום דבדין תפילה, עשרה מעכב. וא"כ אמאי בשופר הוא אף דין לכתחילה.

ונראה לומר דאה"נ דין י' הוא מעכב בדין תפילה. אך עיקר תורת תפילה בשופר, אין זה מעכב במצות שופר. ואה"נ יחסר לו קיום תורת **תפילה**. ויתכן דהמאירי לשיטתו אזיל דפסק לעיל דדין כפוף בשופר, אין זה מעכב. ומשום דגם התם הוא מהתורת תפילה דאית ב' בשופר. וסבר המאירי דא"י לעיכובא. ואמנם התוס' לשיטתם דכתבו דכפוף מעכב, י"ל דהתורת תפילה בשופר מעכב, וזהו דהקשו מעירובין היאך **יצא** באחורי בהכ"נ הרי ליכא צירוף, ולזה תירצו דסגי לצירוף אף באחורי בהכ"נ.

ואמנם אף לדעת התוס' אינו מוכרח דתורת תפילה מעכבת במצות שופר, די"ל דבעינן **ראוי** לתפילה ועדש"כ לענין שיעור לולב דבעי שיעורא ד' טפחים לנענע ואף דאין הנענוע מעכב, ופשוט.

וכ"ז לענין שופר, אכן לענין מגילה לשיטת המחבר התורת תפילה במגילה לעיכובא ובעינן קיום דתפילה, וזהו דפסק דאחד אינו מוציא חבריו בבקי כדפסק בהלכות תפילה כמש"כ המג"א.

והא דאיתא לקמן בסוף מסכתין דאחד תוקע לחברו, והרי לפי משמעות התוס' בסוגיין בעי' עשרה כמו מגילה. י"ל אליבא דתוס' דזהו רק לאינו בקי, וכדין מגילה לדעת המחבר, ואף דמבואר התם דתפילה חלוק משופר. י"ל דדעתם דלענין תפילה גופא, אף לאינו בקי לא מוציא, וכלפי זה הוא חלוק מתפילה, ודלא כהר"ן שם. והנה לפמש"נ צ"ל בב' תי' התוס', דאף דמתורת צירוף דתפילה אתי' עלה, מ"מ שאני צירוף דתפילה היכא דהוא ג"כ דבר שבקדושה.

והנראה לדון באופן נוסף בביאור דברי התוס', וכדיבואר.

יסוד ר' יהונתן מלוניל מצות שמיעה לכל אחד ומצות תקיעה אחד תוקע לכולם

הקשה ר' יהונתן מלוניל לקמן ל"ב ע"ב, במבואר דיחיד שלא תקע חבריו תוקע לו, היאך מהני תקיעת חבריו לדידה. וז"ל, דהא לא כתיב ותקעתם כדכתיב בלולב ולקחתם שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד.

חידוש התוס' דבעי צירוף מניין לצאת ידי מצות שופר

ראש השנה כז ע"ב מתני'... "וכן מי שהיה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבהכ"נ ושמע קול שופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא", וכו'.

ובתוס' ד"ה "ושמע קול שופר או קול מגילה וכו'", הקשו מהא דאמרין בעירובין צ"ב ע"ב, "ציבור בקטנה ושליח ציבור בגדולה אין יוצאין ידי חובתן", וכן מפסחים פ"ה ע"ב, "מן האגף ולחוץ כלחוץ ואמר רב וכן לתפילה וריב"ל אמר אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהן שבשמים", והאריכו בחילוקי הדינים לענין צירוף לתפילה ולענין לענות עם הציבור קדושה ויהא שמ' רבה משום דבר שבקדושה, אבל בתקיעה ומגילה לכו"ע מצטרפי.

ומתבאר מדברי התוס' דהוקשה להם היאך יצא בעובר אחורי בהכ"נ, נהי דשמע, מ"מ אינו מצורף לשליח ציבור והציבור בבהכ"נ. ולהא חילוק בין צירוף דבר שבקדושה, אבל בתקיעה ומגילה מודו. והמשמעות דאף לענין תקיעה ומגילה בעי' צירוף לצאת יד"ח, ואכן כיון דאין זה מלתא דדבר שבקדושה שייך צירוף אף אחורי בהכ"נ.

ותמוה טובא, מאי שיאטי' ענין צירוף לענין תקיעת שופר, דיסודו משום מצות שמיעת שופר, והא איכא קמן.

ובאמת דבחי' הרשב"א והריטב"א בסוגין כתבו דקושיית התוס' וכל השו"ט לענין מקרא מגילה דבעי עשרה.

אמנם בלשון התוס' מבואר דהנדון הן לענין מגילה והן לענין תקיעת שופר וכדסיימו "אבל בתקיעה ומגילה מודו", וצ"ע.

ובמאירי מבואר דלשופר ומגילה לכתחילה בעי' עשרה, והדברים צ"ת דמאי שיאטי' **עשרה** למצות שופר, ומדברי התוס' בפשוטו נראה אף לענין דיעבד, דהוקשה להם אמאי **יצא**, וצ"ע. ובשו"ת הגר"א סי' י"ג כתב לענין מצות שופר 'אין המצוה ע"י חברת אנשים, דכ"א בעצמו יכוטל לתקוע ולקיים המצוה'. ולכאורה לא כן שמעינן מדברי התוס' והמאירי, וצ"ת.

יסוד הגרי"ז דבכלל השופר ענין תפילה

ואשר יראה לומר, עפ"מ ש הגרי"ז דיסוד דשופר מלבד המצוה דשמיעה אית ב' משום תורת תפילה. ועיין דף כו ע"ב, א"ר לוי מצוה של ר"ה ושל יו"ה כ"כ כפופין ואיתא התם בטעמא דמילתא בר"ה כמה דכייף איניש דעתיה טפי מעלי, ופרש"י הלכך בר"ה **דלתפילה** ולהזכיר עקידת יצחק בא בעינן כפופין וכו'. ובעמוד א' איתא קרן פרה נמי אקרי שופר דכתיב 'ותיטב לה' משור פר וכו', ופרש"י ותיטב לה' **תפילתי** משופר, וע"ע במאירי שם, והדברים עתיקין.

והנה בדין תפילה להוציא את הרבים יד"ח בעי' עשרה ובעינן צירוף לרבים כדאיתא סוף ר"ה, וכדפסק בשו"ע סי' תקצ"ב.

ויסוד הדבר נלמד ממש"כ בשו"ע סי' תרפ"ט סעיף ה', "מקום שאין שם מניין אם אחד יודע והאחרים אינם יודעים אחד פוטר את כולם ואם כולם יודעים כל אחד קורא לעצמו". ומבואר דעת המחבר דבכולם

אלא זכרון תרועה ויום תרועה לפיכך כיון ששמע התקיעה מחבירו יום תרועה איכא וזכרון תרועה איכא, עכ"ל.

ומתבאר מדברי ר' יהונתן, דתרי ענינים נכללו במצות שופר, "זכרון תרועה" דהוא שמיעה לכל אחד. ו"יום תרועה" דמתקיים ע"י אחד לכולם, ובהא לא נאמר דבעינן תקיעה לכ"א כמו שנאמר בלקיחת לולב, דבעי מולקחתם לקיחה לכל אחד. והארכנו בדבריו בעטרת המועדים, והמתבאר מדבריו דכלפי "היום תרועה" בעי "צירוף" לבעל תוקע.

ביאור נוסף בדברי התוס' הנ"ל

ואשר לפ"ז י"ל, דזהו דדנו התוס' דבעי צירוף, דאמנם המצות שמיעה מתקיימת שפיר בשמיעה בלחוד, ולא בעי צירוף וכדק' לעיל, מ"מ כלפי "היום תרועה", דקיומו ע"י צירוף לבעל תוקע, הוק' לתוס' היאך מצטרף, הא איתא בעירובין דב' מקומות אינם מצטרפים. ומעתה אין הנדון כלפי התורה תפילה דשופר, כי אם כלפי עיקר המצוה "דיום תרועה יהיה לכם".

ודאתינן להכי, נראה לבאר ג"כ תי' התוס' באופ"א, דהנה יש מקום לדון צירוף זה לבעל תוקע ב' אופנים, או דהוא ע"י דנמצאים במקום אחד. וכענין צירוף בתפילה וכד'. או דע"י השמיעה, וקיום הזכרון תרועה, בזה גופא מצטרפים השומעים לבעל תוקע, לקיומא דיום תרועה. ואי נימא הכי יתבאר היטב דברי התוס', דחלוק צירוף דשופר מצירוף דתפילה^א. וע"ע אבהא"ז ה' ר"ה.

יחיד המוציא את היחיד ויחיד המוציא את הרבים

הנה יל"ע טובא בדברי ר' יהונתן, דהעמיד חידושו ד"יום תרועה" דלא בעי לכ"א ודי בזה דאחד תוקע לכולם, בסוף מסכתין, בדיו הגמ' דיחיד שלא תקע חבירו תוקע לו. דהא עיקר הדין דיוצא בתקיעת חבירו לא נתחדש בסוף מסכתין ל"ב ע"ב, כי אם בדף כ"ז ע"ב במתני' דידן "היה עובר אחורי בהכ"ן וכן בסוגיין התוקע לתוך הבור לענין אותן העומדין על שפת הבור, ומבואר דלא בעי תקיעה לכל אחד אלא יוצא בתקיעת חבירו, וא"כ תמוה דלא כתב ר' יהונתן השו"ט בדינא דמתני', והמתין בזה לסוף מסכתין, וצע"ג.

ואשר יראה בזה דבר חדש, דמתני' לא קשי' ליה משום ד"ל דתוקע בבהכ"נ מוציא את הרבים יד"ח וכן י"ל בתוקע לתוך הבור. ואילו בסוף מסכתין איירי להדיא לענין יחיד שלא תקע, חבירו תוקע לו.

ומעתה, רק ביחיד המוציא את היחיד קשי' לר' יהונתן, הרי היחיד לא תקע והיאך יוצא בתקיעת חבירו. ולזה חדית לן דיום תרועה כתיב ונאמר בזה דאחד תוקע לכולם. אולם לענין מתני' ד"ל דאיכא עשרה, והאחד הוא מוציא את הרבים, בהא לא בעינן ליסוד זה, אלא דמתקיים "תקיעת כולם" ע"י השליח ציבור.

באופן, דחלוקים המה ביסודם יחיד המוציא את הרבים יד"ח, דחשיב תקיעת כולם, ליחיד המוציא את היחיד דלא חשיב בזה תקיעת השומע, אלא דיוצא בתקיעת חבירו.

מקורות נוספים לב' אופנים הנ"ל

ויסוד לזה יש ללמוד מהמבואר בשו"ע סי' קצ"ג סעיף א', דעת המחבר דהמבשר בהמ"ז בלשון הקודש יוצא, אף אי אינו מבין. אמנם שומע מאחר בהמ"ז בלה"ק, אינו יוצא, כשאינו מבין. והיינו דלדין שומע כעונה בעינן דיבין הלשון. ובביאור הלכה שם אייתי לדברי הברכת אברהם דכתב דכל זה דוקא היכא דיחיד מוציא את היחיד. אכן היכא דמוציא שלושה או בעשרה, שפיר מוציא אף דהשומעין

אינם מבינים הלשון. והעתיקו גדולי האחרונים שם. וכ"כ המשנה ברורה סוף סימן ס"א לענין קר"ש דאף דאין יחיד מוציא חבירו באינו מבין הלשון מ"מ ביחיד המוציא את הרבים אף דאינם מבינים שפיר מוציאם, ומבואר דאינו דין מסוים בדיני בהמ"ז, כי אם דחלוק המוציא את היחיד מהמוציא את הרבים. והדברים צ"ת מה נשתנה אי מוציא את היחיד או רבים.

ומתבאר כנ"ל, דאף דבה' שומע כעונה אינו יוצא השומע היכא דאינו מבין הלשון, מ"מ ביחיד המוציא את הרבים חשיב "ברכת כולם", וכהמבשר עצמו דאף באינו מבין הלשון, יוצא.

ושורש הדברים נשנו לענין תפילה, יעויין מש"כ המחבר סי' ק"ד סעיף א', "אבל יחיד שלא התפלה ט' ברכות אין חבירו יכול להוציא". וכתבו הפוסקים הטעם "דתפילה צריך כל אחד לבקש רחמים על עצמו ולא ע"י שליח, אלא א"כ יש עשרה ואז הוא שליח ציבור". וצ"ב כיון דבעי כ"א לבקש רחמים על עצמו ולא ע"י שליח, מאי אהני מאי דהם עשרה ואז הוא ש"צ, והרי אכתי בעינן דכ"א יבקש רחמי על עצמו. וע"כ, דכל מאי דהוי שליח זהו ביחיד מוציא את חבירו, אכן במוציא את הרבים, אין זה שליח בעלמא אלא כשליח ציבור וחשיב תפילת כולם, ועיין היטב בר"ן מגילה כ"ג.

והנה כ"ז לענין תפלה דרבנן, ד"ל דכן נתקן, אמנם לענין נדון הברכת אברהם לענין שומע כעונה באינו מבין, הוא לכאורה מעיקר הדין דאורייתא דברהמ"ז. ואף אי נימא דדין זה דאינו מבין הלשון אינו יוצא בשומע כעונה, הוא רק דינא דרבנן, מ"מ חזינן דתרי אופנים חלוקים המה, יחיד המוציא את היחיד, וגדר אחר ביחיד המוציא את הרבים, דבזה חשיבי כמברכים בעצמם, דהא מ"מ בעינן דיתקיים בההמ"ז דאורייתא באופן הנ"ל. וע"כ דמתקיים ע"י הגדר דיחיד המוציא את הרבים, כיון דבזה ליכא למימר דכן נתקן דבציבור מהני, כדאמר' בתפילה, דהא בהמ"ז גופא אינה תקנה.

שוב שיטת ר' יהונתן מלוניל

ודאתינן להכי יבואר דברי ר' יהונתן, וכמש"נ. והוא מחודש טובא דאף לענין דינא דאורייתא חלוקים המה יחיד המוציא את היחיד, מיחיד המוציא את הרבים דחשיב תקיעת כולם, וכמובן צע"ט במקור הדבר מהתורה לתרי אופנים אלו, דהרי שומע כעונה מצינו בגמ' סוכה ל"ח לענין שומע כעונה מקרא דמלכים, ועוד בתוס' ברכות כ"א ע"ב מהר סיני לענין בע"ק, יעויין פמ"ג בפתיחה ח"ג אות כ"ח, דזהו מקור מה"ת לשומע כעונה. אכן מנלן זאת דיחיד המוציא את הרבים גדר אחר והוא נדון בדיון ברכת כולם, ולא מהדין דשומע כעונה.

ואולי מקורו הוא ממה דמצינו בפסיקתא רבתי פרשה י"ב אות י"ג לענין זכירת עמלק, "אמר להם הקב"ה בני אין לכם אלא להיות קוראין פרשת עמלק בכל שנה ומעלה אני עליכם כאילו אתם מחיתם שמו מן העולם" ע"כ. והרמב"ן פ' כי תצא דן דקריאת פרשת זכור מה"ת הוא ע"י שנקרא בציבור. וכפי הנראה מקור מהפסיקתא רבתי, וכשיטת התה"ד הובא במג"א ס' תרפ"ה.

ומבואר דע"י הקריאה בציבור חשיב זכירה דכ"א, דהרי בעינן זכירה בפה דכ"א כמבואר במגילה י"ז, ויתכן א"כ דהוא דין נוסף על דין שומע"ע דיחיד דילפי' מקרא דמלכים. ומה"ט אין למילף מיני' דין שומע כעונה ביחיד ולזה אייתי הגמ' בסוכה מקור אחר מקרא דמלכים, וכמש"נ דחלוק קריאה בציבור ואין ראייה מזה ליחיד המוציא את היחיד, וצע"ע בזה. עכ"פ נראה מבואר מדברי ר' יהונתן יסוד הנ"ל, ויסוד דבריו איתא בפוסקים כמש"נ.

א. ולהאמור לקמן, דהשמעות מדברי ר' יהונתן דמהני צירוף זה אף ביחיד, ולא רק בציבור. וביותר לפמש"נ שם דבציבור כלל לא בעי להכי, הרי ודאי חלוק ביסודו צירוף דשופר, וכמש"נ.

שיעורי ליל שבת

שיעור מורינו רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א

גליון מס' 293 - תשפ"ז

בית הכנסת המרכזי שיכון ה'

בענין ימי הסליחות

במוצאי שב"ק יתחילו האשכנזים לומר 'סליחות', והזמן המובחר לאמירת סליחות הוא בסוף הלילה קודם עלות השחר שאז הוא עת רצון, כמבואר בשו"ע (קפ"א ס"א) 'דסוף הלילה הקב"ה שט בעולם הזה והוא עת רצון', והיום יש מקומות שאומרים את הסליחות בחצות הלילה, ובפרט במוצאי שבת לילך מחיל אל חיל, ועוד שהרי אומרים בו 'במוצאי מנוחה קדמנוך תחילה'.

ונראה דיש מעלה מסוימת באמירת הסליחות בלילה, דהנה כתב הרמ"א שם (ס"א) 'דקדקו לחפש שליח ציבור היותר הגון וגדול בתורה ובמעשים טובים לסליחות כמו לימים נוראים, ושיהא בן שלושים שנים וגם שיהא נשוי', ודברי הרמ"א צ"ב מדוע ש"ץ של סליחות שהוא רק מנהג צריך שיהא כש"ץ של ימים נוראים.

והנה בהמשך דבריו שם כתב הרמ"א "ויש מקומות נוהגים שהמתפלל סליחות מתפלל כל היום", וכתב המ"ב שם 'דהיינו שחרית ומנחה משום דהמתחיל במצוה אומרים לו גמור, כמבואר במג"א ובלבוש ס"א'.

אלא שבמג"א שם הוסיף דהחזן של סליחות מתפלל גם תפילת מעריב, וביאר המחצית השקל דהיינו המעריב של אחרי הסליחות, ואף שאותו מעריב הוא כבר ביום הבא, יש לו שייכות ליום הקודם כיון שתקנת תפילת ערבית היא כנגד האברים והפדרים שהקריבו מאתמול.

אמנם בדרכי משה שם כתב דש"ץ של סליחות מתפלל גם מעריב שלפניו, ובשער הציון (ס"ק כ"ז) כתב 'דאפשר שזהו ג"כ כונת המג"א', ודבריו צריכים ביאור כיצד יתכן לומר כן הרי כתב המג"א שהטעם הוא משום 'המתחיל במצוה אומרים לו גמור', וזה שייך דוקא בתפילות שעומדות לפניו ולא בתפילות שכבר היו.

ועוד תמה בבנין שלמה (סי' ל"ז) שהרי בכל השנה המתפלל שחרית אינו צריך מדין 'המתחיל במצוה' להמשיך ולהתפלל גם מנחה ומעריב, כיון שכל תפילה היא לעצמה, וא"כ אמאי בימי הסליחות אמרינן כן שהמתחיל במצוה אומרים לו גמור ותתפלל גם שחרית ומנחה, ובפרט שהמג"א (ס"ז, הובא במ"ב ס"ק י"ד) החמיר וכתב שבמקום שנוהגים כן הוא דין גמור וקודם לאבל וליארצייט.

ונראה בזה דהנה כותרת סימן זה (תקפ"א) היא "דיני ימי תחנונים וערב ראש השנה", וכפי הידוע אף את כותרות הסימנים כתב השו"ע עצמו, וצ"ב מהו הפירוש 'דיני ימי תחנונים' היה לו לכתוב 'דיני ימי הסליחות וערב ראש השנה', ומבואר בזה דימי הסליחות נקבעו לימי תחנונים כיון שזמנים של רצון הם, ולכך אומרים סליחות בימים אלו, דע"י אמירת הסליחות מתחיל בפועל ימי התחנונים, ואף שאר התפילות שחרית מנחה ומעריב שונות מהתפילות של כל השנה, שבכל השנה התפילות הם התחנונים וכל תפילה לעצמה, אבל בימי התחנונים התפילות מתחברות כמקשה אחת אל תחנוני הסליחות ונחשבים כתפילה אחת.

ולכך יש שנהגו שש"ץ המתחיל בסליחות ממשיך ומתפלל אף שחרית ומנחה, דאם אינו מתפלל נחשב כאילו עזב את העמוד באמצע התפילה, שהרי כל התפילות בימי התחנונים הם כמקשה אחת, ולכך הוא קודם אפי' לאבל או

לייארציט, וזהו ממש כלשונו של הגר"א 'המתחיל במצוה אומרים לו גמור' שזהו מצוה אחת ולכך אומרים לו גמור והתפלל גם שחרית ומנחה.

ולכך דעת השע"צ היא שדברי המג"א אמורים גם לגבי המעריב שלפניו, דאף שאין כאן את הענין של 'המתחיל במצוה' שהרי עדיין לא התחיל את אמירת הסליחות, אפ"ה כיון שיסוד הטעם הוא משום שהכל הוא מקשה אחת של יום תחנונים, א"כ אף המעריב שלפניו שייך לאותו היום ושפיר אם יודע שיתפלל הסליחות באותו היום עליו להקדים ולהתפלל אף את המעריב שלפניו, וכן נוהג כ"ק האדמו"ר מבעלזא שליט"א שניגש לעמוד ביום א' דסליחות, ומתפלל גם את המעריב שלפניו ואת השחרית ומנחה שלאחריו, וכן נוהגים במספר קהילות בארץ ישראל.

ומה"ט נראה דיש מעלה באמירת הסליחות בלילה, דככל שאומרים את הסליחות מוקדם יותר כך קובעים את היום כולו לימי רצון, (ויש לציין שלדברי המחצית השקל שכונת דברי המג"א היא על המעריב שלאחריו, אי"ז נוגע לליל שבת, כיון דשבת אינו יום תחנונים).

והנה יש שמתירים לעצמם שלא לומר סליחות כיון שהוא רק מנהג, ולפי דברינו הפסדסם כפול ומכופל כיון שאינם מפסידיים רק את הסליחות גופא אלא את כל היום כולו שאינו כיום תחנונים, ואף שאר תפילותיהם הרי הם כשאר השנה במקום שיהפכו למקשה אחת של תחנונים יחד עם בקשת הסליחות.

שכרה של מצוה - המוכח מפיוט שבסליחות

שמעתי ממ"ר הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א מעשה מופלא שהתרחש בסוכות באחד הערים בארה"ב, ביהודי יקר שגר במגדל רב קומות, וכיון שאין באותו מגדל 'מרפסות סוכה' נאלץ להקים את סוכתו למטה בחצר המגדל, אלא שכעבור חצי יממה מהקמת הסוכה הגיעו הרשויות ופירקו את סוכתו, ולכך פנה לשכנו שקנה זה עתה את הקומה העליונה באותו מגדל, וביקש לשכור ממנו לימי הסוכות את קומת הגג שלו שהיתה עדיין מוזנחת ומלאה לכלוך מהשכן הקודם שהתגורר באותה דירה, אלא שלמרבה ההפתעה דרש אותו שכן מאה דולר על כל יום של שכירות ולא הסכים להתפשר במאומה, וכשאותו יהודי כבר השלים עם הדרישה הוסיף השכן שברצונו שחוזה השכירות ייחתם כדת וכדין אצל עורך דין, דבר המייקר את עלות השכירות באלף דולר נוספים, ובצר לו הסכים היהודי גם לדרישה זו ונחתם החוזה אצל עורך הדין.

אלא שכאשר ניקה היהודי את הגג המוזנח לצורך הסוכה גילה אוצר של מטילי זהב בתוך תיק מלוכלך, ומיהר לקיים את החוק הנהוג באותה מדינה ולהעביר את האוצר לידי המשטרה המקומית כדי שיבררו את מקור הזהב, ולאחר בירור קצר התברר שהאוצר שייך לבעלים הקודמים אך כיון שאין לו יורשים הוא שייך לבעלי או שוכרי הקרקע באותה עת, וכשאמר להם שהוא השוכר של הקרקע דרשו ממנו חוזה שכירות, ובזכות החוזה זכה באוצר שלם ששווי הון רב, ועתה תארו לעצמכם מה חשב אותו יהודי כאשר שמע את הסכום המופרז שהוא צריך לשלם בעבור מצות סוכה, וביותר כאשר דרש ממנו השכן לחתום את החוזה אצל עורך דין, הוא קיים 'בכל מאווד' למען מצות סוכה, והמצוה החזירה לו בכפל כפלים.

והוסיף הגר"ז שליט"א דזהו מה שאומרים בסליחות ו"ממכה עצמה מתקן רטיה" שמתוך המכה הגיעה הישועה, דדוקא מתוך כך שהיה צריך להוציא הוצאות על עורך דין אף שלא היה צורך בכך אך עשה זאת למצוה, מתוך כך הגיעה הרטיה.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

עומק הפשוט

בירורי הלכה ופסקי דין אקטואליים, מפי גדולי ופוסקי הדור שליט"א

בס"ד, יום ג' פרשת נצבים וילך, י"ט אלול תשפ"ו

גיליון מס' 528

דבר העורך

בבינת הלב

חבורה אקראית: אחת השאלות המורכבות בדיני זימון היא מעמדם של מסובים שנקלעו באקראי לאותו מקום, ואין ביניהם קשר מוקדם.

האם הצמדת השולחנות בפועל נחשבת חיבור המצרף את המסובים לזימון, בשונה משולחנות נפרדים; האם נדרש מגע ממש בין השולחנות, וכי רוחו של סנטימטרים בודדים עשוי לשנות את הדין?

זה ברור שאין צורך שיהיו חברים וידידים כדי שתהיה קביעות לזימון, אך צריך שתהיה אכילה משותפת, כלשון המשנה: "שלשה שאכלו כאחת". השאלה היא אפוא, האם עצם העובדה ששלושה אנשים ישבו במקרה זה לצד זה מחייבת אותם בזימון, שהתחלת האכילה יחד או סיומה כבר יוצרת צירוף המחייב בזימון, או שמא אין כאן "כאחת".

ואכן, מורי הוראה מעידים שההכרעה תלויה במידה רבה באופיו של המקרה המסוים. לעיתים אף באותו חדר אוכל הדין עשוי להשתנות מקבוצה לקבוצה: קבוצה אחת משוחחת, נוטלת ידיים ואוכלת יחד, ואילו קבוצה אחרת כל אחד אוכל לעצמו, ללא כל קשר לסובבים אותו.

יש גם הבדל בין ישיבה קטנה לישיבה גדולה. בישיבה קטנה, בשל גילם הצעיר של הבחורים ואופי הפיקוח מצד הצוות, סדרי הסעודה בדרך כלל קבועים ומפוקחים יותר. הבחורים מחויבים יותר למסגרת ולסדרי הישיבה, ויש תוקף רב לסדר הסעודה המשותף. לעומת זאת, בישיבה גדולה, בדרך כלל יש מספר רב של בחורים והפיקוח אינו הדוק כל כך, הבחורים מחליטים בעצמם מה לאכול ומתי, ואין כל כך קביעות משותפת.

בגיליון שלפנינו נעשה מאמץ מיוחד לברר את יסודות ההלכה, ולצדם להציג את היישום למעשה. בברכת התורה עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'זימון בעולם הישיבות'

וְנִרְמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו

זימון כהלכה: גיליון 526 עסק בנושא "זימון כהלכה", וגיליון 527 בנושא "צירוף המסובין לזימון". בהמשך לכך, גיליון 528 שלפנינו עוסק ב"זימון בעולם הישיבות".

בגיליון הקודם התבאר, שאין די בכך ששלושה אכלו באותו זמן ובאותו מקום; חיוב זימון חל רק כאשר נחשבים שאכלו "כאחת". הצירוף נוצר בשני אופנים: א. התחילו את הסעודה יחד, בברכת המוציא או באכילת כזית פת. ב. אף שלא התחילו יחד, נקבעו יחד בגמר הסעודה וסיימו את אכילתם יחד.

גם כאשר שניים כבר גמרו לאכול, כל עוד היו ממשיכים לאכול אילו הובא לפניהם מאכל נוסף, יכול שלישי להצטרף אליהם; ואם המתינו לו עד שסיים, חייבים לזמן. זאת בתנאי

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת

הרבנית הצדקנית מרת חנה מינצברג ע"ה
אלמנת הגאון החסיד המקובל רבי יעקב ברוך מינצברג זצ"ל

בת הגאון החסיד רבי חיים ישעי' אקער זצ"ל
נלב"ע יום שני פרשת נצו"י י"ח אלול תשפ"ו

ת.ג.צ.ב.ה.

אם קבעו עצמם לאכול יחד, או שהיו מהלכים בדרך ואמרו: נלך לאכול לחם במקום פלוני, אף על פי שכל אחד אוכל מככרו - חייבים בזימון".

הבית יוסף ביאר שדברי הבה"ג מתאימים עם שיטת הסוברים שאין חיוב זימון אלא כשנקבעו יחד מתחילת הסעודה לברכת המוציא. אולם לדעת הרא"ש, אף שלא בירכו המוציא יחד אלא

נקבעו באכילה לאחר מכן, ואפילו הגיע כל אחד למקום במקרה, אם בגמר אכילתם הם קבועים יחד - חייבים בזימון.

ונחלק עליו **הדרישה** (שם) שאין הכרח להעמיד את דברי הבה"ג לפי השיטה המחייבת קביעות משעת ברכת המוציא. לדבריו, מה שנאמר "כל אחד בא שם במקרה וישב", אין הכוונה שישבו יחד בדרך קביעות, אלא שכל אחד ישב לעצמו באותו מקום ולא קבעו עצמם לאכול יחד; ובאופן זה, שאין ביניהם קביעות משותפת, לכל הדעות אינם חייבים בזימון.

2. אופן צירוף החבורה

קביעות אחת: כתב **השולחן ערוך** (סימן קצג סעיף ב), שאפילו לא נקבעו שלושתם מתחילת הסעודה, אלא שניים קבעו ולאחר מכן הצטרף אליהם השלישי, או שאחד קבע תחילה ולאחר מכן הצטרפו אליו השניים, כל שהם קבועים יחד בגמר האכילה אינם רשאים ליחלק. **המשנה ברורה** (ס"ק יח) הגדיר שקביעות היא כאשר יושבים ואוכלים סביב שולחן אחד או על מפה אחת, אף שכל אחד אוכל מככרו.

יסוד הדבר מבואר ב**שולחן ערוך** (סימן קסז סעיף יא) לעניין ברכת המוציא (שדינם שוה גם לענין ברכת המזון כמבואר בשער הציון סימן קצג ס"ק טו), כאשר שניים או יותר אוכלים יחד, אחד מברך לכולם דווקא כשהסיבו בדרך קבע; ובזמננו, שאין רגילים בהסיבה, ישיבה סביב שולחן אחד, או על מפה אחת אף בלא שולחן, נחשבת קביעות.

טעם הדבר כתב **הביאור הלכה** (ד"ה אלא אם כן ישבו) בשם **המגן אברהם** (ס"ק כו), שבבית שיש בו שולחן, אם

שהגיע לפני שאמרו "הב לך ונברך" ולפני נטילת מים אחרונים. אם לא התחילו ולא סיימו יחד, אין עליהם חיוב זימון; לדעת הרמ"א רשאים לזמן, אולם המגן אברהם הניח דין זה בצריך עיון, ובעשרה כתב שאין לזמן.

גם בישיבה, כבכל מסגרת ציבורית אחרת, תנאי היסוד לחיוב בזימון נשארים בעינם,

ועל המסובים להתחיל או לסיים את הסעודה יחד. לאחר שהתקיים תנאי זה, יש לדון אם הישיבה בשולחנות נפרדים מחלקת אותם לחבורות שונות (שיעורי הגרי"ש אלישיב ברכות דף מה; אור לציון חלק ב פרק יג תשובה י).

הקדמה: בגיליון הנוכחי יתבאר כיצד מצטרפים לזימון מסובים היושבים סביב שולחן אחד או סביב שולחנות נפרדים.

בחדר אוכל בישיבה, בחתונה, בשבע ברכות, בבית מלון או בהכנסת אורחים: האם כל המסובים נחשבים כמי שאכלו "כאחת" וכחבורה אחת לזימון של שלושה או של עשרה, או שכל שולחן נידון כחבורה בפני עצמה, ואולי כל אדם נידון כאדם בודד בפני עצמו?

מה הדין בכמה שולחנות - כאשר בכל שולחן יש שיעור זימון, וכאשר יש שיעור זימון רק בצירוף כולם? האם יש הבדל בישיבות בין סעודת שבת, שבה כל המסובים קבועים לסדר סעודה משותף ואוכלים כאיש אחד, לבין סעודת חול, שבה כל אחד בא ואוכל בזמן ובאופן שלו?

1. מחלוקת קדומה

באו במקרה: בחקירה המהותית העומדת ביסוד הגיליון כבר נחלקו גדולי הפוסקים: האם ישיבה משותפת באופן אקראי נחשבת חבורה אחת לעניין זימון?

הבית יוסף (אורח חיים סימן קצג ס"ק ג) הביא את דברי **הגהות מיימוניות** (ברכות פרק ה הלכה י ד"ה שלשה) בשם **הבה"ג** (ברכות פרק ז יא), וכן כתב **הסמ"ג** (עשין כז קי): "שלשה שלא קבעו עצמם לאכול יחד, אלא כל אחד בא שם במקרה וישב, אינם חייבים בזימון; אבל

תוציא את חברתה; אולם כשאין בכל אחת שיעור זימון, אין הראייה מועילה ליצור את עצם חיוב הזימון. הביאור הלכה הוכיח שדעה זו מסתברת יותר. וכתב שהרשב"ש מחמיר עוד, שאפילו כשבכל חבורה יש שלושה, אין צירופן מועיל להשלימן לעשרה ולזמן בשם.

דינים חלוקים: בספר **וזאת הברכה** (בירורי הלכה סימן כב) עמד על סתירה גדולה, לכאורה, בדעת הגר"א. בסימן קסז מבואר שלדעת הגר"א האוכלים בשני שולחנות מצטרפים לזימון, אף שאין בכל שולחן שיעור זימון; ואילו בסימן קצה מבואר שלדעת הגר"א שתי חבורות אינן מצטרפות בראיית אלו את אלו, אלא כאשר בכל חבורה יש בפני עצמה שיעור זימון. ולכאורה, ממה נפשך: אם הישיבה בשולחנות נפרדים מחלקת את המסובים לשתי חבורות, מדוע בסימן קסז הם מצטרפים; ואם אינה מחלקת, מדוע בסימן קצה צריך שבכל שולחן יהיה שיעור זימון?

וביאר, ששני הסימנים עוסקים בנידונים שונים לחלוטין. בסימן קסז הנידון הוא מה נחשב מתחילה לחבורה אחת. כאשר המסובים קבעו לאכול יחד, כגון בעל הבית ובני ביתו, הרי הם חבורה אחת מעיקרה, וריבוי השולחנות אינו מחלקם. לכן לדעת הגר"א, כל שהם

יושבים יחד ואינם מפוזרים, מצטרפים לזימון אף שאין בכל שולחן שיעור זימון, משום שאין כאן שתי חבורות המצטרפות, אלא חבורה אחת היושבת בכמה שולחנות. לעומת זאת, סימן קצה עוסק בשתי חבורות נפרדות, המבקשות ליצור ביניהן צירוף באמצעות ראיית אלו את אלו או שמש משותף. בזה נחלקו הראשונים: לדעת הרשב"א, אם נכנסו מתחילה על דעת להצטרף לזימון, הראייה מחשיבתן כאילו הסבו יחד, אף שאין בכל חבורה שיעור זימון; ואילו לדעת הרשב"ש והגר"א, הראייה אינה הופכת שתי חבורות לחבורה אחת, אלא מצרפתן רק כאשר בכל חבורה כבר יש שיעור זימון בפני עצמה.

4. **חדר אוכל של ישיבה**

יסוד הדין: אין דין אחד לכל חדרי האוכל בישיבות. יש

אין כולם אוכלים סביב שולחן אחד, מוכח שאין דעתם לקבוע יחד, ובטלה הקביעה המוקדמת שלהם לאכול באותו מקום. אולם לדעת **הגר"א** (ביאור הגר"א סימן קסז סעיף יא), כאשר קבעו מתחילה לאכול יחד, וכן בעל הבית עם בני ביתו, אין צורך בשולחן אחד או במפה אחת; אלא כל שיושבים ואוכלים יחד ואינם מפוזרים אחד הנה ואחד הנה, מצטרפים.

3. **צירוף שתי חבורות**

בית אחד: מבואר **במשנה** (ברכות דף ג.), שתי חבורות שאכלו בבית אחד, אם מקצתן רואים אלו את אלו מצטרפים לזימון, ואם לאו כל חבורה מזמנת לעצמה. וכן פסק **השולחן ערוך** (סימן קצה סעיף א), שאפילו אכלו בשני בתים, אם מקצתם רואים אלו את אלו מצטרפים; וכן שמש אחד המשמש את שתי החבורות מצרפן, ובתנאי שנכנסו מתחילה על דעת להצטרף.

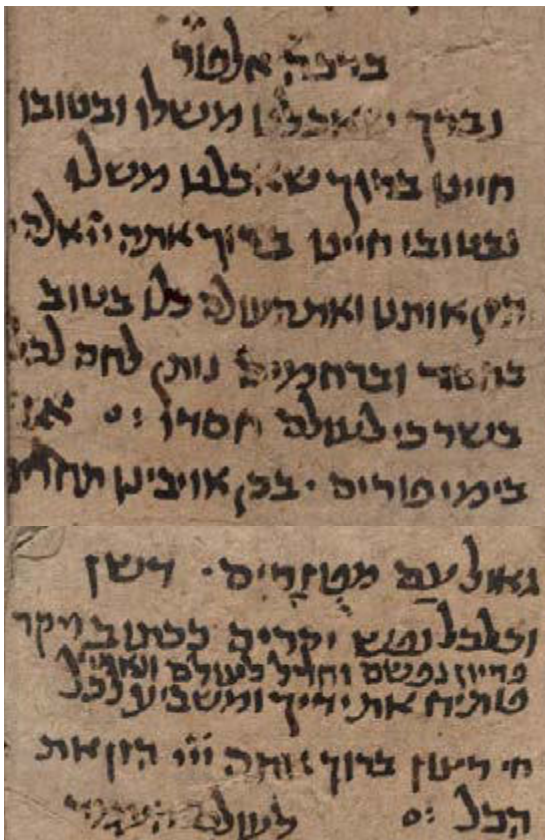
המשנה ברורה (ס"ק ו)

כתב, שמסתימת **השולחן ערוך** משמע שאפילו כשהחבורות אוכלות בבית אחד ורואות זו את זו, אינן מצטרפות אלא אם נכנסו מתחילה על דעת כן. אולם הרבה **אחרונים** כתבו שבבית אחד אין צורך בכוונה מוקדמת, ודי בכך

שרואים אלו את אלו; ואף כשאינם רואים, שמש אחד המשמש את שתיהן מצרפן.

חצאי חבורות: **הביאור הלכה** (ד"ה שתי חבורות) הביא מחלוקת הראשונים האם יש צירוף לחצאי חבורות. לדעת **הרשב"א**, גם כאשר אין בכל קבוצה שיעור זימון בפני עצמה, כגון שניים שאכלו בשולחן אחד והשלישי בשולחן אחר, הם מצטרפים אם רואים אלו את אלו ונכנסו מתחילת הסעודה על דעת להצטרף. ואף לדעות שבבית אחד אין צורך בכוונה מוקדמת, מכל מקום כאשר אין שיעור זימון בכל קבוצה נדרשת כוונה מפורשת מתחילת הסעודה.

מאידך **הרשב"ש והגר"א** מחמירים, וסוברים שראיית אלו את אלו מועילה רק כאשר בכל חבורה יש שיעור זימון בפני עצמה, והצירוף נועד רק לכך שחבורה אחת

קטע כתב יד מהגניזה הקהירית, מלפני כ-700-1,000 שנה, ובו נוסח ברכת המזון ולשון הזימון לפי מנהג ארץ ישראל הקדום, עם תוספות פיוטיות לפורים ומכונה בערבית "ברכה אל-פור"

כתב היד שמור בספריית אוניברסיטת פנסילבניה
בפילדלפיה (Ms. Genizah E 16518).

הם מצטרפים אף בכמה שולחנות; ורק מי שהגיע מוקדם או מאוחר ואינו רוצה להצטרף, אינו נכלל בחבורה.

מאידך, **בהליכות חיים** (חלק א עמוד עה הערה קיח) הובא בשם הגר"מ פיינשטיין **זצ"ל**, שבחורי ישיבה בחדר אוכל בישיבה אינם חייבים בזימון, משום שכל אחד תופס מקום, אוכל ועוזב.

ולכאורה אין כאן סתירה: במסורת משה מדובר בסעודה הנערכת במסגרת משותפת ודעת המסובים להצטרף, ולכן מצטרפים אף משולחנות חלוקים. ואילו בהליכות חיים מדובר בחדר אוכל המתנהל ללא קביעות

ישיבות, כדוגמת ישיבת מיר, שבהן סועדים אלפי בחורים ואברכים ממדינות שונות, ואין קשר בין כלל המסובים, ומצוי שאף אין מדברים באותה שפה. ללומדים אין מקום קבוע ליד השולחן, אלא כל אחד מתיישב במקום מזדמן. מאידך, יש ישיבות שבהן המסובים קבועים יחד בסעודה כמקשה אחת, וקובעים עצמם לאכול יחד סביב שולחן אחד.

הוראת הגר"צ ובר: והשיב הגר"ר **צבי ובר שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), שהכל תלוי בצורת הישיבה והסעודה. כאשר בני הישיבה מתכנסים לסעודה משותפת, מצטרפים המסובים לזימון אף כשהם יושבים בשולחנות חלוקים, שכן למעשה נוקטים כדעת הגר"א, שקביעות משותפת מצרפת גם בשולחנות נפרדים.

לעומת זאת, כאשר אין קשר בין השולחנות, כגון שני ועדים שלכל אחד מהם מקום קבוע בשולחנות נפרדים, נחשבים הם לחבורות שונות ואינם מצטרפים זה לזה. כמו כן, בחדר אוכל שבו הישיבה אקראית וכל אחד מתיישב ואוכל לעצמו, כדוגמת ישיבת מיר שבה יש מציאות שאוכלים אברכים או בחורים ויתכן שאין קביעות לאף אחד וכל אחד במקרה יושב ליד אברך אחר, אין בני הישיבה מצטרפים מכוח עצם השתייכותם לישיבה. אפילו נזדמנו כמה בחורים לשבת סביב שולחן אחד, אינם מצטרפים אם לא קבעו עצמם לאכול יחד; ורק אם התיישבו מלכתחילה על דעת לאכול יחד, נעשו חבורה אחת.

חילוק זה נוגע בעיקר לימות החול. אולם בשבת, כאשר כל בני הישיבה מתכנסים לסעודה משותפת ומשתתפים יחד בקידוש, בסעודה ובשירה, מצטרפים כולם אף שהם יושבים בשולחנות נפרדים. אמנם אם כל שיעור יושב בפני עצמו יש מקום לראות בכל שיעור חבורה נפרדת. באופן זה אין יכולים להצטרף לזימון משותף א"כ יש בכל שולחן בפני עצמו עשרה המחויבים בזימון, כמבואר בבאור הלכה (סימן קצה).

שיטת הגר"מ פיינשטיין: כעין יסוד זה מבואר **במסורת משה** (חלק ד אורח חיים אות פט עמוד נא). **הגר"מ פיינשטיין זצ"ל** נשאל בשליחות **הקהילות יעקב** כיצד לנהוג בזימון בישיבה, והשיב שהצירוף אינו תלוי דווקא בישיבה סביב שולחן אחד, אלא בדעת המסובים ובאופי הסעודה. כאשר המסובים חברים, כגון בחתונה או בישיבה, מסתמא רצונם להיות מחוברים ולהצטרף, ולכן

ונשארו שלושה היושבים במקומות מרוחקים, הם מצטרפים לזימון, ובלבד שכל אחד יושב במקומו הקבוע וריחוקם נובע מסדרי הישיבה ומכך שאי אפשר להושיב את כולם סביב שולחן אחד. במקרה כזה, המרחק וחלוקת השולחנות הם עניין טכני בלבד, ואינם מחלקים אותם לחבורות נפרדות. וכן הורה לגבי תלמידים האוכלים יחד בכיתה, שמאחר שבאו לאכול במסגרת משותפת, הרי זה כאילו התנו מתחילה שדעתם להסב יחד, ומצטרפים אף לזימון בשם, אף שאינם יושבים סביב שולחן אחד.

אולם כל זה נאמר דווקא בארוחות הקבועות שהן חלק מסדרי הישיבה, ובהן בני הישיבה באים ונוטלים ידיים יחד לסעודה. אבל בסעודה שאינה מסדרי הישיבה, כגון סעודת מלווה מלכה שבה כל אחד אוכל בזמן ובאופן הנוח לו, עצם השתייכותם לישיבה אינה מצרפתם; ולכן, אם הם יושבים רחוק זה מזה, אינם מצטרפים לזימון.

וכתב בשו"ת **אז נדברו** (חלק ז סימן נו), שבני ישיבה דומים לבעל הבית ובני ביתו, המצטרפים לדעת הגר"א אף בשני שולחנות, מאחר שכולם משתייכים למסגרת אחת והוצאות סעודתם מוטלות על הישיבה.

לדעת הגר"ש **אלישיב זצ"ל** (הערות ברכות דף נ עמוד א; שיעורי הגר"ש ברכות דף נ עמוד א; וזאת הברכה פרק יד עמוד 133 אות ד), אם נותר מקום פנוי בשולחן אחד ובחור בחר לשבת בשולחן אחר, מוכח שאינו רוצה להצטרף ליושבים בשולחן הראשון, ולכן אינו מצטרף אליהם. אבל כאשר השולחן מלא והישיבה בשולחן האחר נובעת מחוסר מקום בלבד, מצטרפים.

ואף בישיבה שבה הנהלת הישיבה קבעה מקום לכל בחור, וישיבתו בשולחן נפרד אינה נובעת מרצונו להתחלק לחבורה אחרת אלא מהמקום שנקבע לו, הורה הגר"ש אלישיב שאם נשאר מקום פנוי בשולחן האחר - אינם מצטרפים. זאת משום שאין קפידא מצד הנהלת הישיבה שלא ישבו יחד, וממילא הישיבה בשולחן נפרד, בשעה שנותר מקום פנוי בשולחן הראשון, נחשבת חילוק חבורות.

אם הבחורים יושבים קבוצות קבוצות ואין קשר בין היושבים בשולחן אחד ליושבים בשולחן האחר, אינם מצטרפים. ופעם נשאל הגר"ש אלישיב על ישיבה מסוימת, והורה לבדוק כיצד יקבלו התלמידים את האפשרות לחבר את השולחנות. מאחר שלא רצו בכך,

משותפת, וכפי שנמסר לרבני הילכתא שכך התנהל חדר האוכל בישיבתו של הגר"מ פיינשטיין - "תפארת ירושלים", ולכן אינם מצטרפים לזימון.

וכתב בחוט שני (ראש השנה יו"כ סוכות עמוד תב) וכעין זה דעת הגר"ר **ישראל יעקב פישר זצ"ל** (וזאת הברכה עמוד קלג אות ד), שלושה בחורי ישיבה שהתיישבו ואכלו יחד סביב שולחן אחד מצטרפים לזימון, אף שאין להם מקום קבוע ואף שכל אחד נוטל לעצמו מאכל אחר מן ה"בר" המרכזי. עצם ישיבתם ואכילתם המשותפת קובעות אותם לחבורה אחת.

שיטת האור לציון: לדעת **האור לציון** (חלק ב פרק יג תשובה י), אם הבחורים לא התחילו יחד וגם לא סיימו יחד, ודאי שאינם מצטרפים לזימון. אם התחילו יחד או סיימו יחד, לכתחילה יאמרו קודם האכילה "בואו ונאכל", ובכך יקבעו עצמם לזימון; ואף אם נזכרו לומר זאת באמצע הסעודה, מועילה האמירה.

אם לא אמרו "בואו ונאכל", יכולים שלושה לזמן בלא שם, אולם עשרה אינם רשאים לזמן בשם, אפילו כשהם אוכלים בשולחן אחד, משום ספק הזכרת השם לבטלה, וכל שכן כשהם יושבים בכמה שולחנות. בשבת, שרגילים לקדש, לסעוד ולברך יחד, נחשבים הם כמי שקבעו עצמם להצטרף אף בלא אמירה זו.

והעיר **במשנה אחרונה**, שיסוד הוראה זו הוא בשיטת **השולחן ערוך** (סימן קצה סעיף א), ששתי חבורות האוכלות בבית אחד אינן מצטרפות, אפילו הן רואות זו את זו, אלא אם כן נכנסו מתחילה על דעת להצטרף. אולם **המשנה ברורה** (ס"ק ו) הביא שרבים מן האחרונים חולקים וסוברים שבבית אחד מצטרפים אף כשלא נכנסו מתחילה על דעת להצטרף; ואם כן לשיטת המשנ"ב יש מקום לצרף גם בלא אמירה "בואו ונאכל".

5. צירוף שולחנות בישיבה

הישיבה כמסגרת משותפת: לדעת הגר"ש **אויערבאך זצ"ל** (מנחת שלמה תניינא סימן ס; במהדורה המחולקת לחלקים - חלק ב סימן ד; מעדני שלמה עמוד נ), צירוף בני הישיבה אינו תלוי בישיבתם סביב שולחן אחד, אלא בכך שהארוחה היא חלק מסדרי הישיבה. מאחר שכולם באים לחדר האוכל במסגרת אחת ולשם סעודה משותפת, דינם כבני משפחה האוכלים יחד, ולא כסועדים מזדמנים במסעדה שאין ביניהם כל קשר.

לכן, אפילו אם רוב הבחורים כבר יצאו מחדר האוכל

6. חתונה ושבע ברכות

חבורה אחת: לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (שיעורי ברכות דף נ. עמוד תקסד), הגר"ש וואזנר זצ"ל (שבת הלוי חלק י סימן לח אות ב) הגרב"צ אבא שאול (אור לציון חלק ב פרק יג הערה י) והגר"ר חיים פנחס שיינברג זצ"ל (וזאת הברכה עמוד קלג אות ב, מעיין הברכה פרק יט אות כד, חידושי בתרא על משנ"ב סימן קצג ס"ק יח וסימן קצה ס"ק ו), וכן צידד הגר"ר משה שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות חלק ד סימן נא, וזאת הברכה עמוד קלג אות ב), שבסעודת חתונה ושבע ברכות כל המסובים נחשבים חבורה אחת ומצטרפים לזימון, אף שהם יושבים בשולחנות נפרדים ואין עשרה בכל שולחן בפני עצמו, גם כאשר בשולחן הכבוד אין עשרה מסובים. הטעם הוא שסעודת חתונה היא סעודה אחת: אין אלו אנשים שנזדמנו למקום כדי לאכול, כדוגמת מסעדה או הכנסת אורחים, אלא כולם הוזמנו ובאו לתכלית משותפת - להשתתף בשמחת החתן והכלה. לכן, אף שכל משפחה או קבוצת מכרים יושבת בשולחן נפרד, אין בכך רצון להיחלק לחבורות שונות, אלא זהו סידור הישיבה טכני המקובל בתוך סעודה אחת. וחיידד הגר"ש אלישיב שהוא הדין בשאר שמחות, כגון סעודת סיום מסכת, שכל המשתתפים באו לצורך מעמד אחד.

הגר"ש וואזנר הוסיף שאפילו לדעת הרשב"ש, ששתי חבורות נפרדות בשני שולחנות אינן מצטרפות, בחתונה כולם נחשבים חבורה אחת, שהרי באו מתחילה לסעודה מסוימת על דעת "ניזיל וניכול נהמא בדוך פלן".

והגרב"צ אבא שאול הוסיף שאף שלא אמרו "בואו ונאכל", הם מצטרפים משום שכולם באו על דעת בעל הסעודה, שדעתו שיאכלו יחד.

לכתחילה בשולחן אחד: לדעת הגר"ש דבילצקי זצ"ל (שובע שמחות פרק ו סעיף א, הערות א-ב) ותורת הזימון (פרק טו סעיף ט), יש לחוש שאין המסובים בשולחנות נפרדים מצטרפים לחיוב זימון בשם, ולכן לכתחילה יש להקפיד שלפחות בשולחן שבו מזמנים ישבו ויאכלו יחד עשרה, לכל הפחות שבעה שאכלו כזית פת, ושלושה

אלא ביקשו שכל קבוצה תשב בפני עצמה, הורה שאינם מצטרפים לזימון.

בתשובות והנהגות (כרך ה סימן סה) כתב, שהקובע הוא אם צורת הסעודה מבטאת חבורות נפרדות או סעודה משותפת. כאשר יש בחדר האוכל שולחנות קטנים ולכל אחד מקום קבוע בשולחן מסוים, באופן שכל שולחן מתנהל כחבורה בפני עצמה, אין היושבים בו מחויבים לחפש שולחן אחר כדי להצטרף לזימון בעשרה. לעומת זאת, כאשר מלצר אחד מחלק את המנות לכלל הסועדים, הוא משמש את כולם כחבורה אחת ומצטרף לזימון. וכן כאשר האוכל מונח על שולחן אחד וכל הסועדים נוטלים ממנו, נטילתם ממקור משותף קובעת אותם לסעודה אחת ומצרפת אותם מן הדין אף בשני שולחנות.

ובשו"ת מנחת יצחק (חלק ח סימן ח) היקל לסמוך על

דעת הרשב"א המובאת בביאור הלכה, שכאשר נכנסו מתחילה על דעת לאכול יחד, מצטרפים אף בשני שולחנות.

ולדעת הגר"ר חיים פנחס שיינברג זצ"ל (וזאת הברכה עמוד קלג אות ב; מעיין הברכה פרק יט אות כד; חידושי בתרא על המשנ"ב ס"ק ו), שגדר "נכנסו מתחילה על דעת להצטרף" תלוי בצורת

הסעודה ובדעת המסובים. כאשר רצונם להשתתף בסעודה אחת, ורק מחמת ריבוי המסובים אי אפשר להושיב את כולם סביב שולחן אחד, חלוקת השולחנות אינה מפרידה ביניהם. זאת על פי סברת הגר"א, שבעל הבית ובני ביתו מצטרפים אף כשהם אוכלים בשני שולחנות. מטעם זה מצטרפים בחתונה, וכן בחדר אוכל של ישיבה כאשר רצון הבחורים להצטרף ורק מחוסר מקום אינם יכולים לשבת בשולחן אחד. וכן כתב בבית ברוך (כלל מח סעיף ו ס"ק כד).

אולם בימות החול, כאשר כל בחור אוכל לעצמו וממהר לצאת ואין דעת המסובים להצטרף, אין כאן צירוף לזימון. ואם הם מבקשים לאכול יחד, מדברים ביניהם וקובעים עצמם כחבורה אחת, מצטרפים אף כשהם יושבים בשולחנות נפרדים.

מחפשים תוכן תורני
מרתק ומושקע?

היכן עמד בית המקדש?

הפולמוס הגדול -

מטע תורני מרתק בעקבות מקום המקדש וקודש הקדשים, לאור מקורות חז"ל והפוסקים, מסורת הדורות, והמצאים החדשים.

הרצאה חזונית בליווי מצגת מקצועית, מפות, תרשימים, הדמיות, צילומי אינפרא אדום וחידון קליקרים אינטראקטיבי.

מתאים לשיבות, כוללים, בחי כנסת, קהילות, ימי טיון, וערבי תוכן.

052-7687405 להזמנת שיעורים והרצאות

מוסר השיעור: הרב עקיבא יוסף לוי שליט"א יו"ר מכון הילכתא ועורך גיליונות "טומק הפשט"

שאכלו מאכל או שתו משקה המצטרף לזימון. זאת משום שלדעת הרשב"ש וסיעתו, ראיית אלו את אלו או שמש משותף אינם יוצרים חיוב זימון בעשרה כשאין עשרה בחבורה אחת; וממילא יש לחוש גם לשבע ברכות, שאין נאמרות אלא לאחר ברכת המזון בעשרה.

וכן הג"ר יחזקאל ברטלר זצ"ל היה מקפיד בנישואי ילדיו, שבשולחן הכבוד, שבו נערך הזימון על הכוס, ישבו עשרה שאכלו פת. כשלא היו עשרה בשולחן זה, היה מצמיד אליו שולחן נוסף ומחבר את המפות ממש, כדי שלא להסתמך על צירוף שולחנות נפרדים לזימון.

וחידד הגר"ח קניבסקי זצ"ל (תורת הזימון פרק טו הערה טז; דרך אכילה עמוד מה), שהדבר תלוי בסיבת החלוקה: כאשר יש הקפדה מי ישב בכל שולחן, כגון שולחן רבנים וזקנים, נחשב כל שולחן לחבורה בפני עצמה; אולם כשהישיבה בשולחנות נפרדים היא רק מפני שאין מקום לכולם בשולחן אחד, אין החלוקה מפרידה ביניהם. בדיעבד, אם אין עשרה בשולחן אחד, כתב הגר"ש דבילצקי שמצטרפים את כלל השולחנות לזימון ולשבע ברכות, כדעת הפוסקים המתירים לצרף גם כשאין שיעור בכל חבורה, וכמנהג העולם, ובפרט שנכנסו על דעת להצטרף.

7. בית מלון ומסעדה

אין דעת להצטרף: לדעת המנחת יצחק (חלק ח סימן ח אות ג), האור לציון (חלק ב פרק יג הערה י), הגרי"ש אלישיב זצ"ל (וזאת הברכה עמוד קלג אות ג; אשרי האיש אורח חיים חלק א פרק לד אות יז-יח), וזאת הברכה (מעין הברכה פרק יט אות כג), ומועדי אשר (ברכות סוף סימן סד), אורחים בבית מלון או סועדים במסעדה אינם נעשים חבורה אחת מעצם ישיבתם באותו חדר, משום שכל אחד בא לאכול לעצמו ולא על דעת להצטרף לאחרים.

האור לציון ביאר שלדעת השולחן ערוך, שתי חבורות האוכלות בבית אחד אינן מצטרפות אף כשהן רואות אלו את אלו, אלא אם נכנסו מתחילה על דעת להצטרף, שלא כדעת הטור והגר"א. לכן, אפילו ישבו אנשים באותו שולחן והתחילו וסיימו יחד, אם לא קבעו עצמם להצטרף - אינם מצטרפים לזימון.

וחידד הגרי"ש אלישיב, ששתי משפחות היושבות בשולחנות נפרדים, מפני שכל אחת רוצה לאכול דווקא בחוג משפחתה, נחשבות שתי חבורות ואינן מצטרפות. ורק באופן שכולם רוצים לשבת יחד, והשולחנות הנפרדים נועדו לפתור חוסר מקום, מצטרפים לזימון בבית אחד.

משיב כהלכה

שאלה: האם מותר לצאת לפני הזימון, וכיצד ינהג מי שנאלץ לצאת קודם הזימון?

שלושה או עשרה שכבר התחייבו בזימון, ואחד מהם צריך לצאת לפני סוף הסעודה (לצורך מצוה, למניעת הפסד ממון או לדבר הרשות): האם רשאי לברך לבדו ולצאת, או שחייב להמתין לזימון?

אם התחייב בזימון בעשרה, האם רשאי לצרף שניים ולזמן בשלושה, או שאסור להפקיע את הזימון בשם? מהי העצה למי שידוע מראש שלא יוכל להישאר עד סוף הסעודה?

מקורות: שו"ע ומשנ"ב (סימן קצג סעיף ב וס"ק לא; סימן ר ס"ק ה, גר"ז (סימן קסז סעיף יח), אגרות משה (או"ח חלק א סימן נו), מנחת יצחק (חלק ב סימן מג), תשובות והנהגות (חלק ג סימן תב), ארחות רבינו (חלק א עמוד קסז), אור לציון (חלק ב פרק יג תשובה י).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, הקוראים הנכבדים מוזמנים לשלוח תשובות להגדיל תורה ולהאדירה, מומלץ לצרף את פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד). התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

- ניתן להגיש תשובות באחת מהאפשרויות הבאות.
- קו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
- עמדות 'נדרים פלוס' קופת 'הילכתא'
- חדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- בפקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

לעילוי נשמת

הרה"ח רבי זכריה דוד ב"ר יהודה הולצמן זצ"ל
נלב"ע י"ב אלול תשפ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

דינים העולים

א. **תנאי מקדים:** כדי ששלושה יתחייבו בזימון, עליהם להתחיל יחד – בברכת המוציא או באכילת הכזית הראשון – או לסיים יחד. תנאי זה נוהג גם בסעודה ציבורית, כגון בחדר אוכל של ישיבה.

ב. **צירוף שולחנות וחבורות:** לדעת המג"א, האוכלים בשולחנות נפרדים אינם מצטרפים; ולדעת הגר"א, אם קבעו מתחילה לאכול יחד – מצטרפים. שתי חבורות בבית אחד מצטרפות באמצעות ראיית אלו את אלו או שמש משותף. כשאין בכל חבורה שיעור זימון, נחלקו הפוסקים אם מועילה דעתם מתחילה להצטרף, והביאור הלכה נוקט שאינם מצטרפים.

ג. **עולם הישיבות:** אכילה משותפת אקראית בחדר אוכל של הישיבה אינה מצרפת, אלא אם קבעו לאכול יחד; ויש אומרים שבני הישיבה נחשבים תמיד לחבורה אחת. בגיליון הובאו כמה שיטות כיצד לקבוע אם אכילתם נחשבת קביעות משותפת.

ד. **סעודה קבועה בישיבה:** בסעודה משותפת, כגון סעודת שבת שמקדשים, סועדים ושרים בה יחד, בני הישיבה מצטרפים אף כשיושבים בשולחנות נפרדים. ואם יושבים כל שיעור בנפרד יקפידו שיהיה עשרה בשולחן אחד, בלי צירוף שתי שולחנות.

ה. **שמחות ואירוח:** בחתונה ובשבע ברכות מצטרפים אף בשולחנות נפרדים; ויש מחמירים שלכתחילה יהיו עשרה בשולחן אחד. במלון, במסעדה ובהכנסת אורחים, סועדים שאין ביניהם קשר אינם מצטרפים; אולם אם רצו לאכול יחד ונפרדו לשולחנות שונים רק מחוסר מקום – מצטרפים.

נושא הגיליון הבא:

"האם מותר לצאת לפני הזימון?"

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

לזכות החתן הר"ר מנחם מנרל אונגר הי"ד עב"ג תחי' יהי רצון שיזכו לבנות בית נאמן בישראל על ארני התורה והיראה, מתוך אושר נחת ברכה והצלחה

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא

מענה אנושי: 02-5350-535 פקס: 02-6507-823

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

משא ומתן

גליון שבועי | נציבים וילך - תשפ"ו

י"ל ע"י בית הוראה עץ חיים - מכון לחושן משפט | בנשיאות הרב חיים קאהן שליט"א ראש בית הדין עץ חיים ניו-יורק

מעשה שהיה עם סגולה//

לאחר הסעודה ביום הראשון של ראש השנה, יצא ראובן כהנובץ לאמירת 'תשליך' בבית הכנסת המרוחק מביתו. בדרכו עבר ברחוב הראשי, ולפתע חשב לעצמו 'מדוע עלי לטרוח ללכת עד בית הכנסת לאמירת תשליך, הלא כאן ברחוב קיימת חנות לחיות מחמד, שבחלון הראווה שבה ניצבים כמה אקוריומים שבהם ישנם דגים רבים, ואני יכול לומר כאן תשליך בהידור'.

אך כאשר התקרב ראובן אל החנות, ראה כי בעל החנות תלה פתק שבו נרשם כדלהלן: 'אין לומר תשליך לפני דגים אלו, וזאת מפני החשש שמא העוונות שלכם ימיתו את הדגים'. בתחילה חשב שמדובר בהלצה, אך לאחר מכן שמע מאנשים המתגוררים שם, שבעל החנות אמר להם שהוא מתכוון לכך ברצינות גמורה, והוא מקפיד שלא יאמרו תשליך בפני הדגים שלו, מפני שחושש שמא ימותו הדגים.

...

באחד מימי חול המועד פסח, יצא שלמה וייס יחד עם בני משפחתו לטיול בשכונה, במטרה למצוא במהלך הטיול אילנות מלבלים, עליהם יוכלו לברך 'ברכת האילנות'. כשהגיעו קרוב לחצר ביתו של הנגיד ר' שמריהו הורוביץ, שמחו לראות כמה אילנות יפים ומלבלים, שעליהם יוכלו לברך. אך כשהתקרב לחצר, והוציאו סידור בכדי לחפש את נוסח הברכה, יצא אליהם בעל הבית, ר' שמריהו, ואמר

פסקי דינים

דיני הזמנה לדין וסרבנות// הדין בכללו הרב חיים קאהן שליט"א

אחר¹. ואם לא נענה עד שלוש פעמים (וידע שהזמינו אותו לדין), היו מנדין אותו¹⁰. ובזמנינו, אחר שלא נענה להזמנה שלוש פעמים, מזהירים אותו שיכתבו עליו כתב סירוב¹¹, ואם אינו ציית כותבים עליו כתב סירוב¹².

תובע שאינו ציית דינא

יש שכתבו שאדם הרגיל שלא לציית דינא, אין נזקקים לו אם בא לתבוע בב"ד¹³. וכן מי שתבע את חבירו ממון בערכאות, והפסיד, אין נזקקים לו אם בא לתבוע אותו ממון בבית דין¹⁴.

הזמנה בערב שבת

הזמינו את הנתבע בערב שבת (לדון אחר השבת) ולא בא, אין קונסים אותו, שיוכל להתנצל שמפני טרדות שבת ויו"ט שכח¹⁵. ויש שכתב שאף אין צריך לחוש לכבוד הבי"ד ולהתנצל ולומר כן¹⁶. ויש שכתב שמותר לשלוח הזמנה בערב שבת לדון לאחר שבת, אם ההזמנה תגיע אליו לאחר השבת¹⁷.

הזמנה לדין
התובע את חבירו שיתדיין עמו בבית דין, מודיעים לו הבי"ד על ידי שלוחם (ובזמנינו ע"י הזמנה בדואר), וקובעים לו זמן לדין¹. התובע משלם את הוצאות ההזמנה².

נוסח ההזמנה

ההזמנה צריכה להיות מבית הדין. ולכן אם ידוע שהדיינים כבר מקובצים במקום הדין, די שההזמנה היא מאחד הדיינים. ואם לאו, מדינא צריך להזכיר בה את שלושות הדיינים³. ובזמנינו נהגו הרבה בתי דין שמזכיר בית הדין חותם את ההזמנה בשם הבי"ד⁴. יש לכתוב בהזמנה את שם התובע⁵, וכן על מה נסובה התביעה⁶. ויש שכתבו שהתובע אינו חייב לגלות טענותיו לפני הדין⁷, ולמעשה נוהגים שמזכירים לו את הענין שעליו תובעו בלי פרטי התביעה⁸.

חובה הנתבע להיענות להזמנה

הנתבע חייב להיענות להזמנה (הראשונה), ולהגיע לדין, או להודיע שרוצה לידון בב"ד

1. ראה ב"ק ק"ג א', סי' י"א סעיף א', סמ"ע ס"ק א', ואם מנהג העיר שיש לבי"ד זמנים קבועים כגון שני וחמישי, אי"צ לקבוע זמן שהרי זמן ישיבתם ידוע, וע"ע ב"ח ריש הסימן.
2. ש"ך שם ס"ק ב', ואף אם הנתבע נמצא חייב אינו יכול לתבוע ממנו. ואם הנתבע יודע שסו"ס יצטרך לדון בב"ד לא יגרם שהתובע יצטרך להוציא דמים להזמנות נוספות.
3. סנהדרין ח' א', שם סעיף ב'. וע"ע רמ"א שמזכירין שם המומחה, וביאורו בסמ"ע ס"ק י"א, וכתב הנה"מ ס"ק ב' שיחיד מומחה שיכול לדון בע"כ בכס"י ג' סעי' ב' ודאי יכול להזמין ביחיד.
4. כלומר, דזה כאילו בי"ד ציוו אותו (הגם שלא ידוע לשלושה דיינים מההזמנה וצ"ע, ועי' ש"ת אגרות משה י"ד ח"ג סי' קמ"ב).
5. ראה סמ"ע ס"ק ט', וכתב הריטב"א מו"ק ט"ז א' שמזכיר שם התובע שאולי יפייסנו, וגם יזכור מה להשיב לו.
6. ש"ך ס"ק א', דמצי' הנתבע לומר הגד' לו מתחילה מה תרצה לדון עמי, כי אולי אחרי שאדע תביעתך אעשה כרצונך ולא אבוא עמר להתדיין כלל, וכל זמן שאינו רוצה לגלות לו אופן תביעתו, אינו מחויב לבוא עמו לדין כלל. וכן סתמו הנה"מ חידושים ס"ק א' וערוך השולחן סעיף ב'.
7. ש"ת באר שבע סי' נ"ד ושבות יעקב חלק א' סי' קמ"ג, דעביד אינש דלא מגלה טענתיה חוץ לבית דין (ב"ב ל"א א'). הקצה"ח ס"ק א' הביא שני הדעות, ובפתחי תשובה ס"ק ד' הביא מכמה פוסקים לכאן ולכאן, ולמסקנתו נראה נוטה לדברי הש"ך כמו שכתב בש"ת חכם צבי סי' קס"ט. וע"ע בדברי גאונים כלל מ"ב סימן ה' שאחר האריכות מסיק שדעת האחרונים כה"ש, עיי"ש.
8. במאזנים למשפט (לרצ"ה קאלישר) כתב שידועו את עיקר הטענה, שלא יטריח אותו בדברי הבל, וכן נראה מהאורים סי' י"ג ס"ק א'.
9. וכמו שיתבאר להלן סעיף עה ואילך.
10. ראה ב"ק ק"ג א', במי שאינו קבוע בעיר, אבל במי שקבוע בעיר מנדין באותו יום, וע"ע אורים ס"ק ד' ונה"מ ס"ק ד' שתלי בגירסת הגמרא ולהרא"ש אין ראייה לזה, ולכן אין מנדין גם בקבוע בעיר אחד אנשים ואחד נשים, ועי' ש"ת מחזה אברהם ח"ב חו"מ סי' ה', עכ"פ אם נודע לו שמזמינים אותו ודאי חייב להיענות להזמנה בפעם הראשונה. ובזמנינו שאין יד בי"ד תקיפה לא נהגו לגלות בפועל, ורק כותבים בכתב סירוב שינהגו כפי המבואר ביו"ד סי' של"ד בדיני נידוי, ובה אין כוונת הבי"ד למעשה.
11. בזמנינו ע"פ דינא דמלכותא לא שייך גלדות (וע"ע ערוך השולחן סי' ק' סעי' ה', ט"ז י"ד סי' של"ד ס"ק כ"ג בשם הדרישה בשם מהרמ"ץ) אלא כותבים כתב סירוב.
12. פתחי תשובה ס"ק א' מאורים ס"ק ד' ונה"מ ס"ק ד', וביאר בערוך השולחן סעיף א' שהאידנא כולם טרודים ולא גרע מיוצא ונכנס.
13. ש"ת יוסף אומץ לחיד"א סי' מ"ז אות ד' (ע"פ סנהדרין כ"ט א'), תשורת ש"י סי' תרל"ז, ועי' שאילת דוד (לגר"ד פרידמן) סוף חלק ב' (ע"ו ע"ד).
14. הכרעת רמ"א סי' כ"ו סעיף א', ע"פ מהר"ק שורש קפ"ז.
15. ב"ק ק"ג א', סי' ה' סעיף ב' וסמ"ע ס"ק ד'.
16. ט"ז שם.
17. שלטי גבורים סנהדרין סוף פרק ג' ד"ה הואיל.

הזמנה בכפיה

שלושה דיינים הרי הם בית דין (כפי שנתבאר לעיל פרק ג), ובכוחם לכופ את הנתבע לדון לפניהם¹⁸. וזה דוקא אם הנתבע אינו רוצה כלל להישמע ולדון בב"ד, אבל הרשות בידו לבחור לדון לפני ב"ד אחר, וכפי שיתבאר להלן.

בית דין מוסכם

אם בהסכם שבין שני הצדדים נאמר שכל דין ודברים ביניהם יוכרע בב"ד פלוני, הרי זה כקיבלו על עצמם את אותו ב"ד, והנתבע אינו יכול לומר שרוצה לדון בב"ד אחר¹⁹. יש שכתב שהוא הדין אם נכתב בשטר שהפרעון יהא במקום פלוני, שזה כקיבלו עליהם ב"ד שבאותו מקום²⁰ (ובפרט כשזה מחייב מדינא דמלכותא). אבל יש חולקים בזה²¹ (וכ"ש בחשובות שכתוב בה שהפירעון יהיה במקום פלוני, שבה הנתבע לא התחייב עצמו כלל²²).

דיינים קבועים

כתב הרמ"א, שאם יש דיינים קבועים בעיר (שנתמנו ע"פ הציבור), אין הנתבע יכול לטעון שרוצה לדון בב"ד אחר, ואף לא ביזה בורר לו אחד²³. ודנו הפוסקים האם יכול עכ"פ לתבוע שרואה להוסיף דיינים²⁴.
יש שכתב שבזמננו אין מוחים במי שאינו מוכן לדון לפני הדיינים הקבועים, שאין ביכולתנו להעמיד הדת על תילה²⁵.

הלך אחר התובע

מעיקר הדין, כשהתובע מעיר אחת והנתבע מעיר אחרת, התובע יכול לכופ את הנתבע

לדון לפני ב"ד שבעיר התובע²⁶. ולא עוד אלא שבזמן שהיו ב"ד הגדול שבכל ישראל, וכן בית הוועד שהיה מקום קבוץ חכמים גדולים, כופה התובע את הנתבע לדון אצלם אפילו היו בעיר אחרת²⁷. וזה דוקא אם נודע לב"ד בעירו שיש ממש בטענותיו, כגון שמודה במקצת או אומר פרעתיה²⁸ (אבל הכופר הכל, נשבע שבועת היסט במקומו ונפטרה).

בזמן הזה הולכים אחר הנתבע

ברם כתבו הקדמונים, שהואיל ואין לנו ב"ד הגדול, ואין הסכמה מי הוא ב"ד הגדול מחבירי²⁹, נקבע המנהג בזמננו שכל זמן שיש ב"ד בעיר הנתבע³⁰, לא יכול התובע לכפותו לדון מחוץ לעירו³¹, ואפילו שהב"ד בעיר הנתבע קטן מב"ד אחר שביד התובע³², והוא כעין הדין של 'המוציא מחבירו עליו הראיה'³³ (ונראה שגם בני ספרד קיבלו מנהג זה³⁴).

יש שהוסיף בטעם מנהג זה, שהנתבע נכנע יותר לפני ב"ד שבעירו אם יגזרו עליו³⁵. יש שכתב שתיקנו כן להשקיש מחלוקת, שכל אחד יאמר שבית דינו חשוב יותר³⁶. ויש שכתב שאם היה התובע מעיר אחרת יכריח רמאי את העשיר להתפשר, בכדי שלא יצטרך להוציא הוצאות לילך למקום התובע³⁷, וכדי שלא לחלק התקינה כן אפילו ששניהם בעיר אחת³⁸ (ונפק"מ בטעמים אלו, באופן שיש ספק בדין או במציאות מיהו התובע ומי הנתבע, ידו של מי על העליונה).

18. תוס' סנהדרין ה' א' ד"ה דן, ורא"ש שם ס' ב', ס' ג' סעיף א'.
19. שו"ת מהרש"ם חלק ג' ס' י"ג שמהנה בלי תנאי. ואם בב"ד יש יותר מהרכב אחד, צ"ע אם זה מועיל, ראה שו"ת מהרש"ם ח"ד ס' פ"ז שבדאורייתא קי"ל אין ברירה, ולכן הקנין בטל, וצ"ע לדינא.
20. שו"ת שו"מ מה"ק חלק ג' ס' י"ח.
21. ערך ש"י ס' י"ד סעיף א'.
22. שו"ת מנחת אלעזר חלק ב' ס' ב'.
23. ס' ג' סעיף א', גר"א שם ס"ק ח'. ובדין יחיד מומחה, הדרישה ס' י"ג ס"ק ג' כתב שיכול לכופ לדון לפניו, וע"ש בסמ"ע ס"ק ג', אבל הש"ך שם ס"ק ג' ציין לשו"ת רמ"א ס' י"ז וס' ק"ד, ושם מבואר שאף המומחה אינו יכול לכפות.
24. ראה פתחי תשובה שם ס"ק ג' משר"ת שב יעקב ח"מ ס' א' שאינו יכול לתבוע כן, אבל סיים מהתומים ס' י"ג ס"ק ב' ששומעים לו (וכ"כ הנה"מ שם ס"ק ו', וערוך השולחן ס' ג' סעיף ב'), ועיין אלפי מנשה סימן ג'. וע"ע רמ"א ס' י"ג סוף סעי' א'.
25. ערוך השולחן שם.
26. סנהדרין ל"א ב', משום 'עבד לזה לאיש מלוה', ומבואר שם ברא"ש ס' מ"א דלאו דוקא לזה ומלוה, אלא אפילו גזילות ומקח וממכר ומתנות וירושות וכל דבר שיש בו תובע ונתבע. אבל ראה הגהות הרמ"ך סנהדרין פ"ו ה' ז' וכסף משנה שם, וראה ביאור הגר"א ס' י"ד אות ו' ח'. וראה בענין זה גם שער משפט ס' פ"ג ס"א, כסף הקדשים ס' פ"ג סעי' ב', ומשפטי צדק (גארמייאן) ס' קמ"ח.
27. סנהדרין ל"א ב', ס' י"ד סעיף א', וראה טור סעיף א' ב"י שם, הדין בראשונים האם זה רק לבית הוועד אבל לב"ד הגדול אף הנתבע כופה את התובע לדון בפניהם (וראה סמ"ע ס"ק א' וס"ק ו', ורמ"א שם בהג"ה שלישית מר"ת), ועי"ש האם כופה רק בטענות מלוה או גזילה וכדומה או אף בטענות ותביעות בין שותפים וכדומה (ראה סמ"ע ס"ק ו' ונתה"מ ס"ק א', ושי"ך ס"ק ח' צעין ליש"ש ב"ק פרק י' ס' י').
28. ס' י"ד שם ע"פ הרמב"ם הל' סנהדרין פרק ו' ה' ו', שאל"כ כל עני יכריח את העשיר להתפשר שלא יצטרך להוציא הוצאות לילך לב"ד (וכענין זה שייך אף בזה"ל).
29. ערוך השולחן ס' י"ד סעיף ב', וראה רמ"א בהג"ה שניה, ובמהרש"ם ח"מ ס' יב (צוין בש"ך ס"ק ג') כתב בתו"ד שדברים ק"ו שאם בזמן האור זורע נתמעטו שאין מקום ראוי להקרא בית הוועד, אנו וכו' על אחת כמה וכמה.
30. המנהג שכל השייכים לבית החיים שלהם שייכים לאותו ב"ד. סמ"ע ס"ק ו' מתרוה"ח ס' ס"ה.
31. מהרי"ק שורש א' ע"פ תרומת הדשן ס' ס"ג וס"ה, רמ"א שם בהג"ה שלישית.
32. תרוה"ח ס' ס"ה.
33. הגר"א ס' י"ד ס"ק י"ח בביאור דברי התה"ד הנ"ל, שאפילו אם ב"ד הנתבע קטן, ע"פ ב"ק מ"ו ב' דכאבי ליה כאביא וכו'.
34. בשו"ת רמ"א ס"ס ט"ד כתב שבמקום שאין מנהג חזר הדין לסיני, ובכנה"ג הגב"י י"ז העיר שממה שכתב בספר המפה נראה שבתם המנהג שהולכים אחר הנתבע, ושכן מבואר מעוד פוסקים, עיי"ש, הרי שלא השיג שאין המנהג כן בבני ספרד וכן בשו"ת מנחת אלעזר חלק ב' סוף ס' ב' כתב שכן פשט המנהג אצל אחינו הספרדים (כמבואר מספרי שו"ת חכמי הספרדים להלן), האמנם צ"ע ממה שכתב בשו"ת חקקי לב ס' ב' למהר"ח פלאגי שהב"י פסק דלא כרמ"א, ועי"ע בקובץ הפוסקים עם ע"ד שהאריך מכמה פוסקים כמי הדין כאשר הנתבע או התובע מאי" וסכנגדו מחו"ל (וצ"ע האם שייך לדון ע"ז בזמננו).
35. כנה"ג שם הגה"ס כ"א משר"ת מהריב"ל חלק ג' ס' צ"ו, ולפ"ז המנהג הוא לטובת התובע (ואינו עקירה של עיקר הדין).
36. כנה"ג שם ממהרש"ם ח"מ ס' ז', וכתב הכנה"ג שמוכח מדבריו שתיקנו זאת לטובת הנתבע, ועיין בהגב"י ו' באה"ד שמישיג עליו במקצת.
37. ראה לרוב סעי' ה' כנה"ג שם מטעם עצמו.
38. אוסף | 40

להם כי אינו מרשה להם לברך את ברכת האילנות על עצים אלו.

לפליאתו של שלמה, מה ראה לקפידא זו, ומדוע לא יזכה אותם בברכה חשובה זו, הגיש לו ר' שמריהו מספר דפים ובהם צילומים מכמה ספרים ('אמרי אליהו' להרב אליהו הלוי, עמוד רא. עטרת פז על ברכת האילנות, עמודים פג-פה) המביאים מעשים שהיו, על עצי פרי שמיד לאחר שבירכו עליהם ברכת האילנות - החלו נבטי הפירות להתייבש ונבלו. בספרים אלו נוסף הסבר לדבר, שבברכת האילנות באו עצים אלו על תיקונם וייעודם, ולפיכך התייבשו ונבלו.

"ולכן" סיים ר' שמריהו "גם אני חושש לשלומם של העצים הללו, ולכן אני מבקש ממכם שלא לברך עליהם ברכת האילנות".

...

הפוסקים דנו במי שהזיק את חבירו באופן סגולי [כלומר ללא מעשה פיזי, או גרמא שבדרך הטבע], האם חייב לשלם על ההזקות;

בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב ס' צח) כתב, ש'ההורג נפש ע"י שם או כישוף, אפשר דכיון בדברו עבד מעשה הו"ל דומיא דמימר (תמורה ג:), וכזורק חץ להורגו, ועליהם נאמר חץ שחוט לשונם'. וכן כתב בשו"ת יהודה יעלה (ח"א או"ח ס' קצט) עי"ש. וגם בספר קהילות יעקב (ב"ק ס' מה) דן בנידון כזה, וכתב על המזיק ב'עין הרע', שאם אפשר לברר שהנזק אירע בגללו, הרי הוא חייב לשלם [אולם כתב לחלק, שדוקא באופן שנעשה ההיזק ע"י המזיק עצמו, אבל אם אחד קילל את חבירו, וב"ד של מעלה מענישים אותו, אין המקלל נחשב אדם המזיק, עי"ש (וראה עוד במשפט המזיק פרק יב סעיף כג)]. אמנם נראה, שכל זה הוא באופן שהמזיק התנהג שלא כדין, ועשה פעולה של היזק בממונו של חבירו באמצעות דבר סגולי, אך בנידונים דידן אין להחשיב את אמירת

לא תחמוד

שאלה:

אחר פטירת אמי ע"ה, פניתי לאחי שיתן לי - או לפחות יסכים למכור לי - את השרשרת שקניתי עבורה לפני כמה שנים, בגלל הערך הרגשי של השרשרת הזו בעיני. אחי לא הסכים. וכשהפצצתי בו, הוא טען לנגדי שאני עוברת בכך על איסור 'לא תחמוד'. האם זה נכון?

תשובה:

אם אִמְךָ לא הורשה לך חלק מרכושה באופן המועיל לפי ההלכה, הרי הדין הוא שהבן (כלומר, אחיך) יורש את הכל. העובדה שאת קנית לה את השרשרת לא משנה את ההלכה הזו, כיון שנתת לה אותה במתנה גמורה, בלא תנאי. כיון שכך, יש לברר את פרטי הדין של 'לא תחמוד', החלים ביחס לממונו של אדם אחר. בתורה נאמר (שמות כ' יד) 'לא תחמד בית רעך וגו', וכל אשר לרעך. וכן נאמר (דברים ה' יח) 'ולא תתאוה בית רעך וגו', וכל אשר לרעך. וההבדל בין שני האיסורים הוא, ש'לא תתאוה' הוא איסור על המחשבה, ו'לא תחמוד' הוא איסור על המעשה, וכדלהלן. למרות שהמשמעות הפשוטה של 'לא תתאוה' היא שאסור לאדם לחמוד ולהשתוקק בלב שממון חבריו יהיה שלו (ראה אבן עזרא שמות כ', יד), מכל מקום להלכה אין זו אלא מידת חסידות (ערוך השלחן סי' שנ"ט סעי' ח), ואין אדם עובר על האיסור עד שמחמת חפצו בממון רעהו הוא חושב ומתכנן איך לגרום שממון חבריו יבא לרשותו (שו"ע חו"מ סי' שנט סעי' י. שם מבואר שעובר כשחושב היאך יקנה דבר של חבריו. אך ראה בספר המצוות הקצר לחפץ חיים ל"ת מ', שזה אף במפציר בו לתת לו במתנה. ועיין עוד שו"ת ארץ צבי סי' ג.) לעומת זאת באיסור 'לא תחמוד' עובר רק מי שעשה מעשה והצלח, כגון ש'הכביד עליו רַעִים' או 'הפציר בו עד שלקחו ממנו' (שו"ע חו"מ שם). האיסור הוא אף אם שילם את מלא המחיר על החפץ שקנה מחבריו (רמב"ם הל' גזילה פ"א הל' ט"ז, ושולחן ערוך שם. אבל עי' תוספות ב"מ ה' ע"ב ד"ה בלא).

ואף כשחומד ממון של בני משפחה, כגון אביו או חמיו (ספר המצוות הקצר, שם. וראה שו"ת אבן ישראל ח"ח סי' ק"ה). כשמתאוה או חומד לקנות חפץ מחבריו, אינו עובר על האיסורים הנ"ל אלא אם החפץ אינו עומד למכירה, והוא מפציר בו יותר מהנהוג, אך אם הוא רק מברר אצלו פעם או פעמיים האם החפץ עומד למכירה, אינו עובר. וכמו כן במתנה, אם מבקש פעם או פעמיים, אינו עובר (שו"ת בצל החכמה ח"ג סי' מג. אמנם בשערי תשובה לרבינו יונה שער ג' אות מג כתב, שאם המבקש הוא אדם נכבד שלא יוכלו להתעלם מבקשתו, אסור לו לבקש אפילו פעם אחת). בחפץ העומד למכירה, אף אם מתמקח עם המוכר על המחיר, ומפציר בו הרבה, אינו עובר, שכן הוא דרך משא ומתן (ברכת הנצי"ב בביאורו למכילתא ח, יד, חוט שני מזוזה עמוד של ואילך, ועי' נדרים כ' ע"ב. שיטת החרדים פרק כא אות ב, שאם הרבה לו במחיר עד שלא יכל לסרב מלמכרו לו, עובר. אבל ראה בירור הלכה ח"ח או"ח סי' קנו אות יב). לעניינינו, כיון שהשרשרת שייכת לאחיי, יש איסור להפציר בו יותר מפעם-פעמיים למכור או לתת אותה. דרך אגב, יש להעיר על דבר מצוי, שיום בניה מעוניין לקנות מגרשים או מבנים סמוכים, בכדי שיוכל לבנות פרויקט גדול יותר, הרי שמן הדין אסור לו להתאוות לרכוש נכסים אלו, וכל שכן להפציר בבניהם למכרם לו. אמנם יש שדנו שמתווך נדל"ן, המפציר בבעל הקרקע למכור לאדם אחר, אינו עובר באיסורים אלו (דברי יציב ח"ו סי' סה, אבל ראה ספר רב ברכות ערך לא תחמוד).

הביאור לכך הוא, שמה שהבעלים יכול לעכב על אחרים שלא ישתמשו בממונו, הוא דוקא כאשר באים לעשות שימוש בגוף הממון שלו, וכגון שרוצה לאסור שלא יכנסו לחצירו כדי לברך ברכת האילנות, שהרי החצר היא רכוש פרטי שלו וכשנכנסים לחצר משתמשים שימוש גמור בממונו. אך כאשר אדם עומד ברשות הרבים ומביט לתוך החצר של בעל הבית, אין הדבר מוגדר כאילו הוא 'משתמש' בממונו, ש'הבטה' בלבד אינה מוגדרת כשימוש בממון של חבריו (עי' פסחים כו.), ולכן אין יכול לאסור 'שימוש' זה באילנות ובדגים שלו מפני החששות שלו (וכעין זה מצאנו כמה דוגמאות בפוסקים: ראה נתיה"מ [סי' שלג סקט"ז] שאם החזן משורר, אין הדבר מוגדר כאילו השומעים משתמשים בו, ואין יכול לעכב שלא יקשיבו לו. וכן באור שמח [הל' שבת פ"א ה"ח] שהמנגן בכלי שיר אין יכול לעכב אחרים שלא יקשיבו לו. וכע"ז כתב בשו"ת שלמת חיים להגרי"ח זוננפלד [חו"מ סי' מו], שנשאל אם יכול אדם לצלם את חבריו כשהלה אינו מסכים לכך, והשיב הגרי"ח ז"ל: 'ואם יציירו מדעתו וכי יוכל לאסור עליו, אין אדם אוסר דבר שאינו ברשותו על חבריו' עכ"ל. ויתירה מכך כתב בקובץ תשובות להגרי"ש אלישיב [ח"ג סי' רסה] שמי שיש לו בשמים בביתו, מותר לאחרים להתקרב לחלונו להריח בהם).

© כל הזכויות שמורות לBHI מכון לחושן משפט ובית הוראה עץ חיים

הדפסה והפצה ע"י הוצאה לאור צוף - נתן פלדמן
 מלפון: 02-6504055 דוא"ל: zuf@zuf.co.il

לקבלת הגיליון במייל:

mm@businessshalacha.com

לדיני תורה, שאלות בדיני ממונות, ריבית, צוואות, דיני מקח וממכר בשבת ויו"ט, או לכל ענין הקשור לגיליון אפשר להתקשר:

BHI | 1937 Ocean | Brooklyn, NY 11230 | 877-845-8455
 | ask@businessshalacha.com | www.businessshalacha.com

תקיעת שופר מדויקת ומהודרת

האריכו הפוסקים בידי אורך הקולות של תקיעת שופר, ובידי הרווחים בין הקולות. במאמר זה נזכיר בקצרה מספר דינים עיקריים הדורשים דיוק ותשומת לב כדי להצליח לעשותם, אשר בעל תוקע מומחה מדייק בהם ובכך מוציא את הרבים ידי חובה לכתחילה. וכן נבאר את הדרכים כיצד אפשר להתרגל לדייק בדברים אלו.

שברים - כל שבר משלשת השברים, צריך להיות יותר מ'שלשה כוחות ומשהו' ופחות משהו כוחות. ויש לדעת שאורך זה מצומצם מאוד, ובבדיקות חוזרות ונשנות התברר שכאשר לא מודדים את אורך השבר יש הבדלים באורך השברים, וחלק מהשברים קצרים יותר או ארוכים יותר משאר השברים, וממילא מצוי שאחד מהשברים אינו כשר לכתחילה. ולכן ראוי לבדוק את אורך השבר, ולהתרגל לעשות את השבר באורך הנכון, כדי שהשברים יהיו כשרים לכתחילה.

תרועה - התרועה עשויה מקולות קצרים ורבים, וכל קול באורך של כוח אחד, וישנו נידון מצוי באופן שאחד מקולות אלו התארך האם התרועה נפסלה, ויסוד הנידון האם קול זה נחשב ל'שבר' לדעת רש"י (לשיטת השו"ע), ולכן ראוי להקפיד שכל הקולות יהיו קצרים.

רווחים של 'יותר מכדי נשימה' בין הקולות - בדברי הפוסקים מבואר שבאופן שעשה הפסק בין השברים בשיעור של 'יותר מכדי נשימה' השברים פסולים, וכן בשברים תרועה באופן שהיה הפסק בין השברים לתרועה בשיעור של 'יותר מכדי נשימה' השברים תרועה פסולים. ויש ממחברי זמננו שמדדו זמן זה והעלו שבהפסק עד חצי שניה אין חשש שההפסק הוא 'יותר מכדי נשימה', אבל בהפסק של יותר מחצי שניה יש חשש שנחשב 'יותר מכדי נשימה'.

רווח בין השברים לתרועה - נחלקו הפוסקים בסדר תשר"ת מהי צורת ההפסק בין השברים לתרועה. ומבואר בדבריהם שלוש אפשרויות עיקריות: א. נשימה בפועל בין השברים לתרועה. ב. הפסק קצר בין השברים לתרועה ללא נשימה. ג. הפסק כל שהוא בין השברים לתרועה. והנה ישנם הסוברים שלצד שצריך לעשות הפסק קטן בין השברים לתרועה (אופן ב' הנ"ל), מטרת ההפסק הוא לחלק בין השברים לתרועה בכדי שכל אחד יהיה ניכר בפני עצמו. ולפי"ז ההפסק בין השברים לתרועה צריך להיות יותר גדול מההפסק בין השברים. שכן אם ההפסק בין השברים לתרועה יהיה יותר קטן מההפסק בין השברים, לא יהיה ניכר החילוק בין השברים לתרועה.

צורות מדידת אורך הקולות והרווחים - ראשית יש להקדים שברור שאפשר לבדוק את אורך הקולות והרווחים על ידי שמיעת האוזן, אמנם בדיקה זו כרוכה במאמץ להאזין לקולות ולשער את אורכם, וכן בדיקה זו מיועדת בעיקר לאנשים שיש להם אוזן חדה לזהות את אורך הקולות על ידי שמיעת האוזן. ויש בעלי תקיעה שמודדים את אורך הקולות על ידי שעון או טיימר, אמנם בדיקה זו אינה מדויקת לגמרי וכן אינה מזהה האם שבר אחד מתוך שלשת השברים היה קצר או ארוך יותר משאר השברים. ויש בעלי תקיעה שבודקים את אורך הקולות על ידי תוכנות מחשב שונות, אמנם גם בדיקה בדרך זו כרוכה במאמץ, לבדוק בצורה ידנית את האורך של כל קול בפני עצמו.

בס"ד בשנה זו יצאה לאור תוכנה חדשה ומקצועית הנקראת '**קולי שמעת'**, הבודקת בבת אחת הקלטת של קולות רבים, ומוציאה דוחות מפורטים על אורך הקולות ואורך הרווחים. ובעזרת התוכנה אפשר בקלות להתרגל לתקוע בצורה הכשרה לכתחילה. **תוכנה זו נועדה לזיכוי הרבים**

שלא על מנת לקבל פרס - ניתן לקבל התוכנה במייל 5706305A@gmail.com

ג.ב. מאמר זה הינו תמצית של מאמר '**יודעי תרועה**', לקבלת המאמר המלא ניתן לפנות למייל המערכת הנ"ל. **יצויין** שהפוסקים האריכו מאוד בידי התקיעות, והתבארו בדבריהם שיטות רבות, וכן יש ספרים רבים המבארים בהרחבה את הדעות השונות. אמנם במאמר זה הובאו אך ורק הדינים הנוגעים למעשה בכדי שהתקיעות יהיו כשרות לכתחילה. על פי פסקי המשנה ברורה, ובתוספת הדינים שהוזכרו בדברי פוסקי זמננו, ועל פי בירור יסודי ומקיף של המציאות בפועל.

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 368

פרשת נצבים וילך

תשפ"ו

הרב אורי יצחקי

◆ חומר העבירה של מכנה שם לחברו

הרב משה מרדכי כהן

◆ בביאור דעת המ"ב בענין הספק בתרועה דקרא

חידה: היכ"ת תקיעות שיוצאים בהם אנשים ולא נשים ◆ הרב אברהם זנגר

הרב זאב פראנק

◆ תקיעה שגדול יוצא בה אך לא קטן

הרב אליסף פרלמן

◆ שופר שניקב ברובו וסתמו

הרב אורי יצחקי

חומר העבירה של מכנה שם לחברו

הקדמה - לפני שנים בהיותי משמש בתפקיד תורני באחת מערי הארץ, אירעו לי שני מקרים שבשעתו התיחסתי אליהם בעיקר כלימוד גדול על הרגישות שמייחסים בני האדם לשמותיהם, וההקפדה שלהם שיקראו להם בשמותיהם המקוריים שלהם שהם בעיניהם שמות של כבוד, ועתה בלומדי את הסוגיא של "המכנה שם לחברו" כפי המובא ברמב"ם בהלכות תשובה פ"ג ה"ד, שם מבואר שהרגיל בזה הוא מאותם שאין להם חלק לעוה"ב, התעוררתי לשוב ולדון במקרים הנ"ל, למען תהיה לי תועלת לעצמי, וביותר היות והמקרים מצויים מאוד, וכמדומה שאינם ידועים כ"ך רק למי שעסק בסוגיא זו, חשבתי להציג בפני הלומדים את צדדי ההלכה בסוגיא חמורה ומצויה זו.

א. הנה מקור הדברים ברמב"ם פרק ג' מהלכות תשובה, אחר שכתב בהלכה ו' - ואלו הן שאין להן חלק לעולם הבא אלא נכרתים ואובדין ונידונין על גודל רשעם וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים המינים והאפיקורסים והכופרים בתורה והכופרים בתחיית המתים ובביאת הגואל המורדים ומחטיאי הרבים והפורשין מדרכי צבור והעושה עבירות ביד רמה בפרהסיא כיהויקים והמוסרים ומטילי אימה על הצבור שלא לשם שמים ושופכי דמים ובעלי לשון הרע והמושך ערלתו, ע"כ, כתב בהלכה י"ד: ויש עבירות קלות מאלו ואעפ"כ אמרו חכמים שהרגיל בהן אין להם חלק לעוה"ב וכדי וכדאי הן להתרחק מהן ולהזהר בהן ואלו הן אלו הן המכנה שם לחבירו והקורא לחבירו כינויו והמלביץ פני חבירו ברבים והמתכבד בקלון חבירו וכו', ע"כ.

מקור ההלכה בגמרא ב"מ דף נ"ח ע"ב: אמר ליה אבבי לרב דימי במערבא במאי זחרי אמר ליה באחורוי אפי דאמר רבי חנינא הכל יורדין לגיהנם חוץ משלשה הכל סלקא דעתך אלא אימא כל היורדין לגיהנם עולים חוץ משלשה שירדין ואין עולין ואלו הן הבא על אשת איש והמלביץ פני חבירו ברבים והמכנה שם רע לחבירו מכנה היינו מלביץ אף על גב דדש ביה בשמיה, ע"ל.

ב. יעוין ברש"י ד"ה דדש ביה, שכתב וז"ל: כבר הורגל בכך שמכנים אותו כן, ואין פניו מתלבנות, ומכל מקום זה להכלילו מתכוין, ע"כ. הנה לפי המשמעות הפשוטה של דברי רש"י עולה תרתי לחומרא, האחת דעיקר העונש על הכוונה ולכן אע"פ שהאדם שכינהו בשם רע לא התביש נמי עובר המכנה על האיסור ונענש על כוונתו, ועוד מדלא זכר להתנות שעושה כן בקביעות משמע שאפילו עשה כן באקראי ואפילו פעם אחת נמי בכלל חומר האיסור והעונש.

הנה מלשון הגמרא "המכנה שם רע לחבירו" משמע שדוק לכנות שם רע לחבירו אסור מפני שמתבייש, וכן כתב הרמב"ם (הל' דעות ו' ח) שלא יקרא לו בשם שהוא בוש ממנו. ובה"ל תשובה ג' - יד) כתב הרמב"ם המכנה שם לחבירו, ומקשה הכס"מ למה לא כתב שם רע. ויתרין שבא לרבות הא דדש ביה, שכבר אין נראה בעיניו שם רע ואפ"כ אסור. והיכא דדש ביה, פירש"י אף על פי שאינו מתבייש, איכא איסור משום שזה לבישו מתכוין. וכתב העס"מ שנראה מדברי רש"י, שאם

אינו מתכוון להכלילו שרי, ובוחר לבבות הוא יודע. והמהרש"א בח"א מקשה שזה דחוק קצת שיהא נענש כ"כ על כוונתו. ור' יונתן מפרש משום שאי אפשר שלא נתבייש קצת. והמאירי כתב שאסור לכנות שם אף אם חבירו אינו מקפיד בכך.

ג. ועיין בספר "לרעך כמוך" [כרך ג' בדיני הלבנת פנים פרק ב'] שכלל שם את המכנה בכלל ענפי הלבנת פנים [כדמשמע בגמרא ה"ל שאמרו "מכנה היינו מלביץ, אף על גב דדש ביה בשמיה"], שפסק כרש"י דאם נתכוין לבייש אסור אע"פ שאינו מתבייש, וכן אם מתבייש אסור אע"פ שאינו מתכוין לבישו [והיינו כשאינו שוגג דיועך שחברו לעול להתביש, אבל בשוגג אינו עובר כמוש"כ שם בהערה קמ"א], ורק אם לא נתכוין לבייש וגם אין חבירו מתבייש אין איסור. וכ"כ בספר "ונקראה בשם" [להגאון ר' שלמה אפרים רייד שליט"א העוסק רובו בדיני המכנה שם לחברו].

ד. ועיין במהרש"א שם שהקשה על פירוש רש"י שהוא דחוק קצת שיהא זה נענש כ"כ על כוונתו כיון שאין חבירו נכלם, ונראה לי שב"ע"פ מה שהבאנו במאמרים הקודמים שחומר הנמנים כאן ברמב"ם אינו בתורת עונש אלא מחמת דפחיתות הנפש שעל"ז אינה ראויה לעוה"ב, ולפ"ז א"ש היטב דפחיתות הנפש אינה תלויה כלל במי שמכנים אותו אלא במכנה עצמו!!!

שר"י בספר לרעך כמוך שהקשה למון הגר"ח זצ"ל אמאי נענש כ"כ כשתכונן לבייש אם חבירו לא התבייש, דמי למי שתכונן לבייש ואינו חזיר ועלה בידו בשר טלה, ומרן זצ"ל השיב לו שעל"ז חייבה התורה, וכוונתו כ"ל.

שר"ר מפורש ככל דבריו בדיאן ובטעמא בספר לדופקי בתשובה בביאורים על הלכה י"ד ד"ה המכנה שם לחברו, שכתב בתוה"ד [בעמ' קצ"ז] דרש"י דס"ל דאין האיסור תלוי אלא בכונתו לבייש ואינו ענין לבושתו בפועל של המתכנה, הוא משום דס"ל דעיקר העונש במכנה שם לחבירו הוא משום המכנה גופ' שנתכונן לבייש [והביא ש"כ בחפץ חיים כלל ד' בבמ"ח סקמ"ו], וכמש"כ רבינו בפיה"מ פ"י מסנהדרין מ"א שאלו יעשה מעשה מאלה אלא בעל נפש גרוע שאין בה שלימות ואינה ראויה לעוה"ב, פ"י שא"ל כעונש על חומר העון אלא שבזה מראה שיש לו נפש גרועה שאין בה שלימות ואינה ראויה לעוה"ב ואין העבירה סיבה לחסרון עוה"ב אלא היא הוכחה לחסרון עוה"ב, כמש"כ בס' דברי שלום ח"ה ס"י כ"ו ובמנחת חן כאן אות א', ובזה מיושב מה שתמה המהרש"א על רש"י היאך יהא זה נענש כ"כ על כוונתו כיון שאין חבירו נכלם.

ה. הנה כ"ז שיטת רש"י, אבל עיין לעיל שיש חולקים, ועיין בספר לדופקי בתשובה בביאורים על הלכה י"ד ד"ה המכנה שם לחברו, שאחר שהביא את שיטת רש"י, כתב שהר"י מלוניל והיעב"ץ והזוה"א חולקים עליו, דהר"י מלוניל שם ל"ג א' פ"י דאע"פ שרגילין בנ"א לקרות בשם זה ואינו מתבייש מזה כ"כ אפ"ה מחייב דא"א שלא נתבייש, ובהגהות היעב"ץ מגילה ל"ז ב' כ' הטעם משום שמראה שאינו מחשיבו לקרותו בשמו, ובזוה"ח ח"ב דקכ"ב ע"א כ' דישראל אקרון קדש, ובגין דאינון קדש אסיר ל"י לאינש למקרי לחברי' בשמא דנגאז ולא לכנאה שמא לחברי' וכו', ע"כ. וכתב בביאור המחלוקת יסוד פירושם תלי בחקירה אי הקפידה באיסור מכנה שם לחבירו והעונש הגדול הנמשך ממנו שאין לו חלק לעוה"ב משום המתכנה הוי,

קוראים להם בכינוי "רובי", בצבא קראו להם "רובי", נשותיהם וילדיהם וכל מכיריהם קוראים להם "רובי" כבר עשרות שנים, והם אינם מוחים בהם, ואעפ"כ בעומק ליבם אינם מתחברים עם כינוי זה ושואפים בכל ליבם שיקראו להם בשמם המקורי.

ומה שהתעורר אצלם דבר זה דוקא איתי, נראה לי שבהיותם בסביבה לא מכובדת ולא מכבדת לא היה מקום בעיניהם לעורר את רגשותיהם אודות שמם המקורי, מה עוד שחששו שתגובה כזאת מצידם תעורר גיחוך אצל הסובבים ואתם יגיעו אליהם יותר בושה וקלון מכבוד, אבל כשהיו בסביבתם שמצד עממדי התורני הרגישו שהם נמצאים בסביבה מכבדת ומכובדת, התעורר אצלם ההרגש הטבעי של ההשתקקות לכבוד אמיתי המתבטא בחזרה לשמם המקורי.

הנה כמה יסודות מוסריים עצומים איכא לשמם משני המקרים הללו, והחי יתן אל ליבו, אך היות ומדור זה נתיסד על ברורי הלכה, ננסה לדון על הסיפורים הנ"ל מצד ההלכה וללמוד מהם הלכות הנוגעות מאוד מאוד למעשה, וכאמור יש בהן צדדי איסור חמור עד כדי חשש לאבד את העוה"ב רח"ל.

ט. ותורף הנידון בשני המקרים הנ"ל, אם מי שהיה רגיל לנכות את ר' ראובן בשם "רובי" עובר באיסור של מנה שם לחברו ונכנס בחומר העונש רח"ל. ונחזי אנו, לכאורה לפי רש"י מי שמתכוין לבייש ודאי עובר, ואם רגיל בזה נכנס ח"ו בכלל העונש, וגדר רגיל כתב בספר לרעך כמון [הלכות פנים פרק ד' הערה ר"מ] בשם מרן הגר"ח זצ"ל במכתב כ"י שהוא כשאין מקפיד ע"ז, וביאר שם המחבר שכוונת מרן זצ"ל שאין מקפיד להישמר מאיסור זה.

אך במציאות נראה שאין מתכוונים לבייש, אך יש לדון במציאות אם מי שמכנים אותו מתבייש, ולפי פרטי הסיפור אם הדברים מתפרשים כמו שאנו מבינים, הרי בעומק הלב יש כאן בושה, ומה שלא מחו כל השנים משום שחששו שיהיו ללעג ובוז בחברתם, וא"כ יש בזה חשש חמור, וכש"כ לפי רש"י מלוניל נראה שע"ז ממש כינוי חז"ל שפי' דאע"פ שרגילין בנ"א לקרותו בשם זה ואינו מתבייש מזה כ"כ אפ"ה מחייב דא"א שלא נתבייש!!! וכן לפי הוזה"ק נראה שיש להחמיר, ורק לפי היעב"ץ אולי היה מקום להקל.

הנה ההלכה כבר הפסק בספר לדופקי בתשובה שם שבחפץ חיים כלל ד' בבב"ח סקמ"ו פסק כרש"י, וכן הביא שם בביאורים מהשו"ע ח"מ סי' רכ"ח ס"ה שפסק שיהיה שלא לנכות ש"ר לחבירו אע"פ שהוא רגיל באותו כנוי אם כוונתו לביישו אסור והוא כשי' רש"י, ואע"פ שכבר כתבנו בסנייד"ד נראה שאין מתכוונים לבייש אך לשיטת הר"י מלוניל ודאי אסור, וכן לפי הוזה"ק, דא"א שלא יתבייש והדר יש לחוש לחומר האיסור והעונש.

י. עוד נ"ל דגם לפי רש"י שהכל הולך אחר כוונת המכנה ולא אחר המתכנה, אין ברור שאין כאן כוונה לבייש, ואציע סברא עמוקה, דהנה פשוט בעיני שהמכנה הלזו ודאי מקפיד שלו עצמו לא יקראו בכינוי אף כשהורגלו בזה במשך שנים, וכמו שחזין מהמקרים שהבאתי, ומה שמרשה לעצמו לעשות כן לחברו אינו מחמת שברור לו שחברו אינו מתביש אלא שאינו חושב על הדבר, ואינו מקיים "ואהבת לרעך כמוך", כמוך ממש בלא חילוקים, וביותר שכיון שבעומק נפשו מונח שיש בזה גנאי לחברו הרי ע"כ מה שמרשה לעצמו לדבר בשפה זו הוא מחמת פחיתות נפש, דהרי אנשים בעלי מעלה מקפידים מאוד שלא לעשות כן, וכבר הבאנו את יסוד הרמב"ם שחומר המכנה משום פחיתות הנפש, לכן גם לרש"י יש להיזהר מזה מאוד, כנלע"ז.

הרב משה מרדכי כהן

בד' המ"ב בענין הספק בתרועה דקרא

בגמ' ר"ה לד ע"א איתא אתקין רבי אבהו בקשרי תקיעה שלשה שברים תרועה תקיעה מה נפסד וכו'. והנה הראשונים נחלקו בגדר תקנת ר' אבהו הרא"ש והר"ן הביאו את שיטת ר' האי גאון וז"ל "נשאל רב האי גאון ז"ל וכי עד שבא ר' אבהו לא היו ישראל יוצאין ידי תקיעת שופר וכלשון הזה השיב אל תחשבו בלבבכם כי בימי ר' אבהו נפל ספק בדבר זה שהרי משניות קדומות אחת אומרת תרועה שלש יבבות ואחת אומרת תרועה שלשה שברים ואמרין בהדיא אמר אביי בהא פליגי וכך היה הדבר מימים קדמוני' מנהג בכל ישראל מהן עושין תרועה יבבות קלות ומהן עושין תרועות יבבות כבדות שהן שברים ואולי יוצאין ידי חובתן ואולי יוצאין ידי חובתן כי שברים כבדים תרועות הן ויבבות קלות תרועות הן והיה הדבר נראה כחלוקה אך על פי שאינו חלוקה והרי התנאים כמו שאמרנו למעלה הללו שונים שיעור תרועה שלש יבבות והללו שונים שיעור תרועה שלשה שברים אלו משנת כמנהגם וקאמר אביי בהא פליגי ולא פלוגתא היא ולא היו אלו מטעים את אלו ואלו את אלו אלא מר כי אתריה ומר כי אתריה קתני וחכמים של הללו מודים כי שברים תרועה היא וחכמים של הללו מודים כי יבבות תרועות הן וכשבא ר' אבהו ראה לתקן תקנה

או דילמא משום המכנה הוי, וכבר הבאנו את פרושו בדעת רש"י דס"ל דעיקר העונש במכנה שם לחברו הוא משום המכנה, אבל הר"י מלוניל והיעב"ץ הוזה"ק ס"ל דעיקר העונש במכנה שם לחברו הוא משום הבושה הנמשכת למתכנה ואינו ענין לכוונת המכנה, ונ"מ בזה היכא שיוון לבייש חברו בכינוי שמו אלא שחבירו לא נתבזה דלרש"י אכתי קאי וחומרת עונש מכנה שם לחברו משא"כ לשאר רבונות, ומ"מ צריך כפרה ע"ז כדאמר' בניר ג"א א' מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה טעון כפרה וסליחה.

ויתכן עוד נ"מ בזה במכנה שם למת בכונה לביישו, ואינו ענין להא דא"י בשו"ע א"ח סי' תנ"ו ס"ג תקנת קדמונינו וחרם שלא להוציא ש"ר על המתים, דהתם לא נזכר שאין לו חלק לעוה"ב, משא"כ הכא דלרש"י דבתר כונתו אליהם גם בזה מאבד חלקו לעוה"ב, אבל לשאר רבונות המכנה שם למת אינו ככלל זה כיון שאינו מקבל בושת כדאי בב"ק פ"ו כ' והא מית ל' ולית ל' כיסופא, וכ"ה בברכות י"ט א' כל המספר אחרי המת כאלו מספר אחרי האבן, איכא דאמר' דלא ידעי ואיכא דאמר' ידיעי ולא איכפת להו [פרט לצורבא מרבנן דקב"ה תבע ביקר' כדמסקין התם].

ו. אחר שהצענו את ההלכה ממקורה, אציע את המקרים שהייתי עד להם כדי לדון עליהם מבחינת ההלכה, ואע"פ שרוחק מאוד בעיני שמישהו מהאנשים שעליהם מדובר יקראו את המאמר, שינתי את השמות, כי מחמת חומר האיסור וגורל העונש יש להתרחק ממנו אפילו בחששות רחוקים, ואע"פ שהמאמר עוסק בשמות וכינויים, ולכאורה הדקדוק בשמות הוא מגוף הנושא, אע"פ הצלחתי לשנות לשמות אחרים בלי לפגוע בתוכן השאלה].

המקרה הראשון – בשעור שמסרתי לבעלי בתים השתתף באופן קבוע אדם מבוגר שעבר הרבה לגוללים בחייו, ובאותה עת בעקבות הקשר עימי התיצור חיו במסלול דתי כדומת רבים באותו הישוב. אדם זה נכנה אותו לצורך הענין בשם ראובן [עיין לעיל הטעם], אבל היה ידוע בכינוי "רובי", וכך היו מכנים אותו כל מכיריו וידידיו.

הנה אני בתוקף תפקידי נזהרתי מאוד בכל המפגשים שלי עם הציבור, הן בשיעורו והן בשאר צמתי החיים שבהם נפגשתי עם הציבור, לקרוא לכל אדם בשמו המקורי אף שחביריו קראו לו בכינויים, משום הסברא שלעולם אינך יודע מה מסתתר בעומק ליבו ואיזה "שדים" אתה עלול לעורר מריבצם במילה לא זהירה, כידוע לכל מי שעוסק עם ציבור, בעיקר כשיש הבדלי מנטליות בין הרקע שממנו באתי לבין הרקע של הציבור, ולכן הקפדתי לקרוא לו בשמו המקורי ראובן, ולא עוד אלא שהקפדתי לקרוא לו [ולכל המשתתפים בשיעור] בשם ר' ראובן!! ואע"פ שהנהגה זו עוררה קצת תמיה אצל כמה מהתלמידים, אך סברתי שאין איסור "בל תוסיף" על נתינת כבוד לאנשים.

באחד השיעורים האפלטון מר"מ בין אנשי השיעור, וכמו שקורה לפעמים במקומות אלו נפלח לשפה לא מכובדת כ"כ, כשכמה אנשים ובכלל ר' ראובן דנו, מחליפים מהלומות מילוליות זע"ז, באופן שהייתי חייב להתערב מידית להרגיע את הרוחות, וכיון שב"דיתא"ה שהתפתחה השתמשו הקהל בשם "רובי", כשבאתי להרגיע את הרוחות ונפיתי גם אל ר' ראובן דנו, מבלי משים נפלס מפי המילה "רובי" שהיתה המילה המדוברת בשיח שהתפתח שם.

לתגובת ר' ראובן לא פיללתי!!! מאותו רגע שנשמעה המילה "רובי" מפי קפא ר' ראובן דנו על מקומו ולא הוציא הנה מפי עד סוף השיעור!!! באותו רגע קלטתי שמשהו אירע עימו והעברתי נושא וסיימתי את השיעור בטוב. אחר השיעור ניגשתי אליו בשקט וניסיתי לברר מה אירע לו. תגובתו היתה מפתיעה – הוא גמגם כמה משפטים בלתי מובנים ואז הצליח להוציא מפי משפט אחד נורא – "הרב קרא לי "רובי"!!!

כמובן שהתנצלותי בפניו מעומק הלב תוך שאני מזכיר לו עד כמה אני מקפיד לקרוא לו תמיד בשמו ובתואר כבוד, ושרק מחמת המצב שעמד לצאת משליטה השתמשתי בכינוי שלו כהמשך מה שכינו אותו שאר האנשים, והבטחתי לו שאשתדל בכל כוחי של תקרה תקלה זו שנית.

ז. **המקרה השני** שקרה לאחר המקרה הראשון כבר לא נכשלתי אך עשיתי ניסיון לבקש את עומק המקרה הראשון [וגם אדם זה נקרא לצורך הענין ראובן וכינויו בפי ההמון "רובי"]. לצורך השיעורים הייתי חייב באותה העת להשתמש תדיר במוניות שירות, ונודמן לי לנסוע כמה פעמים עם נהג מבוגר, שחזותו היתה כאדם הרוחק מאוד מאוד מאורח חיים דתי, אפילו היה נראה גם והמוני, אך כיון שהשירות שנתן בקו שהייתי צריך היה לי לתועלת, בקישתי ממנו באחת הנסיעות את פרטי ההתקשרות עימו כדי שאוכל להזמין אימתי שאצטרך. וכאן עשיתי את הנסיון המדובר, הקלדתי את מספר הפלפון שלו במכשיר שלי, ואע"פ שידעתי שבתנחול וכל הנוסעים עימו קוראים לו "רובי", שאלתי אותו איזה שם לרשום ברישומי אנשי הקשר. התגובה גם כאן היתה מדהימה – גם הוא התחיל לגמגם, ואמר בשפה רפה שנשמעה בערך כך – ... קוראים לי א... קוראים לי ראובן, אבל כולם קוראים לי "רובי" אבל שמי ראובן, בברית קראו לי ראובן אך אח"כ התחילו לקרוא לי רובי אבל שמי הוא ראובן..., ע"כ.

ח. בשעתי חשבתי לעצמי – רבונו של עולם, בשני המקרים מדובר בעשור הששי והשביעי והשמיני לחייהם, מגיל ביה"ס

שיהו כל ישראל עושין מעשה אחד ולא יראה ביניהם דבר שההדיוטות רואין אותם כחלוקה" עכ"ל ומבואר בדיון שברים ובין תרועה עולים לתרועה דאו' אלא שר' אבהו עשה מנהג אחד לכולם.

אמנם יש ראשונים שנראה מבדריהם שזה ספק בעצם כוונת התורה בדיון תרועה דבב"י וא"ח סימן תקצ"ז כתב וז"ל אבל הרמב"ם משמע שאינו סובר כן אלא ספק בעיקר הדיון הוא שנסתפק לנו בתרועה היאך היא שכתב בפרק ג' (ה"ב - א) ועיי"ש בלשוננו, וכן נראה שהוא דעת סמ"ג (עשין) מה קיח ע"ד שכתב כי מסופק היה בפירוש ותיבב אם יללה הוא אם גניחה הוא ועושה שניהם ואחר כך צוה שיהיו תוקעים קש"ק כי שםא גניחה הוא וכו' ואחר כך צוה שיהיו תוקעים קר"ק כי שםא יללה הוא וכו' משמע בהדיא שמחמת ספק שנסתפק לענין הדיון תיקן כן וקודם רבי אבהו כל מקום היה נוהג כסברת רב המקום ההוא וכשבא רבי אבהו קיבץ כל הספיקות והתקין שיעשו כדברי כולם כדי שיצאו כל ישראל ידי חובת תקיעת שופר בלא ספק כלל עכ"ל וכן בריטב"א בסוגיין אחר שהביא את דברי רב האי כתב שיש חולקים ע"ז.

ובשרע בס' תקצ"ז ס"ב כתב וז"ל תרועה זו האמורה בתורה נסתפק לנו אם היא היללה שאנו קורים תרועה או אם היא מה שאנו קורים שברים או אם הם שניהם יחד לפיכך כדי לצאת ידי ספק צריך לתקוע תשר"ת ג' פעמים ותשר"ת ג' פעמים ותר"ת ג' פעמים עכ"ל. ומבואר דס"ל כדעת הרמב"ם שתוקעים תשר"ת תשר"ת מספק אמיתי מה התרועה דקרא ולא כר' האי גאון שהרי העתיק את לשון הרמב"ם שממנו דייק בב"י דלא כר' האי גאון.

ואין להקשות מסימן תקצ"ב ס"א שכתב השרע וז"ל מחזיר שליח צבור התפלה ותוקעין על סדר הברכות למלכויות תשר"ת פעם אחת ולזכרונות תשר"ת ולשופרות תר"ת ועשוינו נהגים לתקוע למלכויות תשר"ת שלשה פעמים ולזכרונות תשר"ת שלשה פעמים ולשופרות תר"ת שלשה פעמים. הגה ויש אומרים שתוקעים תשר"ת למלכויות פעם אחת וכן לזכרונות וכן לשופרות (טור בשם ר"ת ומנהגים) וכן המנהג במדינות אלו עכ"ל. ובר"ף מבואר הטעם שבמלכויות תוקעים תשר"ת בזכרונות תשר"ת ובשופרות תר"ת משום שאין מטריחין על הציבור רבי העתיק במשנ"ב סק"ג ולכא' בשלמא לרב האי שייך לומר שאין מטריחין על הציבור כיון שבעיקר הדבר יוצא בכל גווניו אבל להרמב"ם שיש ספק אמיתי א"כ נמצא שלא תוקעים על סדר הברכות שהרי רק תקיעה אחת מתוך השלשה תקיעות היא הנכונה ומה שייך לבטל את התקנה בגלל שאין מטריחין. ועיין בריטב"א כאו שהקשה כן על שיטת החולקים על ר' האי גאון ותר' דמאחר ויוצאים י"ח בתקיעות דמיושב חז"ל לא רצו להטריח על הציבור בתקנה של תקיעות על סדר הברכות וזהו די שתקעו פ"א לסדר האמיתי. ולפ"ז גם בדעת השרע לכא' אב"ט כן ויעולם ס"ל כדעת הרמב"ם וכמבואר לעיל.

אך במשנ"ב לכאורה יש סתירות בזה שבס' תקפ"ו כתב השרע בס"ה שמי שמודר הנאה משופר אין לו לתקוע בשופר אלא אדם אחר יתקע עבורו. ועיין משנ"ב (שם ס"ק כב) בשם המטה אפרים. ומשמע דס"ל שמעיקר הדיון קי"ל כשיטת רב האי גאון שבאמת יוצאים ידי חובה בכל הקולות ואין ספק מה רוב התרועה של התורה ומה שהתקין רבי אבהו לתקוע שלושים קולות הוא להשוות את המנהגים ודלא כשיטת הרמב"ם שס"ל שהוא ספק אמיתי ויתכן שלא יוצאים ידי חובה אם לא יתקעו שלושים קולות, וינעוין בהגהות קצה המטה על המטה אפרים (ראו תקצ סק"א) שהעלה שכן דעת רוב הראשונים ושאלו ראה שהשרע חולק על שיטתו ז"ל. אמנם ככל ההיים סק"מ רוב בושנה הלכות ס"ט נקטו שצריך לתקוע שלושים קולות אך במ"ב לא משמע כן.

ועוד יש להוכיח שהמ"ב נקט כרב האי גאון בס' תר סק"ז שכתב שם קהל ששלחו לעיר אחרת להביא להם שופר ונתעכב השליח עד סוף יום ב' ור"ה היה ביום ה' וביום ו' וכשבא עם השופר כבר התפללו לו שום אבל היה עוד יום ג' ויום ד' שם ביקר לתקוע שלא קיבל עליו שבת עדיין אז יתקע מי שקיבל שבת בלא ברכה ולא יתקע רק תשר"ת תשר"ת תר"ת ולא יותר ודוקא אם עוד היום גדול אבל אם כבר הוא בין השמשות אין לתקוע כלל דביום השני אין חיובו לתקוע אלא מדרבנן והוי ספיקא דרבנן אבל ביום א' דחיובו מדאורייתא חייב לתקוע ובל ברכה. עכ"ל ומבואר להדיא שכשיש צד איסור בתקיעות תוקעים רק מה שמחויבים מצד הדיון וזה א"ש לר' האי גאון שמעיקר הדיון יוצאים י"ח בכל תרועה אבל להרמב"ם שזה ספק דאו' לכא' צריך לתקוע שלושים קולות שזה עיקר הדיון.

אך זה סותר, ראשית למה שהוכחנו מהשרע שהעתיק את לשון הרמב"ם והמשנ"ב לא הגיה ע"ז כלום ועוד מהמשנ"ב עצמו כי להוכיח כהרמב"ם שכתב על דברי השרע בס' תקצ"ג ס"ב שאם יודע לעשות רק חלק מהתקיעות והוא סימן שלם כגון תשר"ת או תשר"ת או תר"ת יקשה מה שיוודע וככתב ע"ז הבאוה"ל בדי"ה ואם ופשוט דהברכה על העתקה אין ראוי לברך עד שיוכל לתקוע כל הסדרים בעצמו או בצירוף עם אחרים עכ"ל ולכא' בשלמא להרמב"ם שזה ספק בעצם אי פשוט שלא יברך אם יודע רק חלק מהתקיעות אבל לר' האי שודאי יוצא את עיקר הדיון בכל סוג של תרועה אמאי לא יברך.

ובעצם דברי המשנ"ב לגבי מודר הנאה מחבירו וקהל שקיבלו תוספת שבת לפני שתקעו שפסק שיתקעו רק תשר"ת תשר"ת תר"ת לכא' צ"ע דלכא' עדיף שיתקעו את אותו הסוג ג' פעמים דהרי לר' האי אין נפק"מ דכל מה שיתקעו יצאו י"ח אבל להרמב"ם כשתוקעים תשר"ת תשר"ת תר"ת ודאי לא יוצאים י"ח שהרי בעינן ט' תקיעות ורק אחד מהם הוא התרועה האמיתית וא"כ עדיף שיתקעו אותו הסוג ג' פעמים וזא' לצד אחד לכה"פ יצאו י"ח ועוד יש להוסיף שהרי בר"ת מבואר שעדיף לתקוע תשר"ת ג' פעמים וזא' ודאי יוצאים י"ח אלא שיתכן ויש הפסק להצד שתורעה זה שברים או תרועה לבדם וא"כ אמאי נקט המ"ב לתקוע תשר"ת תשר"ת תשר"ת.

ועוד יש לתמוה שבשני המקומות המ"ב לא הזכיר שאין לברך ומשמע דס"ל שיש לברך וצ"ע מ"ש ממש"כ בס' תקצ"ג שכשיודע רק תשר"ת או רק תשר"ת או רק תר"ת לא יברך.

יישוב דברי המ"ב

הנה בתוס' לג: הקשו וז"ל וצריך לדקדק באותן שלשים קולות שאנו תוקעין ביישיבה שכשסמיים השלשה קשרק"ם ומתחיל הקשקש"ם או כשסמיים הקשקש"ם ומתחיל הקרקק"ם למה לי שתי תקיעות זו אחת זו ממנה נפסק יפטר בתקיעה אחת דאי גזל וילול הרי יצא בשלשה קשרק"ם ואי גנח לחוד אותה תקיעה אחרונה של קשרק"ם אחרון תעלה לו למנין קשרק"ם וכן אם יליל אותה תקיעה אחרונה של קשרק"ם אחרון תעלה לו למנין קר"ק וכו' עכ"ל ומבואר דקשיא להו אמאי בסוף סימן שיש אחריו סימן נוסף עושים שתי תקיעות ולא סגי בתקיעה אחת דממ"נ תעלה לסימן האמיתי ולכא' קושייתם שייכת רק אי נימא כהרמב"ם וסמ"ג שיש ספק בפירוש תרועה דקרא אזי סגי בתקיעה אחת ממ"נ אבל לר' האי גאון שר' אבהו רצה לעשות סדר אחד לכל המנהגים מה שייך להקשות שנעשה תקיעה אחת ויעלה ממ"נ הרי כל תקנתו של ר' אבהו היתה לסדר סדר תקיעות שיש בו את כל המנהגים.

אך אם כנים דברינו הרי שדברי הרא"ש בס"י יסתרו את עצמם שמצד אחד הרא"ש הביא בפשטות את דברי ר' האי גאון ומצד שני הקשה כקושיית התוס' ובהכרח צ"ל שגם לר' האי גאון יש מקום לקושיית תוס'. ונראה בביאור הדברים לשיטת ר' האי גאון שגדר התקנה לר' אבהו אינה לעשות סדר שיש בו את כל המנהגים תשר"ת תשר"ת תר"ת אלא לעשות סדר שממ"נ יצא בו ידי חובת כל המנהגים דהיינו למרות שבעצם כל סוגי התרועות נכללות בתרועה דקרא ממ"נ דגר התקנה היה שהתייחסו לזה כאילו זה ספק אמיתי ועשו סדר שודאי יוצאים בו ידי כל השיטות וכן יש לדייק בדברינו חננאל בסוגיין ע"ש.

לפ"ז נראה דהכרעת המ"ב כר' האי גאון ולא כהרמב"ם לפי הבנת המ"ב ברמב"ם וכפי שנתבאר לעיל שגם דברי הרמב"ם יכולים להתפרש כן וכפי שמוכרח ממש"כ שמודר הנאה משופר חבירו וציבור שקיבלו שבת ועדיין לא תקעו יתקעו רק עיקר הדיון דהיינו עשר תקיעות ואם יש ספק אמיתי א"כ לא קיימו המצוה ובהכרח שיוצאים בזה י"ח ומש"כ המ"ב בס' תקצ"ג שלא יברך מי שיוודע או יכול לתקוע רק סדר אחד כגון תשר"ת וכו' היינו משום דמאחר ורבנן החשיבו את זה לספק ומה"ט תקנו לתקוע את כל השיטות א"כ אין לברך כל כמה שלא מקיים את תקנת חז"ל דהוי ככל ספק שלא מברכים בספק מצוה. ומה שכתב המ"ב לתקוע תשר"ת תשר"ת תר"ת בשתי המקומות הנ"ל ולא לעשות סדר שלם כגון תשר"ת תשר"ת היינו משום שקי"ל כר' האי ולשיטתו כל כמה שלא תקע כסדר הנ"ל חסר בקיום המצוה לתקנת חז"ל ומה שנקט המ"ב לתקוע רק עשר קולות ולא שלושים כצורת תקנת חז"ל צ"ל דלמאחר ויש צד איסור במודר הנאה ובתוספת שבת בתקיעות הללו לא סגי שיתקעו את עיקר הדיון ומאחר ויש מ"ד בגמ' שמדאו' סגי בג' תקיעות ולשיטתו בעשר קולות ודאי יוצאים את כל השיטות ויש ראשונים שפסקו כן סומכים ע"ז כשיש צד איסור ובפשוטו ג"כ מברכים כיון שמתקיימת תקנת חז"ל לעשות את כל סוגי התקיעות (ולמרות שחלק מהקנה לעשות ת"ת ג"פ דהיינו שלושים קולות בזה סמכינו על מ"ד שמדאו' סגי בג' קולות מאחר ובלא"ה מעיקר הדיון סגי בכל סוגי התרועה). ומעתה ס"ל שעיקר הדיון נקטינן כר' האי גאון ולא כפשטות השרע שנקט כהרמב"ם ויש בזה כמה נפק"מ לדינא ואכמ"ל.

נפק"מ לגבי להאריך בשבר

ואזכיר רק נפק"מ אחת בקצרה דלכאורה לראשונים דס"ל שיש ספק בעצם התרועה א"כ אין חסרון להאריך בשבר יותר משלשה קולות שהרי תשר"ת אנו עושים להצד שרק שברים הוא התרועה דאו' בדוקא שיעורו תקיעה באותו הסדר כשיעור כל השברים יחד ואין תקיעה פחותה מזה וכן בתשר"ת שיעורו תקיעה כשברים יחד ומה איכפ"ל במה שבתר"ת שיעורו תקיעה שלשה קולות הרי תשר"ת ותשר"ת עושים להצד שרק הם התרועה דאו' ותקיעה ידידו יותר משלשה קולות וכדברי ההגהות אשר"י והמהרש"א אבל לר' האי גאון שסובר שכל התרועות כשרות מדאו' שפיר ז"ל דכיון שזמנינו בתר"ת ששיעורו תקיעה שלשה קולות אזי גם בתשר"ת ובתשר"ת אין להאריך כשיעור שלשה קולות מאחר והוי תקיעה בסימן אחר.

חידה: היכ"ת תקיעות שיוצאים בהם יד"ח אנשים ולא נשים

חידה: איך יתכן בעל תוקע בבית הכנסת, והאנשים יצאו יד"ח בתקיעותיו, ואילו הנשים לא יצאו יד"ח.

תשובה: מעשה בבעל תוקע שהוא חרש באזנו אחת, ובאמצע התקיעות חש גירוד חזק באוזן שהוא שומע בה ושפסף את אזנו באמצע אחד מהתקיעות, ובאותו רגע קט לא שמע חלק מאותה תקיעה, ונמצא שלא יצא יד"ח באותה תקיעה, אולם הציבור ששמעו את התקיעה יצאו יד"ח, אך הנשים ששמעו תקיעה זו "ל"ל לא יצאו בה יד"ח. [התעוררתי לזה מדברי הגר"נ בנצצל שליט"א].

ביאור הדברים: א. כתב המש"ב (סי' תקפ"ז סק"י) בשם הפמ"ג 'התוקע והכניס שופר לבור ותקע והוא בעצמו עומד כולו מבחוץ, העומדים בבור יצאו בתקיעתו והוא עצמו לא יצא אא"כ ברור לו שקול שופר שמע'. וטעם הדבר כתב השעה"צ בשם הפמ"ג 'דמכל מקום מחוייב בדבר מקרי להוציא אחרים, כלומר אי"פ שהתוקע לא יצא כיון שלא שמע קול השופר אלא קול הברה, מ"מ השומעים יצאו מדין 'יצא מוציא'. וכן מבואר דין זה בדרישה (סי' תקפ"ה) והאריך לפרש כן בכוונת הגמ' (ר"ה כז:) וכתב דהגמ' קמ"ל דאף להתוקע עצמו אינו יוצא, מכל מקום אחרים העומדים בבור ושומעים קול שופר יוצאים, והיינו מדין 'יצא מוציא' כמו שנתבאר.

וכן מבואר בב"ח (סי' תרפ"ט) לענין מגילה, דאף לפי הדעות דהקורא מגילה וססת את אזניו ולא שמע את הקריאה של עצמו לא יצא יד"ח, מ"מ אחרים השומעים ממנו יצאו יד"ח, והטעם משום 'דבר חיובא הוא', והיינו מדין 'יצא מוציא'.

אולם דעת האבני נזר (סי' תל"ט) בין בשופר ובין במגילה, דאם סתם את אזניו ולא שמע תקיעת עצמו או קריאת עצמו, גם השומעים לא יצאו יד"ח, דאע"פ שהוא בר חיובא, מ"מ אם לא שמע את התקיעה או את הקריאה הרי זה חסרון במעשה התקיעה ובמעשה הקריאה. [וכי' בקובץ הערות (סי' מ"ח סק"ד) בדעת הירושלמי]. ולדבריו נראה דה"ה בתוקע לתוך הבור לא יצאו השומעים יד"ח, ודלא כדעת הדרישה והפמ"ג. ובספר שלום יהודה (להג"ר אליעזר פלינצקי זצ"ל מועד סי' פ"ד) כתב להוכיח כן מל' הגמ' והרמב"ם, וכתב דנראה לו כן לדניא, דכל שהתוקע אינו שומע ואינו יוצא, גם אחרים השומעים אינם יוצאים.

תקיעה בלא שמיעה אינה מעשה מצוה

ובביאור הדבר כתב בספר שלום יהודה שם, 'הנראה דטעמא הוא

והנה ל' האבני נזר היא 'דלא חשיב דיבור לצאת בו, על כן גם השומע ממנו חשוב כעונה עצמו, כמו הקורא עצמו דלא חשוב מדבר גמור, כמו כן השומע ממנו לא חשוב מדבר גמור' עכ"ל. ובפשוטו נראה דכוונתו כמש"כ באב"י עזרי (הל' שופר) וז"ל; 'ונראה שהטעם בזה, שדין שמיעה לאזנו הוא דין בהדיבור, שצריך שיהא דיבור שהשמיע מה שמדבר, ואם אינו שומע מה שמדבר אין זה דיבור, וז"ל אף השומע אינו יוצא, מטעם שהדיבור לא היה דיבור' עכ"ל. ובספר שלמי תודה (פורים עמ' קסט-שצו) הביא מקור לזה מדברי המאירי (ברכות טו.) שכתב דהחסרון בלא השמיע לאזנו הוא דקריאה זו כעין ההרהור היא, ומשמע דזהו חסרון בגוף הדיבור. אלא שהאב"י עזרי כתב דזהו רק בקריאת המגילה ולא בשופר, וכ"כ בספר שלמי תודה (שם עמ' שצ"ח). והחילוק ביניהם פשוט, חדא דבשופר הוא חידוש גדול מסבירא לומר דאם לא שמע אי"ז נחשב תקיעה, ועוד דאין מקור לומר כן, דהא א"א לומר דכל עיקר דין שמיעה בתקיעת שופר הוא דין בתקיעה, דהא בודאי הוא דין בפנ"ע בקיום המצוה כמו שכתבו הראשונים דעיקר המצוה היא השמיעה ולא התקיעה (דמשום כן מברכים לשמוע קול שופר ולא לתקוע בשופר), ומהיכ"ת לומר דיש עוד דין שמיעה שהוא פרט מדיני התקיעה.

אך באמת גם לפי הביאור שכתבו האחרונים שהבאנו למעלה, דיש כאן חסרון במעשה מצוה, עדיין צ"ב בזה לגבי תקיעת שופר, דאף אם נאמר דצריך שיהא מעשה מצוה אצל השומע, מ"מ מסתבר דחשיב מעשה מצוה מחמת התקיעה לחוד גם בלא השמיעה, כי התקיעה והשמיעה הם ב' חלקים במצוה (ע' מקראי קודש ימים נוראים ס' טז-כה), ואיזה חסרון יש בתקיעה מחמת שאינו שומע, [והו"ל כמו מקדש לחבירו דמוציאו יד"ח אע"פ שאצל המקדש הוא קידוש בלא במקום סעודה, כי אי"ז חסרון בגוף הקידוש]. ועמדו בזה בשלום יהודה ושלמי תודה שם.

ואולי יש לבאר ע"פ מש"כ בזכרון שמואל (סי' י"ח אות ב') בביאור השייכות בין התקיעה לשמיעה בתקיעת שופר, וז"ל; 'הנה ס"ל לכמה שיטות הדמיונה היא השמיעה ולא התקיעה ומ"מ בעי התוקע להתכוין להוציא את השומע, וכבר העירו דאי המצוה היא השמיעה למאי בעי שיתכוין ונראה דאף דעיקר המצוה היא השמיעה מ"מ לצאת יד"ח

מכיון דמצוות התלויות בדיבור וקריאה מתנאי המצוה הוא דבעי שישמיע לאזניו, חסר דחסר חסר תנאה ומדבר וקורא באופן שאינו משמיע לאזניו חסר כדאמר במעשה המצוה, ומכיון דלגבי המדבר והקורא בעצמו חסר כאן במעשה המצוה ואין כאן לגבי עצמו מצוה הראוי לצאת ידי חובתו, כמו כן אחרים אף שהם שומעים אינן יכולים לצאת יד"ח, דיציאתן תלוי במעשה המצוה של המוציא, ומכיון דלגבי המוציא חסר כאן בתנאי דמעשה מצוה אין כאן מצוה הראוי לצאת גם לאחרינא' עכ"ל. וכ"כ בספר שלמי תודה (פורים עמ' שצ"ח) דלדברי האב"י השמיעה היא 'מדיני המעשה וצורת עשיית המצוה, שיהא הדיבור באופן שישמיע לאזניו, וכעין דין קריאה מתוך הכתב וכו"ל, ואינו רק דין על הגברא דצריך שישמע כדי לצאת יד"ח' עכ"ל. כלומר הוא תנאי במעשה המצוה ולא רק בקיום המצוה, ועל כן אינו מוציא את השומעים, כי אין דין שומע כעונה אלא כשהוא מעשה מצוה אצל המשמיע. [והוסיף לבאר זאת ע"פ דברי החזו"א (סי' כ"ט) בגדר דין שומע כעונה].

וכע"ז כתבו בקובץ הערות וחלקת יואב (שם) והביאו מקור לזה מדברי הירושלמי דהמבין לשון הקודש אינו יוצא יד"ח בקריאת המגילה בלעז, וכיון שאינו יוצא בזה יד"ח אינו מוציא בקריאה זו גם את מי שאינו מבין לשון הקודש (הובא במשנ"ב סי' תר"צ סק"ג). וביאור הדבר דאין דין שומע כעונה אלא כשהוא מעשה מצוה אצל המוציא. [ובשו"ת הריב"ש (סי' שצ"א) הקשה מאי שנא ממקדש לחבירו והמקדש אינו אוכל שם, דחבירו יצא יד"ח אע"פ שהמקדש לא יצא בקידוש זה מפני שאי"ז קידוש במקום סעודה לגביו, ות"י 'דיש לחלק בין כשהפסול מחמת המקום ובין כשהוא מחמת הקריאה בעצמה'. ויש לבאר כוונתו דאי"ז חסרון במעשה המצוה אלא בקיום המצוה].

יסוד האחרונים דאנוס בגופו פטור מן המצוה

ב. שורש הפלוגתא הוא בביאור הדין המבואר בשו"ע (סי' תקפ"ט ס"ב) דחרש אינו מוציא אחרים בתקיעת שופר אפי' אם הוא מדבר ואינו שומע, והמקור הוא מהגמ' (מגילה יט:) לגבי קריאת המגילה, דחרש המדבר ואינו שומע אינו מוציא אחרים בקריאת המגילה למ"ד דאם לא השמיע לאזנו לא יצא, והטעם מבואר בב"י, דאע"פ שהוא מ"קדיק לכל דבריו, כיון דבשמיעה תליא מילתא, ולאו בר שמיעה הוא, אינו מוציא אחרים בתקיעתו.

ונחלקו האחרונים בביאור הדבר; דעת רוב האחרונים דיש ללמוד מזה כלל גדול, דכל שהוא אנוס בגופו מלקיים המצוה, הרי הוא פטור מן המצוה ולא בר חיובא הוא, ועל כן אינו מוציא אחרים יד"ח. אולם האבני נזר עוד אחרונים נקטו בודאי בר חיובא הוא, ואף שאינו שומע, אלא בגדר אנוס, ופומיה הוא דכאיב ליה, ואינו פטור מהמצוה, והטעם דאינו מוציא הוא משום דהוי חסרון במעשה התקיעה כמבואר.

המצוה בעינן פעולה ועשיה של המצוה, ושמיעה חשיבא מידי דממילא ואינה בכלל פעולה ועשיה, ועל כן בעינן שיתכוין התוקע להוציא כדי שתתייחס גם פעולת התקיעה להשומע, והיינו דגוף המצוה הוי השמיעה, אבל מעשה המצוה הוא הפעולה של השמעת התקיעה, ומדין שומע כעונה יוצא השומע גם בפעולת ההשמעה ודק' עכ"ל. [ועי' להזכ"א (סי' כ"ט סק"ד) ושפת אמת (ר"ה טז.) בגדר השייכות בין התקיעה לשמיעה, וצ"ת].

ועפ"ז נמצא דהתקיעה והשמיעה הם מעשה מצוה אחד, ואי"ז ב' חלקים נפרדים, שתהא שמיעה מכח מעשה תקיעה, אלא מעשה אחד הוא של השמיעה, ועל כן "ל התוקע אינו משמיע לאזנו אין כאן מצוה כלל. ועי'.

עוד יש לעיין לפי המבואר בתוספת שבת (סי' רע"א סקמ"ב) ומחצה"ש (על המג"א סק"ב) וכן מובא בהגהות ברוך טעם על המג"א שם ובערוך השלחן (ע"י) אדפטר לברך ברכת הקידוש בלא כוס כדי להוציא את חבירו, באופן שיש כוס לשומע, דאף שברכת הקידוש בלא כוס אינה מעשה מצוה כלל, מ"מ חל דין שומע כעונה על ברכת הקידוש לחוד ע"י שמיעה השומע את הברכה שהוא שומע אל הכוס שבידו, והרחיב בזה בספר שומע ומשמיע (סי' י"ג אות ז') וכתב דתלות כמה פלוגותו בראשונים אם שייך דין שומע כעונה באופן זה, והאריך לדון בביאור הדבר לפי שיטות האחרונים (הבית הלוי החזו"א) בגדר דין שומע כעונה, וכן האריך בזה בספר שומע כעונה (סי' ד' פ"ב). ולפ"ד התוספת שבת ומחצה"ש צ"ע דגם בני"ז נאמר כן, שיהיו דין שומע כעונה על התקיעה ע"י שהשומע מייחס אותה אל השמיעה שלו, ואמכ"ל.

² האחרונים הביאו ראיה דלא כצד הא' מדברי המג"א (סי' ל"ט סק"ה) שכתב דאף דמי שאינו מחוייב במצות תפילין פסול לכתוב תפילין [משום דדרשינן 'וקשרתם וכתבתם' מ' שאינו בקשירה אינו בכתובה], ולכן אשה פסולה לכתוב תפילין, מ"מ כתב המג"א גידים כשר לכתוב תפילין אע"פ שהוא אנוס מלקיים המצוה, וביאר דגברא בר חיובא הוא ופומיה הוא דכאיב ליה, אולם בביאור הגר"א (י"ד סי' א' ס"ז וא"ח סי' תקפ"ט ס"ב) כתב בדעת האו"ז והגהות אשר"י דא"א להוציא אילם בברכה כי האילם פטור

47 | אִסְטָה

702 | 48

ראוי להצטרף לא הוי הפסק' וכו', ולכא' היינו כשהפסול בעצם הקול שאינו ראוי למצוה, וכן כשהשופר עצמו פסול כגון שאין בו שיעור טפח או בדיבק שברי שופרות, אבל באופן שאינו ראוי לצאת בו רק משום מצוה הבאה בעבירה [תקפ"ט שעה"צ סק"א] ודאי דמ"מ היא תקיעה גמורה להפסיק רק שלצאת בה אי אפשר מאחר שבאה בעבירה.

תרי קלי לענין הפסק

ויש לעיין בכגון שבין התקיעה לתרועה שמע שתי תקיעות משני בני אדם בבת אחת, דהלא ק"ל דתרי קלי לא משתמע, ואף שבשופר כן משתמע (תקפ"ח מ"ב סק"א) היינו דוקא בתקיעה דמצוה דחביבא ולא בתקיעה המפסקת, וכי היכי דלא חשיבא שמיעה לצאת בה הכי נמי אין כאן שמיעת קול תקיעה להפסיק, או שמא אף שכל קול פגני עצמו לא משתמע לצאת בו מ"מ יש כאן שמיעה אחת של תרועות שתי הקולות כחדא ומפסקת בין התקיעות דמצוה.

ולכא' יש להוכיח מ"ה (ל' א') כי מסיים שליחא דציבורא תקיעה ביבנה לא שמע איניש קל אוניא מקל תקועיא דיחידאי, וכבר עמדו בקושיה דמסתמא לא היו מצמצמים להתחיל ולגמור כל קול בבת אחת, ולמה לא יפסיק קול תקיעת הציבור בין התקיעות דכל יחיד ויחיד לדעת הש"ע דגם תקיעה כמתעסק מפסקת. ושמא מכאן ראייה דכיון דתרי קלי לא משתמע גם לא חשיבא שמיעת קול שופר להפסיק, ובתקיעת עצמו שפיר נפיק דכיון דחביב לצאת בו יהיב דעתיה ושמע.

תקיעה במתעסק לדעת הרמב"ן

ולעצם המחלוקת בדיון תקיעה במתעסק, הנה על המבואר בש"ע שמפסקת כתב המג"א (שם) 'כן כתב הטור, אבל ב"ר' איתא דלא נחלק הרמב"ן אלא בתוקע שם מצוה בינתיים, אבל במתעסק למה יפסק' וכו', והיינו מש"כ הר"ן (עמוד ל"ב) 'דהא תקע ביניהן תקיעה אחרת לשם מצוה', ואכן כ"ה בלשון הרמב"ן עצמו (ל"ד א') 'הואיל ותקע לשם מצוה תקיעות אחרות באמצע הרי הפסיק בינתיים ולא יצא'.

אלא דגם הטור שכתב על תקיעה במתעסק שמפסקת, אף שבמג"א וגם בבואר הגר"א משמע שחידשו מדעת עצמו אליבא דהרמב"ן, ו"ה להדיא בבית יוסף, אבל שחידשו שהדבר מפורש בדרשת הרמב"ן ל"ה 'או שעשה פשוטה פסולה כמתעסק וכיוצא בו קלקל כל הסדר וחוזר לראש', וכבר נתקשו שדברי הרמב"ן בחידושי ובדרשתו סתרי אהדי.

ושמא יש לחלק שבחידושי הלא איירי בתרועה שמפסקת בסדר תש"ת וכן שברים בסדר תש"ת, וכיון דלהך גיסא דתרועה דקרא היינו שברים הרי התרועה קול בעלמא שאינו ראוי למצוה, להכי גם לענין הפסק אין עליה שם תקיעה של מצוה להפסיק אלא מחמת כוונתו שתוקע למצוה, אבל בדרשה דאיירי בעשה פשוטה כמתעסק כיון שהוא קול הראוי למצוה גם בלא כוונה למצוה שם תקיעת מצוה עליו להפסיק.

אמנם בחידושי הרשב"א (ל"ד א') מבואר שלא חילק בזה, שכתב בשם הרמב"ן 'דאח תקע ביניהן תקיעה אחרת לשם מצוה', ותמה עליו 'דהשתא הפסיק בה תקיעות שיר או של נביחות ובדברים ומלאכות לא הפסיד ויצא, ותקיעה אחת בינתיים הפסיד ולא יצא, ושמא טעמא דזו שהיא לשם מצוה חשיבא לאפסוקי, אינך מילי כולוה דלאו למצות תקיעה לא, וכדאמרין בעלמא דבת מינה מחריב בה דלאו בת מינה לא מחריב בה', הרי דפסיקא ליה להרשב"א גם לשיטת הרמב"ן דכל תקיעה במתעסק אינה מפסקת, ורק בתוקע לשם מצוה דהויא בת מינה חשיבא לאפסוקי.

בעשה שתי תרועות מה שאינו יוצא בשניה

והנה איתא בש"ע 'זכרן אם הריע שתי תרועות זו אחר זו, ופירש במ"ב (סק"ב) דאף ששתיים מעניינא, מ"מ כיון שכבר נמר אחת בכשרות, תל השניה הויא הפסק. ולכא' צ"ב דאמנם בתרועה הראשונה אין יכול לצאת, שהרי התרועה השניה מפסקת בינה לתקיעה לאחריה, אבל למה לא יצא בתרועה השניה, ואף שגם היא מופסקת בתרועה הראשונה מתקיעה שלפניה, מ"מ הלא כשעשה התרועה הראשונה היה מחוייב בה, וא"כ לכא' היא כשאר קול שהוא מעניינא דק"ל שאינו מפסיק בין התקיעות.

ושמא נימא דמה שיש יוצא בתרועה השניה אין אינו מטעם הפסק, רק כיון שכבר עשה תרועה וקיים חלק זה שבמצות התקיעות אין מקום לחזור ולעשות תרועה אחרת, ומאחר שהתרועה השניה באה בשעה שעוד היתה הראשונה בהכשר אין עליה שם תרועה של מצוה כלל, אלא שעם עשייתה נפסלת הראשונה משום הפסק.

וסתידק לזה מדברי הגר"ז (י"ז) שביאר שאם לא יחזור לתחילת התורה רק יעשה תרועה בשלישית, תהא התרועה השניה הפסק בין השלישית לתקיעה שלפניה, שהרי היא תרועה שאינה צריכה אחר שכבר עשה תרועה בראשונה, ועי"ש דמשמע שרק התרועה השניה הויא הפסק ולא הראשונה, ומה שאין יוצא בשניה היינו כנ"ל כיון שתחילת עשייתה בעוד התרועה הראשונה קיימת, אבל בשלישית שבאה אחר שכבר נפסלה הראשונה שפיר דמי לצאת בה אי לאו השניה מפסקת בינה לתקיעה שלפניה.

לפניה ופשוטה לאחריה בלא הפסק קול אחר, והשאלה בקטן התוקע אם שם תקיעה עליה להפסיק.

תקיעה במתעסק אם מפסקת בין התקיעות

ולפום ריהטא הדבר תלוי במה שנחלקו הפוסקים לענין תקיעה במתעסק, שבש"ע (שם) כתב 'או שתקע אחר התרועה תקיעה כמתעסק שלא לשם תקיעה והפסיק בה בין תרועה לתקיעה', ובמ"ב (סק"ג) הביא המג"א (סק"י) שמצדד במתעסק לא חשיבא תקיעה להפסיק, ולשון המג"א (סק"י) בזה 'כיון דק"ל מתעסק לא יצא ה"ל כאילו שמע קול אחר', ומשמע שלדעת המג"א רק תקיעה הראויה לצאת בה נידונה כהפסק בין התקיעות, ואילו להש"ע גם תקיעה פסולה ס"ס שם תקיעה עלה ומפסקת.

וא"כ נפקא מינה גם לתקיעת קטן דלאו בר חיובא, שלהמג"א כיון דתקיעת קטן אינה ראויה לצאת בה גם לא חשיבא תקיעה להפסיק, אך כל זה לגבי גדול השומע, אבל קטן התוקע ובין תקיעה לתרועה או בין תרועה לתקיעה שמע לתקיעת קטן אחר, שפיר הויא תקיעה להפסיק, דהלא קטן מוציא בתקיעתו לקטן אחר כיון ששווים בחיובם, ושוב יש כאן תקיעה גמורה להפסיק, ולזה נמצא בנידון דידן שהגדולים שביניהם יצאו ידי חובתם שהרי תקיעת הקטן שבינתיים לגבי ידידה אינה תקיעה להפסיק כדעת המג"א, אבל כלפי הקטנים שביניהם היא תקיעה גמורה ומפסקת בין התקיעה לתרועה ולא יצא, הרי מצוה תקיעה שגדול יוצא בה ולא קטן. ואם כי יש לדון והלא כל עיקר מצות התקיעה בקטן משום חינוך להרגילו במצוות לכשיגדיל, ובגדלותו הרי כן יוכל לצאת בתקיעה כזו שמופסקת בתקיעת קטן, וא"כ בקטנותו נמי סגי ליה בתקיעה כזו לחנוכו במצות התקיעה.

גם קול שופר שאין ראוי לצאת בו מפסיק

אמנם מה שביארנו דעת המג"א דרק תקיעה הראויה למצוה בכוחה גם להפסיק לכא' יש להכריח דזה אינו, דהלא עיקר ענין ההפסק כתבואה ראשונה שתרועה שמפסקת בסדר תש"ת וכן שברים בסדר תש"ת כדאיתא בש"ע, והרי להך גיסא דתרועה ויציאתה הם השברים א"כ התרועה היא קול בעלמא שאינו ראוי למצוה, וכן השברים להך גיסא דתרועה דקרא היא התרועה, וממה שמפסיקים זה אצל זה נלמד דגם קול שופר שאין ראוי לצאת בו מפסיק.

ועוד ראייה מהא דאיתא לעיל (ס"ו) במי שהאריך בתקיעה אחרונה דתש"ת כשיעור שתי תקיעות כדי שתעלה לו גם לתקיעה ראשונה דתש"ת, דיש ואומרים שלא עולתה לו אפילו לאחרונה דתש"ת, ובמג"א (סק"ה) הביא מהלבוש דלמ"ד בתקיעה כמתעסק שמפסקת גם בזה יחזור לתחילת תש"ת, וכתב עלה שמדברי הר"ן משמע דתקיעה זו חשובה בתקיעה למצוה שמפסקת לכ"ע, הרי דאף שאינה ראויה לצאת בה מ"מ מפסקת.

ועל כרחין דטעם המג"א בענין אחר, דדוקא בתוקע למצוה שם תקיעת מצוה עלה להפסיק, ואף שאינה ראויה למצוה כתרועה בסדר תש"ת מ"מ כיון שתוקע בכוונת מצוה מענין התקיעה היא להפסיק, אבל במתעסק שלא נעשית התקיעה למצוה כלל, ה"ל כשאר קול אדם ובהמה כמש"כ המג"א (שם) דלא שייך במצות שופר כדי שפסיק. והנה בפמ"ג כתב על דברי המג"א דאפשר דאפילו למ"ד מצוות אין צריכות כוונה והתוקע כמתעסק יצא, מ"מ הפסק לא הוה [ולכא' היינו בגוונא שהקול עצמו אין ראוי לצאת בו, דא"כ כיון דא"צ כוונה יוצא בו ומה מקום להפסק], ובהו הוה להיפוך דאף שהוא קול הראוי לצאת בו מ"מ אינו מפסיק, ולביאור זה אתי שפיר, דאע"פ שהיא תקיעה הראויה למצוה מ"מ כדי שתהא מעניינא להפסיק בין התקיעות צריך שיכוין בה למצוה.

ואחר כל זה בתקיעת קטן גם לדעת המג"א י"ל שמפסקת, שהרי טעם המג"א במתעסק לאו משום שהיא תקיעה שאינה ראויה לצאת בה, רק מצד עצם מה שאינו מכין למצוה, אבל בקטן התוקע למצוה הויא י"ל שהיא מעניינא להפסיק, ומאידך י"ל דכיון דלאו בר חיובא אינו גם לדעת הש"ע לא חשיבא תקיעת מצוה להפסיק כמו בתקיעת נכרי דמסתבר שאינה כלום כדי שתפסיק בתקיעות מצוה, אך יש לחלק דקטן עדיף שיש לו קיום מצוה כאינו מצוה ועושה, ולדעת מהרש"ל (במג"א ק"ט סק"ז) מדאורייתא מוציא לגדול בתקיעתו, וא"כ תקיעה דמצוה היא ומפסקת, וצ"ע.

הפסק ע"י קול שאין ראוי לתקיעה או בשופר פסול

והנה בבנין שלמה (ח"א ס' מ') נסתפק בכע"ז, בכגון שהפסיק בין התקיעות בקול אחר שאינו תקיעה ולא שברים ולא תרועה, דשמא הוא כקול זמר בעלמא שאינו הפסק, וכן בכגון שתקע בשופר פסול, דיש לדמותו לנפיחה בפיו שאינה מענין תקיעה כלל, ויעי"ש שמצדד לחלק שאם כיון בהם למצוה מפסיקים, אך בשלא כיון למצוה לא הוה הפסק.

אמנם בשו"ת הרד"ב (ח"ד ס' כ"ח) נשאל בכגון שהפסיק בקול פסול או בקול העשוי פיסקי פיסקי או בתקיעה קצרה, והשיב 'דכל קול שהוא ראוי להצטרף להשלים שום סימן הוי הפסק, וכל קול שאינו

מסקנת הדברים

א[הפסיק בין התקיעות בקול אחר חוזר לתחילת הסדר. ב[תקיעה במתקסס נחלקו הפוסקים אם מפסקת, ובתקיעת קטן יל"ע כמבואר בפנים. ג[קול שאין ראוי לתקיעה או תקיעה בשופר פסול, נסתפק בבנין שלמה אם מפסיקים, אמנם הרדב"ז כתב דקול שאין ראוי לצאת בו אינו הפסק. ד[הן התקיעה לתרועה שמע שתי תקיעות משני ב"ב בבת אחת, לכא' יש להוכיח דלא חשיבא שמיעת קול שופר להפסיק.

הרב אליסר פרלמן

שופר שניקב ברובו וסתמו

א[בדין שופר שניקב וסתמו, כתב הש"ע סי' תקפ"ו ס"ז דבעינן רובו תנאים בכדי להכשירו, והם שגם כשניקב אבל בעינן שנשתתיר רובו שלם, וכן שסתמו בדבר שהוא מינו, וכן שאינו מעכב עכשיו את התקיעה, ושיטה זו שפסקה הש"ע היא שיטת הגאונים והרמב"ם (נ"א מה' שופר ה"ה) וסיעתם, אבל בשעת הדחק שאין שופר אחר מצוי כתב הש"ע דיש להכשיר גם בלא תקיעתו ג' תנאים, וזהו כשיטת הרא"ש [נ"א סי' ה'] וסיעתו, דס"ל דסגי ב' תנאים, והאחד הוא לעיכובא שנשתתיר רובו שלם, והאחרים אינן לעיכובא אלא חדא מנייהו, דהיינו או שיהא סתימה בדבר שהוא במינו ואע"ל שמעכב את התקיעה, או שיהא אינו מעכב את התקיעה ואע"ל שסתמו באינו מינו.

ב[וצ"ב בגדר ה' מילתא, דמבואר בשיטת הרא"ש שבתנאים המבוארים שיהא 'במינו' ו'שלא יעכב את התקיעה', סגי בחד מנייהו, אבל ה' תנאי שלא ניקב רובו, הרי זה לעיכובא, ולא יהי בו תרתי לטיבותא מצד שתי התנאים האחרים, ואמנם זהו המבואר בדברי רבי יוחנן בגמ' 'והוא שנשתתיר רובו', אלא דיש לבאר טעמא דהך מילתא דכל כמה שניקב רובו לא יהי בו דין סתימה כלל, וכפי הנראה בהמשך, יש לדון אם שייך זאת בכל אופן שהוא, או דיש אופן להכשיר גם בניקב רובו.

והנראה בזה בהקדם, דהנה בביאור המחל' במעכב את התקיעה עכשיו האם יש לו תקנה ע"י סתימה במינו, הנה בר"ן כתב לבאר הטעם שלא יועיל לזה סתימה כלל ואפ"ל סתמו במינו פסול, דכיון דמעכב את התקיעה נמצא שאינו בטל לגבי השופר והוא ליה קול שופר ודבר אחר, ואם אינו מעכב את התקיעה עכשיו אף על פי שמתחלתו היה הנקב מעכב כשר לפי שמה שסתמו בו בטל לגבי השופר, אבל הרא"ש ס"ל דגם ככה"ל שמעכב אבל אם סתמו במינו לא חשיב זאת לקול שופר ודבר אחר, ולכא' היינו משום דע"י דהוי במינו שפיר בטל הוא לגבי השופר, ומאיך אם אינו מעכב, מהני אפ"ל סתמו בשאינו מינו, ויש לבאר דהך סתימה בטלה לגבי השופר אע"ל שאינו במינו כיון שאין בה עיכוב על קול השופר.

ג[ומתבאר בזה דהך תנאי שלא יהא מעכב את קול התקיעה, הוא תלוי במצב של אחר הסתימה, שאם מעכב את התקיעה חשיב קול שופר ודבר אחר, והיה אפשר לבאר דהך דחשיב בזה צירוף של קול אחר הפסול היינו משום דמיייר בנקב שאם תסיר את אותה הסתימה הפסול הנקב את השופר וממילא דבאנו לסמוך על הך סתימה להכשיר את השופר חשיב קול שופר ודבר אחר, אבל אי הוי מיייר בנקב שאין בו בכדי לפסול את השופר א"כ מאי אכפ"ל מה שהוסיף בו, דהא דל מהכא את הסתימה, הרי השופר כשר.

אכן בש"ע מוכח דאינו כן, דהנה הש"ע שם בתחילת ס"ז פסק דאם ניקב ולא סתמו אע"פ שהשתנה קולו כשר, ע"כ, ויסוד דין זה מבואר בירושלמי בהדיא, והנה באותו הנקב שפסק בו שלא פסל כתב את הדין דאם סתמו ולא קיים בו את ג' התנאים הרי זה פסול, ומבואר דכיון דסתמו ומתחבר הך סתימה לשופר, א"כ אם לא שנאמר דהוא מתבטל להשופר להיחשב לגמרי כחלק מהשופר, הרי שחשיב זאת לשופר וקול אחר, וגרע זאת מאילו לא סתמו, וכל זה מבואר בהדיא במשנ"ב שם ס"ק כ"ט.

ד[והנראה דעפ"י יבואר אלא דהך תנאי שיהא שנשתתיר רובו בלא נקב הוא לעיכובא כלע"ל, ולא יהי שאר תנאים להשלימו, והיינו דאפי' סתימה במינו ושאינה מעכבת את השופר לא תהני בו, ולהל' יתבאר דהנה ככה"ל שלא נשתתיר רובו שלא ניקב הרי שפסול השופר מעיקרא כבר בשעת נשתתיר, ונמצא דהך סתימה היא הפועלת להכשיר את השופר מפסולו שהיה בו, וכל כה"ל לא מהני הך סתימה להכשירו, וביאר בזה המשנ"ב ס"ק ל"א דכיון שכבר בטל מניה שם שופר ולא נעשה שופר אלא ע"י סתימה זו, נמצא דהוי שופר ודבר אחר, עפ"ד.

ובביאור הדבר נראה באופן אחד לבאר, דכל מאי דשייך לומר דהך סתימה מתבטלת לשופר היינו כאשר השופר בהכשרו גם בלאו הסתימה וממילא דחשיבותו יכול לבטל כלפיו את הסתימה, אף בבלתי ביה הכשר שופר מעיקרא א"כ אין להסתימה כלפי מה להתבטל וממילא דנשאר בתני עצמה, ופוסלת את השופר, ובאופן אחר יש לבאר דהוא דין בהסתימה עצמה דאם נעשה בה חשיבות כזאת שהיא זאת המכשרת את השופר הרי שאי אפשר לבטלה להשופר, וממילא דה דין של שופר ודבר אחר שהוא פסול.

ה[אלא דלפי גדר זה יש להקשות, דהנה הרמ"א שם בס"ז כתב ד"א שאין לתקוע בשופר נקוב, ועל כן אם יש שופר אחר אין לתקוע בשופר זה, וצ"ע לכל בו (ס"י ה"ד) שהביא שיטה זו, וכן נראה מתשובת הרא"ש [כלל כ"ד סי' ח'], והביאם הבית יוסף, ועיין בביאור הלכה ד"ה 'שאיין לתקוע בשופר נקוב' שהוסיף עוד, דכן מבואר בפי' המשניות להרמב"ם פ"ג מ"ה וז"ל ואם ניקב יש בו דינים, והוא כי צריך לטעות נקוב וכו' עכ"ל, וכן הריטב"א כתב דהבבלי פליג על הירושלמי בנקב המעכב את התקיעה וס"ל דאם לא סתמו פסול, ע"כ. והנה לשיטות אלו הרי דבהכי גם בלא ניקב רובו הרי זה פסול, ובכל אופן כשר כבה"ג שסתמו במינו וכשאינו מעכב את התקיעה, וקשה למאי דנתבאר לעיל דכאשר כל הכשר השופר תלוי בהך סתימה שוב ליכא ביטול להך סתימה.

ו[והנראה דמכאן מוצא דיש לחלק בין הפסול מאי דאכתי בהשופר כאשר ניקב ברובו ובין הפסול מה שחל בו כאשר הוא מעכב את התקיעה, דאילו הפסול מה שחל בו כאשר ניקב ברובו היינו דבטלי מניה כל תורת שופר שבו כלל, ונמצא דהך סתימה היא הנותנת בו תורת שופר, וכל כה"ל אין הסתימה בטלה להשופר וחשיב שופר וקול אחר מחמת אותה הסתימה, אבל כאשר יש בו פסול בנקב משום עיכוב התקיעה ובהכ"ל שלא ניקב רובו, י"ל דלא בטיל מניה תורת שופר אלא יש בו פסול בהשופר והוא שופר הפסול, והך סתימה לא באה אלא לסלק את התורת פסול שבו אבל שם שופר יש לו מעיקרא וממילא דשייך לומר בו ביטול להסתימה להשם שופר שבו ואע"ל דהכשר השופר תלוי בהך סתימה [והנה סברא זו היא הפוכה מסברא הנוצרת בריטב"א, להכשיר דוקא כשהשופר צריך לאותה סתימה, עיי"ש, אך כסברא זו דאינו נראה לענין הלכה בדברי הש"ע].

ז[אלא דאכתי כל זה לא אהני לו, למאי דיש להקשות, ובהקדם דברי הביאור הלכה שם ס"ז ד"ה אף על פי וכו' וז"ל אח"כ מצאתי ברא"ש סימן ו'ו' שכתב ואשמעינן בברייתא וכו' משמע ו'כ' דבניקב ע"פ רובו כשר אף שהוא מעכב את התקיעה וגם לא נשתתיר בו שיעור שופר, ובריתב"א מצאתי שכתב ואם לא סתמו כלל לדברי הירושלמי כשר ואפילו נפחת רובו ויש בו שיעור שופר שכל הקולות כשרין בשופר אבל לפי גמרא דילן יש להחמיר ולדון כשלא סתמו כלל לפסול אם מעכב התקיעה שלא אמרו בגמרא דילן שכל הקולות כשרין בשופר אלא כשהוא בעצמו לא מחמת ריעותא עכ"ל ומשמע מניה דבאין בו שיעור שופר גם לירושלמי יש להחמיר דלא כהרא"ש ועוד נשמע מניה דבאין מעכב התקיעה גם לגמרא דידן יש להקל אף שנפחת רובו אם נשאר בו שיעור תקיעה עכ"ל.

ח[מבואר בהדברים דגם ככה"ל דניקב ברובו, הרי לדברי הריטב"א והרא"ש יש להכשיר ככה"ל, ולהריטב"א היינו ככה"ל דמעיקרא אינו מעכב את התקיעה, והנה לפי מאי דנקטנו לעיל דכל החומרא דניקב רובו דלא מהני ליה כלל כהך סתימה זהו דוקא מחמת מאי דבהכ"ל כבר נפסל השופר קודם שסתמו א"כ להך שיטות לא מפסל השופר בניקב רובו, יקשה לו א"כ אמאי יפסל גם כשסתמו ולא יהי ליה כשסתמו במינו ובאינו מעכב את התקיעה לאחר הסתימה.

ט[אכן נראה ליישב עפ"י המבואר שם בביאור הלכה לחלק בניקב על פני רובו בין ב' אופנים, דיש אופן שניקב נקב אחד גדול על פני רובו ויש אופן שניקב בו נקבים הרבה, והנראה מדברי הביאור הלכה דאכן יש לחלק בדינים, דכשיש נקב אחד שנמשך על פני רובו הרי הוא פוסל את השופר דלאו שם שופר עליה, אבל כאשר יש בו נקבים הרבה על פני רובו, לא נפסל השופר בהך נקבים, ואחר שהביא חילוק זה, הביא דברי הרא"ש והריטב"א בהל' באופן דנראה דס"ל דהם מיייר ככה"ל.

י[ופ"ז מיושב שפיר דאכן יש לחלק בזה, דכל מאי דאמרנו מעכב כאשר ניקב ברובו ולא יועיל בו נמי סתימה משום דמעיקרא לאו שם שופר עליה, זהו דוקא כבה"ל דהוי נקב גדול דפקע מניה שם שופר, ותו לא מהני ליה סתימה, אבל מאי דהביא הביאור הלכה להכשיר בנקבים הרבה הרי שבהכ"ל אין הכי נמי דמועיל בהו סתימה להכשיר, והנראה דעל דרך מאי דנתבאר לעיל י"ל בזה עוד, דאפי' נימא דלא כהרא"ש והריטב"א אלא דבהכ"ל יש לפסול את השופר דס"ס איכא נקבים על פני רובו, אבל י"ל דלא בטל מניה שם שופר אלא דיש בו פסולות מחמת הך נקבים, ולשופר פסול יש לו תקנה ע"י סתימה.

יא[דאכתי יש להקשות בזה מדברי הבה"ל שם בתחילת דבריו, דעוד מקודם שחילק בין נקב גדול לכמה נקבים כתב דמה דפסול בסתמו, לא קשיא ליה משום דמכיון דרובו נקבים הרי כשסתמו הוי ליה שופר ודבר אחר מעורב בו, אי נמי דהוי כשתי שופרות, ע"כ. ומבואר דס"ל שפיר דגם ככה"ל יש טעם לפסול ברובו, ואשר מוכח מדבריו הדיוקנות דרובו ניקב, בעצמותה גם בלי תורת פסול מעיקרא, אבל כלפי הסתימה של אותם נקבים אין בהם ביטול להמיעוט שופר, וממילא דאית בהו חזק פסולים של שופר ודבר אחר או מטעם ב' שופרות.

יב[והנראה דאכן הבה"ל חזר בו במשנ"ב בהמשך, וז"ל ולכאורה יש להשיב דלפ"ז גם בנסתם די לנו שיהא רובו בלי סתימות אבל יכול להיות מלא נקבים ובלשון הפוסקים והמחבר מבואר דדוקא אם נשתתיר רובו שלם ומשמע דבמנוקב פסול אפילו יהיו הנקבים פתוחות שלא נסתמו וכו' ומיד לאחר מכן המשיל לחלק בין נקבים הרבה לנקב גדול, באופן דז"ל דלפ"ז בהרבה נקבים אכן מהני סתימה אע"ל דמתחילת ניקב ע"פ רובו, והביאור י"ל כנ"ל דרך היכא דבטל מניה שם שופר לא מהני סתימה.

אוצר ביכורי הלכה

שיעורים מתוך ספרי הגאון רבי אברהם טומבבק שליט"א
ראש כולל ובעמח"ס ביכורי הלכה

גליין נ"ג | פרשת נצבים וילך

בדין טלית וציצית שאולין
ובמח' הפוסקים האם ללבוש טלית שאולה בהשכמה בסליחות

במח' הראשונים בשאל טלית שאינה מצויצת לאחר ל' יום האם חייב מדאורייתא או מדרבנן / במח' הראשונים האם בשאלה כשהיא מצויצת חייב בציצית מיד / ביאור הט"ז בשיטת הרא"ש דהשואל טלית מצויצת חייב מיד דאדעתא דהכי השאילה לו שיברך עליה / בשיטת הט"ז דהרא"ש מיירי דוקא בטלית המיועדת למצוה כטלית של ביהכ"נ / בשיטת הרא"ש דהמשכימין לסליחות אינם יכולים לשאול טלית דהרי השואל טלית מצויצת חייב מיד, ובקושיות המהרש"ל / בשיטת המג"א דהא מותר ליטול טלית חבריו ולברך עליה ואף דהיא שאולה הוא כנשים דמברכות על מ"ע שהזמ"ג / בשיטת הראשונים דאף דטלית שאולה פטור מציצית, מ"מ אם הטיל בה ציצית המברך לא הפסיד כמו דנשים שמברכות על מ"ע שה"ג / בחילוקו דהרעק"א דבשאל טלית מצויצת דגם הטלית וגם הצית שאולין אינו יכול לברך ככנשים / בגדר הא דלא מהני הא דהם קנויים בקנין שאלה לחיובם בציצית / יחקור ביסוד הפטור דטלית שאולה, האם הוי תנאי בקיום המצוה, דדוקא בכסות שהוא שלו מתקיים מצוות ציצית, או דטלית שאולה הוי פסול בגדר הבגד המחויב בציצית / בשיטות הפוסקים דהמיעוט דטלית שאולה שייך רק בשאל טלית שאינה מצויצת, משא"כ בטלית מצויצת אין את הפסול דשאולין / בגדר הא דלענין המיעוט דועשו להם משלהם למעוטי גזול הוי פסול בהכשר המצוה, משא"כ המיעוט דכסות הוי פסול בשעת הטלת הציצית / ביאור מח' המג"א והרעק"א בשאל טלית שאינה מצויצת האם יכול לברך כנשים המברכות על מ"ע שהזמ"ג / ביאור הביאור הגר"א דהא דשאולין לא הוי בכלל לכם, ילפינן מהא דבעי ריבוי מיוחד לסוכה שאולה מבסכת הושבתי את בני ישראל.

במח' הראשונים בשאל טלית שאינה מצויצת לאחר ל'
יום האם חייב מדאורייתא או מדרבנן

ועוד, הכא לא מיפטר אלא דעד ל' יום סברי אינשי דשאולה היא דאין דרך שאלה יותר, דמדאורייתא פטורה לעולם כדדרשינן בחולין דף קל"ה ראשית גז צאנך ולא של אחרים, הכי נמי כסותך ולא של אחרים, אע"ג דבמזוזה חייב השוכר כדמסיק התם דביתך לא אתא לאפוקי בית אחרים וכו', וצ"ע אי מצוין למימר דלענין לפטור עד ל' יום הוא דמיינתי, ומיהו י"ל דמזוזה נמי מדרבנן דתרי ביתך כתיבי, עכ"ל. ומבואר בתוס' דיש ב' סברות בהא דשוכר בית לאחר ל' יום חייב במזוזה, האחד דמזוזה חובת הדר הוא ולא בעי ביתו שלו לגמרי, אלא דעד ל' לא מקרי בית דירה שלו ואי"ז בכלל דר דמחייב מזוזה, ולאחר ל' יום חשבינן ליה כדירתו, ולפ"ז לאחר ל' יום הוי מדאורייתא, ולפ"ז נראה דה"ה לענין ציצית דלאחר ל' יום הוי כדידי וקרינן ביה כסותך, דהא חד דינא הוא, אכן אפשר דבאמת מדאורייתא גם אחר ל' פטור, דבעינן ביתך דידך וליכא, ורק דמדרבנן חייב דמחזי כשלו כיון דדר בה ל' יום, וה"ה בציצית לאחר ל' יום חייב מדרבנן משום דמחזי כדידי, וכמו שכתב שם בשו"ע.

וכהצד הראשון של תוס', נראה כן ברבינו יהונתן על הרי"ף הא' ציצית דף י"ב ע"א דכתב וז"ל, טלית שאולה וכו', דסתם שאלה ל'

בשו"ע הל' ציצית סימן י"ד סע' ג' כתב וז"ל, השואל מחבירו טלית שאינה מצויצת פטור מלהטיל בה ציצית כל ל' יום דכתיב כסותך ולא של אחרים, אבל אחר ל' יום חייב מדרבנן מפני שנראית כשלו, הג"ה, ואם החזירו תוך ל' וחזר ולקחו אינו מצטרף, רק בעינן ל' יום רצופים, עכ"ל. ומבואר בשו"ע דבשאל טלית שאינה מצויצת, אף לאחר ל' יום אינו אלא מדרבנן ומשום דנראית כשלו, אבל מדאורייתא גם לאחר ל' יום פטורה מן הציצית, ולכאורה סברא הוא, דאי קימ"ל דטלית שאולה פטורה מהציצית ומשום דלא קרינן היה כסותך, לא שייך דלאחר ל' יום יתחייב, דהא גם לאחר ל' יום תורת טלית שאולה עליה ולא ידידה הוא ולא קרינן ביה כסותך, וכן מבואר ברוב הראשונים והפוסקים, דהא דמחויב לאחר ל' יום אינו אלא מדרבנן ומשום דמחזי כדידיה.

אמנם, התוס' במנחות דף מ"ד ע"א בד"ה טלית כתב וז"ל, טלית שאולה כל ל' יום, אין לדקדק מכאן דסתם שאלה ל' יום כמו הלואה בפ"ק דמכות דף ג', חדא דדילמא שאלה דטלית דוקא,

בשיטת הט"ז הרא"ש מיירי דוקא בטלית המיועדת למצוה בטלית של ביהב"ג

ומכח סברא זו, כתב הט"ז וז"ל, ונ"ל דהא דמחייב הרא"ש בברכת הטלית שאולה מצויצת, היינו בטלית המיוחד למצות ציצית כי הנהו טליתות של בית הכנסת או מה שקורין ד' כנפות, דבזה ודאי לא מקנה לו אלא לעשות המצוה ולברך עליה כדאמרין, אבל במלבוש של ד' כנפות שאדם לובש בו דרך מלבוש אלא שמטיל בו ציצית משום שיש לו ד' כנפות השואל לחבירו מלבוש כזה, אין השואל מברך עליו, דאין לנו בירור שהשאלה משום מצוה דלמא למלבוש בעלמא השאלה לו, וזה דומה לטלית של אחרים שאין חייב השואל לעשות בה ציצית אע"ג דהשאלה לו, מ"מ אמרי' דרצונו היה להשאלו למלבוש לחוד כדאמרן כנ"ל, עכ"ל. ומבואר דס"ל בדעת הרא"ש דהא דאמרין דבשאל טלית מצויצת מברך עליה מיד, היינו דוקא היכי דהטלית עומדת למצוה, אבל אם הטלית שהשאל לו עומד למלבוש, אלא דיש לו ד' כנפות וחייב בציצית, כיון דאין בזה אנון סהדי שאדעתא דהכי השאלה לו, לא אמרינן דנתכון להקנות לו במתנה ע"מ להחזיר, ולכך אינו יכול לברך.

ולכאורה, נראה לחדש ע"פ דברי הט"ז, דגם בשאל טלית שאינה מצויצת, והסכים עם המשאיל ששואלו ע"מ להטיל בו ציצית, הוי כשאל טלית מצויצת, דהא כל מה דחלוק טלית מצויצת משאינה מצויצת מיירי רק בסתמא, דמסתבר דבמצויצת השאלו ע"ד שייקיים המצוה וחשיב כמתנה לענין זה, ואילו באינה מצויצת כיון אין דעתו על כך הוי כסתם שואלה דאינה יוצא מצוות ציצית ומשום דלא קרינן ביה כסותך, אבל אם מלכתחילה הסכים להשאלו ע"מ שייקיים בו מצות ציצית ל"ש לכאורה לחלק בין טלית מצויצת לשאינה מצויצת, וצ"ע.

בשיטת הרא"ש דהמשכימין לסליחות אינם יכולים לשאול טלית דהוי השואל טלית מצויצת חייב מיד, ובקשויות המהרש"ל

אכן, צ"ב בהא דכתב הרא"ש, דמה"ט המשכימין לסליחות לא אהנו מידי בהא דשואלין טלית מחבירו, דהא בשאל טלית מצויצת מברך עליו, ולכאורה דבריו תמוהין, דהא לפי מה שהסיק הט"ז בדעת הרא"ש דכל מאי דמברך בשאל טלית מצויצת, אינו אלא משום דאנון סהדי דנותנו לו במתנה ע"מ להחזיר, ולא מיחשיב כלל שאולין, וא"כ כשמשכימין לסליחות, דכל מה דשואל הוא ממנו הוא ע"מ שלא יקנהו ולא יצטרך לברך עליו, הא בכה"ג אנון סהדי שאינו רוצה לקנותו בתורת קנין אלא בתורת שאלה, וכיון דתורת שאולין עלייהו גם לדעת הרא"ש הא אינו מברך עליו, ולכאורה מבואר דבריו דס"ל להרא"ש דגם אם אינו מתכוון אלא לקנין שאלה מ"מ בטלית מצויצת בעי ברכה, ומשמע דלא ס"ל כהטעם שכתב הט"ז דאדעתא דהכי השאלו, וצ"ב דבריו.

והנה, בט"ז שם הק' על דעת הרא"ש וז"ל, וכ' רש"ל על דברי הרא"ש האלו, דשאני גבי שואל מחבירו כו' לענין קריעה שא"א לו לילך ערום, וע"כ המשאיל הקנהו לו, וכן גבי אתרוג דבעי לברך דא"א זולתו, אבל לא בטלית שאינו מחויב ללבוש אותו משום

יום ותו לא, ומכאן ואילך כמכר היא חשובה ושלו היא ובגדיהם קרינא ביה, עכ"ל. ומבואר דבריו דהא דלאחר ל' יום חייב בציצית הוא משום דהוי ידידה וקרינן ביה בגדיהם, ומשמע דהוא מדאורייתא, וכן משמע ברבינו חננאל בחולין בשיטת הקדמונים דף קל"ו ע"א וז"ל, כסותך מיעט טלית שאולה להיות פטורה כל שלשים יום מן הציצית, עכ"ל. ומשמע מדבריו דמהמיעוט דכסותך לא ממעטינן אלא שאולין בתוך ל' יום, ודו"ק.

וכן נראה בטור שם דכתב וז"ל, השואל טלית מחבירו פטור מלהטיל בה ציצית כל שלשים יום לאחר שלשים חייב, עכ"ל. ומדלא כתב דחייב מדרבנן משמע לכאורה דהוי מדאורייתא ודבריהם תמוהין ביותר, דלכאורה אם יש פסול בהא דהוי שאולין בתוך ל' יום, א"כ מה מהני בהא דעבר ל' יום, והא גם לאחר ל' יום הוי בתורת שאולין ולא ידיד' הוא ולפ"ז צ"ב דמה שייך דלאחר ל' יום חייב במזוזה ובציצית מדאורייתא, וצ"ב בזה.

במה' הראשונים האם בשאלה כשהיא מצויצת חייב בציצית מיד

ובשו"ע שם כתב דאם שאלה כשהיא מצויצת מברך עליה מיד, עכ"ל. אכן בטור שם כתב וז"ל, שאלה עם ציציותיה חייב לברך עליה מיד, י"א שאין מברך עליה עד לאחר ל' יום, ולא נהירא לא"א הרא"ש וז"ל, עכ"ל. ומבואר דבטלית שאינה מצויצת לכו"ע אינו מברך אלא לאחר ל' יום, אלא דנחלקו בשאל טלית מצויצת, דדעת הרא"ש דמברך מיד, אכן דעת הי"א דמברך רק לאחר ל' יום, וצ"ב במה נחלקו, ומאי שנא שאל טלית מצויצת דלדעת הרא"ש מברך מיד.

ביאור הט"ז בשיטת הרא"ש דהשואל טלית מצויצת חייב מיד דאדעתא דהכי השאלה לו שיברך עליה

ובט"ז, שם כתב בביאור דעת הרא"ש דבשאל טלית מצויצת מברך מיד, וז"ל, זהו דעת הרא"ש דלא אמרו טלית שאולה פטור מציצית היינו שא"צ להטיל בה ציצית, אבל השואל טלית מצויצת אדעתא דהכי השאלה לו שיברך עליה, ואם א"א לו לברך אא"כ תהיה שלו, אמרי' דהוה כנותנו לו במתנה ע"מ להחזיר, מידי דהוה אשואל חלוק מחבירו והודיעו שהלך לבקר חולה ומת לו מת, רשאי לקרוע הבגד עכ"ל. וזהו ג"כ טעם ס"ד דמותר לברך על לוקח טלית מקופלת שמצא אמרינן מסתמא ניחא ליה, והוה ליה כאלו הקנה לו ע"מ להחזיר, וכתב עוד שאותן המשכימין להתפלל בסליחות ומתעטפים בטלית שאולה כדי להפטר מברכה טועים הם דחייב בברכה כמ"ש, עכ"ל. ומבואר לכאורה דטעם הרא"ש לחלק בין שאל טלית שאינה מצויצת לבין טלית מצויצת הוא משום דבטלית מצויצת סברא הוא דאדעתא דהכי השאלה לו שיברך עליה, וכיון דהשאלה אדעתיה דהכי, כיון דלא יוצא יד"ח אלא א"כ יתנו לו במתנה, מסתמא מתכוון המשאיל ליתנו לו במתנה ע"מ להחזיר, ונמצא דמצד עיקר הדין דפסול שאולה אין הבדל בין אם שאל טלית מצויצת או לא, אלא דאנון סהדי דבשאל טלית מצויצת המשאיל מקנה לו את הציצית, והוי בגדר מתנה ע"מ להחזיר ולא חשיבי שאולין, משא"כ בשאל טלית שאינה מצויצת דאין בזה אנון סהדי, בכה"ג הוי כשאולין ולא נפקי ב'.

להטעם דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוני', ולא הוי כשואל שלא מדעת, מ"מ לא עדיפי משואל מדעת דבכה"ג, הוי כציצית שאולין שפטורים מציצית, ומכך מסיק המג"א דהטעם דיכול לברך הוא כמו דנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא אע"פ שאינם חייבות, ומבואר דדעת המג"א הוא כמש"כ הט"ז בטעמו של הרא"ש, דכל מאי דבשאלו כשהיא מצויצת דמברך מיד, היינו משום דלא חשבינן ליה לשאלה, דאנן סהדי דהקנהו במתנה, אבל כל שלא הקנהו לצורך המצוה אע"ג דיש לו רשות, עדין מקרי טלית וציצית שאולין דפטורין.

בחילוקו דהרעק"א דבשאל טלית מצויצת דגם הטלית וגם הצית שאולין אינו יכול לברך כבנשים

והנה, הגרעק"א שם סימן י"ד כתב על דברי המג"א וז"ל, גם בעיקר הדין גם לדידן לענ"ד יש לדון ב' טובא, די"ל דמה דמדמי התוס' טלית שאולה לנשים היינו בשאל טלית והוא עשה בו ציצית, דהציצית כשרים לגבי' אלא דהטלית פטור לגבי', בזה דמי לנשים, אבל בשואל טלית מצויצת דגם הציצית שאולים, ואם היה הטלית הזה מחוייב לגבי' בציצית לא היה פטור אותה בציצית אלו, אלא דרשאי לילך בו דטלית שאולה פטור מציצית, א"כ י"ל דלא שרי לברך עליו כיון דאין לו ציצית כשירים לגבי', ובוודאי אם נשים עשו ציצית שאולים דאין מברכים ה"נ הכא ודו"ק. ואף דיש לחלק קצת דבנשים בציצית שאולים דלגבי המשאל הטלית פטורה דאינה שלו, ולגבי האשה הציצית פסולים ואין הטלית הזה ראוי למצוה לשום אדם, משא"כ בשואל טלית מצויצת דלגבי הבעלים הטלית הזה במציאותו י"ל דרשאי לברך עליו, ועדיין צ"ע לדינא, עכ"ל.

ומבואר מדברי הגרעק"א, דדן האם הא דדימו התוס' דבטלית שאולה יכול לברך כמו בנשים זה דוקא היכי דשאל טלית והטיל בה ציצית דהציצית הם שלו וכשרים אלא דהטלית אינה מחוייבת, דבזה דומה לנשים דהבגד אינם מחייבים בהטלת ציצית ואפ"ה אם הוטל בבגד ציצית ולובשים אותו יכולים לברך, אבל היכא ששאל טלית שכבר מצויצת דגם הטלית אינה מחוייבת וגם הציצית פסולים, דהא אם הטיל בבגד שלו ציצית שאולים הציצית פסולים וכמו שפסק השו"ע לעיל סימן י"א וז"ל, חוטין שאולין, הלואה היא דלא דהרי בעינייהו וכדידיה דמי, עכ"ל. ומבואר דדוקא משום דלא דהרא בעינייהו חשיבא כדידיה, אבל בהתנה מפורש לאהדורי בעינייהו פסולין הציצית, וכמו דציצית גזולין פסולין ה"נ ציצית שאולין פסולין, וכמש"כ שם ביאור הגר"א שם אות כ"ג דילפינן לה מדאיצטריך בסוכה דף כ"ז ע"ב לריבויי גבי סוכה דשאלה כשרה מקרא דכל האזור מבואר דאי לאו ריבויא דקרא ממעטינן מלכם נמי שאול, והכא דליכא ריבויא ממעטינן מלהם אף ציצית שאולין, וא"כ היכי דשאל טלית מצויצת דגם הציצית פסולים א"כ י"ל דאינו יכול לברך עליו.

ציצית, והאריך שם ומסיק דמ"מ ראוי לכל ירא שמים שלא ילבש טלית שאינו שלו, ואם אין לו טלית אחר ילבשו בלא ברכה כי הברכות אין מעכבות, עוד אומר אני אפילו לדעת המברכים על טלית שאולה היינו הטלית הלוש בעת התפלה עם הנחת תפילין שהוא לזכרון כמו תפילין כו', אבל מי שלובש כדי לעלות לתורה או לירד לפני התיבה בודאי יראה שאין לברך עליה כלום, ע"כ. ובעיני ג"כ תמוה הראי' של הרא"ש מחלוק שקורע, דשם קורע כדין דשאל לו לענין זה וכל אדם יכול לעשות במה ששאל לאותו ענין ששאל לו, משא"כ בציצית שאף אם תאמר ששאלו לברך עליו, מ"מ אין יכול לברך על טלית שאולה אא"כ במתנה דוקא, ומזה אין לו ראי' מחלוק דנימא דנתכוין לשום מתנה, עכ"ל.

ומבואר בקושיית המהרש"ל דכל מה דלענין קריעה קימ"ל דיכול לקרוע, ה"ט כיון דבקריעה אין דין שהבגד יהיה קנוי לו, ודי לן במאי דשאלה מדעת, ואדעתא דהכי השאילה לו ע"מ שיקרע כדין, משא"כ בציצית דכדי שיצא יד"ח בעי שיהא שלו ולא מהני שאולין, אפי' אי נימא דנתן לו רשות מתורת שאלה, מהיכי תיתי לומר דנתכוין להקנות לו את הציצית.

ועכ"פ מבואר מדברי המהרש"ל, דאף בשאל טלית מצויצת פטור מן הציצית מדאורייתא, רק דהרא"ש ס"ל דהיכא דשאלה כשהיא מצויצת, אנן סהדי דדעתו להקנות לו את הטלית במתנה ע"מ להחזיר, ולהכי דן הט"ז דלא בכל גווני איכא לסברא דנותנו לו במתנה, ומשמע דבעצם כל זמן שזה נמצא אצלו בקנין שאלה, אי"ז מחייבו בציצית ולא קרינן ביה כסותה, ולפ"ז מקשי שפיר דלא דמי קריעה דאין שם דין שצריך לקרוע דוקא משלו, אלא דצריך רשות מהבע"ב לקרוע, משא"כ בציצית אף דנותנו אדעתא שקיים המצוה, מ"מ מהיכי תיתי דנותנו לו בתורת מתנה.

האמנם, דמדברי הטור והשו"ע שנקטו בסתמא דשאלה עם ציציותיה חייבת בציצית, ולא חילקו בין טלית של מצוה או טלית של מלבוש, לכאורה נראה דס"ל דאף בטלית של מלבוש, כיון ששאל טלית מצויצת חייבת בציצית, ומשמע שכל הפסול דטלית שאולה שייך דוקא בשאל טלית שאינה מצויצת, וכמו דנתבאר בדעת הרא"ש, וצ"ב בדברי הט"ז.

בשיטת המג"א דהא מותר ליטול טלית חבירו ולברך עליה ואף דהיא שאולה הוא כנשים דמברכות על מ"ע שהזמ"ג

ובשו"ע שם סעיף ד' כתב וז"ל, מותר ליטול טלית חבירו ולברך עליה, ובלבד שיקפל אותה אם מצאה מקופלת, הג"ה וה"ה בתפילין, אבל אסור ללמוד מספרים של חבירו בלא דעתו דחיישינן שמא יקרע אותם בלמודו, עכ"ל. ובמג"א שם הקשה וז"ל, ולברך, וצ"ע בשלמא ליטלו שרי דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוני', אבל למה יברך עליו, בשלמ' כששאלו מדעת ה"ל כאלו נתנו לו במתנה ע"מ להחזיר וכמ"ש הרא"ש, וה"ה בלולב אם השאילו לצאת בו יוצא וכמ"ש בא"ע סי' כ"ח סי"ט ובח"מ סי' קצ"ה סס"ד, אבל ליקח בלא דעתו אסור, כמ"ש שם וכ"כ לקמן סי' תרמ"ט ס"ה בהג"ה וא"כ למה שרי כאן, וצ"ל כמש"ל דאע"ג דפטור מציצית רשאי לברך כמו הנשים, עכ"ל. ומבואר במג"א דהא דכתב השו"ע דיכול לברך, אין הטעם משום דחייב בציצית, דהא הרי אף

בשיטת הראשונים דאף טלית שאולה פטור מציצית, מ"מ אם הטיל בה ציצית המברך לא הפסיד כמו דנשים שמברכות על מ"ע שה"ג

בגדר הא דלא מהני הא דהם קנויים בקנין שאלה לחייבם בציצית

והנה, לכאורה בעצם הדין דשאלין פטורין מן הציצית ומטעם דלא מיחשיב כדידיה, צ"ב, דלכאורה אף דבעינן דהציצית יהיו שלו, ומהאי טעמא ציצית גזולין פסולין דכתיב ועשו להם ודרשי משלהם למעוטי גזולין, מ"מ למה שאלין לא נחשב משלהם, דהא קנאם בקנין שאלה, ומהיכי תיתי דבעי דוקא קנין עולם.

ואכן, בדין ציצית שאלין פסק בשו"ע סי' י"א סעיף ז' וז"ל, חוטין שאלין הלואה היא דלא הדרא בעינייהו וכדידיה דמי ע"כ. ומקורו מהנמו"י, וז"ל, ומשמע לכאורה, דדוקא משום דלא הדרא בעינייהו אבל בהתנה מפורש לאהדורי בעינייהו פסולין הציצית, דכמו דציצית גזולין פסולין ה"נ ציצית שאלין פסולין וילפינן לה מדאיצטריך בסוכה דף כ"ז ע"ב לריבוי גבי סוכה דשאלה כשרה מקרא דכל האזרח, ומבואר דאי לאו ריבויא דקרא ממעטינן מלכם נמי שאל, והכא דליכא ריבויא ממעטינן מלהם אף ציצית שאלין, וכן דייק שם במג"א, יעו"ש. ויעו"ש בביאור הגר"א שם אות כ"ג וז"ל, ביאור כמ"ש בב"ב קל"ז א' ב' אלא הכא אי מיפק כו' וע' א"ה סי' כ"ח סי"ט אבל בלא"ה לא נפיק בשאלים מהאי קרא דלהם, וכמש"ש כ"ז ב' וכמ"ש בלולב וכמש"ש תניא ר"א אומר כו' ורבנן האי לך כו' אבל שאלה כו' דוקא משום דכתיב כל האזרח, וכן דרשינן כסותך למעוטי שאלה כמ"ש בחולין קל"ו, עכ"ל. ומבואר לכאורה מזה דהיכי דבעי לכם לא מהני קנין שאלה ליחשב כשלכם, וצ"ב דהא קנאם בקנין שאלה, ומהיכי תיתי דבעי דוקא קנין עולם.

אמנם, יש לדייק דביאור הגר"א מוכיח דשאלין לא הוי בכלל לכם, מהא דבעי ריבוי מיוחד בסוכה מבסכת הושבתי את בני ישראל, ומשמע מדבריו דאי לאו האי רבוי שאלין פסול דלא מיחשב כשלו, וכן הוכיח הגר"א מהא דבציצית דרשינן כסותך למעוטי שאלה כמ"ש בחולין קל"ו, ולכאורה דבריו תמוהין דכלפי ליא, דהא אי נימא דכל היכי דבעי לכם, הוי שאלין בכלל ולא חשיבי שלכם, א"כ בציצית דקימ"ל שם סימן יא' דאם עשאם מצמר גזול פסולים, דכתיב ועשו להם משלהם, א"כ ל"ל למיעוט מיוחד דכסותך למעט שאלין, דהרי מהא דצריך ריבוי מיוחד בסוכה להכשיר שאלין, מוכיח הגר"א דללא הריבוי דבסוכת תשבו, שאלין לא מקרי לכם, וא"כ בציצית דממעטינן גזולין מדכתיב ועשו להם משלהם, שאלין הוי בכלל גזולין, ול"ל קרא למעט שאלין, ולכאורה דבריו סותרין זה את זה.

והנה, הגרעק"א המובא לעיל כתב לחלק בין שאל טלית מצויצת דיכול לברך עליו, משום דדמיא לנשים דלגבי הבעלים הטלית הזה במציאותו הוי שלו ולהכי רשאי לברך עליו, דהיינו דאע"ג דבזמן שהשאלה אין חיוב ציצית על המשאל, מ"מ כיון דלגביהו לא נפיק הבגד מבגד הכשר לציצית, דהא לכשיחזור הטלית לידו מתחייב בציצית, הוי כציצית לאשה דמברכת מטעם דהא לגבי כל אדם הוי מצוה, משא"כ בשאל טלית והטיל בו ציצית, דגם לגבי המשאל הטלית פטורה דהא הציצית אינו שלו, ולגבי השואל הרי הטלית אינו שלו, ונמצא דאין הטלית הזה ראוי למצוה לשום אדם. ויעו"ש שנשאר בצ"ע לדינא, ועכ"פ מבואר בדבריו דבשאל טלית והטיל בו ציצית בתוך ל' יום אי דמיא לנשים או לא, תלוי בשאלה האם

ויעו"ש במג"א, דכתב על דברי השו"ע דטלית שאולה פטור מציצית וז"ל, פטור ואם הטיל בה ציצית כתבו התו' והרא"ש דהמברך לא הפסיד כמו נשים שמברכות על מ"ע שה"ג ע"ש, עכ"ל. ומבואר דס"ל דאף טלית שאולה פטורה מן הציצית, מ"מ אם רוצה להטיל ציצית ולברך יכול לברך, כמו נשים שמברכות על מ"ע שה"ג אף דאינם מחויבות, וכן מובא בב"י מחלוקת הראשונים בזה וז"ל, וכתבו עוד ולברך על טלית שאולה נראה דטוב שלא לברך, ואע"פ שהיה אומר רבינו תם דנשים מברכות אסוכה ולולב אע"ג דפטורות והביא רמב"ם יוסף וכו', מ"מ לא דמי לטלית שאולה וכו', ואע"פ כן המברך לא הפסיד, וסמ"ג עשין כ"ו כתב כדבריהם, וכ"כ בספר מצות קטן, ובנמוקי יוסף שם כתוב שנהגו לברך על טלית שאולה מצויצת ואח"כ כתב וכיון שגדולי רבותינו הצרפתים חוששין לברך בטלית שאולה מצויצת תוך שלשים יום ראוי לחוש לדבריהם שלא לברך, עכ"ל.

ויעוין ברעק"א שם דהק' על תירוץ המג"א וז"ל, רשאי לברך כמו נשים, עדיין אינו מספיק ליישב בזה דברי המחבר דמשמע לקמן סי' י"ג ס"ב. וכן בס"י תקפ"ט ס"י. דס"ל דנשים אין מברכין במ"ע שהז"ג. וכן דעת הרמב"ם, עכ"ל. וצ"ב בדעת השו"ע. וכן כתב הגרעק"א בהגהותיו, וכן החו"ד בסידור דרך החיים חלקו על המגן אברהם, וכתבו דשאני במ"ע שהז"ג, שכיון שהאנשים מחויבים בהם, שפיר יכולות הנשים גם כן לברך, משא"כ בטלית שאולה שהוא פטור לכולי עלמא, אי אפשר לברך עליה, וצ"ב במה נחלקו.

והנה במקור דברי המג"א, מובא שם במחצית השקל וז"ל, פטור כו'. כתבו התוס' והרא"ש דהמברך לא הפסיד כמו נשים כו', זה לשון הרא"ש פרק כל הבשר סימן כ"ו, ולברך על טלית שאולה נראה שטוב שלא לברך, ואע"פ שהיה אומר ר"ת דנשים מברכות אסוכה ולולב, ואע"ג דפטורות כו', מ"מ לא דמי לטלית שאולה, דשאר מצות אדם אחר חייב בהן, ואלו פטורים משום שינוי שיש בהן, כגון סומא למאן דאמר בבא קמא פ"ז ע"א סומא פטור מכל המצות ואשה, אבל הכא כל אדם פטור כשאנו שלו, ואע"פ כן המברך לא הפסיד, וכ"כ התוספות שם, מבואר מזה דיותר טוב שלא לברך, דלא דמי ממש לנשים, אלא כיון דקצת דומה לנשים, לכן המברך לא הפסיד, עכ"ל. ולכאורה קשה, דהא דעת המג"א דכל מאי דכתב בשו"ע דמותר ליטול טלית של חברו ולברך עליו, אי"ז מטעם דמחויב בציצית, אלא דמברך אע"ג דאינו מצווה דומיא דנשים דמברכות על מ"ע שהז"ג, ואי נימא דה"ה בשאל טלית שאינה מצויצת דיכול לברך, למה לא כתב בשו"ע גם בהאי דינא דיכול לברך, כמש"כ לענין הלוקח טלית של חברו, ומשמע בלשונו דבטלית שאולה בתוך ל' לדעת השו"ע אינו יכול לברך, וא"כ הדרין קושיית המג"א לדוכתא, דלפ"ז גם בנוטל טלית של חברו אף דלא הוי כשואל שלא מדעת, מ"מ לא נפיק מתורת שאולה דאינו מברך עליו, וצ"ב בזה.

הפטור דשאוּלִין הוּי פסול וחסרון בעצם קיום המצוה דציצית, ומש"ה לא שני בין אם השאילה כשהיא מצויצת או לא, דהא סו"ס הוּי ציצית שאולִין דפוסל את הכשר קיום המצוה דלא חשיבי כשלו.

ודאיתנא להכי, אפשר דבהא תליא פלוגתא דהראשונים בשאל טלית שאינה מצויצת אם חייב מדאורייתא לאחר ל' יום, דדעת התוס' ועוד ראשונים וכן פסק בשו"ע דהוּי מדרבנן, דמדאורייתא כיון דממעטינן שאולִין מאי אהני ליה דעבר ל' יום, הא מ"מ תורת שאולִין עלייהו ולא הוּי שלו בקנין גמור, ומש"ה ס"ל דחיובו אינו אלא מדרבנן ומשום דמחזי כשלו, והיינו דלשיטתם דס"ל דיסוד הפטור דשאוּלִין הוא דהוּי תנאי בהכשר קיום מצוות ציצית, דבעי דתהוּי שלו ממש, ושאולִין ממעטינן דאינו יוצא בזה מצוות ציצית דומיא דגזולין, אכן בדעת רבינו יהונתן על הרי"ף המובא לעיל נראה דס"ל כהצד השני, דיסוד הפטור דציצית שאולִין הוּי מטעם דבגד שאינו שלו מופקע מתורת בגד המחויב בציצית, וס"ל דאין זה דין דבעי דוקא שיהא שלו בקנין עולם, אלא דהוּי דין בגדר סוג הבגד המחויב בציצית וז"ל, טלית שאולה וכו', דסתם שאלה ל' יום ותו לא ומכאן ואילך כמכר היא חשובה ושלו היא ובגדיהם קרינא ביה, עכ"ל. ומבואר להדיא דהא דלאחר ל' יום חייב בציצית הוא משום דלאחר ל' יום חשיבי כדידיה וקרינן ביה בגדיהם, אכן בתוס' במנחות דף מ"ד הסתפק בזה, אי הא דמהני לאחר ל' יום בציצית ובמזוזה, הוּי מהל' קנינים דלאחר ל' יום, אף דלא הוּי כמכר, מ"מ הוּי דין דלאחר ל' יום חשיב כדירתו לענין מזוזה, וככסותך לענין ציצית, יעו"ש.

ציצית שעשאן כשהן שאולִין דקימ"ל שהן פסולין לשואל, אם כשרים למשאל, ודעת הגרעק"א דפסולין למשאל, ומ"ה ס"ל דאף השואל אינו יכול לברך עליו, וצ"ב בצדדי הספק.

הן אמנם, דמבואר בתוס' במנחות דף מ' ע"ב בד"ה תכלת וז"ל, ואור"ת דהכא נמי אשמעינן דאפילו בלילה אין בה משום כלאים אע"ג דלאו זמן ציצית היא דלגמרי התיר הכתוב כלאים של ציצית והא דגזרינן לעיל משום כסות לילה היינו כסות שאינו מיוחד רק ללילה דכסות יום חייב אפילו בלילה וכן פרק קמא דקדושין, ותנע דאמרין לקמן טלית שאולה כל ל' יום פטורה מן הציצית מכאן ואילך חייבת, ואפ"י של כלאים ואע"ג דפטור מדאורייתא, דאין לחלק כיון דלגבי גברא דהוּי ידידה ליכא כלאים וכן לנשים, עכ"ל. ומבואר להדיא בתוס' דבטלית שאולה, אע"ג דלגבי השואל פטור מציצית, מ"מ לגבי המשאל דהוּי ידידה הוּי בגד המחויב בציצית, ואין לומר דתוס' מירי דוקא בששאל טלית מצויצת וכמו שחילק הגרעק"א, דהא תוס' הביא להדיא את הגמ' דטלית שאולה, ומוכח דס"ל שיסוד הפטור דשאוּלִין דמיא לפטור דציצית בלילה, ושפיר דמיא לציצית בנשים שמברכים על אף שאינם חייבים, ומבואר בתוס' כמש"כ במג"א.

יחקור ביסוד הפטור דטלית שאולה, האם הוּי תנאי בקיום המצוה, דדוקא בכסות שהוא שלו מתקיים מצוות ציצית, או דטלית שאולה הוּי פסול בגדר הבגד המחויב בציצית

ואשר נראה בזה, דהנה זה ברור דבציצית גזולין הוּי פסול בעצם קיום המצוה דלקיום המצוה בעי שיהא משלהם, אכן יש לחקור בגדר הפטור דטלית שאולה דמעטינן מכסותך, דבפשטות גדר הפטור הוא דהוּי תנאי בהכשר קיום המצוה, דדוקא בכסות שהוא שלו מתקיים מצוות ציצית, אבל בכסות שאינו שלו הוּי פסול בהכשר קיום מצות ציצית, ואפשר דהוּי פסול בגדר בגד המחויב בציצית, דכשם שטלית שאינה בת ד' כנפות מופקע מתורת בגד המחויב בציצית, כ"כ רק בגד שהוא בגדר כסותך הוּי בגד המחויב בציצית, אבל בגד שאינו שלו מופקע מתורת בגד המחויב בציצית, ונמצא דהא דהבגד שלו, הוא חלק מהתנאים של חלות בגד המחויב בציצית.

ונראה, דבהא נחלקו הטור והי"א אי בשאל טלית מצויצת אי חייבת בציצית, דלדעת הטור והשו"ע, יסוד הפטור דציצית שאולִין הוּי מטעם דבגד שאינו שלו מופקע מתורת בגד המחויב בציצית, ולפ"ז כל הפסול אינו שייך אלא היכי דבשעת עשיית הציצית הבגד לא היה שלו דבשעתא דחיובא לא היה בר חיובא, אבל אם בשעת עשיה הבגד היה שלו והטיל בו ציצית כדן, אף אם הוּי שאולִין מ"מ כיון שבזמן חיוב ההטלה היה בגד המחויב בציצית חל על הבגד שם ציצית וחייב לברך עליו מיד, דשאולִין אינו אלא פטור בחובת עשיית הציצית, ומש"ה ס"ל להרא"ש והשו"ע דכל הפטור דשאולִין אינו אלא אם שאל טלית שאינה מצויצת דבהא נאמר הדין דטלית שאולה מופקע מתורת בגד המחויב בעשיית ציצית, אבל אם עשה את הציצית כדן ובשעת עשיה היה שלו ואח"כ השאילה כשהיא מצויצת, חייב השואל לברך מיד, דשאולִין אינו פסול בקיום מצות ציצית, אבל בדעת הי"א נראה דס"ל דיסוד

בשיטות הפוסקים דהמיעוט דטלית שאולה שייך רק בשאל טלית שאינה מצויצת, משא"כ בטלית מצויצת אין את הפסול דשאולִין

וכמש"כ, מבואר להדיא בספר שבלי הלקט הל' ציצית שהביא בשם תשובת הגאונים וז"ל, שאולה כל שלשים יום כו' רבותינו הכהנים נהגו לברך להתעטף בציצית על טלית שאולה מצויצת, דהכא דמירי דפטורה אם אינה מצויצת דומיא דשוכר בית בלא מזוזה דמיייתנן עלה ולאחר ל' יום הוּי כמו דיליה ומחייב בציצית ובמזוזה, ולישנא נמי משמע דקאמר פטורה דמשמע דאטלית קאי, ולא דמי ללולב שאול דאינו יוצא בו ביום ראשון דהתם טעמא ולקחתם לכם אמר רחמנא והאי לאו ידידה הוא אבל טלית שאולה חייב וכן עמא דבר. עוד מצאתי לענין טלית שאולה, אומר רבינו תם שיש לברך עליה ואין צריך המשאל ליתן במתנה דציצית חובת גברא, והואיל ומוצאה מצויצת חייב לברך עליה, ולא אתי כסותך אלא למעט שאולה מחויב ציצית, פ"י שאינו מחויב להטיל ציצית לטלית שישאל מחבירו, עכ"ל. ומבואר בדבריו דס"ל לר"ת דיסוד הפסול דציצית שאולִין הוּי מטעם דבגד שאינו שלו מופקע מתורת בגד המחויב בציצית, ולפ"ז כל הפסול אינו שייך אלא היכי דבשעת עשיית הציצית הבגד לא היה שלו דבהא איתחדש דאינו מחויב להטיל ציצית בטלית שאולה, אבל לקיום המצוה יוצא גם בשאולה, ולהכי בשאל טלית מצויצת חייב לברך עליו מיד, ודו"ק.

וכדנתבאר, מבואר להדיא הני תרי צדדי בשולחן ערוך הרב או"ח קונטרס אחרון סימן י"ד הערה ג' שכתב וז"ל, כדי לעלות

דבעי כסותך לענין עשיית הציצית ממעטין שאולין, ואילו בדין דועשו להם משלהם דהוי דין בקיום המצוה, בהא פשיטא לן דשאולין הוי בכלל משלהם, וביותר צ"ב דמבואר בר"ת המובא לעיל, דכתב בטעם דציצית שאולה חייבת בברכה הוא מטעם דקימ"ל דציצית חובת גברא, וצ"ב בדבריו דלכאורה גם בסוכה המצוה הוא לישב בסוכה והוי חובת גברא, ואעפ"כ חזינן דאי לא דמריבין להדיא דסוכה שאולה חייבת בסוכה לא היה בכלל לכם.

ואשר נראה בזה, דבגדר דין דלכם יש לפרש בשני אופנים, האחד, דהדין לכם הוי סיבת חיוב המצוה, דהא דהוי ידידיה הוא חלק מהמחייב וסיבת החיוב של המצוה, ולפ"ז הא דלא מהני שאולין הוא משום דהיכי דלא הוי ידידיה בקנין עולם חסר בסיבת חובת המצוה, ואפשר דמצד המחייב של המצוה אף דאינו שלו אי"ז פטור בחיוב המצוה, דהא שהוא שלו אינו חלק מהמחייב של המצוה, אלא דאם הוא גזול הוי פסול בקיום המצוה, ולפ"ז כיון דלא בעי שיהא שלו כדי שיחול עליו חיוב המצוה, יש מקום לומר דאף דגזול הוי פסול בקיום המצוה, מ"מ בשאול כיון דיש לה בו קניני שאלה לא מופקע מדין לכם כיון דאינו גזול.

ולהנבאר, יבואר הא דחלוק הדין דועשו להם משלהם למעוטי גזול, מהדין דגדילים תעשה לך על ד' כנפות כסותך דמהא ילפי' למעוטי שאול, דהדין דמשלהם הוי פסול בהכשר קיום המצוה דציצית, ועיקרו אינו אלא לאפוקי שלא יהיה גזול, ולהכי בשאולין כיון דהוי שלו בקנין שאלה חייב בציצית ולא הוי גזול, קרינן ליה משלהם, משא"כ הדין דכסותך נאמר לענין עשיה והכשר הבגד, ובהא מסתבר דגדר הדין הוא דבגד שאינו שלו בקנין עולם מופקע מתורת בגד המחויב בציצית, דהא דין זה נאמר בחובת העשיה, ומש"ה בהא קימ"ל דלא מהני שאולין דהיכא דלא הוי ידידיה בבעלות גמורה לא הוי בגד המחויב בציצית ודומיא דבגד בעל ג' כנפות, וכמשנ"ת.

ועפ"ז נראה, דיבואר היטב מש"כ הר"ת בטעמא דשאלא ציצית כשהיא מצויצת דחייבת בברכה הוא מטעם דקימ"ל דציצית חובת גברא, משא"כ אם ציצית חובת מנא אינו יכול לברך עליה, ולכאורה מה ענין זה לזה, ולדברינו א"ש, דלמ"ד דציצית חובת גברא והיינו דחובת מצות ציצית אינו אלא בלבישה, לפ"ז מסתבר דהדין דלכם אינו אלא פסול ותנאי בהכשר קיום המצוה דבעינן שלא יהיה בו פסול דגזול, ולהכי בשאולין דהוי שלו מדיני הקנינים, לא מופקע ע"י זה מדינא דלכם, דלענין האי דינא דלכם סגי בזה דיש לו קנין שאלה בטלית, אבל למאן דס"ל דציצית חובת מנא, דהיינו דהמחייב לעשות ציצית הוא הבגד ואפי' מונח בקופסא חייב בציצית, לפ"ז מסתבר דהא דבעי שלהם הוי דין בחלות החיוב דהטלה, דהרי גם קיום המצוה מתקיים בבגד, וכיון דהא דבעי משלהם הוי תנאי במחייב של הבגד, מסתבר דכ"ז דאינוט שלו בקנין עולם הבגד מופקע מתורת בגד המחויב בציצית, ודו"ק.

לדוכן כו'. הנה על דין זה דצריך לברך מיד כששאלה מצויצת יש שני טעמים, האחד נתבאר ברא"ש פרק ח' דחולין משום דאדעתא דהכי כו' והוי כאלו נתן לו במתנה כו', ולפי זה משמע דאם לא השאילה לו אדעתא שיברך עליה אין צריך לברך, וכן פסקו הט"ז והמגן אברהם ס"ק ח', הטעם השני נתבאר ברא"ש הל' ציצית, דלא פטרו טלית שאולה אלא מלהטיל בה ציצית, אבל אם שאלה מצויצת חייב לברך עליהם מיד, ולפי זה אפילו לא השאילה לו אדעתא שיברך עליהם אפילו הכי חייב לברך, וכן כתב במעדני מלך פרק ח' דחולין שדברי הרא"ש הם סותרים למה שכתב בהל' ציצית, וכן דעת הטור שלא הזכיר כלל טעמא דאדעתא כו'. וכן כתב באליה זוטא בשם הרוקח. ולענין הלכה, כבר נתבאר שדעת הט"ז והמגן אברהם לפסוק כטעם הראשון, עכ"ל.

ולאחר העיון, מצאתי כן להדיא באליה רבה סימן י"ד וז"ל, ועתה מצאתי בתשובת שער אפרים בסימן י"ט שדחה כל דברי רש"ל בזה ופסק נמי כשולחן ערוך ולבוש. גם נ"ל דעיקר טעם הרא"ש משום דמיעוט דכסותך כתיב בעשיית הציצית דפטור לעשות בו ציצית, אבל בשכבר נעשה בו ודאי יוצא בו, וכן משמע בדבריו ריש הל' ציצית. ובוה מתורץ נמי קושיות הט"ז מלולב לקמן סימן תרנ"ח ס"ג דאין יוצא בשאול, מיהו בלאו הכי יש ליישב בכמה גוונא. ובוה מתורץ נמי קושיות מגן אברהם סימן י"א סעיף ז' בחוטינן שאולין, עכ"ל. ומבואר להדיא דעיקר יסוד הפסול דכסותך, שייך דוקא בשאל טלית שאינה מצויצת מטעם דהא דבעי שהבגד יהיה שלו הוי חלק מהתנאים של חלות בגד המחויב בציצית, והוי פטור בחיוב, אבל אם בשעת עשיה היה שלו, והשאילה כשהיא מצויצת, אין את הפסול דשאולין.

וכן נראה, דמבואר בחי' הריטב"א בחולין דף קל"ו ע"א שכתב וז"ל, טלית שאולה כל שלשים יום פטורה מן הציצית. פירשתיה במקומות אחרים, ודעת רבינו שמשון ז"ל דהוא הדין אם היא מצויצת כל שלשים יום אין מברכין עליה, ולי נראה דלא פטור הכתוב מטעם כסותך אלא בשאינה מצויצת דכתיב גדילים תעשה לך על כנפי כסותך, וכן עמא דבר, וצ"ע, עכ"ל. ומבואר כדברינו דכל הדין דכסותך אינו אלא פטור שנאמר בחיוב דעשיה, ודו"ק.

בגדר הא דלענין המיעוט דועשו להם משלהם למעוטי גזול הוי פסול בהכשר המצוה, משא"כ המיעוט דכסותך הוי פסול בשעת הטלת הציצית

אמנם עדיין צ"ב, דלכאורה בכל המצוות דבעי שיהא שלו, גדר הפסול הוא דהוי תנאי בהכשר קיום המצוה, שצריך שיקיים את המצוה בשלו דוקא, וכגון בסוכה ללא דמריבין מכל האזרח ישבו בסכת דשאולין חייב בסוכה, הוי אמרינן דסוכה שאולה פטורה מחיוב סוכה, דכיון דאינו שלו בקנין עולם אינו יוצא בזה יד"ח המצוה, וא"כ מאי שנא בציצית דממעטין שאולה מכסותך דבהא אמרינן דהגדר בזה אינו אלא פטור בחיוב הבגד ולא בחיוב המצוה.

וביותר קשה, לשיטת הר"ת המובא בתש' הגאונים, דאף אם נימא דכל הדין דכסותך נאמר רק בשעת עשייה, מ"מ הא לכ"ע טלית גזולה פסולה דנפקין מדכתיב ועשו להם משלהם, וא"כ מהיכי יתתי דציצית שאולין הוי בכלל שלהם, ומאי שנא דבדין

ביאור הביאור הגר"א דהא דשאלין לא הוי בכלל לכם, ילפינן מהא דבעי ריבוי מיוחד לסוכה שאולה מבסכת הושבתי את בני ישראל

דשואלין טלית מחברו, דהא בשאל טלית מצויצת מברך עליו, ולפמש"כ הט"ז בדעת הרא"ש דכל מאי דמברך בשאל טלית מצויצת אינו אלא משום דאנן סהדי דנותנו לו במתנה ע"מ להחזיר ולא מיחשיב כלל שאולין, א"כ כשמשיכמין לסליחות דכל מה דשואל הוא ממנו הוא ע"מ שלא יקנהו ולא יצטרך לברך עליו, הא בכה"ג אנן סהדי שאינו רוצה לקנותו בתורת קנין אלא בתורת שאלה, וכיון דתורת שאולין עלייהו הא גם לדעת הרא"ש אינו מברך עליו, ולכאורה משמע מדבריו דגם אם אינו מתכוון אלא לקנין שאלה מ"מ לא בעי ברכה.

אכן לפמש"כ נראה דדעת הרא"ש דהדין דשלהם אינו דין במחייב של חובת ציצית, אלא דהוי תנאי בקיום המצוה דבעינן שלא יהיה פסול דגזול, ולהכי ציצית שאולין אף דלא הוי להם ממש, מ"מ בהא דיש לו בה קניני שאלה סגי להכשירו מדינא דשלהם, ולהכי בשאל טלית מצויצת כיון דאדעתיה דהכי השאילה לו א"כ ודאי דנתכוין להשאילה לו שיהיה קנוי לו בקניני שאלה וסגי בהכי לענין דינא דלהם, ונראה דמה מש"כ הרא"ש דהוי כנותנו במתנה, לא כתב אלא לומר דמתכוין להקנותו לו בכל אופן שיוכל לקיים את המצוה, ולפ"ז שפיר כתב הרא"ש דהשואלין בסליחות טלית מצויצת לא הועילו כלום דכיון דשואלים את הטלית ע"כ חייבין בציצית דטלית שאולין חייבת בציצית, וכל מאי דממעטין טלית שאולה מקרא דכסותך, אינו אלא בטלית שאינה מצויצת דבהא איכא דהדין דכסותך, דגדר הפסול הוא מטעם דבגד שאינו שלו מופקע מתורת בגד המחויב בציצית דהא דין זה נאמר בחובת העשיה, ומש"ה בהא לא מהני שאולין דהיכא דלא הוי ידידיה בבעלות גמורה חסר בסיבת המחייב של המצוה.

ועפמש"כ בדעת הרא"ש, נראה דמיושב הא דהקשה במג"א אהא דכתב השו"ע דמותר ליטול טלית חבירו ולברך עליה, ובלבד שיקפל אותה אם מצאה מקופלת, והקשה במג"א שם דבשלמא ליטלו שרי דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוני, אבל למה יברך עליו, דבשלמא כששאלו מדעת ה"ל כאלו נתנו לו במתנה ע"מ להחזיר וכמ"ש הרא"ש, אבל כשנטלו שלא מדעת האין יכול לברך והא בהא ליכא למימר דאיכא דעתא דנתנו לו במתנה, ומכח זה כתב שם במג"א דהא דכתב השו"ע דיכול לברך הוא מטעם דכמו דנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא אע"פ שאינם חייבות, ה"נ הכא יכול לברך אע"ג שאינו מחויב בציצית.

אמנם, עפמש"כ בדעת הרא"ש דאין הטעם דבשאלו כשהיא מצויצת דמברך מיד, משום דלא חשבינן ליה לשאלה, אלא דאף דחשבינן ליה לשאלה, מ"מ מחויב בציצית מעיקר הדין משום דהדין דלהם אינו אלא תנאי בקיום המצוה, והאי דינא דלכם אינו אלא פסול דבעינן שלא יהיה גזול, ולהכי ציצית שאולין אף דלא הוי לכם ממש, מ"מ בהא סגי בזה שיש קניני שאלה להכשירו מדינא דלכם, ולהכי כתב השו"ע דמאחר דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוני, והוי כשואל מדעת דיכול לברך משום דציצית שאולין חייבת בציצית.

ועפמשנ"ת יבואר, דהנה הט"ז המובא לעיל חילק בדעת הרא"ש דדוקא בשואל טלית מצויצת יכול לברך דבהא אמרינן דנותנו לו במתנה, משא"כ אם שאל לשם מלבוש, בהא לא אמרינן

ולפי"ז, יתבאר היטב הא דהוכיח בביאור הגר"א דשואלין לא הוי בכלל לכם, מהא דבעי ריבוי מיוחד בסוכה מבסכת הושבתי את בני ישראל, ומשמע דאי לאו האי רבוי היה שאולין פסול, דלא מיחשב כשלו, וכן הוכיח מהא דבציצית דרשינן כסותך למעוטי, והקשינו לעיל דלכאורה דבריו תמוהין דכלפי ליה, דהא אי נימא דכל היכי דבעי לכם הוי שאולין בכלל ולא חשיבי שלכם, א"כ בציצית דקימ"ל דאם עשאם מצמר גזול פסולים, דכתיב ועשו להם משלהם, א"כ ל"ל למיעוט מיוחד דכסותך למעט שאולין, אמנם עפמש"כ יתבאר היטב דחלוק הדין דלכם שנאמר בסוכה מדינא דשלהם שנאמר בציצית, דבסוכה הדין דלכם הוי דין בעיקר סיבת החיוב דסוכה, דהא דבעינן שיהא שלו הוא בכדי להחשיבו לחפצא של סוכה, ולזה הביא הגר"א ראייה מהא דבעי ריבוי מיוחד להכשיר סוכה שאולה, וע"כ דבלא ריבוי היינו פוסלין אף בסוכה שאולה, וחזינן מהא דיסוד הפסול דלכם בסוכה הוא בחלות שם סוכה דהא דהסוכה הוא שלו הוי חלק התנאים להכשר שם סוכה, משא"כ בציצית דיש מיעוט מיוחד על שאולין, ומבואר מזה דמצד הדין דועשו להם לא הינו פוסלין שאולין, וע"כ דהדין דשלהם בציצית אי"ז דין בחלות שם בגד המחויב בציצית, אלא דהוי פסול ותנאי בהכשר קיום המצוה דציצית, דבגזול הר"ז פוסל את הכשר קיום המצוה, ולהכי שאולין שפיר מיחשב לכם, ולא מהני להם אלא למעוטי גזולין, ונמצא דכל מאי דפסלינן שאולין בציצית אי"ז אלא בשעת עשיה, דבהא איתחדש דין נוסף דבגד שאינו שלו בקנין גמור מופקע מתורת בגד המחייב בציצית, ודו"ק.

והשתא דאתינא להכי, מיושב קושית המג"א, דהנה בשו"ע הל' ציצית סימן י"א סעיף ז' כתב וז"ל, חוטים שאולים הלואה היא דלא הדרי בענייניה וכדידיה דמי וכו'. וכתב שם במג"א דמשמע דאם שאל לו ציצית והתנה עמו שיחזירנה לו בעין אין מברכין עליו דלא הוי משלכם, והקשה דהשו"ע סותר עצמו, דהא בסימן י"ד פסק דאם שאל לו טלית עם ציציות מברך עליה מיד, ואילו כאן מבואר דבשאלו ציצית והתנה עמו שיחזרנו לו, פטור מציצית, ועיי"ש מה שתירץ בזה, אכן לפמשנ"ת א"ש, דהא הכי מיירי דשאל ממנו חוטינן וחובת הטלת הציצית חל בזמן השאלה, ולהכי כיון דמהדין דכסותך נפקינן דגדר הפסול הוא מטעם דבגד או ציצית שאינו שלו מופקע מתורת חובת ציצית, ודין זה נאמר דוקא בחובת העשיה דהא מה שהקפידה התורה שיהא משלו ולא שאולים הוא דווקא בשעת עשייה, ולהכי אם התנה עמו שיחזיר לו את החוטינן הוי שאולין ולא קרינן ביה כסותך ופטור מן הציצית. אבל הא דפסק השו"ע בס' י"ד מיירי בהטיל את הציצית קודם השאלה, ונמצא דהציצית עצמו נעשה בכשרות וחל עליהו שם ציצית, וכל מה דשייך לפטור אותו אינו אלא מדינא דועשו להם, ובהא שאולין לא הוי בכלל גזולין דהא אין זה אלא תנאי בהכשר קיום המצוה שלא יהא גזול, ולהכי בשאולין דקנה בקנין שאלה שפיר מיחשיב להם וצריך לברך עליו, ודו"ק.

ולפמש"כ, אפשר לישב מה שהקשינו לעיל על הט"ז, דהא הרא"ש כתב מה"ט דהמשכימין לסליחות לא אהנו מידי בהא

ביאור מח' המג"א והרעק"א בשאל' טלית שאינה מצויצת האם יכול לברך בנשים המברכות על מ"ע שהזמ"ג

אכן, אף לפמשנ"ת דהא דיכול לברך בשאל טלית מצויצת הוא משום דס"ל דטלית שאולה חייבת בציצית דהדין דלהא אינו אלא פסול בקיום המצוה, נראה דמ"מ יש לדון בשאל טלית שאינה מצויצת והשואל הטיל בה ציצית אם יכול לברך כמו דנשים מברכות במ"ע שהזמ"ג או לא, ובמג"א המובא לעיל נתבאר דאף בכה"ג יכול לברך משום דאף דאינו מחויב מ"מ יכול לברך בנשים דמברכות, והנה הובא לעיל דהגרע"א הקשה דלא דמי לנשים דאף דנשים מברכות על מ" שהזמ"ג, ה"ט דכיון דהמצוה מצד עצמה אין בה פסול, רק דהם פטורים משום משום שינוי שיש בהן כגון סומא ואשה, בהא קימ"ל דיכולים לברך דהפטור הוא רק בחובת הקיום של המצוה, אבל בטלית שאולה דכל אדם פטור כשאינו שלו נמצא דהפסול הוא בכל השם מצוה, בהא אינו יכול לברך עליו ולא דמי לנשים.

ולפמשנ"ת נראה, דנדון זה תלוי בגדר הפסול דשאוולין האמור בציצית, דלהצד דהדין דכסותך הוי פסול בסיבת חיוב המצוה, דבעינן שהמצוה תתקיים בממון ידיה, והא דהוי ידיה הוא חלק מהמחייב וסיבת החיוב של המצוה, לפ"ז נראה דבטלית שאולה אין יכול לברך ולא דמי לנשים דאף דפטורים מהמצוה, גדר הפטור אינו בחלות שם מצוה, וכיון דשם מעשה מצוה יש בזה יכולים לברך, אבל טלית שאולה דחסר בעצם המחייב של קיום המצוה וכשאינו שלו אין לציצית שם של מצוה כלל, בהא ודאי דאינו יכול לברך, אבל אם נימא דגדר הדין דכסותך הוי פסול בקיום המצוה, והפסול דגזול אי"ז אלא סיבה חיצונית שפוסלת את המצוה, לפ"ז נראה דאף בשאל טלית שאינה מצויצת, מ"מ יכול לברך עליה דדמי לנשים דאע"ג דנפטרו מהמצוה יכולים לברך עליה.

ועפמש"כ נראה, במה שדן הגרע"א המובא לעיל, בטלית שאולה שהוטלו הציצית בזמן השאלה, האם הוא כשר לבעה"ב או לא, ותלה בחקירה זו אי יכול לברך עליו כמו בנשים, והשאייר בצ"ע, ולפמש"כ נראה דנדון זה תלוי בהני תרי צדדי, דאם הא דבעי דלהוי ידיה הוא חלק מהמחייב וסיבת החיוב של המצוה, א"כ נראה דהיכא דהטיל ציצית בזמן השאלה הרי הטיל בבגד שחסר בעצם סיבת חיובו, והוי כמו שהטיל בבגד של ג' כנפות, וכיון דנעשה בפסול הוי ליה לגבי המשאל תעשה ולא מן העשוי, אבל אם נימא דגדר הדין דלהא הוי פסול בקיום המצוה, לפ"ז בטלית שאולה אע"פ דלגבי השואל אי"ז נחשב כסותך, אבל לגבי המשאל, כיון דבזמן ההטלה הוי כסותו מדינא דלכם חשיב כציצית שהוטלו בלילה דאף דהוי זמן הפטור, ובכה"ג ליכא לפסולא דתעשה ולא מן העשוי.

דנותנו לו במתנה דהרי אינו מתכוין להשאל לו בכדי לקיים מצות ציצית אלא למלבוש סתמא, אכן ברא"ש לא חילק בהא, אלא כתב דבכ"ג אם שאל טלית מצויצת חייבת בציצית, וכן הטור והשו"ע כתבו בסתמא דבשאל טלית מצויצת חייב בציצית ולא חילקו אם השאילה לשם מלבוש או שהשאילה לקיים מצות ציצית.

אמנם, לפמשנ"ת בדעת הרא"ש, דס"ל דהדין דלהא אינו דין במחייב של חובת ציצית, אלא דהוי תנאי בקיום המצוה דבעינן שלא יהיה פסול דגזול, ומה"ט ס"ל דציצית שאולין אף דלא הוי שלו, מ"מ כיון דקני בקניני שאלה סגי להכשירו דהא אינו גזול, ולפ"ז יובן הא דהרא"ש והשו"ע לא חילקו בין טלית המיועדת למצוה לטלית של מלבוש, וכמו שחילק ה"ט בדעת הרא"ש, דס"ל בדעת הרא"ש דטלית שאולה חייבת בציצית בכל גוני, דדינא דלהא לא בא אלא לאפוקי טלית גזולה, וכמשנ"ת לעיל דמה"ט כתב דהמשכימין לסליחות ושאוולין טלית מחבריהם טועין הם דטלית שאולה חייבת בציצית ומברכים עליהו.

ולהנתבאר, מיושב הא דהקשה המהרש"ל על הרא"ש מקריעה, דלא דמי קריעה דאין שם דין שצריך לקרוע דוקא משלו, אלא דצריך רשות מהבע"ב לקרוע, משא"כ בציצית אף דנותנו אדעתא שקיים המצוה, מ"מ מהיכי תיתי דנותנו לו בתורת מתנה, אכן לדברינו דאין כונת הרא"ש בטעמא דמברך משום דנותנו לו במתנה, אלא ודאי דהוי כטלית שאולה, רק דסובר הרא"ש דהדין דשלהא אינו אלא תנאי בקיום מצוות ציצית, ואינו דין במחייב של חובת ציצית ולהכי קפדינן אלא שלא יהיה גזול, וציצית שאולין כיון דקני בקניני שאלה סגי להכשירו מדינא דלהא, ושפיר מדמי ליה לקריעה דהא דיכול לקרוע אף דהוי אצלו בשאלה, מ"מ כיון דאדעתא דהכי השאילו ע"מ לקרוע, ולא חשיב גזול דהא דהוי הבגד שלו אינו סיבת החיוב לקריעה, וה"ה לענין ציצית אע"ג דגזול הוי פסול בקיום המצוה, מ"מ כיון דהא דהבגד שלו אינו סיבת החיוב ואדעתא דהכי הישאלו, קרינן ב"י שלהם ויכול לברך.

ולפ"ז יתישב הא דהקשה במג"א על הא דכתב השו"ע דמותר ליטול טלית חבירו ולברך עליה, והקשה דבשלמא ליטלו שרי דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוני, אבל למה יברך עליו, דבשלמא כששאלו מדעת ה"ל כאלו נתנו לו במתנה ע"מ להחזיר וכמ"ש הרא"ש, אבל כשנטלו שלא מדעת אין יכול לברך והא בהא ליכא למימר דאיכא דעתא דנתנו לו במתנה, ומכח זה כתב שם במג"א דהא דכתב השו"ע דיכול לברך הוא כמו נשים שמברכות על מ"ע שהזמ"ג אע"פ שאינם חייבות, ה"נ יכול לברך אע"ג שאינו מחויב בציצית, אמנם לפמשנ"ת בדעת הרא"ש דהא דבשאלו כשהיא מצויצת דמברך, אף דחשבינן ליה לשאלה מ"מ מחויב בציצית מעיקר הדין משום דהדין דשלהא אינו אלא תנאי בקיום המצוה, והאי דינא דלכם אינו אלא פסול דבעינן שלא יהיה גזול, ולהכי ציצית שאולין אף דלא הוי לכם ממש, מ"מ בהא סגי בזה שיש קניני שאלה להכשירו מדינא דלכם, להכי כתב השו"ע דמאחר דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוני, והוי כשואל מדעת יכול לברך משום דציצית שאולין חייבת בציצית, וכמשנ"ת.

תוספת שבת

העלון השבוע
לרפואת הילד
שמריהו יוסף חיים
בן צביה לרפוא"ש
בתוש"י

זמני הדלק"ג פרשת נצבים וילך
ירושלים: 6:23 מוקדם: 6:13
בני ברק: 6:39 מוקדם: 6:29
מודיעין עילית: 6:32 מוקדם: 6:22
חיפה: 6:32 מוקדם: 6:22
טבריה: 6:28 מוקדם: 6:18

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

מרן הגר"א לויפאן זיע"א בדברים נפלאים במעלת ניצול יום שישי האחרון:

שמעתי על אדם גדול אחד, ראש ישיבה שהיה רגיל לומר שיעור בליל יום הכיפורים, וביאר טעמו מפני שביה"כ עוסקים כל היום בתפילות, וחסר לימוד התורה, ואי אפשר ליום בלא תורה, לכן היה אומר שיעור בליל יו"כ. והנה יום שישי זה הוא האחרון של שנת תש"ד, וידוע שבימי השבוע האחרון של השנה אמרו חז"ל שיכולים לתקן בהם את כל ימי השבוע שבכל השנה, לכן מוטל עלינו לתקן ביום שישי זה את כל ימי השבוע שבכל השנה כולה, ויום זה ערב שבת קודש צריך במיוחד תיקון גדול, כי בערב שבת לא אומרים שיעורים, והלימוד הוא חלש יותר בערב שבת מכל ימי השבוע.

חשיפה: נחשף המקור לדברי הלב אליהו שהשבוע האחרון של השנה, מתקן כל השנה:

וביערות דבש שהביאו המשנ"ב (סי' תר"ג סק"ב) מובא שגם עשיית מסוגל לתיקון כל השנה שעברה, שז' ימים שבין ראש השנה ליו"כ כנגד ז' ימי השבוע ושיעשו תשובה 'כל יום על אותו יום בשבוע מתחילת חייו'!! ואולי ג"כ מקורו מהנ"ל. וכבר הבאנו בעלון 418 של פר' ואתחנן את המשל הנפלא של הערוך לנר על ר"ה בשבת, בספרו מנחת עני פר' האזינו (עיי"ש).

הגמ' בחגיגה סוף דף ה: מספרת על רב אידי שהיה הולך 3 חודשים וחזר 3 חודשים כדי להיות 'יום אחד' בישיבה!! (ורש"י מבאר שנסע אחרי פסח והוצרך לחזור לסוכות לשמח את אשתו) וצחקו עליו ע"ז... ור"י אמר להם, שמהפסוק ואותי יום יום ידרשון, לומדים 'לומר לך כל העוסק בתורה אפי' יום אחד' בשנה (יש מוסיפים 'לשמה') מעלה עליו הכתוב 'כאילו עסק כל השנה כולה'!!!

נקווה שתישמר 'השבת האחרונה' כהלכתה, ונימנע מהנאמר בסליחות...

ובמגלה עמוקות הביא: (פר' אמור) שהפסוק בתהילים: ה' ש'מעה ב'קולי ת'הינה, ר"ת שבת, לימז שבשבת ה' שומע יותר את התפילות, וכדברי הזוהר שתפילה 'בכל שבת' מתקבלת כעשרת ימי תשובה!! (תיקו"ז כא), והביא הגר"א בידרמן שליט"א שלפ"ז כל דברי הרמב"ם על עשרת ימי תשובה (ב' ו' תשובה), 'שהתשובה יפה ביותר ומיד היא מתקבלת', קיים בכל שבת!! וזה מגדיל מאד את השמחה והמעלה שהשנה ר"ה חל בשבת!!.

כתב החיד"א ביאור בסליחות: 'לך ה' הצדקה ולנו בושות הפנים', שהכוונה: לך ה' הצדקה' שאמרת שיגאלו בשמירת שני שבתות, ולנו בושות הפנים' שאפי' 'דבר קטן' כזה איננו עושים ונשארים בגלות, ומביא החיד"א שיש להצטער ע"ז מאד! מאחר והרפואה בידנו!! והוסיף החיד"א שאנו מאד מתביישים מזה, ולכן אותיות 'בשת' ו'שבת' אותם אותיות, שבמקום 'שבת' נהיה לנו 'בושת' הפנים. (החיד"א במראית עין שבת קיח)

במעלת לימוד התורה בימי שישי ושבת.

עונג שבת... לכן טוב להתחיל להתפלל מתוך שמחה של מצוה!! רואים שבשבת למדו יותר מכל השבוע! וכע"ז כתב המהרש"א שעל אותו היום שישי לפני שנפטר דוד המלך, ה' אמר לו 'טוב לי יום בחצריך' מאלף עולות של שלמה (מהרש"א, מכות י' ד"ה מ"ד עומדות) ועיין בספר 'לב אליהו' עמ' שעא, שזירז מאד לנצל את יום שישי האחרון בשנה ושהוא בבחינת 'מת מצוה'...

חידש הרבינו בחיי (שמות כ' ח') דוד שאמר בתהילים 'מה אהבתי תורתך, כל היום' היא שיחתי, התכוון ליום השבת!! היום המיוחד שהיה מתענג בו בתורה כל היום, ולכן לא אמר 'בכל יום היא שיחתי', אלא אמר 'כל היום', ובלקט יושר הביא (עמ' 114 לתלמיד התרומת הדשן) שלכן מתחילים סליחות ביום א', כי העם שמחים מחמת 'מצוות התורה שלומדים בשבת', וגם מחמת

שיחת המשגיח דשיבות מיר ברכפלד וליקווד הגה"צ רבי ראובן הכסטר שליט"א - לרגל ר"ה שחל בשבת ולאחר שהביא את המשל הנפלא מהערוך לנר - "מלכותא דרקייעא" כעין "מלכותא דארעא" - ובפרט השנה שראש השנה חל בשבת - לרפואת הדסה בת שושנה

ארוכים, כיוון שיש להם אשראי, אומר רבי ירוחם, אותו הדבר גם במלכותא דרקייעא. כשאין לאדם מזומנים, כשאין לו מספיק מליצי יושר, אדם יכול לקבל באשראי. אדם שעושה קבלה טובה, הקב"ה נותן לו באשראי, יכול להיות שיש לאדם אשראי שמחזיק 360 תשלומים, יכול להיות שכל שנה מחדש אדם מקבל אשראי חדש לעשרות שנים. ואם אדם אמין, הוא יכול להחזיק אשראי שנים רבות. אם אדם משלם את המשכנתא שלו, אפילו שזה תשלום קטן, זה אחד חלקי 360, אבל אם הוא משלם, מחזיקים

רואים בחז"ל שיש מצוות שהתורה נתנה להם משקל מיוחד. אחד המצוות זה מצוות שבת. "אמר רבי אלעזר בר אבינא, מצינו בתורה ובנביאים ובכתובים ששקולה שבת כנגד כל המצוות... וכתוב בחז"ל "מלכותא דרקייעא כעין מלכותא דארעא". אומר רבי ירוחם ממיר, במלכותא דארעא אנחנו יודעים שעולם המסחר בנוי על אשראי - קרדיט. אדם יכול לקבל באשראי סכומים גדולים מאוד, ובמה זה תלוי? באמון שיש לו, אדם שהוא אמין, יכול לקחת מיליונים בתשלומים

את העסק. ואם חס ושלום הוא מפסיק לשלם, שוברים את כל העסק.

אומר רבי ירוחם אותו הדבר מלכותא דרקייעא, אם השם יתברך רואה שהאדם הוא אמין, אדם יכול לקבל קבלה קטנה הקב"ה מחשיב לו את מה שהוא יעשה בהמשך, אם כתוב פה במשל של הערוך לנר ששבת יכולה להביא לנו כתיבה וחימה טובה יותר מבשנים שיש תקיעת שופר, אז הכל תלוי ועומד בשמירת השבת ובכבוד השבת. אם אדם נרתם, מקבל על עצמו משהו בכבוד השבת, בשמירת השבת, במעלת השבת, אין לשער ואין לתאר כמה שאדם יכול לזכות. ודווקא עכשיו, כמה שבתות לפני ראש השנה, זה הזמן שאנחנו יכולים וצריכים לחפש את הפרקליטים שיכולים לעמוד לימיננו. "כי יעמוד לימין אביון

להושיע משפטי נפשו" (תהלים קט, לא), כשאנחנו עומדים "כדלים וכרשים", אף אחד לא יכול לבוא עם הזכויות שלו. אנחנו באים עם מליצי יושר, והמליצי יושר הטובים ביותר זה אלו שהקב"ה אומר עליהם שהם המליצי יושר.

ואם הרמב"ם (הלכות תשובה ג' ב') מתאר לנו שזה עניין של משקל של המצוות, "ושקול זה אינו לפי מנין הזכויות והעונות אלא לפי גודלם. יש זכות שהיא כנגד כמה עונות... ויש עון שהוא כנגד כמה זכויות... ואין שוקלין אלא בדעתו של קל דעות והוא היודע היאך עורכין הזכויות כנגד העונות". וחז"ל אומרים לנו ששקולה שבת ככל המצוות, זה פשוט וברור איזה משקל עצום יש לשבת. והשבת כוללת הלכות שבת וכל ענייני השבת.

עוד במעלת ר"ה שחל בשבת, חידוש הרידב"ז: ר"ה שחל בשבת אין תוקעין שלא ימעיט בכבוד השבת שיחשבו שיש מקטרגים בשבת, וכביכול אנו צריכין להתגבר עליהם.. ובטעם למה במקדש תקעו בשבת.

שהוא יום רחמים ותוקעים רק לקיום המצוה דאורי' (שהרי אין מקטרגים בשבת) הם מותרים לתקוע בשבת!! וביותר הביא דברי זוהר (בפר' תרומה) שבשבת וכן במקדש תמיד אין כח לשטן לקטרג וכל השופר היה רק לקיום המצוה וההמלכה,

ועוד ביאר שא"צ לתקוע בשבת, שבכוחה לפעול ע"י הדיבור, ע"י התשובה והזכרת המלכויות, שהרי בשבת נאסר דיבור אסור ולכן עם הארץ מתיירא לשקר בשבת, וממילא צריך מאוד לכוון בתפילה, שע"ז נחשב שתקענו בשופר, והטעם שבמקדש תוקעין בשבת, כי במקדש צריך 'קדושת המעשה' וצריך דוקא מעשה, ולא מועיל מחשבה... ולכן עבודה ושבות נדחו במקדש, והוסיף לבאר בלהורות נתן שבשבת אי"צ שופר שכל מטרתו לעורר הישנים מהבלי הזמן (רמב"ם תשובה ג' ד'), ועל שבת נאמר 'ושמרו' בנ"י את השבת, ושומר אינו רשאי לישון... וממילא אין צורך בשופר שיעירנו, שהשבת עצמה היא המעוררת. (עיין בהרחבה ב'להורות נתן' עמ' קלד - קמב)

דברי המאירי: 'ועם היות השופר אהובינו השבת יותר חביבנו' (חיבור התשו' חלק י"ח, עמוד 305), וברוקח כתב (סי' רא) שבשבת אין תוקעים בשופר כי השבת היא את וישראל נשמרים בו, וכן כתב החתם סופר שבשבת אין דין וא"צ להתמיקו ע"י השופר,

ושאל ב'להורות נתן' א"כ למה במקדש תקעו בשבת, ועוד הרי מדאורי' חייבים לתקוע גם בשבת ורק רבנן גזרו, והביא בשם הרידב"ז (בספרו מצודת דוד על ספר המצוות מצוה קי"ב) וז"ל, ואין תוקעין בשבת שלא יטעו לומר שיש דין ומקטרגים בשבת, ואנו באים לערבב אותם, ואין הדבר כן כי בשבת הכל שלום, ואין שטן ואין פגע רע, ולפיכך אין חותמין בשבת שומר עמו ישראל, ובמקום שיש ב"ד זריזין הן ולא יטעו, ואין לדחות המצוה, עכ"ל,

רואים שחז"ל ויתרו על מצוה דאורי' כדי שלא יהיה פחד ומיעוט בכבוד השבת..., שהרי בכל שנה יש גם מטרה בשופר לבלבל את המקטרגים... ורק במקדש ובב"ד שידעו שבשבת

עוד במעלת ר"ה שחל בשבת,

מרויחים יותר שכביכול ה' והשבת תוקעים בשבילינו, ורבנן שאסרו השופר פועלים לטובתינו.

ועוד ביאר בלהורות נתן שלרמב"ם מטרת השופר לעוררנו לתשובה, ולכן התקיעה נקראת חכמה ואינה מלאכה, שהחכמה מביאה לידי תשובה, ולכן נדחה שופר בשבת, שרק בשבת נאמר מלאכת מחשבת אסרה תורה, ולכן יש מצוה לשבות גם ממחשבה מעסקיו (שו"ע סי' ש"ו ח', וביאור הגר"א), וביאר עפ"י הטור בס' קט"ו שתקנו בשמונה עשרה תשובה אחרי בינה, שהבינה מביאה לתשובה, וממילא גם שבת שהיא בבחינת דעת גם מביאה לידי תשובה, וע"ז תירץ דברי הט"ז בס' רמ"ב, שרק ע"י שבת ניתן להגיע לבינה ולתשובה שלימה, (ולכן 'ושבת' עד ה' אלוקיך זה אותיות שבת), ולכן בשבת אי"צ את השופר בשביל להגיע לתשובה, וביאר שהטעם שבמקדש תוקעין בשבת, כי במקדש צריך 'קדושת המעשה' וצריך דוקא מעשה, ולא מועיל מחשבה, ולכן עבודה ושבות נדחו במקדש, (ועיין עוד במאירי בחיבור התשו')

מובא בשם הקדושת לוי לבאר שבר"ה שחל בשבת, ה' חייב לכותבינו לחיים טובים, שהרי ה' שומר שבת, ואינו יכול לכתוב בשבת, ורק לצורך פיקוח נפש (כגון לכותבינו לחיים) נדחה שבת... ולכאן בכל ר"ה יש איסור כותב, ומה מיוחד בר"ה שחל בשבת, וביאר בלהורות נתן שכיון שזה מצוות היום שבו גידונו על כל השנה, מותר לו לכתוב ורק כשחל ר"ה בשבת, שמצד שבת אין חובת היום לכתוב, כביכול השבת מחייבת שנכתב לטובה.

וכן ביאר בלהורות נתן שעל שנה שר"ה חל בשבת נאמר דברי הגמ' (טז): כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה, שבגלל שלא תקעו בתחילתה ישראל מרגישים יותר רשים, ומפחדים שאין שופר, וכן שאין נוטלין לילב ביו"ט ראשון של סוכות שגם חל בשבת באותה שנה, וזה גם עוצר מקטרגים, (סוכה לז): וישראל נמנעים מסגולות אלו למען דקדוק בשבת... ולכן זוכים לעשירות בסופה, בגלל שמסרו נפשן על השבת בתחילתה, ע"ש שהביא משל נפלא מהמגיד מדובנא שהנמשל שבשנה זו אנו

מחשבה קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

מסכת חולין דף קיד

כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל

"כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל". ומכאן מקור לבשר בחלב שנתבשל יחד, שאסורים באכילה.

בספר אמונת חכמים (העוסק בחשיבות חכמת הקבלה על פני הפילוסופיה) כתב לראייה שדיני התורה הם ענין מהותי (בשונו מדינים דרבנן שהם משום סייג), מההיא דכל שתיעבתי לך, הרי לנו שיש כאן תועבה עצמית. כיסוד הידוע שאיסורי דאורייתא הם דין מציאותי ולא רק הנהגה.

ומצינו בחת"ס (שו"ת י"ד סי' צב) שחילק בין בישול בשבת לבישול בבב"ח, דלגבי שבת בעינן שיהיה קיום לדבר המתבשל כיון שצריך מלאכת מחשבת שהיא דבר המתקיים, ואילו בבב"ח גם אם מבשל לאיבוד, חשיב בישול. ובספר ליקוטי הערות מבאר שהרקע לדברי החת"ס הוא מה שנשאל בשו"ת שבות יעקב (א, לח) אם מותר להדליק נר חנוכה שנעשו מחמאה שנתבשלה בקדירה בשרית, וכתב השואל שאין כאן חשש, דמה שמתחמם בראש הפתילה מתבער מיד מן העולם ולא מקרי בישול, והשבו"י הסכים לו בנקודה זו. והחת"ס בא לחלוק על כך.

והדבר מתחבר לדברי האמונת חכמים, דגבי בשר בחלב עצם החיבור בין בשר לחלב הוא תועבה. ואף שברמב"ם איתא שאיסור בישול הוא משום שמביא לידי אכילה, ועל כן לומדים אכילה מבישול, דע"י שמתבשל נאסר באכילה, הנה יש ליישב שרק לומדים אכילה משם, אך לא שגדרי בישול מושפעים מהאפשרות האכילה. ועו"ל דגם אם נלמד ברמב"ם שהגדרת בישול הוא שמכשיר לאכילה, אינו סותר לכך שיש כאן תועבה בעצם.

וצרף ככאן מה שהבאנו לעיל מהתיקוני זוהר (תיקון יד) שרשב"י ביקש מאלהיו שיבאר לו איסור בב"ח, ומבאר אליהו שהוא דומה לאיסור חיבור שור וחמור יחדיו. ועוד הבאנו מהזוהר (פרשת משפטים) שחלב הוא ענין חסד ובשר הוא ענין דין. נמצינו למדים שע"פ קבלה עצם החיבור בין דברים הפכיים כבשר וחלב, הוא דבר אסור. ולכן יש איסור בעצם הבישול, וזו התועבה.

דף קטו

לא תבשל ג' פעמים

לתנא דבי רבי ישמעאל לומדים מהזכרת ג' פעמים "לא תבשל גדי בחלב אמו" - אחד לאכילה, אחד לבישול, ואחד להנאה.

וזה עיקר הדרשה, וכפי שמובא בשו"ע בתחילת הלכות בב"ח.

בחת"ס (לעיל קה, א) מבאר את מה שאמרו שם שצריך קינוח והדחה בין גבינה לבשר. ומביא החת"ס מדברי המדרש תהלים (פ"ח) שכאשר קטרגו המלאכים על עם ישראל שעשו את העגל, אמר להם הקב"ה שהרי כשאכלתם אצל אברהם, אכלתם בשר בחלב, שנאמר "ויקח חמאה וחלב וכן הבקר", ואילו אצל ישראל כשהתניקו באמית רבו, ואמו נותנת לו פת ובשר וגבינה לאכול, הוא

אומר, היום לימדני רבי לא תבשל גדי בחלב אמו. והמלאכים לא מצאו מענה, ובאותה שעה אמר הקב"ה למשה "כתב לך את הדברים האלה".

ראשית מציין החת"ס, דהנה מהפסוק הזה "כתב לך את הדברים האלה, כי על פי הדברים האלה כרתי עמך ברית", למדו בגמ' (גיטין ס, ב) שנכרתה ברית עם ישראל על התורה שבע"פ, ועל פי זה מבואר, שבעצם אין טענה גמורה על המלאכים, שהרי אכלו קודם חמאה ורק אח"כ בשר, כמדויק בלשון הפסוק, ולא עברו על איסור דאורייתא, ומה שבכל זאת יש עליהם טענה היא על שלא קינחו הפה בין חלב לבשר, וזאת משום שלבסוף לא הביא להם אברהם לחם שהרי שרה פירסה נידה (כדהבאנו לעיל), וכיון שאין קינוח אלא בפת, לא קינחו בין החמאה לבשר, ומובן שהביאו את הפסוק שממנו למדו את חשיבות התושב"ע, שבו נכללים גם דינים דרבנן. נמצא שמה שגרם לכלל ישראל לקבל את התורה, הוא הטענה שיש על המלאכים מצד התושב"ע.

ויש להוסיף שעל כן כתוב "לא תבשל גדי" ג' פעמים, וכמו שכתב באמרי אמת (ליקוטים קידושין נז, ב; משפטים תרצ"ב) שהיו ג' בריתות שנכרתו לישראל על התורה: בסיני, במשכן, ובערבות מואב, ועל כן נכתב איסור בב"ח ג' פעמים, שהרי ע"י ענין בב"ח זכו ישראל לתורה שנשנית ג' פעמים.

ובפרדס יוסף החדש (ראה יד, כא) מוסיף שאמרו בשבת (פח, א) אוריין תליתאי, כלומר שהתורה משולשת, ומובן שאיסור בב"ח נשנה ג' פ"כ כנגד התורה שהיא משולשת.

עוד נוסיף, דהנה איסור בב"ח נכתב בתורה באופן סתום - "לא תבשל גדי בחלב אמו", וכל שאר ההרחבות (לשאר בהמות, ולאכילה והנאה), כל זה נלמד בתורה שבע"פ, נמצא שהתושב"ע מולידה את איסור בב"ח, והכל עולה למקום אחד.

ובשבת (פח, א) אמרו שהתורה משולשת וניתנה ע"י משה שהוא שלישי לבטן, ומבואר במהר"ל (ברמז) שמשם רבינו הוא שלישי והוא מתאים לתורה, ואפשר שזה היסוד של תושב"ע, דמשה רבינו מקבל את התושב"כ בג' חלקים, וע"י שהוא מקבל את התורה בשם כל ישראל, נולד מזה תושב"ע. ונמצא שמדויק היטב שהכפילות המשולשת מלמדת על ענין התושב"ע שהוא מצד המקבלים (משה רבינו).

דף קטז

בפקודו של רב הלך אחריו

בשני מקומות הקילו על"פ שיטת המרא דאתרא: במקומו של ר"א היו מחללים שבת עבור מכשירי מילה, ובמקומו של ריה"ג אכלו בשר עוף בחלב. וכן רבי לא נידה מי שהתיר עוף בחלב מאחר והלך לפי רבו של המקום.

ולמדו מכאן הראשונים, שקהילתו של החכם הולכת אחריו, אף לקולא בדאורייתא.

בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' רג) כתב שאם היה רב אחד במקום ולימדם, הן הולכים אחר דבריו, וזו חלוקת א"י ובבל בענין חלב דאיתרא. ומביא עוד מהגמ'

דילן, שגם בדאורייתא סומכים על רב המקום (כענין מכשירי מילה בשבת). ועל כן כל שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי אחד מגדולי הפוסקים, כגון ע"פ הרי"ף או הרמב"ם, יש להם לנהוג אף כן נגד שאר הפוסקים.

בשו"ת הריב"ש (ס' רעא) מביא שמהר"ם הלוי גזר על אנשי צרפת, אך זה מחייב את אנשי המקום בלבד. ובשו"ת שלו המיוחסות (ס' לד) מאריך יותר בזה, ומבאר שלעולם יש ללכת אחר פסקי רב המקום, ואפילו לקולא. ומביא מהגמ' שלנו, שאפילו רבי שהיה גדול הדור לא נידה את מי שהלך אחרי רב המקום. ואין לדחות דרך בענין עוף בחלב שהוא מדרבנן, שהרי מוזכר גם בסוגיא מכשירי מילה בשבת שהוא מדאורייתא. וכן אמרו "נהרא נהרא ופשטיה" (לעיל נו, א).

החזו"א (י"ד קנ, א) כתב "ונראה דהא דאמר דבשל תורה הלך אחר המחמיר, אינו אלא בשאין אחד מהם רבו, אבל אחד מן החכמים הוא רבו, הלך אחריו אף להקל. ומקרי רבו כל שהוא קרוב לו ושומוע שמועותיו תמיד ברוב המצוות. וזוהי אם יש שני חכמים קרובים לו, רשות בידו להחזיק בהוראותיו של אחד מהם ולהחזיקו כרבו... ודין זה בין בחיי החכם ובין לאחר מותו, כל שידועות הוראותיו והלכותיו מפי תמידיו או מפי ספריו... כל זמן שלא היה מושב ב"ד ודנו זה כנגד זה והכריעו את ההלכה". נמצא חידוש שאדם, או קהילה, יכולים לבחור לעצמם רב שילכו אחריו בכל פסקיו.

ובספר אור לציון (שו"ת ח"ג מבוא לשיעורי המצוות ענף ג) כתב ע"פ דברי החזו"א הנ"ל, אודות פולמוס השיעורים, דגם לדעת החזו"א שהשיעורים גדולים, מודה הוא שמכיון שרוב הספרדים החזיקו בשיעור הקטן, ממילא בני ספרד יש להם ללכת כפי רבותיהם. דטעם החזון אי"ש הוא שבני אשכנז הלכו אחרי מי שהם החזיקו כרבים.

דף קיז

כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה

דין שומר באוכלין ילפינן מהפסוק "כל זרע זרוע אשר יזרע" - כדרך שבנ"א מוציאים לזריעה, חיטה בקליפתה, שעורה בקליפתה, עדשה בקליפתה. והיינו דילפינן שהקליפה והזרע חד הם.

והנה בתרגום המיוחס ליונתן בן עוזיאל איתא בפסוק זה: "וארום אין יפיל מנבילתהו על כל זרע זרעונו באורחא די יזרע בנוגיה דכי הוא", כלומר אם יפול מנבילתה על הזרע כשהוא נגוב ויבש, אינו מקבל טומאה. אך צ"ב מה פירוש המילה "באורחא", ובפירוש יונתן פירש "בדרך סלולה שבני אדם הולכין שם ומייבשין", אך פירוש זה דחוק דנמצא שהזכר ענין היובש פעמיים.

ובמשך חכמה ביאר שכוונתו לדברי הגמ' דילן - "כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה", וזהו "באורחא די יזרע".

וזהו הערה יפה לפתוח בה פרק העור והרוטב.

דף קיח

מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא

מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא, אך אם איכא למידרש דרשינן.

הבני יששכר בכמה מקומות בספריו מדבר על מושג הק"ו באופן כללי, ובאופן פרטי על כולל זה של "טרח וכתב לה קרא".

ונביא מדבריו בשני מקומות (תשרי מאמר ה; אדר מאמר י), ויש בדבריו שייכות לעניני דיומא, של הימים הנוראים הבעל"ט.

הנה מה שמויחד במידת ק"ו לעומת שאר המידות שהתורה נדרשת בהן, שקל

וחומר אדם דן מעצמו, משכּלו, משא"כ בשאר המידות. התורה באה לומר שלא לסמוך על השכל האנושי בלבד, כאילו הוא קובע בלבד, אלא אנו מעלים את הק"ו שתלוי בשכל, למקום גבוה יותר, ולכן טרח וכתב לה קרא, שדבר שנכתב בתורה הוא למעלה מן השכל האנושי.

קל וחומר הוא מידת הדין, וכלשון הגמ' בכל מקום "והלא דין הוא". פירוש המושג דין, היינו דבר שמוכרח מצד עצמו. וכשמעלים אותו למקום גבוה, פירוש הדבר שהוא עולה למידת החסד, ועל כן נקראת התורה "תורת חסד".

ישנו יסוד שמובא בספרים נוספים, שי"ג מידות שהתורה נדרשת בהן, עומדות כנגד כנגד י"ג מידות של רחמים. המידה הראשונה בדרשות שהיא ק"ו, עומדת כנגד המידה הראשונה בי"ג מידות שעל פי האריז"ל היא "א"ל". והיינו דמידת הדין (ק"ו) נעמדת כנגד מידת החסד (א"ל). וזו העבודה במקום המשפט - להעלות את המשפט למקום גבוה. השופר מעלה את הדין למקום החסד.

ולשון הפייט הוא "ואתה במשפט תעשה צדקה", כלומר שבזמן משפט תהיה עלייה לצדקה, שאפילו אם אפשר לזכות בדין, מבקשים לזכות בדרך צדקה שהיא מעל השכל האנושי.

והנה יסוד שכן ועונש הוא במה שיש לאדם בחירה חופשית, וזה בעצמו לא מובן לנו, שהרי ישנה את הסתירה הידועה בין ידיעה ובחירה. והרמב"ם (הל' תשובה פ"ה) כתב עליה שאין לנו אפשרות לתפוס את פשר הסתירה הזו. הן הן הדברים, שהקב"ה רוצה שמידת הדין תתעלה למקום של חסד, ממקום אנושי למקום אלוהי. ועל כן כל תפיסת הבחירה, שעליה מבוססת מידת הדין, היא עצמה תלויה במקום גבוה מן השכל.

הרי אפוא "מלתא דאתיא בק"ו" - מהלך ששכלי, שהוא מידת הדין, "טרח וכתב לה קרא" - להעלות הדין אל החסד האלוהי.

דף קיט

חיטי דשמעון בן שטח

"בחטי דשמעון בן שטח". ורש"י מציין לתענית (כג, א): "מצינו בימי שמעון בן שטח שירדו להם גשמים בלילי רביעיות ובלילי שבתות עד שנעשו חטים ככליות ושעורים כגרעיני זיתים... וצורו מהם דוגמה לדורות להודיע כמה החטא גורם שנא' עונותיכם הטו אלה וחסאתיכם מנעו הטוב."

בשו"ת חת"ס (או"ח ס"ו ס"ק) מקשה דבסוכה (א, א) אמרינן "ארץ שכל שיעוריה כזיתים", וכיון שבזמן שמעון בן שטח הזיתים היו יותר גדולים, נמצא שכאשר מדברים על א"י בתפארתה, בהכרח שהפירות היו יותר גדולים, ואיך ניתן למדוד לפיהם את שיעורי התורה. ולא מסתבר שהיו צריכים להביא פירות ממדינות אחרות כדי למדוד את שיעורי התורה.

מיישב החת"ס במקום אחר (שו"ת או"ח ס"ו ס"ק פא) "דכשם שהיו פירותיה משונים לטובה, כך היו גידולי האנשים ובריות גופם באופן טוב ונאות, והיה שיעור אכילה דידהו בזית דידהו". ומוסיף דהרי אדם הראשון היה יותר גבוה, הרי שיש שינוי בגודל בני אדם.

אך החת"ס בסוגיא מקשה דא"כ הדרה קושיית הגמ' כאן לדוכתה, דגם אם נעמיד בחיטה גדולה בימי שמעון בן שטח, הרי בהכרח שגם בני האדם יותר גדולים, וממילא גם שיעור החזקת בית הבליעה שממנו נגזר שיעור כביצה לטומאת אוכלין, ממילא צריך להגדיל את השיעור הזה באופן יחסי.

ומיישב החת"ס דמוכרחים לומר דאמנם כשנכנסו לא"י הכל היה יותר גדול - גם הפירות וגם בני האדם. אולם בדורו של שמעון בן שטח שהיתה ברכה נקודתית באותו הדור שנתברך זרע הארץ, בני האדם לא גדלו בהתאמה. ומסיים החת"ס שזהו דוחק גדול להעמיד בדורו של שמעון בן שטח, ולכן הרמב"ם לא הביא דבר זה להלכה אלא הוי בעיא דלא אפשר.

מוסדות מבקשי תורה
ASSOCIATION MEFAKSHI TORAH

מסביב לשולחן

שאלות ותשובות בנושאים אקטואליים

מתורת הכולל 'מבקשי תורה'
בראשות הרה"ג רבי אילן נתנאל סנדר שליט"א

• פרשת נצבים וילך • ג'תשס"ה • 5

בצניעות גדולה עם הענוה יתירה, כמו שמצינו שהיה מתפאר רבי יוסי בצניעות ואמר מימי לא ראו קורות ביתי אימרי חלוקי, לפיכך יש לו לאדם להיות זהיר בשוכבו ובקומו, שלא יפשוט חלוקו חוץ

ממטתו, וגם בעומדו אל ישב ערום על מטתו, אבל יקח חלוקו בהיותו מוטה ויכניס בו ראשו וזרועותיו ואחר כך ישב במטתו וילבש בגדיו, ובה ירגיל תמיד, ביום ובלילה, באור ובחושך, כי מלוא כל הארץ כבודו והכל גלוי לפניו כחשכה כאורה.

וכן כתב הב"ח (סי' ב ס"ק ג) שזה מעלת חסידות. וכן משמע בשלחן ערוך הרב שכתב, טוב לזהר שלא ישב ואח"כ ילבש חלוקו שמיד כשישב הוא מגולה, אלא יקח חלוקו ויכניס בו ראשו וזרועותיו בעודנו שוכב, ונמצא כשיקום הוא כבר מכוסה. וכן נראה במחצית השקל שכתב, אף על גב דבזמן הזה בעונותינו הרבים אין לנו דין תלמיד חכם, מכל מקום במילי דצניעות ראוי לכל אחד להתנהג במדת תלמיד חכם.

וכן פסק האגרות משה (י"ד ח"ג ס"ח אות ד) שענין צניעות באנשים לילך מלובשים כל הגוף אינו מאיסורים אלא מעלה וזהירות להיות מלובש גם בסתר מטעם שוית' ה' לנגדי. וכן פסק הגר"ח קנייבסקי זצ"ל (דעת נוטה ח"א תשובה קד) שזה הנהגה ראויה ממידת הצניעות, וכן פסק בספר הלכות יום ביום (ח"א פ"ד).

וצריך לדעת שזה מעלה והנהגה ראויה שצריך לקיים, כי חוץ מהחיובים והדינים שיש, יש גם דינים איך אדם צריך להתנהג, וכאשר השלחן ערוך פוסק איך אדם צריך להתנהג, אדם צריך להתנהג כך.

ולכן כתב האגרות משה, שמדת הצניעות וכיסוי הגוף אינו נמדד על פי ההנהגה כשעומד לפני מלך ושר ואדם חשוב, ואף לא כפי שרגיל ללכת ברחובות העיר, אלא כיושב בחדרו לפני אנשים, שאין עליו לכבדם, אך אינו רוצה להתבזות בפניהם.

והוסיף שאם יש לו צער שחם לו ביותר, או מצד אחר, רשאי לילך, ואין בזה אף משום מדת חסידות, שבאופן זה שהוא צער, הרי הדרך כן לישב גם בפני אנשים היודעים מצער, והשי"ת הא יודע צער.

ולכן הלבוש בבית אינו כלבוש ברחוב, אלא בבית יש להתלבש בצורה שאינו מתבזה בפני אנשים רגילים ולפי הרגילות איך להתלבש בבית.

וכן בבריכה בית מרחץ מקום ספורט וכל מקום שהדרך הרגילה ללכת יותר בגילוי, כל עוד שזה בצורה הרגילה והמקובלת באותו מקום, מותר.

אדם הנוגע בנעליו האם צריך ליטול ידי.

תשובה: ירחץ ידי במים (משום נקיון) אך אין צורך ליטול ידי מכלי. ויש שהחמירו ליטול ידיים בכלי, משום רוח רעה.

ומעיקר הדין לא צריך למהר ליטול ידי תכף, אלא שבעל נפש יחמיר על עצמו ליטול ידי תכף, משום רוח רעה.

האם דיני צניעות אצל גברים הוא חיוב או חסידות והנהגה טובה. ואיך צריך להתלבש בבית ובשאר המקומות.

תשובה: השלחן ערוך פסק (סי' ב) את דיני הצניעות שאדם צריך לנהוג בהם. ובמשנ"ב משמע שזה חיוב מעיקר הדין. אבל לדעת רוב הפוסקים דינים אלו אינם חיוב מעיקר הדין אלא מעלה והנהגה ראויה. והגם שזה מעלה והנהגה ראויה, צריך לקיים את זה. מכיון שהשלחן ערוך לא פסק רק את מה שאדם חייב מעיקר הדין, אלא גם איך אדם צריך להתנהג.

וצריך האדם להתלבש לפי הרגילות שבאותו מקום להתלבש. ושונה הנהגת הלבוש ברשות הרבים מהבית או מבית המרחץ. והגדר בזה איך יתלבש כשיושב באותו מקום לפני אנשים שאין עליו לכבדם, אך אינו רוצה להתבזות בפניהם.

ביאור הדין:

בגמרא מובא (שבת קיח, ב), אמר רבי יוסי מימי לא ראו קורות ביתי אימרי חלוקי (מפרש רש"י היינו כשפושט חלוקו פושטו כמו שהוא לובשו דרך ראשו, ומכסה את עצמו תחלה משום צניעות בסדינו מתחת, ויושב במטתו).

השלחן ערוך פסק (סי' ב סעי' א), לא ילבש חלוקו מיושב אלא יקח חלוקו ויכניס בו ראשו וזרועותיו בעודנו שוכב, ונמצא כשיקום שהוא מכוסה. ואפילו בחדרי חדרים אסור, ואל יאמר הנני בחדרי חדרים מי רואני, כי הקדוש ברוך הוא מלוא כל הארץ כבודו.

וכתב המשנ"ב, וכן צריך לזהר תמיד מחמת טעם זה שלא במקום הכרח מלגלות מבשרו ואפילו מעט, כל מה שדרכו להיות מכוסה בבגדים.

מבואר שמדיני צניעות באנשים שאסור להיות בלי מלבוש (אפילו שלא רואים את הערוה), ואפילו בחדרי חדרים אסור.

ונחלקו הפוסקים האם כל עניני הצניעות בגברים הוא חיוב או מעלה וחסידות. (בשונה מאשה המגלה גופה בפני זרים, שהדבר כרוך באיסור חמור, כמבואר בשלחן ערוך סי' עה ואה"ע סי' כא).

שיטת הסמ"ק (סי' נז) שהחיוב להתנהג בצניעות הוא דין תורה, מדכתיב (דברים כג, טו) 'והיה מחניך קדוש', ומדכתיב (מ"ה ו, ח) 'והצנע לכת עם אלהיך'. והביאו את הסמ"ק בקיצור שלחן ערוך ובביאור הלכה (סי' א).

אבל ברמב"ם (הל' דעות פ"ה ה"ו) נראה שאינו חיוב אלא מעלה וזהירות. וז"ל 'צניעות גדולה נוהגים תלמידי חכמים בעצמן, לא יתבזו ולא יתגלו ראשן ולא גופן'. מבואר מדבריו שזה מנהג הנוהג בתלמידי חכמים, ובהכרח שזה מעלה וזהירות ולא חיוב (וכן מבואר בפמ"ג משבצות זהב ס"ק א), וכן נראה מלשון התוספתא (ברכות פ"ב ה"ד) אין שבחו של אדם להיות יושב ערום.

וכן כתב מנורת המאור (אות שלה), לעולם ישתדל אדם להיות צנוע בכל דרכיו, שבזה היו מתפארים חכמים והצדיקים,

אם אין לו מים, ישפשף ידיו במגבת או בכל דבר שניתן לנקות בו את ידיו.

ולגבי נגיעה בשרוכים בלבד, יש להקל שלא יטול ידיו. ולגבי נעלי מגף עי' בביאור הדין.

ביאור הדין:

השלחן ערוך פסק (או"ח סי' ד סע' יח, ומקורו בתשב"ץ), שבעה דברים צריכין נטילה לאחריהם, ואלו הם הקם מן המטה והיוצא מבית הכסא והיוצא מבית המרחץ והנוטל צפרניו והחולץ מנעליו והנוגע ברגליו והחופף את ראשו.

העולות תמיד כתב (או"ח סי' ק יב, ראה פמ"ג ס"ק יט), שחליצת נעליים מחייבת נטילת ידיים, אף כאשר האדם לא נגע בידיו בנעליים כלל. אמנם המשנ"ב (ס"ק מא) דחה דבריו, והסיק שחובת נטילת ידיים חלה רק כאשר האדם נגע בידיו בנעליים.

נחלקו פוסקי ההלכה מה היא הסיבה לחובת נטילת ידיים לאחר נגיעה בנעליים. לדעת שו"ע הרב (סי' קכח סע' כז), חובת נטילת ידיים מחמת נגיעה בנעליים הינה בגין רוח רעה המצויה בנעליים, וזאת מפאת העובדה שהן נוגעות בקרקע, שעליה נאמר 'ארורה האדמה בעבורך' (בראשית ג, יז). ולדעת המשנ"ב (סי' ד ס"ק מא), חובת הנטילה הינה משום ניקיון הידיים מהלכלוך של הקרקע המצוי בנעליים.

ההבדל בין הטעמים - 1. זמן הנטילה משום טומאה, יש ליטול ידיים בהקדם. משום ניקיון, אין חובה לטול ידיים בהקדם. 2. נגיעה באופן חלקי עם היד -

משום טומאה, יש ליטול את כל היד במים, מכיון שהטומאה חלה על כל היד. משום ניקיון, מספיק לנקות את מקום המגע בלבד. 3. סוג הנגע - משום טומאה, דוקא נעלי עור (ארחות רבינו ח"א עמ"י). משום ניקיון, כל סוגי הנעליים (בן איש חי שנה א' דברים אות כא). 4. אופן הביצוע - משום טומאה, יש ליטול מתוך כלי. משום ניקיון, ניתן להסתפק בניקיון תחת זרם מים.

למעשה אפשר להקל כדעת המשנ"ב שסיבת הנטילה משום ניקיון, עם כל המשמעויות הכרוכות בכך. ובחלק מקהלות החסידים ובני ספרד החמירו בזה שיש רוח רעה בנוגע בנעליו. **אם הנעליים נקיות ללא לכלוך**, מעיקר הדין אין חובה ליטול ידיים. אמנם כתבו הפוסקים (רמ"א סי' קכח סע' טז ע"ש) שנעליים במצב סתמי נחשבות כאינן נקיות, וחלה חובה לנקות את הידיים עם מים.

שרוכים / רוכסן - הכרעת הפוסקים, כי הנוגע רק בשרוכים, לא חלה עליו חובת נטילה (חזו"א איש ארחות רבינו ח"א, הליכות שלמה הלכות תפילה פ"ח אות יח). וכן הנוגע ברוכסן בלבד (הגרי"י גויבירט זצ"ל). אמנם הגרי"ש אלישיב זצ"ל (זאת הברכה עמ' 197 מחמיר, מכיון שהשרוכים בטלים לנעליים. כמו כן, הנוגע בנעליים חדשות שלא לבשו אותם, אינו צריך ליטול ידיים (כף החיים סי' ד ס"ק עא).

מגפיים - יש פוסקים שכתבו כי הנוגע במגפי ברך בחלקם העליון במקום הנקי תמיד מלכלוך, פטור מחובת נטילה, ובשעת צורך ניתן להסתמך עליהם. במידה והמגף עשוי מעור, בעל נפש ראוי להחמיר וליטול ידיים במים.

אין מים - השלחן ערוך פסק (סי' ד סע' כב) אם אין לו מים יקנח ידיו... בכל מידי דמנקה, או שישפשף בטלית יבש. כלומר, כאשר אין מים לצורך נטילה, יש לנקות את הידיים במגבת וכדו' ובכך הידיים יהיו נקיות מכל לכלוך, ובשעת הדחק ניקוי זה מועיל אף להסרת הטומאה מהידיים.

האם אפשר ליטול ידיים בבית הכסא הנמצא בשירותים.

ה"ה

תשובה: הנכנס לבית הכסא בזמנינו שדרכו להיות נקי אינו צריך נטילה. בפרט כאשר יש עוד שימושים בחדר השירותים [כגון כיור או מכונת כביסה או מעבר לחדר שירות וכדומה]. ויש שכתבו לכתחילה להחמיר ליטול ידיו.

אבל ליטול ידיים בבית הכסא לכתחילה אין ליטול ידיים בבית הכסא, ובשעת הדחק מותר.

בנטילה לאחר עשיית צרכיו אם יוצא בידיים רטובות ומנגב בחוץ יותר יש להקל.

ביאור הדין:

השלחן ערוך פסק (סי' ד סע' יח), אלו דברים צריכין נטילה במים הקם מהמטה והיוצא מבית הכסא. וכתב המשנ"ב (ס"ק מא) שאפילו לא עשה צרכיו. [ועי' בביאור הלכה (סי' תריג) שהביא בזה מחלוקת באחרונים].

בגמרא מובא (ברכות כו, א) שבית הכסא דפרסאי לא שולט בו רוח רעה, מכיון שנעשה בצורה שכל הלכלוך מתגלגל ונעלם מיד מבית הכסא.

חדר השירותים המצוי לנו מכיון שהוא נקי והצואה נשטפת במים ואינה נשארת במקום, מסתפק החזו"ן איש (או"ח סי' יז) האם זה דומה לבית הכסא דפרסאי, ולכן מותר לקרות כנגדו קריאת שמע ושאר דברים שבקדושה, או שמכיון שהצואה לא נעלמת ישר אלא נשארת עד שנשטפת במים, לכן יש לו דין בית הכסא ואסור, וכתב שמכיון שזה ספק יש להחמיר. ועי' בספר ארץ צבי (סי' קי וקיא שכתב להלכה שבית הכסא שלנו דינו כבית הכסא דפרסאי, אבל לא למעשה).

וכתבו הגרש"ז אויערבך זצ"ל (הליכות שלמה פ"ח אות כד) והאור לציון (ח"א סי' א שאפילו שבית הכסא שלנו לא דומה לגמרי לבית הכסא דפרסאי, ששם הרעי ומי הרגלים מתגלגלים ונופלים מיד לרשות אחרת, מכל מקום נראה שאין שורה בהן רוח רעה. ולכן הנכנס לבית הכסא בזמנינו שדרכו להיות נקי ולא עשה צרכיו אינו צריך נטילה.

אמנם במנחת יצחק (ח"א סי' ס) והאגרות משה (ח"א אבה"ע"ו סי' קיד) כתבו שלכתחלה הנכנס לבית הכסא שלנו אפילו שלא עשה צרכיו צריך נטילת ידיים, ורק בשעת הדחק - היוצא מבית הכסא במקום שאי אפשר לו בענין אחר הדבר פשוט להתיר.

אבל לגבי ליטול ידיים בבית הכסא שלנו, כתב הגרש"ז אויערבך זצ"ל (שם) שאין ליטול ידיים בבית הכסא לכתחלה, אבל בשעת הדחק כגון במטוס וכדומה מותר. והאור לציון פסק (שם) שמותר ליטול ידיו מן הברזים שבחדרי האמבטיה והשירותים, שאין שורה עליהם רוח רעה כלל. ומיהו ראוי לכל ירא שמים להחמיר בזה לכתחלה.

עוד כתב הארץ צבי להתיר בבית הכסא שברכבת, מחמת שאין מיוחד לבית הכסא לבד כי נעשה גם לרחוץ פניו וידיו. וכן כתבו בחלקת יעקב (ח"א סי' רה והציץ אליעזר (ח"ז סי' ה) והישכיל עבדי (ח"ז סי' יג) להתיר בית הכסא שלנו שיש לו עוד שימושים.

ואם נוטל ידיו ומנגב בחוץ כתב החזו"א (דינים והנהגות פ"א דין 1) שלנטילה אחרי עשיית צרכיו מותר, והוא כמו נטילה שלא בכלי (ונטילה שלא בכלי לא מועיל לסעודה, ולכן לסעודה אין חילוק אם נוטל ידיו ומנגב בחוץ או לא).

חשנה בחורה

המל"ט ב' עד המ"ג סוף סעל"ג

מדוע אין נפילת אפים בכל חודש ניסן?

- א. מפני שהאדם הראשון חדישם.
- ב. מפני שהיה חודש אדוני ואין נפילת אפים, לכן נעשים כולו קודש.
- ג. תיקון בן מנחם שהיו טורדים בפרקי החג.

באיזה יום בשבוע חל י' ניסן בשנה שיצא ממצרים?

- א. שבת.
- ב. יום ראשון.
- ג. יום חמישי.

מהו ראו' לזהב? ברדיקת המזל?

- א. חיד בצאת הכוכבים שיש עדיין קצת טמאור חיות.
- ב. אחרי שסבר אין אור יום כלל.
- ג. מהי שיצרה תחילה, וכלכד שיצרה ברליל.

מי שהתחיל ללמוד מלל י"ז לפני ברדיקת המזל, מה יעשה?

- א. יססין וברדוק.
- ב. אינו צריך לופססין.
- ג. מחלקת.

מה יעשה מי שחדיב באמצע ברדיקת המזל אחרי שהתחיל לברדוק?

- א. צריך לחזור וברדוק.
- ב. אין צורך לחזור וברדוק.
- ג. אם דיבר לצורך וברדיקת לא חוזר וברדוק, אבל אם דיבר בברבים אחרים חוזר וברדוק.

בעל הבית ששולח שליח לברדוק ואינו ברדיק בעצמו כלל, מי יברך?

- א. בעל הבית.
- ב. בעל הבית קודם, אבל בעל"ב יכול לברך את השולח כלל.
- ג. בעל הבית.

איזה מקום אין צריך בו כשברדוק ברוס?

- א. רק מקום שאין מקורו.
- ב. גם מקום מקורו שיש לו רק ג' דפנות.
- ג. רק כגון השמאל נמשל.

שמונת הלשון שטר הכהונה פרח י"ד יחזנה נאסר עד פרק ט"ז יוש אנטיס'

מה שוות חיל' שכולם נכשלים באבס' לשון הרע?

- א. שלא חפנו שהאדם נפל כל מי חייז פנינו זה.
- ב. שכלא שישו ענינו חלוב על דבורו ודאי יכשל בוה.
- ג. שכלא שיתחלק האדם מחבורת הבריות א"א שלא יכשל בוה.

מה מור' הדנוג?

- א. אי ששכמקם חלכיר טובה יש לו טענת למה לא עשו וחרר טוב.
- ב. איס' שכולם ילחמו על וחסד בכל דבר אר היע.
- ג. איס' שמעורר תמיד בני אדם לעשות מחלוקת.

חולין ק"ב עד ק"ח

לדעת הכמה

על מה נאמר השער'ר מילין לטלילת ידים (רש"י)?

- א. לטלילת שורידת.
- ב. לטלילת.
- ג. לאילול.

מהו שיעור תהלה' תנור לקבל טמא?

- א. לוב טמור'ד טפוס' ודבנו קטן טפסו.
- ב. לובי טמור'ד טפוס' ולבנו קטן טפסו.
- ג. לוב טמור'ד מול' בדי טפוס' וקטן טפסו, ולבנו קטן טפסו.

תבה שיש בהלה' פורה טפסו ואין ביצאמה פורה טפסו, על מה תלוק ת"ק ויב' ויסין?

- א. אם מה שברוכה נטפסו ארובות.
- ב. אם מה שברוכה נטפסו מה שברוכה.
- ג. שר' התשבות נכדוק.

כל' י"ד שאכל בשיר מה הוא עשה באסקוסה.

- א. טמא.
- ב. טמור.
- ג. חלול' יש כנצאור דוחט טפסו.

שאלה מרבית דחוס

האם נצי"ז נקוב זה כמחבר לוב' ששעור לענין השער וטפסו?

- א. כן.
- ב. לא.
- ג. לנכס'ר כן וטפסו לא.

ניתן לעשות את המבחנים:
07:37-289-669
מחלקת המבחנים (ברדוק)
07:37-289-669

ניתן לקבל את הס' מוכנים והמבחנים:
07:37-289-669
מחלקת המבחנים (ברדוק)

הרשות בכל שבוע:
פרס ראשון על 500 על בחזון.
ועוד 8 זוכים בדיוק 100 על ב'שער נק'ר

מבחן שבעי בדר' חיוני

האם שור לא נקובר של אדם טמא מדאורייתא?

- א. כן.
- ב. לא.
- ג. אכא טמור מדאורייתא ואין מדרבנן.

עד כמה צריך לחזור לאחור לטלילת ידים ולתפס?

- א. עד מיל.
- ב. עד שחוט סמל.
- ג. אפילו פחות מסל' ארסו חזר.

טורקט ששחמור האם הוא טמא?

- א. טמא ורק במקושו'ר מדאורייתא.
- ב. טמא ורק במקושו'ר מדרבנן.
- ג. טמא ורק במקושו'ר מדאורייתא ובחזון מדרבנן.

האם ב' חצי זיתים הם חותם טמא?

- א. כן.
- ב. לא.
- ג. מחלקת.

עכס שיש בה כרת מה תוקשקש? האם הוא טמא?

- א. כן.
- ב. לא.
- ג. כפלא ולא אישטא.

האם צבת חשיר טמא?

- א. לא.
- ב. טמא ורק שחוט סמל.
- ג. רק מוקדמת שריקת טמא.

שרין שיש אס' נגע מה דיו ברשות היחיד?

- א. טמא.
- ב. טמור.
- ג. על הארץ טמא ובספר על היום טמור.

אבי ובוט' המדולדל'ס בבהר'ס ומקל'ס ארוב'ס האם הם נטפסו?

- א. נטפסו רק טמא ארוב'ס.
- ב. נטפסו אדם וכל'ס נכד'ל.
- ג. איס' נטפסו.

קישור ששנו אורה מציץ גזל'ר וצאח חזק, האם הקישור שנתון הנציץ מקבל טמא?

- א. כן.
- ב. מחלקת.
- ג. סס.

מה לא נטפס?

- א. בשיר דורו.
- ב. בשיר דורו אפילו אם פורט טמור שלם.
- ג. אם אבר פ' דחוי.

דפוס לשמוע שיעורים על פור"ש ש"ק ותועדים.
מחיר: 100 ש"ח. מספר: 03-6171132
03-6171132
03-6171132

דפוס לשמוע שיעורים על פור"ש ש"ק ותועדים.
מחיר: 100 ש"ח. מספר: 03-6171132
03-6171132
03-6171132

דפוס לשמוע שיעורים על פור"ש ש"ק ותועדים.
מחיר: 100 ש"ח. מספר: 03-6171132
03-6171132
03-6171132

דפוס לשמוע שיעורים על פור"ש ש"ק ותועדים.
מחיר: 100 ש"ח. מספר: 03-6171132
03-6171132
03-6171132

דפוס לשמוע שיעורים על פור"ש ש"ק ותועדים.
מחיר: 100 ש"ח. מספר: 03-6171132
03-6171132
03-6171132

מבחנים ב'עמוד היומי'

מבחן 109 < פרשת נצבים וילך

תמצית
פרשת נצבים וילך

לפרשת
נצבים וילך

פרשת נצבים וילך
0727-280-469

פרשת נצבים וילך
0727-280-469

פרשת נצבים וילך
0727-280-469

תמצית
פרשת נצבים וילך

יומא ס"ג: עד ס"ו:

ס"ג: האם אפשר להביא שעיר המושלח שאינו בן ח' ימים או בעל מום?
א' כן.
ב' לא.
ג' כשאינו בן ח' ימים כן ובעל מום לא.

ס"ד: באיזה אופן מודה רבי יוחנן שאין דיוחי בבלי חיים, ובאיזה אופן מודה רב שיש דיוחי (גמרא ורש"י)?
א' רבי יוחנן מודה רק במחוסר זמן, ולרב תמיד אין דיוחי.
ב' רבי יוחנן מודה גם בבעל מום עובר, ורב מודה בשחוטים.
ג' רבי יוחנן מודה שמחיים אין דיוחי, ולרב גם בשחוטים אין דיוחי.

ס"ה: למה לפי רבי יוחנן אילנה דרב אם נשפך דם השעיר לר' ימות השעיר המושלח?
א' משום דסילי שבעלי חיים נדחים.
ב' משום שעדיף לשלח את השעיר החדש.
ג' מחלוקת.

ס"ו: פר ששעיר של יום הכיפורים שאבדו והקריב אחרים התחילים ונמצאו הראשונים, מה דינם?
א' ימותו.
ב' ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהם לנדב.
ג' מחלוקת.

ס"ז: למסקנה מה הטעם שלא שומרים את הפר של זיה"כ שנאבד לשנה הבאה?
א' מפני שקרבן ציבור צריך לבוא מתרומה חדשה.
ב' גזירה משום הטאת שמוציא בעליה.
ג' גזירה משום תקלה.

ס"ח: האם שראל כשר להולכת השעיר לעזאול?
א' כן.
ב' לא.
ג' מחלוקת.

ס"ט: אם השעיר לעזאול חולה, האם מותר להרכיבו על כתפו זיה"כ שחל בשבת?
א' אסור.
ב' מותר רק לרבי נתן שהיה נושא את עצמו.
ג' מותר לכלי עלמא.

חפץ חיים

חפץ חיים
אבהת חסד

חפץ חיים
אבהת חסד

חפץ חיים
אבהת חסד

מ שראל שחבריו רוצה להשתתף עם אדם וזוא משער שפוגדו ימים לו מכל נזק, האם צריך ללך למר (לפי כללי ההלכה)?
א' אפי' צריך, ואין הגדר אלא בגדר דבר בדיעבד.
ב' צריך בלכת ומוציא.
ג' יש ואם תעשה עדיף.

באופן שיש את התנאים להחזיר רכילות, האם יספיק מעצמו בלי שראל שואל אותו?
א' צריך.
ב' מותר.
ג' אסור.

מי שחבר חפץ להחזיר באופן שיש בזה אנומיה, האם מותר לספר זאת לחבריו לפני תנאי ההלכה?
א' מותר בכל אופן, כיון שהמחנה עבר אסור.
ב' מותר רק באופן שיש לו הנהגה יכול לחזור בו, ואם אינו יכול לחזור בו, מחנה נשבעת המכה בעצמו.
ג' אסור בכל אופן, וכל וחומר יסב את המהיר משום "מכר שטר תרומה".

אדם שסיפר לו שפלוני הורג, האם מותר לו לפעול כנגד המזיק?
א' מותר, אך אם השיעור על כך בבית דין ונתיב דין הרישומה לזאת.
ב' אם סיפר לו שיש לו אדם מאמץ מותר גם בל בית דין.
ג' מותר רק על פי בית דין או על פי הרבה אנשים.

באר מים חיים

האם מותר לספר רכילות לאדם שסיפר לאדם או לחברו את הרכילות?
א' אם יש בזה תועלת מותר, ואם לא אסור.
ב' אסור.
ג' אם יספר לאדם מותר, ואם יספר לחברו אסור.

האם מותר לספר רכילות לתועלת בלי להזכיר מתיחלה את המדבר?
א' אם משער שיתקבל תועלת אמור, ואם לא מותר.
ב' אם משער שיתקבל לו שלא יעשה כך עוד, אסור, ואם לא מותר.
ג' בכל אופן אסור.

מכר המיתה בסחורה וזוא יכול להמליץ את המכור בלי לספר לו שזה מותר, האם מותר לספר לו שזה רהאות?
א' מותר.
ב' אסור.
ג' אסור, ואם המכר נתיב בכבישת מותר.

האם יש איסור לשון הרע ורכילות כאשר לא מספר במפורש אלא מסבב שהוא ידע מזה?
א' לא.
ב' כן.
ג' בלשון הרע מותר, וברכילות אסור.

חפץ חיים

חפץ חיים
אבהת חסד

חפץ חיים
אבהת חסד

חפץ חיים
אבהת חסד

חפץ חיים

תמצית
פרשת נצבים וילך

תמצית
פרשת נצבים וילך

תמצית
פרשת נצבים וילך

תמצית
פרשת נצבים וילך

תמצית
פרשת נצבים וילך

תמצית
פרשת נצבים וילך

תמצית
פרשת נצבים וילך

תמצית
פרשת נצבים וילך

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת נצבים וילך תשפ"ו

ואמר הדור האחרון וגו' והנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה וראה את מכות הארץ ההיא וגו'. ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' בכה וגו'. (כ"ט, כ"א). צריך ביאור למה האריך הכתוב במה שיאמרו הגוים והנכרי אשר יבא מארץ רחוקה כשיראו את מכות הארץ ותחלואיה, ומה הנפק"מ במה שהם אומרים.

ונראה לבאר דהנה אחר חטא המרגלים כתוב שמשח אמר 'זהמתי את העם הזה כאיש אחד ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר, מבולתי יכולת ה' להביא את העם הזה אל הארץ וגו' וישחטם במדבר', ובמענה זו ביקש 'סלה נא לעון העם הזה וגו', והקב"ה נתרצה במענה זו וכדכתיב 'ויאמר ה' סלחתי כדברך'. ומבואר דמענה דחילול השם, מחמת מה שיאמרו הגוים, הוא פתח לסליחה ומחילה.

לפי זה י"ל דהוה שאמרה תורה דיאמרו הגוים והנכרי שיבא מארץ רחוקה שהעונש בא על אשר עזבו ברית ה', וממילא לא יהא חילול השם בדבר, ולא יהיה פתח למחילה וסליחה במענת חילול השם, ועל כן כאן לא יאבה ה' סלוח לו.

ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנושאים וגו'. (ל"א, ט'). צ"ב דכתוב דמסר ספר התורה לכהנים, ולחלן בפסוק כ"ה כתוב ויצו משה את הלויים נושאי ארון ברית ה' לאמר לקוח את ספר התורה וגו', הרי דמסר ספר התורה ללויים.

עוד צ"ב דנשיאת הארון היא מהעבודות שנמסרו ללויים ולא לכהנים, ואיך אומר כאן דהכהנים הם נושאי ארון ברית ה'. ונראה לבאר בזה עפ"ימש"כ בחידושי מרן רי"ז הלוי דבדין נשיאת הארון יש שתי מצות, האחד מצוה לשעתה שנוהג עד בואם לבית עולמים והוא מדין נשיאת המקדש, ועוד דין נשיאה לדורות שהוא דין בפ"ע של נשיאת הארון, והוא נוהג מעת שבאו לבית עולמים, ודין נשיאת המשכן הוא נמסר ללויים, אבל דין נשיאת הארון לדורות הוא ניתן לכהנים דוקא. ונמצא דבאמת גם הכהנים וגם הלויים הם נושאי הארון, דבמדבר הלויים הם נושאי הארון, ומעת שבאו לבית עולמים הכהנים הם נושאי הארון. ולפי זה יש לבאר דבאמת מסירת סח"ת הייתה גם לכהנים וגם ללויים, דללויים נמסרה עד שיבואו לבית עולמים, ולכהנים נמסרה לאחר שיבואו לבית עולמים, וזהו שכפל הכתוב הדבר שנמסרה ספר התורה גם לכהנים וגם ללויים, ושניהם נקראים נושאי הארון.

ובזה יש לבאר הלשון שכתוב אצל הלויים 'לקוח את ספר התורה', דאצל הלויים היה ציווי שיקחו השתא, משא"כ אצל הכהנים דהשתא אינם נוטלים, ורק לאחר זמן בעת שיבואו לבית עולמים הוא שיקחווהו.

פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט וגו'. ורבעה בו כל האלה הכתובה בספר הזה ומחה ה' וגו', והבדילו ה' לרעה שבטי ישראל ככל אלות הברית הכתובה בספר התורה הזה. (כ"ט, י"ז). יש לדקדק שבתחילה כתוב 'הכתובה בספר הזה', ואח"כ בפסוק כ' כתוב 'הכתובה בספר התורה הזה', וצ"ב למה שינה הכתוב לשונו.

עוד צ"ב דאחר שכבר אמר שימחה שמו כדכתיב 'ומחה ה' את שמו מתחת השמים', מה הוסיף במה שאמר 'והבדילו ה' לרעה מכל שבטי ישראל', ומה יש להוסיף עוד אחר ששמו כבר נמחה מתחת השמים. ונראה לבאר דשני הפסוקים איירי משני עניינים שונים, דהנה קודם לכן כתוב 'פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט', הרי דהכתוב מדבר הכא משני אופנים, אופן אחד של איש או אשה או משפחה דזה אופן של יחידים, ועוד אופן של או שבט שזה שבט שלם. והנה בשבט איתא בב"ב דף קט"ו 'גמירי דלא כלא שיבטא', וכן איתא בתורת כהנים פר' בחוקותי עה"פ 'זוכרתי להם ברית ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים', דזה ברית על השבטים, ששבט שלם לא יכלה כולו.

לפי זה נראה לבאר דהנה כתוב 'כי אז יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא', ומבואר דפסוק זה מייירי מיחידים, וביחידים הקללה היא 'ומחה ה' את שמו מתחת השמים', אבל פסוק כ' דכתיב 'והבדילו ה' לרעה מכל שבטי ישראל', מבואר דמייירי בקללה על שבט, ובשבט לא שייך קללה של מחיית שמם דהרי גמירי דלא כלא שבטא, ועל כן בשבט הקללה היא 'והבדילו ה' לרעה מכל שבטי ישראל וגו'.

ולפי זה גם מבואר שפיר החילוק דבתחילה כתוב 'בספר הזה', ואח"כ כתוב 'בספר התורה הזה', דהנה במגילה דף ל"א מבואר דחלוקה התוכחה של כי תבוא מהתוכחה דבחוקותי, דהתוכחה דכי תבא נאמרה בלשון יחיד והתוכחה דבחוקותי נאמרה בלשון רבים, והיינו דהתוכחה דכיתבא שנאמרה בלשון יחיד מייירי מחטאי יחידים, והתוכחה דבחוקותי שנאמרה בלשון רבים, מייירי מחטאי ציבור.

אשר לפי זה יש לבאר דבפסוק י"ט דמייירי מיחידים, א"כ קאי על התוכחה דכי תבא שנאמרה בלשון יחיד, לכן נקט הכתוב הלשון 'כל האלה הכתובה בספר הזה', דהספר הזה היינו לספר דברים, דביחיד יחולו הקללות דכי תבא, אבל בפסוק כ' דמייירי מקללת שבט, וזה חשיב ציבור, וכמו שמצינו דעת ר' יהודה דטומאה הותרה בציבור גם בשבט אחד, וכן מצינו דשבט אחד שהטא בהוראת בית דינו מביא פר העלם דבר של ציבור, ובחטא של ציבור עליהם חלה התוכחה דבחוקותי שנאמרה בלשון רבים, והיא הרי אינה כתובה בספר דברים, לכן נקט הלשון 'ככל אלות הברית הכתובה בספר התורה הזה', דהיינו לתוכחה הכתובה בפרשת בחוקותי. [ויעויין באדרת אליהו].

יסוד התשובה - יעשה עצמו כאלו בו ביום נולד

מתוך משאות הכנה לימי הדין והרחמים בישיבות שבנשיאות רבנו שליט"א

הישיבה הגדולה 'אמרי חכמה' אלעד. ישיבת 'תורת חיים' מודיעין עילית. ישיבת 'ארחות דוד' ראשל"צ.

כתוב בפרשת כי תבא שהקב"ה כרת ברית עם ישראל ואמר להם 'היום הזה נהיית לעם', וכתב רש"י בכל יום יהיו בעיניך כאילו היום באת עמו בברית. ויש להתבונן דאם אין נכנסים כל יום בברית, למה צריך שבכל יום יהיה בעינינו כאילו היום נכנסים לברית. ונלמד מזה שכן הוא באמת שבכל יום אנו נכנסים בברית, ובכל יום מתחדש הכריתת ברית, ולא רק שהיה זה כריתת ברית פעם אחת באותה שנה, ומאז כבר נמצאים בברית עם הקב"ה, אלא בכל יום מתחדש הכריתת ברית. כתוב בפרשת נצבים 'לעברך בברית ה' אלוקיך ובאלתו אשר ה' אלוקיך כורת עמך היום' כתב הגר"א 'היום, בכל יום ויום', מבואר בדבריו כמו שביארנו שהכריתת ברית מתחדשת בכל יום ויום. ויש להוסיף בזה דהוה יסוד ענין התשובה, דהאפשרות לעשות תשובה הוא משום שכל יום הוא דבר העומד בפני עצמו, וכל יום אינו מצטרף לימים שלפניו, ואינו רק המשך וחשבון אחד עם הימים שלפניו, אלא יש בחינה שכל יום הוא גם עומד לעצמו, ולכן בכל יום יכול לחזור ולשוב אל השם, ואפילו אם בימים שלפני כן היה בעל עבירה, מרגע זה ואילך יכול הוא לחזור ולעשות צדיק גמור, כי כל עת הוא חשבון בפני עצמו, וממילא אינו תלוי ואינו מושפע במה שהיה בימים שלפני כן.

רבנו יונה באגרת התשובה כתב 'אדם אשר פשע וחטא ובא לחסות תחת כנפי השכינה ולהכנס בדרכי התשובה, אשכילך ואורך בדרך זו תלך, ביום ההוא ישליך כל פשעיו אשר עשה, ויעשה עצמו כאלו בו ביום נולד, ואין בידו לא זכות ולא תורה, וזה היום תחילת מעשיו, היום יפלו ארחותיו שלא יטו מעגלותיו מדרך הטוב וכו', ואל יבהילוהו רעיוניו ולא יניחוהו לשוב כי יבוש מחטאיו, כי יחשוב איך אוכל להעזי פני ולשוב ואני חטאתי עויתי

ופשעתי וכזאת וכזאת עשיתי עברתי ושגיתי ושלשתי עד אין ספורות, ואיך אבא עוד לפניו כבושת גב כי ימצא כן בושתי לעמוד לפניו ואף איך ארמוס חצרי ואיך אשמור חוקיו, אל יחשוב כן, כי המסית יושב כזבוב במפתחי הלב, מתחדש עליו בכל יום, צופה ומביט להכשילו, ומשים לבו לעצה הרעה הזאת, רק יחשוב כי כן מידת הבורא ית' ידו פשוטה לקבל שבים'. בחז"ל דרשו 'עתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך וגו' אין ועתה אלא תשובה. ושאל החפץ חיים בשלמא במה שכתוב 'ליראה את השם' נכלל גם תשובה, אבל היכן נרמז ענין התשובה בתיבת 'עתה'. ולפי דברי רבנו יונה יש לבאר דנרמז בזה יסוד התשובה, דדרך היצר הרע להסית את האדם מהתשובה בטענות איך יוכל להעזי פניו אחר שמלא סאתו בחטאים ועונות ופשעים ורבו עונותיו מנשא עצמו פשעיו מספר, והתשובה לזה כתב רבנו יונה שיראה את עצמו כאילו בו ביום נולד וזה היום תחילת מעשיו, ולפי זה אפשר לבאר דזה נרמז במה שכתוב 'עתה', חושב על מה שהיה כבר, אלא ברגע זה הוא כתינוק נותן בלבו רק את מה שעכשיו ולא את העבר. אלא זה תחילת מעשיו, איך ישים עצמו כן, ואפשר דבאמת לשוב בתשובה. אמנם לדברינו נראה דאין זה רק עצה ותיקון על העבר, אבל מ"מ לגבי העתיד אין זה נוגע ושב לדרך השם, וכל יום ויום הוא זמן העומד לעצמו, הוא עומד לעצמו מצד הכריתת ברית, וממילא גם לגבי קיום הברית ושמירת המצוות הוא חשבון חדש וענין העומד בפני עצמו, ולגבי חשבון זה וקיום הברית המחודשת הוא כנולד מחדש והיום הוא תחילת מעשיו.

ההכנה היותר גדולה - חיזוק עמל התורה

אנחנו כבר זמן קצר לפני ר"ה, בדיוק חצי אלול היום, בארבעה פרקים העולם נידון, בר"ה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון. כל אחד עובר לפני הקב"ה והוא נידון אם יהיה לו חיים, שיהיה לנו חיים, בריאות, רוצים להיות בריאים? כן. אתה רוצה שההורים שלך יהיו בריאים? ודאי, איזה שאלה. כל המשפחה שיהיו בריאים? ודאי, איזה שאלה. כל שומרי שבת יהיו בריאים? ודאי, איזה שאלה. כל כלל ישראל יהיו בריאים? ודאי. אז צריך לעשות משהו כדי לזכות לזה, כי הקב"ה נתן למי שראוי. רוצים להם לאכול ובגד ללבוש? רוצים הצלחה? יש הרבה בקשות ורצונות, אז תשתדל ותבוא מלא בזכויות. כעת זה זמן של התעוררות לתשובה. אתם כולכם צדיקים, אבל כל אחד יש לו איזה נקודה שיש לו לתקן, אז קצת לתקן, אנחנו שלומדים ועמלים בתורה, יש לנו ריבוי זכויות, מה שאין לכל אחד אחר שלא לומד תורה. למה? כל מילה בתורה זה מצווה. החפץ חיים מנה כמה מילים אפשר להגיד ברגע, מנה מאתיים מילים. זה מבחינת דיבור, ומבחינת מחשבה, כשחושבים על סברא, כל רגע שאתה חושב בעיון מה הסברא? מה התוספות התכונות? מה הקושיה? מה התשובה? יש ריבוי מצוות, מי שיושב בבית מדרש יש לו ריבוי מצוות. אנחנו צריכים להתחזק בתורה בימים האלה, זה התפקיד שלנו, פה אנחנו בבית המדרש, לקנות הרבה תורה, לעמול בתורה וללמוד. זו הזכות הכי גדולה, זכות התורה. איפה תוקעים בשופר? על יד הבימה, למה לא תוקעים בעמוד הש"ץ? כי בבימה קוראים בתורה, ושמ יש זכות התורה, וזכות התורה זו הזכות היותר גדולה. מבואר במסכת סוטה שזכות התורה מגנא ומצללא בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה. כל אחד יש את התפקיד שלו, התפקיד שלנו ללמוד תורה, להתחזק, להרבות תורה, לזכויות ליום הדין, לזכויות לכל לכל טוב שבעולם שאנחנו מבקשים ורוצים, בין לפרט בין לכלל ישראל בכלל. עכשיו תפקידנו להרבות בתורה, וכמו שאמרנו להבין ברור את הסוגיות, שבזה נוכל לבוא ולמלאות את ימי הרצון וימי הרחמים של חודש אלול, לבוא לראש השנה ואחרי זה ליום כיפור, שנקבל סליחה כפרה ומחילה על כל העבירות.

נחל אליהו

משיעורי הרב אליהו דיסקין שליט"א

והתברך בלבבו

על אימת וחרדת הדין, זה עצמו סיבה וזכות לזכות בדין, אחד מגדולי ישראל אמר שאנשים חיים בעולם כאילו יש חבר'ה חיים וחבר'ה מתים, אמנם הר המנוחות מלא בקברים אבל זה החבר'ה מתים אנחנו שייכים לחבר'ה מתים, אבל כל אלו שנמצאים שם לפני כן היו פה ואמרו על עצמם שהם שייכים לחבר'ה החיים ובסוף הם הגיעו לשם, הדבר הכי בטוח בחיים זה המוות, אין מי שלא מגיע לשם, וכולם חייבים למסור דין וחשבון על כל מעשה שהוא עשה, אין דרך לברוח מזה, ומי שנשאר אדיש מסכן את עצמו.

החוטא משחית את נפשו

למען ספות הרוה את הצמאה - יש בפסוק הזה כמה פירושים עיין פירש"י, והרמב"ן מביא פירוש והוא מקלס אותו וכותב **"זוה הטוב והישר בעיני בפסוק הזה מכל הנכתב עליו בהרבה פנים"**, וכדאי לדעת את הפירוש של הרמב"ן בפרט עתה בימי הרחמים והתשובה, כל אדם שחוטא והולך אחרי יצרו הרע, אחרי מידות ותאוות רעות, הוא מאבד שלושה דברים, א' החטא עצמו, ב' עבירה גוררת עבירה, מי שהולך אחרי תאוה רעה כל פעם שהוא נופל התאוה משתלטת עליו עוד יותר ובפעם הבאה יהיה לו יותר קשה להתגבר, כך זה בתאוות רעות וכך זה במידות רעות, ג' כשאדם חוטא הוא בונה לעצמו קומה חדשה של תאוות מגונות שלא היו לפני כן בטבעו, וכך זה במידות רעות אדם יכול להשחית את מידותיו ולהשתרש במידות רעות שלא היו לו מלכתחילה, זה הפשט **"למען ספות הרוה את הצמאה"** רוח זה דבר שאדם שבע ממנו ולא מתאוה אליו, התאוות והמידות שהאדם לא נולד איתם ואין לו לזה תשוקה, וצמאה זה תאוות שאדם נולד איתם והוא מתאוה אליהם, והחוטא יענש על הכל, הוא לא יוכל לפטור את עצמו בטענה שלא היה לו מה לעשות, אתה הבאת את זה על עצמך, **ונמשיל את הדברים** - יש אנשים שמכורים לסמים, האדם לא נולד עם משיכה טבעית לסמים אבל אם הוא מתרגל לעשן סמים קלים

הוא בונה לעצמו תאוה לסמים עוד יותר חריפים עד שהוא מאבד את עצמו בזה ובבא, הוא בונה לעצמו קומה שלימה של תאוות שהוא לא נולד איתם, וכך בנוי כל מערכת התאוות וחמירות העולם הזה, ונקרא את לשונו של הרמב"ן **"והטעם כי נפש האדם הרוה שאינו מתאוה לדברים הרעים לה כאשר תבוא בליבו קצת התאוה והוא ימלא את תאוותו ויסף בנפשו תאוה יתירה ותהיה צמאה מאוד לדבר ההוא שאכל או עשה יותר מבראשונה, ותתאוה עוד לדברים רעים שלא היתה מתאוה להם מתחילה ויוליד בעצמו תאוות מגונות"** הוא כותב שכשאדם שטוף בתאוה של זימה זה יביא אותו לתאוות מגונות של זכרים ובהמות, הוא לא נולד עם הסטיה והנטיה החולנית הזו אבל הוא הלך אחרי התאוות שלו וזה הוליד בו תאוה חולנית.

האם התורה מתחשבת במי שלא מסוגל לשלוט על עצמו

וכך זה גם במידות רעות אפשר לראות אנשים שכשמעצבנים אותם הם מסוגלים לקחת סכין ולדקור בני אדם, הם רבו על מקומות חניה וזה הסתיים ברצח, כשהוא מגיע לבית משפט העורך דין מביא חוות דעת מפסיכיאטר שהאדם הזה כשמרגיזים אותו אין לו שליטה על מה שהוא עושה, הוא אנוס, וזו אמת לאמיתה אין לו דרך לשלוט על עצמו, אבל בתורה שלנו לא מצאנו פטור לכזה בן אדם, אם הוא אדם נורמטיבי ורק כשמגיע נסיון של מידות או של תאוות הוא נהיה חולה נפש, בתורה הקדושה לא מתחשבים בזה, למה? כי אמנם הפסיכיאטר צודק הוא לא יכול לשלוט על הכעס, הדם עולה לו לראש והוא נהיה משוגע, כשיש לו תאוה הוא נהיה סוטה וחולה, אבל אף אחד לא נולד ככה, אתה הבאת את עצמך למצב

והיה בשמענו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשריות ליבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה, לא יאבה ה' סלוח לו ורבעה בו כל האלה גו', גפריית ומלח שרפה כל ארצה גו' מהפכת סדום ועמורה גו' - בפסוקים כאן כתוב קללות נוראות ועונשים אימים על מה? יהודי ששמע תשעים ושמונה קללות שקראנו בפרשת כי תבוא, יש לו שתי אפשרויות, הוא יכול לחזור בתשובה לשנות את הדרכים שלו ולחסוך מעצמו את כל הקללות והעונשים, אבל קשה לו להשתנות והוא מפתח לעצמו מוגנה **"והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי"** אדישות והתעלמות, **"והתברך בלבבו"** גדולי ישראל לא נותנים ברכה למי שלא מקיים את התורה אז הוא מברך את עצמו, מסופר שיהודי בא לחפץ חיים לבקש ממנו ברכה, החפץ חיים תפס לו את היד ואמר לו **"שבת היא מקור הברכה"** אם אתה לא שומר שבת נראה לי שר' ישראל מאיר יכול לבקר אותך?

אדישות - אם לכל חטאת!

אנחנו עומדים קרוב ליום הדין, בראש השנה דנים על הכל הכל, מי במים מי באש, מי בחניקה מי בסקילה, מי ינוח ומי ינוע, הכל מוכרע בראש השנה, וחייבים לשנות את ההרגלים, לתקן את המעשים, לחזור בתשובה, אבל זה מאוד קשה והיצר הרע מכניס לאדם אדישות בלב והוא אומר לעצמו תעזוב את הפחד, עברת שלוששים פעמים ראש השנה בשלום תעבור גם את זה בשלום, הוא מברך את עצמו **"שלום יהיה לי"** היה טוב ויהיה טוב, **"כי בשריות ליבי אלך"** הלב שלו עושה שרירים ונעשה קשה כאבן, ופשוטו של מקרא **"שרירות"** זה מלשון **"אשורנו ולא קרוב"** הוא עושה מה שהלב שלו רוצה, הוא לא מוכן להתגבר ולדחות סיפוקים, על האדישות הזו מהדין והמשפט, מהתוכחה והיסורים, אם רואים מידת הדין מתוחה על כל העולם, יודעים שנמצאים לפני ראש השנה שבו דנים על כל הפרטים ופרטי פרטים, אם האדם מפתח לעצמו חומה של אדישות ואומר לעצמו **"שלום יהיה לי"** גם אם הוא לא עושה חוץ מזה שום עבירה האדישות הזו היא אם לכל חטאת, היא שורש פורה ראש ולענה, על האדישות הזו התורה אומרת **"לא יאבה ה' סלוח לו כי אז יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא ורבעה בו כל האלה הכתובה בספר הזה ומחה ה' את שמו מתחת השמים"** כל העונשים הנוראים שכתובים בפרשה שלנו.

מעלת לימוד המוסר

זו המלחמה של היצר הרע בלימוד המוסר, המטרה שלו היא שכולם יהיו **"אין איש ניהם על רעתו כולו שב במרוצתו כסוס שוטף במלחמה"** הוא רוצה שהאדם יישן, הוא מחפש את האדישות הזו שהיא אם לכל חטאת, והוא יודע שאם האדם ילמד מוסר זה יפתח לו את הלב והוא לא יהיה אדיש לכן הוא נלחם בזה בכל הכח. בישעיהו כח אומר הנביא **"לכן שמעו דבר ה' אנשי לצון מושלי העם הזה אשר בירושלים, כי אמרתם כרתנו ברית את מות ועם שאול עשינו חוזה שוד שוטף כי יעבור לא יבואנו כי שמנו כזב מחסנו ובשקר נסתננו"** לנו יש הסכם עם המוות שהוא לא יפגע בנו אין לנו ממה לפחד, אנחנו רוצים להשאר עם הכזב והשקר ולא לשנות את הדרכים, ועל זה אומר הנביא **"כופר בריתכם את מות וחזותכם את שאול לא תקום שוד שוטף כי יעבור והייתם לו למורס, מידי עברו יקח אתכם כי בבוקר בבוקר יעבור ביום ובלילה והיה רק זועה הבין שמועה"** הנביא מלמד אותנו את היסוד הזה שהאדישות היא אם כל חטאת ובגללה באות הפורענויות הכי גדולות.

אין מקום לאדישות

וכשם שהאדישות היא אם לכל חטאת כך השמיעה היא השורש לכל הטוב, כשאדם חי באמונה בשקר ועונש, הוא מתבונן שעל כל מעשה יש מחיר, הוא מתבונן

היה הטרדיה שמי שלא שולט על התאוות שלו עושה לעצמו 'למען ספות הרוה את הטמאה', נולדת עם המידות טובות של החפץ חיים אבל הלכת אחרי כל נטיה ותאוה ובנית לעצמך סטיו חולניות, הלכת אחרי המידות רעות דבר יום ביומו וקנית לעצמך השחתת המידות.

נפשי 'חולת' אהבתך

זה לעומת זה עשה אלוקים - היסוד הזה של הרמב"ן קיים גם בצד הקדושה, והראוני שכך כותב האמרי אמת מגור ז"ע, אפשר לראות אנשים שדבוקים כל כך לרוחניות, האהבת תורה שלהם מופלאה הם ממש שיכורים על תורה, הם מתענגים בתפילה שלהם ואפשר לראות את כלות נפשם לאלוקים, אפשר לראות אנשים מטורפים על חסד, הם לא יכולים לחיות בלי להיטיב לאחרים, רבות, הם לא נולדו כאלו! כל אדם נולד עם מנה מסוימת של נטיה לצד הטוב והקדושה, וכשהוא הולך אחרי זה הוא מתמיד בתורה, במצוות, במידות טובות, הוא עושה לעצמו שלשה דברים, הוא מקיים מצוה, מצוה גוררת מצוה והוא מחזק לעצמו את הקשר לאותה מצוה, והוא גם בונה לעצמו קומה חדשה של תשוקה ושאפה לתורה ולמצות, הוא נעשה משוגע לתורה, אדם נורמלי לא נולד עם כזו משיכה לקדושה אבל הוא בנה בעצמו את הסטייה והמשיכה החולנית הזו לתורה, **הגר' לייזער טעלזר** כשהוא היה עובר על ידי הבית מדרש ושומע שני נערים צעירים מתווכחים בלימוד והבית מדרש היה נעול, הוא היה קופץ מהחלון ונכנס לבית מדרש ואחר כך הוא לא זכר מאיפוא הוא נכנס, הוא היה שיכור על תורה **'שכורת ולא מיין'**, **האור החיים** המפורסם על הפסוק בפרשת כי תבוא **'ושמחת בכל הטוב'** אין טוב אלא תורה, כותב האור החיים הקדוש **'אם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעין ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף זהב למאומה'**, כך זה בתורה, בדבוקות בשכינה, באהבת חסד, אנחנו ראינו אצל הרב אלישיב אהבת תורה חולנית! הוא לא נולד ככה, הוא קנה את זה לבד, וכל אדם יכול לקנות לעצמו חשק התורה, חשק להידבק בקב"ה, חשק להיטיב לזולת, והוא יכול להגיע למדרגות של חולת אהבה, **הגאון הצדיק ר' חיים ברים זצ"ל** סבל פעם מחולי בלב והוא לא היה יכול למסור שיעורים, כשהוא התחזק הוא חזר למסור את השיעור בגמרא אבל את השיעור בחובת הלבבות הוא לא חזר למסור מיד, הוא אמר שהוא מפחד על הלב שלו מכיון שכשהוא לומד חובת הלבבות הוא מתרגש וזה יכול לסכן אותו, זה ממש חולה אהבה, האם מישוה נולד ככה? לא, אבל אפשר לקנות את זה, **החזון איש** אמר שכשהוא מתבונן על פרה, על פלאי הבריאה שקיימים בו הוא כל כך מתרגש וזה מגיע למצב של פיקוח נפש והוא חייב להפסיק להסכל על הפרה, לא נולדים ככה, עובדים על זה לבד.

שיגעון של תלמידי חכמים

הגמרא בראש השנה ד. אומרת על הפסוק בתהלים **'בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל ליימין בכתם אופיר'** שחביבה תורה על ישראל כמו שגל לעובדי כוכבים, שגל זו הכלבה של העובדי כוכבים שהיא משמשת להם גם כפילגש, ודוד המלך לא מצא דבר יותר נאה להמשיל אליו את חשק התורה של כלל ישראל חוץ משגל לעובדי כוכבים? כותב ההעמק דבר בפרשת כי תצא שחשק התורה של תלמידי חכמים היא לא דבר טבעי, זה סטייה ודבר חולני, אפשר לדמות את זה רק לשגל של עובדי כוכבים, שזה תאוה שאדם לא נולד איתה והם פיתחו את זה לעצמם, כך חביבה תורה על ישראל.

איך צומחים תלמידי חכמים

כי המצוה הזאת אשר אנוכי מצוץ היום לא נפלאות היא ממך ולא רחוקה היא, לא בשמים היא לאמר גו' - כתוב במדרש אמר ר' ינאי משל למה הדבר דומה לכנר שהיה תלוי באויר טיפש אומר מי יוכל להביאו ופיקח אומר לא אחד תלה אותו? מביא סולם או קנה ומורידו, כך כל מי שהוא טיפש אומר אימתי אקרא כל התורה כולה, ומי שהוא פיקח מה הוא עושה שונה פרק אחד בכל יום יום עד שמסיים כל התורה כולה, אמר הקב"ה 'לא נפלאות היא ממך'.

ויש כאן פלא גדול - לכאורה המשל כלל לא דומה לנמשל, השוטה רואה את כל המעלה מאלפיים שבע מאות דף, הוא לא מבין איך אפשר ללמוד את הכל,

יבמות כתובות, זבחים מנחות, איך אפשר? והפיקח אומר לעצמו אם אני לומד כל יום דף אני גומר כל שבע וחצי שנים את הש"ס, אבל במשל של הכנר הפיקח מביא סולם ולוקח אותו, הוא לא מתקדם כל יום קצת לעבר הכנר, במשך תקופה הוא עובד לחפש סולם במחסן, הוא מתלכלך, נקרע לו הבגדים, ובזמן הזה הוא לא מתקדם כלום לעבר הכנר, ואחרי הרבה מאמץ בלי שום התקדמות הוא מצליח להעמיד את הסולם במקום ובבת אחת הוא לוקח את הכנר לעצמו, אבל בתורה העצה של החכם זה ללמוד בסבלנות את הכל ובכל יום להתקדם קצת, למה זה דומה לסולם? לכאורה היה צריך להמשיל את זה לכנר שנמצא בראש ההר שהפיקח עולה בכל יום קצת עד שהוא מגיע לראש ההר.

אבל דברי חז"ל קודש קדשים נאמרו בתכלית החכמה והדיוק, וכדאי לכל בן תורה לדעת את היסוד שכתוב כאן בדברי חז"ל, לא דיברו כאן על שוטה שלא יודע לוח הכפל, הוא לא מבין שאם כל יום לומדים דף גומרים בשבע וחצי שנים ש"ס? לא מדברים כאן על עצלן שרוצה ללמוד את כל הש"ס בלילה אחד ולהספיק באותו לילה לישון מתחת הפוך, הוא מוכן ללמוד שבע וחצי שנים אבל הוא אומר לעצמו שלפי קצב וסגנון הלימוד שלו כיום גם אם אני ילמד מאתיים שנה אני לא יצא אפילו רבע חזון איש, כל שטיקל בחזון איש נכתב ככזה בהירות וככזה עמל, אומרים לאותו אדם יש לך טעות, אתה חושב שהקצב שאתה מספיק עכשיו יהיה לך גם עוד חמש שנים? דע לך שאחרי חמש שנים של עמל ויגיעת התורה אתה תספיק ביום אחד בכמות, באיכות, בבהירות, בהבנה, מה שאתה לא מספיק עכשיו בחמש שנים, כל השנים האלו אתה בונה סולם ואחרי זה אתה עולה את כל המדרגות בבת אחת, חמש שנים אתה עמל ומתייגע, נשרט ומתלכלך, ובסוף אתה מקבל כנפיים וצומח בבת אחת תלמיד חכם אמיתי.

מעלות התורה

כי המצוה הזאת אשר אנוכי מצוץ היום - כתוב במדרש שמא תאמרו לרעתכם נתתי לכם את התורה, לא לרעתכם נתתי לכם את התורה אלא לטובתכם שהרי מלאכי השרת נתאו לה, ולכאורה זה מדרש פליאה, מה ההוה אמינא שהתורה ניתנה לנו לרעתנו? ומה ההוכחה ממלאכי השרת לא ככה? **והביאור בזה** - חז"ל הקדושים אומרים אמר הקב"ה בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבין, ואם הקב"ה אומר שזוהי התרופה לא כדאי לאף אחד לחפש רפואות אחרות, ונמצא שלתורה יש תפקיד מאד מרכזי בחיי האדם היהודי, בלי תורה הוא לא יצליח להתגבר על היצר הרע, ושמא תאמרו שזוהי התכלית היחידה של התורה **'לרעתכם'** להציל את האדם מהיצר הרע, אומר הקב"ה **'לא לרעתכם נתתי לכם את התורה'** מעלת התורה היא הרבה הרבה יותר מזה, תפתחו נפש החיים מה שהוא מביא מהזוהר וממדרשים במעלת העוסק בתורה, כל מילה שאדם לומד הוא בונה ומאיר עולמות, הוא מתקן את הנפש שלו לנצח נצחים, הוא משיג דבוקות בקב"ה, והקב"ה שמח בכל מילה ומילה שהוא לומד, והרריה **'שהרי מלאכי השרת נתאו לה'** הרי להם אין יצר הרע, אם הם מתאווים לתורה זה ראייה שבתורה יש מעלה בעצם.

חז"ל אומרים 'למיימינים בה סמא דחיי למשמאילים בה סמא דמותא' וידוע שרש"י כותב שמשמאילים בה פירושו שאין יגיעים בה בכל כוחם, ולכאורה זה פלא למה מי שלא יגע בה בכל כוחו התורה נהיית בשבילי סם המוות? ואולי אפשר לפרש **'למיימינים בה'** מי שטורח בה בכל כוחו **'סמא דחיי'**, זה סם חיים לקנות חיי נצח, אבל **'למשמאילים בה'** מי שלא טורח בה בכל כוחו זה **'סמא דמותא'** זה רק מגן עליו מהמוות של היצר הרע.

אין קדושה כתורה

הראיו לפעם עלון חרדי עתיק שמתואר שם ביקורו של אחד מגדולי האדמו"רים אצל החזון איש, והכותב מתפייט על המפגש רוי הוד בין שר התורה לשר הקדושה, ולא יכולתי לסבול את זה, אין ספק שאותו אדמו"ר היה שר הקדושה ואין ספק שהחזון איש היה שר התורה, אבל אני שואל אתכם: האם עמל התורה של החזון איש, עם כזה תיקון המידות, עם כזה דקדוק הלכה, האם יש שר הקדושה יותר מזה? האם יש דבוקות בקב"ה יותר ממה שהוא היה בדק? קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד הוא, אין קדושה כתורה.

לעילוי נשמות
מרת שושנה ע"ה
ב"ר משה יהודה ז"ל
זלברשטיין
נלב"ע כ"ט כסלו תשס"ד
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה

לעילוי נשמות
ה"ר משה יהודה
ב"ר שלמה ז"ל
מרמורשטיין
נלב"ע כ"ז אייר תשע"ח
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה

פניני פרשת השבוע

נושא השבוע: ראש השנה

פרשת נצוי

בס"ד | גליון מס' 597

מה היתה סיבת ביקורו של איש זר בבית האבלים?

היום הרת עולם!

יש אנשים רבים שנושאים אליו עיניהם, אם יש מי שצריכים לו זקוקים לסיועו - או אז השופט חייב להתחשב גם בהם, ולחשוב פעמיים ושלוש לפני שהוא מעניש את הנאשם, שהרי עונש עבורו - הוא עונש לרבים אחרים הזקוקים לו כל כך!

להבדיל אלף אלפי הבדלות, שבעתיים ויותר, כך מתנהל המשפט בשמי מעל. הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל היה אומר, שאם היו נותנים ביום להרצות את כל זכויותי בשמים בעת משפטו ביום הדין - ספק אם היה זכאי לקבל כוס מים בשנה הקרובה... אז איך אפשר לזכות בדין? מהי הדרך?!

להיות אחד שאחרים זקוקים לו, להיות אדם כזה שרבים צריכים אותו. אם יהודי זוכה לכך שיהודים אחרים זקוקים לו - כשהוא ניצב מול בית הדין השמימי הגדול, הוא לא ניצב שם לבד. ניצבים לצידו גדודים של סגורים שזקוקים: 'אבא שבשמים. עשה למען יהודי פלוני שאנו זקוקים לו כל כך, שתהיה לו שנה טובה ומבורכת, כי אנו צריכים אותו בריא וחזק, שמח ומאושר, עשיר בפרנסה ורוגע להפליא!'

ואז - כל הגישה אליו משתנית, המבחן שלו הוא אחר. כבר לא בודקים אותו רק במעשיו, בודקים אותו באופן אחר לגמרי - כי הוא לא אדם לעצמו, הוא אדם שהעולם זקוק לו, שאחרים צריכים אותו. ומכאן - קצרה הדרך להיכתב ולהיחתם לחיים טובים, לא בזכות העצמית, כי אם בזכות העובדה שרבים אחרים צריכים אותו!

זה עלול להישמע מורכב, כביכול רק מנהלי ארגוני חסד גדולים, מוסדות מפוארים, או עסקנים בעלי שם - אלה הם אנשים שהעולם זקוק להם. אבל זה לא נכון, כי כל אחד מאיתנו יכול: יהודי שמחייך לזולת, שנוהג להתמאי לחבריו, שמחזק יהודים שבורים, שמחזק גמ"ח מכל סוג, שתומך ביתומים או במוסדות תורה, שמפיץ דברי תורה, שמסדר את בית הכנסת - כל אלה הם אנשים שהעולם צריך אותם, אחרים זקוקים להם, וממילא הם זוכים בשנה טובה!

אחים יקרים, מה שכדאי כל כך לעשות, בימים ובשעות שנותנו לנו עד ראש השנה, הוא להפוך ל'איש ציבור'. אין הכוונה לדמות ייצוגית, אלא לאדם שלציבור יש תועלת ממנו, שיש אחרים

היום הרת עולם, היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים. חודש אלול כבר כמעט מאחורינו, ניצבים אנו על מפתן השנה החדשה שתפתח בשעה טובה ומוצלחת ביום ראש השנה הבעל"ט. גם מי שעד כה לא הצליח לחוש תחושת אלול או חרדת הדין, לבו כבר מתחיל לפעום בחוזקה: 'הנה יום הדין, לפקוד על כל צבא מרום בדין, כי לא יזכו לפניך בדין...'

זה מרגיש כאילו קול השופר שאנו שומעים מדי בוקר הולך וחזק מאוד, מיום ליום הוא מרטיט את הלב יותר ויותר. אנשים מתרוצצים אחר סימני היום, מחפשים רימון או תמר, דבש או תפוח, ויתר הסימנים שתקוותנו שיביאו עימם ברכות טוב לשנה החדשה. כל בר דעת מבין שזה עניין רציני ומורכב, אנו עומדים בפני יום גורלי ומכריע, יום דרמטי לשנה שלימה!

זה הזמן בו כל יהודי שואל את עצמו, איך הוא יכול לזכות בדין? זה פרוייקט לא פשוט, הרי כל לב יודע מרת נפשו, מכיר את סאת עוונותיו וכשלונותיו, הפעמים בהן - למרבה הצער - התרחק מהבורא יתברך. עכשיו מגיע יום הדין, בודקים את כל אחד מאיתנו, מעלים הכל על כף המאזניים, מי שייצא זכאי - תהיה לו שנה טובה, ומי שלא - - -

אז מה עושים? איך מצליחים לזכות בימי הדין בשנה טובה ומבורכת? הן מלך במשפט יעמיד ארץ, כולנו נעבור לפניו כבני מרון. איך נצליח לצאת כשידינו על העליונה? איך נצליח להיכתב ולהיחתם לחיים טובים וארוכים? איך נוכל לדאוג לכך שביום הדין תהיה לנו איזושהי 'פרוטקציה' שמימית כביכול, באמצעותה נוכל לזכות בשנה אושר ושמחה גם אם לא כל כך מגיע לנו?!

התשובה היא שיש דרך כזו, וכדי לקרבה אל ליבנו - הבה נתאר לעצמנו אולם בית משפט של ימינו אנו. כאשר עולה עניינו של נאשם, ולאחר שהעובדות מתבררות לאשורן, מגיע שלב 'גזר הדין'. ואז, כל סניגור מתחיל יודע, שראשית הוא מציג את דמותו של הנאשם, והיה אם הנאשם הוא איש טוב ומרבה חסד, אדם שרבים נעזרים בו בכל עת - כי אז גדול הסיכוי שהוא יתמוך ללא מאסר, שהרי רבים זקוקים לו ולעזרתו, ואין זה הוגן להעניש את כל התלויים בו...

כלומר, יתכן שהאיש אינו זכאי, ההיפך - הוא ראוי לענישה, ואפילו ענישה מחמירה. אבל אם

ביקור שיצר עיתון...

דמות מופת של 'יכיו הרבים' בכל לב, היה הגאון רבי משה וובר זצ"ל, רב ביהמ"ד בעלזא בבני ברק. הוא חיפש כל הזדמנות לזכות את הרבים, וכשהייתה לו כזו, שמח עליה כמוצא שלל רב. כמו למשל בשני הסיפורים הבאים, אותם שמענו מבנו יבלחט"א הרב מרדכי שליט"א:

פעם אחת, אחד ממקורביו של לב שמעת לעת הרב נעלם לפרק זמן. הלה החל לעקוב אחריו, וגילה כי הרב עולה לביתו של יהודי גלמוד, ולומד איתו כמה דקות. הוא לא הצליח לכבוש את פליאתו, והקשה הרב בשנינות: 'אינני מבין, הלא בזמן הזה הריב יכול למסור שיעור לכמה עשרות אנשים. וכי ראוי הוא שהרב יכלה את זמנו בלימוד עם יהודי אחד? והכלל הנוהג 'הרועה את הרב יבוא אליו' - מה יעלה בגורלו?'

השיבו הרב וובר על אתר: 'אמת', אולם בשיעור אזכה ללמד רק את מי שיכול לבוא. הלה לא יכול לבוא, אז אני בא אליו...'

לא רבים יודעים, אולם העיתון התרדי הנפוץ ביותר 'מרווה לצמא' הינו פרי יצירתו וחזונו. פעם ביקר במרפאה, וגילה כי אנשים יראי ה' קוראים מגזינים מפוקפקים בעת ההמתנה. הוא ביקש לברר את הנושא, והתברר לו שאין חומר קריאה מעניין שאינו חדשותי לציבור יראי ה'.

על אתר קם ועשה מעשה, ופנה ליבלחט"א הרב"ח ר' ישראל פולק שליט"א, וביקש ממנו שמתוקף היותו מושך בעט סופר - יפתח מגזין כזה אשר יופיע מעת לעת, ויעניק חוויות קריאה מעניינות בעלת תכנים חיוביים. הרב וובר עצמו כלל לא היה זקוק לחומר הקריאה הזה, מפשוטו הרגיש חזונו צורך הציבור...

כך קם והיה העיתון 'מרווה לצמא', שברכות הימים מפורסם בכל רחבי הארץ. לידים, בחורים ומבוגרים קוראים בו בהנאה, חוזכים בתוכן איכותי ומרומם מדי שבוע. כל זה, מתוך חשיבה אחת של 'יכיו הרבים' שעלתה במוחו של הרב וובר, וזיכתה דורות שלמים...

אחים יקרים, כולנו יכולים. מחשבה אחת על מה שהעולם זקוק לו, מעשה אחד למען יהודי אחר. זכוי הרבים הוא הדרך והכלי לזכות בחיים מלאי זכויות, ולהיכתב ולהיחתם בספר החיים. הבה נחפש כל הזדמנות לזכות את הרבים, ונזכה להיכתב ולהיחתם לחיים טובים. שנה טובה ומתוקה!

מצוה לפרסם! סגולה בדקה לעורר רצון לקדושה, לטובל לעילוי נשמות

הרה"ח הקדוש רבי פתחיה סעלישער בן הר"ר יוסף יונה הי"ד רזנובר
מקני חסידי בעלזא, נעק'ה'ש בשנות הזעם - י"ג בסיון תש"ד

לעילוי נשמות

ר' שלמה פרץ ז"ל ב"ר מאיר הלוי גולדשטייט (טראל)
ת.נ.צ.ב.ה.

בנים בזכות 'אבות ובנים'...

הם היו זוג צעיר, שכבר לא היה כל כך צעיר... שהמתינו להיפקד בבשורת זרע של קיימא. יום ועוד יום חולף, שנה חוברת לה לשנה נוספת, וישועה אין. הם ערכו תפילות, סגולות, נסעו לקברי צדיקים וגם עשו השתדלות רפואית, אפס כי נראה ששערי שמים נעולים בפניהם, והם לא זוכים להיפקד בישיעה.

בצר להם, ביום הימים הועידו את פניהם לנהריה, אל הרה"צ רבי דוד אבוחצירא שליט"א. עוד בעומדם בתור נשבר לבו של הבעל, והוא פרץ בבכי נסער, שביטא שנות המתנה ארוכות ואכזבות קשות. עתה, החליט, הוא יבקש שרבי דוד יתן לו עצה, ברכה, סגולה - משהו שיביא בכנפיו את הישיעה, אחת ולתמיד!

שעות ארוכות המתין בתור, ולפתע רבי דוד קם לצאת מהמקום, והבחין בו בעומדו בתור. עוד בטרם שמע את הצרה לאשורה, השיב רבי דוד על אתר: 'דע לך, יהודי שרוצה לזכות בילדים ובסייעתא דשמיא, עליו להרבות בזיכוי הרבים. זו מעלה שאין כמוה!' - אמר ולא יסף.

הם עזבו את המקום בצעדים מאושישים. טרם הבינו מהו בדיק 'זיכוי הרבים' שלהם, אבל יש להם כיוון. עד מהרה הפכו בני הזוג למגדלור של זיכוי הרבים: תחילה הקימו בשכונת מגוריהם 'חברת תהלים' לבנים, וזמן לא ארוך אחר כך - הקימו 'חברת אבות ובנים', ללימוד בנים ואבותיהם יחדיו. גם תחום הנשים לא נזנח, והגב' הקימה 'חברות תהלים' לנשים, נערות ובנות, שהתכנסו לומר יחדיו תהלים בצוותא חדה.

כמה חודשים עסקו בני הזוג במפעליהם הכבירים, שמילאו כל דקה מסדר יומם. הם לא נחו ולא שקטו, ביקשו להגביר חיילים לתורה וללומדיה, וה'אבות ובנים', כמו גם 'חברות תהלים' שהקימו - פרחו ושגשגו מאוד. הם השקיעו את כל מרצם בפרסום ובעידוד רבים לבוא להצטרף, לצד פעילויות עשירות לטובת המשתתפים, לעשות להם טוב על הלב ובכדי שיבואו גם להבא...

ביום מן הימים, הוכרז ב'אבות ובנים' על מבצע לימוד מיוחד, אשר בסופו טיול חווייתי לצפון הארץ, כך שהוא מאוד משתלם. מאות ילדים נרשמו למבצע, מבקשים להבטיח את מקומם בטיול המובטח. הם למדו כראוי על פי תקנון המבצע, ובסימום, כמובטח, יצאו לטיול חווייתי ומהנה, שהיה כעין 'רגע שיא' לפעילות כולה...

פחות מעשרה חודשים מאותו טיול - ובני הזוג ממהרים לבית החולים. בתוך כמה שעות הם חובקים ילד ראשון, הופכים להורים. למעלה מדרך הטבע, לאחר שכל המומחים כבר גואשו - - -

'אבות ובנים', 'חברת תהלים', או בשמם הכולל 'זיכוי הרבים' - אלו הביאו להם את הישיעה הנכספת! בכוחם זכו לחבוק ילד! המעשים האציליים הללו, כשפעלו שאחרים יתחזקו בלימוד התורה ואמירת תהלים - זיכו אותם להפוך להורים!

הסיפור המדהים הזה שהתרחש בשנה החולפת, ומובא כאן - כפי שקיבלנו אותו מגיליון 'ברינה יקצור' מפי בעל המעשה בעצמו - קורא לכולנו:

אחים יקרים, קשה לומר שכולם יכולים לעשות את כל סוגי הפעילויות, אולם אין ספק שכולנו יכולים לעשות משהו, להפיץ תורה בעוצמה גבוהה יותר, לזכות את הרבים. לחלק עלונים שבועיים בהם יקראו רבים, לפתוח ולפתח פעילות חסד - אפילו ברמה מקומית, ליצור משהו חדש שיגדיל תורה וירבה את לומדיה.

זיכוי הרבים הוא כלי חזק ורב עוצמה, שבכוחו לשנות גורלות, להפוך עולמות, להביא בכנפיו ישועות. רגע לפני יום הדין, הבה נקבל על עצמנו להימנות עם מזכי הרבים, לעשות משהו כדי לזכות יהודים אחרים, ולהיטיב עימם מכל הלב. זכות זו תעמוד לנו בימים הנוראים הבעל"ט, למען נזכה להיכתב לחיים טובים, ולשנה טובה ומתוקה!

שנהנים ממנו, שיש כאלה שנעזרים בו. אם נתחיל כבר מעכשיו להיות כאלה, ולבטח אם נקבל על עצמנו להיות כאלה בשנה הבעל"ט - בכך נפתח לנו את שערי הרחמים, ונזכה להרעף על עצמנו שנה טובה ומבורכת, שנה מאושרת ומתוקה!

האוטובוס של חמש...

היה זה בימי השבעה על אסון מירון, בבית משפחת רובין האבלה על פטירת הרב יהודה לייב זצ"ל. אל הבית השרוי בעצב קודר נכנס אדם, שאיש מבני הבית או מבני המשפחה לא הכיר. גם תושבי השכונה לא זיהו את האיש, אשר רק עמד בצד, פניו נפולות ואבלות, והמתין לשעת כושר שקיטה.

לאורך רוב שעות הערב המה הבית אדם, והאיש פשוט ישב והמתין בצד, מחכה להזדמנות שלו לומר את דברו. רק בשעת ערב השתרר שקט יחסי, והוא ניגש אל אבי המנוח, 'בלחט"א הרב יום טוב רובין שליט"א, ופיזר את הערפל על תעלומת בואו, תוך שהוא מספר את הסיפור הבא:

המנוח, הרב יהודה לייב רובין, התגורר בבית שמש ולמד בכולל בירושלים. הכולל בו למד היה במסגרת מיוחדת, המתחילה בשעת בוקר מוקדמת מאוד, ומסתיימת בשעת אחר הצהריים. האוטובוס 'שלו', הקו בו נסע מבית שמש לירושלים, היה הקו של שעה חמש. בהלוך - חמש לפנות בוקר, ובחזור - חמש אחר הצהריים.

הוא לא היה הנוסע היחיד באוטובוס הזה. כדרכם של קווי אוטובוס, רבים הם הנוסעים הקבועים מדי יום, באותו קו, באותה שעה. כמוהו היה עוד אחד, שכלל לא הכירו. הם רק היו נוסעים באותו קו...

'רק' אמרנו? - זהו שלא. עבור הרב רובין, היה בנסיעה הזו הרבה יותר. מדי יום ביומו, בדרכו חזור מהכולל, היה מקדם את האיש בברכת שלום לבבית. מחייך אליו, מתעניין קלות בעובר עליו, מחמא לו בכנות או טופח על השכם. זהו, זה הכל. שניהם לא ידעו זה את שמו של זה, איש מהם לא ידע מהי כתובת המגורים המדויקת של רעהו. שניהם נוסעים באותו אוטובוס, מירושלים לבית שמש, ועבור הרב רובין - היה די בכך כדי להעניק מילה טובה וחיוזק חם ליהודי אחר...

ואז התרגש האיש הזר, והוסיף: 'הוא אפילו לא ידע, שלעתים הוא פוגש אותי לאחר יום מתיש בעבודה, או בתקופה נוראית שעברתי בחיי לא מזמן. לא היה לו צל צילו של מושג מה באמת עובר עליי, הוא חיזק אותי וחיבק אותי בלי לדעת. היום אני יכול לספר, שהיו לי תקופות קשות ונוראיות, בהן רק החיוך שלו בערבו של יום החזיק אותי, ציפיתי למילה הטובה שלו כמו לאוויר לנשימה...

והוא נתן את זה, מכל הלב. בלי לדעת שכשהוא עושה זאת הוא מציל אותי, ממש מעניק טעם בחיי. בלי שיוכל היה להעריך שאני מחכה כל היום לפגוש אותו, בהמתנה לאוטובוס של חמש. הוא 'סתם' עשה את זה, מתוך לב טוב ואוהב לכל יהודי, אבל המילים שלו היו עבורי כמים קרים על גפש עייפה...

ואותו אדם זר הוסיף וסיפר, כי רק עם היוודע הבשורה הקשה על אסון מירון, ומשנחשפו תמונות מ"ה קדושי מירון אשר נתעלו השמימה, הוא התקשה להאמין שהאיש 'שלו', שכל כך הטיב אתו בלי לדעת מי הוא בכלל, גם הוא עלה השמימה ואיננו, כי לקח אותו אלוקים. ביום ראשון הוא יצא אל האוטובוס, ורק כשראה שהמנוח לא הגיע - הבין שאכן כן, הנורא מכל קרה גם קרה, והאז החליט לבוא לבית האבלים ולספר...

סיפור מדהים זה, אשר הופיע בגיליונות 'דרשו', מאיר לנו את משמעות המושג 'רבים צריכים לו'. כדי להיות כזה - לא צריך להקים ארגון חסד ענקי, להשאיל ציוד רפואי במאות אלפי שקלים, לפתוח כולל ענק. מספיק להיות יהודי חייכן כזה, שמפיח רוח חיים בסובבים אותו, שנותן כח לחבריו, שמעניק מילה טובה לכל מי שהוא פוגש - ואין 'רבים צריכים לו' יותר מזה...

ואת זה - כולנו יכולים לעשות, וזה תלוי רק בנו. אחים יקרים, עד כניסת ראש השנה, בראש השנה ולאורך השנה הקרובה, הבה נפיץ אור סביבנו, הבה נהיה אנשים נחמדים, שמעניקים מילה טובה מכל הלב, שטופחים על שכמו של יהודי אחר, שנותנים כח וחיוזק לכל הסובב אותם. בכך נהפוך למי שאנשים רבים זקוקים לו כאוויר לנשימה, וביום הדין הקרוב נזכה להיכתב ולהחתם לחיים טובים וארוכים!

משיעורי של מגיד השיעור הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

לשמיעת השיעורים בדף היומי ובנושאים נוספים חייגו: 073-2951342 | לקבלת העלון במייל: 6778160@gmail.com
לתרומות והנצחות (גם בכ. אשרא) למען הפצת העלון חייגו: 053-316-1613 | ניתן לתרום גם בעמדות נדירים פלוס

ועלת הן

נצבים - וילך תשפ"ו

דברי חיווק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א אב"ד חיפה

וכששמעו שאין שכניה שורה ומהלכת עמם, כתוב ויתאבלו, ולא שתו איש עדיו עליו, רואים הדרגה של כלל ישראל שיותר היה מצער אותם מה שהשכינה לא שורה ומהלכת עמם. עכ"ל.

וכן אפשר גם בקלות של כי תבוא, לשמעו הקללות של כל חלי וכל מכה, שזה פוגע בכבוד שמים בזה הוריקו פניהם, יותר משאר הקללות, כי לעשות עבירות ולהיות רחוק מהשי"ת זה הדבר הגרוע ביותר.

כל ישראל ערבין זה לזה

"אתם נצבים היום כולכם" וגו'.

ופרש"י, מלמד שכונסם משה לפני הקב"ה ביום מותו להכניסם בברית. **וכתב האור החיים הקדוש ז"ל**, ונראה כי כונן משה בברית זה, היא להכניסם בערבות זה על זה כדי שישתדל כל אחד בעד חברו לבל יעבור פי ה', ויהיו נתפסים זה בעד זה והעד הנאמן מה שגמר אומר (פסוק כ"ח) הנסתר לה' אלקינו והגלות לנו וגו', הרי שעל הערבות מדבר הכתוב וכו', וזה שיתחייב כל אחד על אחיהו העברי כפי היכולת שביד כל אחד, עכ"ל.

ב. והנה במשנה ברורה סי' תרנ"ה בשער הציון סק"ה כתב ז"ל, דהא אנו מצוין מטעם ערבות, לראות שגם חברי בן ישראל יעשה מצות חסדים. והנה הצדקה בממונו, וגמילות חסדים בין גופו בין בממונו, כי להוציא אחד לחבירו בקידוש וכדומה כמו שכתב הרא"ש בברוכת פרק ג' וכו', והיינו דערבות זה לא רק תוספת מצוה, אלא מה שחסר לחבירו כאלו חסר לו.

ובשערי תשובה (שער ג' אות י"ג) כתב ז"ל, על כן אמרו (אבות פ"א ב') על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. והנה הצדקה בממונו, וירגיש שאם חסר לחבירו באשה מצוה זה חייב אדם לטרוח בדרישת טוב לעמו ולשקוד בעמל נפשו על תקנת חברו אם דל ואם עשיר, וזאת מן החמורות, ומן העקרים הנדרשים מן האדם שגא' (מיכה ו' ח') הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד, וכן להכנס לפנים משורת הדין וכו', ויש בענין זה דרכים רבים אשר תהיה בהן המצוה הזאת מן החמורות וכו'. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל, לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דבריהם על דין תורה ולא נכנסו לפנים משורת הדין עיי"ש.

ב- ואפשר לומר שלכן כינסם משה לפני מותו להכניסם בברית על הערבות, שכל אחד יהיה ערב לחבירו, וישקוד בעמל נפשו על תקנת חברו בין ברוחניות ובין בגשמיות, וירגיש שאם חסר לחבירו באשה מצוה זה כמו שחסר לו וכמו שכתב המ"ב, וכן אם חסר לחבירו בגשמיות זה כאלו חסר לו, ואהבת ישראל זה מן המצות החמורות, ואהבת לרעך כמוך אני ה' (ויקרא י"ט י"א) וכתב רש"י אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה, עכ"ל. היינו שזה מצוה שעל ידי זה אפשר לקיים את כל התורה. והאור החיים הקדוש כתב וז"ל ר"ה ויוה"כ לאהוב את כל ישראל, כמו שכתוב ונתן טעם לדבר אני ה', פירוש, על דרך שאמרו (זוהר) שבאמצעות יחוד הלבבות מתיחד שמו יתברך. להיות שכל ישראל הם ענפי שם ה' ברוך הוא, דכתיב (דברים ל"ב ט') כי חלק ה' עמו. עכ"ל.

זה עצה לפני ימי הדיון ר"ה ויוה"כ לאהוב את כל ישראל, כמו שכתוב אתם נצבים היום, וזוה"ק שזה הכונה ברי"ה וביוה"כ שעומדים כולם ביחד, ועיי"ן זוכים להיות נצבים קיימים ועומדים, וכתבו כל הדרגות של כלל ישראל, שצריכים לאהוב את כולם, וכתב האור החיים הקדוש ז"ל, עוד רמז באומרו אתם נצבים וגו' לפני ה', לפי שכל שהוא מרוחק מהקדושה, קומתו נמוכה וראשו שפל, לזה אמר כי להיותם לפני ה' נצבו ונשאו ראשם, עכ"ל. והיינו שצריך לדעת שכולם עומדים לפני ה' ואפילו מי שהוא בדרגה נמוכה, ועיי"ן נצבו ונשאו ראשם, ואפשר שעיי"ן גם שם השי"ת מתרומם על ידי שכולם כל הדרגות שבכלל ישראל מקבלים עול מלכות שמים ולכן ברי"ה וביוה"כ מתאספים כולם וממליכים את שמו יתברך, ועיי"ן מתרומם שמו יתברך.

היסורין ברוחניות ובגשמיות מציבין אותנו לפניו

"אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם" וגו'.

ומפרש"י ז"ל, ומדרש אגדה (תנחומא א') למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות, לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ מארבעים ותשע שבתורת כהנים, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, התחיל משה לפייסם. אתם נצבים היום, הרבה הכעסותם למקום ולא עשה אתכם כליה והרי אתם קיימים לפניו וכו' עכ"ל.

א- וכתב הזרע שמשון ז"ל, קשה טובא למה הוריקו פניהם באלה התוכחות, ולא כן בתוכחות של בחקותי, והלא גם בהם היה די והותר להורקת פנים, ועוד למה אמר מאה קללות חסר שתיים, היה לו לומר צ"ח קללות, כמו שאמר חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, שהרי מאה אין כאן, ולמה נקט מאה וכו'. ויש לומר דעיקר הורקת פניהם של ישראל באלה התוכחות היתה, לפי שכתוב כאן גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב וגו' (כ"ח ס"א), וגם אלה הם שתי קללות חלי ומכה אלא שלא נכתבו, ואם כן הם מאה קללות אלא שלא נכתבו כי אם צ"ח, וכו'. עיי"ש מה שתייך.

והנה צ"ב למה בשתי הקללות האלו חלי ומכה שלא נכתבו בפירוש גרמו להם להוריקו פניהם?

ב- ונראה דהנה במסכת גיטין (דף נח.) אמרין, 'בני ציון היקרים המסולאים בפ' מאי מסולאים בפז, אלא שהיו מגנין את הפז ביופיין, מעיקרא חשיבי דרומאי הוו נקטי בליונא דגושפנקא ומשמשי ערסיהו [צורות נאות שבחוממיהן כדי שתתעברנה כנגדן, רש"י], מכאן ואילך מיייתי בני ישראל ואסרי בכרעי דפורייהו ומשמשי, אמר ליה חד לחבריה הא היכא כתיבא. אמר ליה גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת וכו'. עיי"ש. ומפני שמכה זו היא פוגעת בכבוד ה' לכן הוריקו פניהם, שהבינו שזה כולל דברים שאי אפשר לכתוב בפירוש בתורה, ומשה אמר להם, אתם נצבים היום, הרבה הכעסותם למקום, ולא עשה אתכם כליה, היינו שהרבה הכעסותם למקום, ופגעתם בכבוד שמים, ולא עשה אתכם כליה, וממשך רש"י, היום, כיום הזה שהוא קיים והוא מאפיל ומאיר, כך האיר לכם וכו'. והיינו שאפילו שנופלים ופוגמים ח"ו בכבוד שמים וזה ענין חושך, אולם היום הוא מתחיל מהלילה, שעל ידי החושך זוכים אחר כך לאור וכן עתיד להאיר לכם, והקללות והיסורין מקיימין אתכם ומציבים אתכם לפניו.

ג- ורבינו יונה בשערי תשובה [שער שני אות ה'] כתב ז"ל, ויש על הבוטח בה' להוחיל במעוף צוקתו, כי יהיה החושך סיבת האורה, כמו שכתוב (מיכה ז' ח') יאל תשמחי אִפְּתִי לִי כי נפְלַתי קְמַתִּי, כי אשב בחשך ה' אור לי, ואמרו רבותינו ז"ל (מדרש תהלים מזמור כב) אלמלא נפְלַתי לא קמַתִּי, אלמלא ישבתי בחשך לא היה אור לי וכו' עכ"ל.

זה חיווק לכל אדם שבין היסורין בגשמיות ובין היסורין ברוחניות שנכללין בכל חלי ובכל מכה הכל יתהפך לטובה, והם מציבין אותנו לפניו, והכל כדי לעורר את האדם שיעשה תשובה, ואז יזכה שה' יהיה אור לו.

ד- ונעין מה שבארנו שבני ישראל הוריקו פניהם כיון שהבינו שמה שכתוב כל חלי וכל מכה, זה חולי מכה שיפגעו בכבוד שמים, והצטערו על זה מאד יותר מהקללות בגשמיות. **שמעתי ממורי הגאון הצדיק רבי בנימין יהושע רבי ברוך זילבר זצ"ל**, בענין חטא העגל, דרש"י כתב (שמות לב כ') וז"ל, וישק את העם נתכנין לבדקם כסויות, שלש מיתות נדונו שם אם יש עדים והתראה, בסייף כמשפט עיר הנדחת שהן מרובין, עדים בלא התראה במגפה שגא' (פסוק לב) ויִגָּף ה' את העם, לא עדים ולא התראה, בהדרוקן, שבדוקים המים רצבו בטיניהם. (יומא סו') תנחומא כו. עכ"ל. ובפסוק כ"ח כתוב, ויָפַל מִן הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא כְּשֶׁלֶשֶׁת אֲלָפֵי אִישׁ. ובפסוק ל"ה כתוב, ויָגַף ה' את העם. ופרש"י ז"ל, מיתה ביד שמים לעדים בלא התראה. עכ"ל. וכתוב (פרק ל"ג ד') וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו ולא שתו. איש עדיו עליו, ופרש"י ז"ל, הדבר הרע, שאין השכינה שורה ומהלכת עמם וכו' עכ"ל.

ורואים מכאן שאע"פ שנפלו מכלל ישראל הרבה בשלש מיתות, בסייף, ובמגפה, ומתו ע"י שתית המים בהדרוקן, לא כתוב עדיין ויתאבלו,

על ידי תפילה כרש וכדל זוכים לשנה טובה

"אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוהיכם" וגו' (דברים כ"ט)

א- בזה"ק מבואר שהכוונה על יום ר"ה, שאתם נצבים ברי"ה לדין לפני ה' אלוהיכם.

הגמ' במסכת ברכות ו' ע"ב אומרת, ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום (לתפילה), דכתיב וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם (בראשית י"ט), ואין עמידה אלא תפילה שנא' ויעמוד פנחס ויפלל (תהלים קו). נמצא שהלשון עמידה תפילה, ואפשר לומר שזה מרמז פסוק אתם נצבים היום היינו ברי"ה שעומדים בדין, והלשון נצבים גם משמעותו קיימים כמו שכתוב ויהנה קמה אלומתי וגם נצבה (בראשית ל"ז ז') ופרש"י וז"ל, וגם נצבה, לעמוד על עמדה בזקיפה. והיינו שעומדים לדין ברי"ה, וזוכים בדין, ונשארים נצבים וקיימים בזקיפה, והעצה לזה אם עומדים בתפילה ביום ר"ה, כמו שמבואר בברכות שאין עמידה אלא תפילה. והיינו תפילה במקום קבוע ובכוונה כמו שכתוב אצל אברהם אבינו וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם, וכן בפנחס ויעמוד פנחס ויפלל וגו' ומרגישים שעומדים לפני ה'.

ב- ובגמ' במסכת ר"ה ט"ז ע"ב, ואמר רבי יצחק כל שנה שרשה בתחלתה מתעשרת בסופה שנא' מראשית השנה, מרשית כתיב, ויעד אחרית' סופה שיש לה אחרית. ופרש"י וז"ל, שרשה בתחלתה, שישראל עושין עצמין רשין בראש השנה לדבר תחנונים ותפילה, כענין שנא' תחנונים ידבר רש עכ"ל. וראים שברי"ה צריך להרבות בתפילה ותחנונים כרשים וכדלים, ועי"ז זוכים לשנה טובה, שמתעשרת בסופה. ובגמרא (שם) ואמר רבי יצחק אין דנים את אדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה, שנא' כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם (בראשית כ"א). ולכן צריך ברי"ה לכוין מאד בתפילה, ולדעת שהוא רש ודל ואין לו זכיות רק תחנונים ידבר רש, ועי"ז זוכים להיות נצבים בקומה זקופה, ולזכות לשנה טובה.

ג- ועוד אפשר לבאר, שבראש השנה נצבים בדין, והעצה לזכות זה 'כולכם', היינו שיש אחדות בכלל ישראל כאיש אחד בלב אחד. והבעל הטורים כתב וז"ל, נצבים, כדרך שנאמר בסניי וייתצבו בתחתית ההר, בו בלשון אמר כאן אתם נצבים עכ"ל. ולפי' כמו שבהר סיני כתוב ויחן שם ישראל ופרש"י כאיש אחד בלב אחד, כן אמר כאן אתם נצבים, והיינו קיימים וזוכים בדין כשיש בכם אחדות.

על ידי תשובה מאהבה של הבנים נהפכים כל העונות של אבותיהם לזכיות

"ושבת עד ה' אלקיך" וגו' (דברים ל' פסוק ב')

א- **כתב הספרנו וז"ל**, תהא תשובתך כדי לעשות רצון קונך בלבד, וזו היא התשובה שאמרנו וז"ל (וינאמא פ"ו). שמועגת עד כסא הכבוד, עכ"ל. ואמר וז"ל (פ"ג). אמר רבי לוי גדולה תשובה שמועגת עד כסא הכבוד, שנאמר שובה ישראל עד ה' אלקיך (הושע י"ד).

ובפנים יפות כתב, ושבט עד ה' אלקיך וכו', דהתשובה שמועגת עד כסא הכבוד היינו תשובה מאהבה, כמו שאמרנו וז"ל כי גדול מעל שמים חסידך היינו מאהבה, שהוא ממעל לשמים חסידך כסא הכבוד, ודכתיב ושמעתי בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום, שבתשובה מאהבה אחז"ל זדונות נעשות לו זכויות, והיו כאילו עשה המצות מהיום, כי כל העבירות שעשה עד היום נחפזו לזכויות. ויש לפרש מה שכתוב אתה ובניך, מפני שאמרנו וז"ל פוקד עון אבות על בנים כשאחוזין מעשה אבותיהם נענש גם על עון אבותיו, וכן מפורש בפרשת בחוקות, ואף בעונות אבותם אתם ימקו, וזה חסד הגדול, כשעושה תשובה מאהבה נחפז לזכויות אף עונותיו אבותיו שהיו עמו להענש עליהם, וזה שכתוב, ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך, שנעשו כל עונות אבותיו לזכויות, כשישנו בדין תשובה מאהבה, עכ"ל.

והפנים יפות מחדש שאם יעשו בניך תשובה מאהבה, אזי יחפכו כל העונות של אבותיו שהיה נענש עליהם לזכויות, וההסבר בזה כיון שעון אבותיו, הוא נענש עליהם כשאחוזין מעשה אבותיהם בידה, לכן כשעושה תשובה מאהבה, נחפזין כל העונות לזכויות, גם עונות אבותיו נחפזין לזכויות. ובפסוק ה' כתוב, והביאך ה' אלקיך וגו' והיטבך והרבך מאבותיך, ולפי דברי הפנים יפות מבואר שכתוב והיטבך והרבך מאבותיך כיון שיש לו הרבה מצות, שכל העונות נחפזו לזכויות.

ב- **בשו"ע בהל' יום הכפורים** (סי' תרכ"א סעי' ו') כתב וז"ל, נהגו לידור צדקות ביום הכפורים בע"ה המתים, וכתב הרמ"א, ומזכירים נשמותיהם דהמתים גם כן יש להם כפרה ביום הכפורים עכ"ל. ובמ"ב סי' י"ח, ולכן קרא יום הכפורים בלשון רבים, ר"ל לחיים ולמתים. (מהרי"ו) עכ"ל. ובמ"ב סי' י"ט וז"ל, דהמתים גם כן יש להם כפרה ביום הכפורים, כשנודרין בעבורם, דאמרין אלו הים חי, הים נותן גם כן צדקה, עי"ש.

והנה זה מבואר היטב לפי דברי הפנים יפות, שאם עושה הבן תשובה מאהבה נחפזים כל העונות של האבות לזכויות, אי"כ אם יעשו הבנים תשובה ביום הכפורים מאהבה יחפכו כל העונות לזכויות, ויהיה לאבות כפרה ויקיים מצות כיבוד אב ואם, בע"ה התשובה שלו ועי"י שידור צדקה בעדם.

לבחור בדרך הטובה שכל יום יהיו בעיניך כחדשים ואז זוכה לקיים את כל התורה, ויזכה וחיית ורביית

"ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב, ואת המות ואת הרע". (ל', ט"ו) - (י"ז).

וכתב בספר זרע שמשון ז"ל קשה שהיה לו לומר מתחילה את המות ואת הרע, ואחר כך את החיים ואת הטוב, דהכי אמרינן במדרש, שיצחק אמר אורוך אורו ומבורכך ברוך וכו', לפי שהצדיקים תחילתן יסורין וסופן שלווה, והרשעים תחילתן שלווה וסופן יסורים, עי"ש מה שתייך.

ולפי פשוטו נראה דהנה כתב רש"י וז"ל, את החיים ואת הטוב זה תלוי בזה, אם תעשה טוב הרי לך חיים, ואם תעשה רע הרי לך מות, והכתוב מפרש והולך האיד, אשר אנכי מצוך היום לאהבה, הרי טוב ובו תלוי וחיית ורביית הרי חיים, ואם יפנה לבבך, הרי רע, כי אבוד תאבדון הרי מות עכ"ל.

וזה שאמרנו במדרש שצדיקים תחילתן יסורים וסופן שלווה וכו'. היינו בגשמיית שצדיקים תחילתן יסורין וסופן שלווה, אבל ברוחניות לגבי לאהבה את ה', ודאי צריך להתחיל מהטוב, ובו תלוי וחיית ורביית, ואם יפנה לבבך, הרי הרי רע, והרע זה לא כאשר עושים רע, רק כשיפנה לבבך, שהלב קצת פונה אז הסוף נודחת והשתחיות וגו'. וכן כתוב בשם הבעש"ט בפרשת ק"ש (דברים י"א ט"ז) השמר לכם וגו' וסרתם ועבדתם וכו', ואם אדם סר קצת מעבודת הש"ת, אז הסוף ועבדתם לאהבה אחרים, מליצה טובה מרובה שאם אדם בוחר בדרך הטוב אשר אנכי מצוך היום וכו' שכל יום הוא בוחר מחדש בדרך הטובה אז זוכה לאהבה את ה' וגו', ובו תלוי וחיית ורביית וברכך ה' אלקיך.

אמרו לפני מלכויות זכרונות ושפורות.

אייתא במסכת ר"ה (דף ט"ז ע"א) אמרו לפני מלכויות זכרונות ושפורות. מלכויות כדי שתמליכניו עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה שגופר.

וכתב בספר זרע שמשון פרשת וילך (אות ה') וז"ל, צריך עיון שהרי כשאנו אומרים מלכויות דהיינו שאנו מקבלים אותו למלך עלינו הרי הכל בכלל וכו', ומה לנו להוסיף עוד זכרונות להתפלל שיעלה זכרוננו לפני לטובה, פשיטא שיעלה כיון שקבלנוהו למלך עלינו.

ומצאנו שבדרך אחר כיוצא בזה הקשה המהרש"א (ברה"י שם ד"ה אמרו) וז"ל, בספרי מפי' להו מקרא ותקעתם אלו שופרות, והיו לכם לזכרון אלו זכרונות, אני ה' אלקיכם אלו מלכויות, ולמה שינה הסדר, עכ"ל.

ונראה שיש ב' דרכים בתשובה, דרך אחד שמקבל עליו את הקב"ה למלך, וזוכר את כל מעשיו שאינם ראויים, ועושה תשובה על ידי תקיעת שופר. ודרך שניה הוא ששמוח בהקב"ה, ותקעתם אלו שופרות וכמו שכתוב בחומש במדבר (פרק י' פסוק י') וביום ששמחתם וגו' ותקעתם בחצצרות על עליתכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלקיכם אני ה' אלקיכם. ופרש"י גבל הספרי וז"ל, מכאן למדנו מלכויות עם זכרונות ושופרות שנא' ותקעתם הרי שופרות, לזכרון הרי זכרונות, אני ה' אלקיכם זו מלכויות, עכ"ל. וזה תשובה מאהבה, שבים שמחתכם, שאתם שמחים, עם הקב"ה, למדנו מלכויות עם זכרונות ושופרות, וזה תשובה מאהבה, ששמחים עם הקב"ה וממלכים אותו באהבה.

ב- **במסכת ר"ה פרק ד'** (דף ל"ב ע"א) אין פוחתין מעשרה מלכויות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות, הני עשרה מלכויות כנגד מי, אמר רבי יוחנן כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם, מאי ניהו, אילימא ויאמר דבראשית, הני תשעה היוגין, בראשית נמי מאמר הוא דכתיב בדבר ה' שמים נעשו.

וכתב בספר זרע שמשון (פ' וילך אות ו') וז"ל, מקשים דבלא זה היה לו להקשות מאמנותיך דמסכת אבות דקדתי התם (פרק ה' משנה א') בעשרה מאמרות נברא העולם וכו'.

ותיך שיש הפרש בין המאמר הראשון לשאר המאמרות, שבמאמר הראשון היה הכל רוחניות גמור, וכשהתחיל המאמר השני התחיל להתגשם עד העשירי שנתגשם לגמרי, ומשום הכי ממתניין דקדתי בעשרה מאמרות נברא העולם, ליכא לאקשווי מאי ניהו, שהרי הגם שבתורה לא נכתבו אלא תשעה ויאמר, אמת שהיו עשרה מאמרות, רק לפי שהמאמר הראשון היה משונה מאחרים שעדיין היה הכל רוחניות גמור משום הכי לא כתוב ביה בפרוש ויאמר, אבל כאן דאמר רבי יוחנן כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם, משום הכי בעי מאי ניהו שהרי אינם אלא תשעה, דהואיל שהמאמר הראשון שנתנה מאחרים, דלא כתיב ביה אמירה לפי שהיה רוחניות גמור, לא היה לנו לדמותו ולמנותו בכלל האחרים, דהיינו לומר עשרה פסוקים נ"ב כולם, שגדא מזה שהם כולם שוים, עכ"ל.

ובספרים הקדושים כתוב, שהמאמר בראשית כולל כל האמירות, ושבתחילת המאמר בראשית של יום הראשון נבראה כל הבריאה רק בפועל כל דבר נברא בימיו, והרוחניות גם זה מאמר אע"פ שלא נבראה בפועל אלא כוחו ויורו גודל, וכנראה שברי"ה כל כנגד המאמר הראשון שהוא בראשית, וזה כולל כל הבריאה וצריך לזהר מאד ברי"ה שזה כנגד המאמר הראשון שהוא כולו רוחניות והוא כולל כל הבריאה לחשוב רק ברוחניות, ועי"ז יזכה להצלח בכל הענינים.

מענה יחזקאל

הרב יחזקאל הרטמן

עש"ק פרשת נצבים תשפ"ה
דברים שנכתב בעבר ונערכו מחדש

ביאור ברית פרשת נצבים הקדמה לדין ר"ה

חלק גדול מהשיעור מבוסס על דברים ששמעתי ממו"ר רבי משה שפירא זצ"ל

תמצית: קושיית התוס' על רבינו ניסים גאון דפרשת נצבים היא המשך הקללות של פרשת כי תבוא, הוכחה דהרמב"ם ס"ל כן - קושייה על רש"י בתחילת הפרשה "ולא עשה עמכם כלייה" - יסוד מו"ד בעניין ב' הדינים שיש על האדם וישוב קושיות רבות - ביאור העניין דר"ה הוא הדין על כלליות האדם דזה הנידון ביום זה - דברי הגר"א בענין הברית דפרשת כי תבוא שהוא על הכלל ולכן אין שם כליה, לעומת הברית דפרשת נצבים שהוא על מי שמוציא עצמו מן הכלל - דמיון הברית דפרשת נצבים לדין של ר"ה - תירוץ הקושייה על רש"י שהברית של פרשת כי תבוא מחייבת שלא תהיה כלייה - תירוץ קושיית התוס' שפרשץ נצבים יש בה קללות אבל אינה המשך לפרשת כי תבוא - פרשת נצבים לעולם היא קודם ראש השנה, הרמז של "אתם נצבים היום" דקאי על ר"ה.

להפסיק בפרשה בין קללות דשנה שעברה לשנה הבאה. ולכן לעולם
אנו קורים פרשת במדבר קודם עצרת, כדי להפסיק בה בין קללות
דבחוקותי לעצרת שהוא ר"ה לפירות האילן.

ודברי התוס' מתחברים למבואר בספרי חסידות שהשבת שקודם
המועד היא חלק מהמועד, ולכן מובן שהשבת שקודם המועד צריכה
להיות בלא קללות.

אבל ברמב"ם סוף הל' מילה כתב "וכל מצות התורה נכרתו עליהן ג'
בריתות, שנא' אלה דברי הברית אשר צוה ה' מלמד הברית אשר כרת
אתם בחורב. ושם הוא אומר אתם נצבים היום כלכם לעברך בברית ה'
אלקין, הרי ג' בריתות". הרי שלשית הרמב"ם גם נצבים היא ברית,
והדברים תואמים לשיטת ר"נ גאון דנצבים חשיב קללות, שהרי כתב
המהר"ל שכל ברית חייב להיות שם קללות, דצורת שמירה על הברית
שאם יעבור עליה יענש.

וננסה ליישב את שיטת הרמב"ם והר"ן.

דברי רש"י שאתם נצבים הוא שלא עשה עמכם כלייה

עין רש"י בתחילת פרשת נצבים שכתב: "למה נסמכה פרשת אתם
נצבים לקללות לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט
שבת"כ הוריקן פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו התחיל משה לפייסם
אתם נצבים היום הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלייה והרי
אתם קיימים לפניו", וכבר הקשה ע"ז הכלי יקר וז"ל: "אם כן משה כתב

א.

קללות שבפרשת נצבים

התוס' בסוף מסכת מגילה (דף לא:) על דברי הגמ' שעזרא תיקן להם
לישראל שיהיו קורין קללות שבתו"כ קודם עצרת ושבמשנה תורה
קודם ר"ה, כתבו (וכן הוא בתוס' בב"ב דף פח:): "שאלו בבית המדרש של
רבינו נסים למה מחלקים פרשת נצבים וילך לשנים כשיש ב' שבתות
בין ר"ה לסוכות בלא יוה"כ ואין מחלקין מטות ומסעי שארכות יותר
והשיב לפי שבאתם נצבים יש קללות שקלל ישראל ורוצה לסיימם
קודם ר"ה" פירוש, כבר נתבאר דקריאת הקללות קודם עצרת ור"ה הוא
קיום הברית הכלול באותם קללות, וס"ל לר"ן דגם הקללות שבפרשת
ניצבים הם חלק מברית שנכרתה עם ישראל.

והקשו התוס': "וקשה שאנו לא מחשיבין הקללות שקלל משה
ישראל כדמשמע בפרק המוכר את הספינה א"ר לוי בא וראה שלא
כמדת הקב"ה מדת ב"ז הקב"ה בירך ישראל בכ"ב וקללן בשמנה ומשה
ברכם בשמנה וקללם בעשרים ושנים וחשיב מואם לא תשמעו עד
ואין קונה משמע בהדיא שעד אין קונה הוי מן הקללות ולא יותר, ועוד
קשיא לפי סברתו אמאי אין קורין האזינו קודם ר"ה שהרי גם שם יש
קללות מזי רעב ולחומי רשף".

ועל כן ס"ל לתוס' דקללות שבפרשת נצבים אינם חלק מברית
ומבארים בשם ר"י שעל כן אנו קוראים לעולם נצבים לפני ר"ה, כדי

להם שטר ושוברו עמו ובחנם יעד להם כל אותן התוכחות כי לעולם לא יפחדו מהם ומורא לא יעלה על ראשם מן אותן קללות כי יאמרו הרי כבר חטאנו כאלה וכאלה ולא רבצה בנו האלה, גם האיש משה הבטיחנו שגם אם יוספים אנחנו לחטוא לא יגע בנו רע וא"כ עשה משה תרי דברים דסתרי אדהדי כי מתחילה יעד להם הקללות כדי שיראו מהם ואח"כ נחם אותם וידבר על לבם שאף אם יהיו חוטאים לא יכלו מצד הקללות."

עוד קשה, דלפי פירוש זה איך מתיישב המשך הפרשה "לא יאבה ה' סלח לו כי אז יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא ורבצה בו כל האלה הכתובה בספר הזה ומחה ה' את שמו מתחת השמים" הרי תחילת הפרשה מפרשת שאתם ניצבים ולא עשה אתכם כליה, ודברי רש"י צריכים ביאור.

ב.

ב' עניני הדין שיש על האדם

כתב הרמב"ם פ"ג מהלכות תשובה (הלכה א-ג): "כל אחד ואחד מבני האדם יש לו זכויות ועונות מי שזכויותיו יתירות על עונותיו צדיק ומי שעונותיו יתירות על זכויותיו רשע מחצה למחצה בינוי וכו', אדם שעונותיו מרובין על זכויותיו מיד הוא מת ברשעו שנאמר על רוב עונך וכו', וכשם ששוקלין זכויות אדם ועונותיו בשעת מיתתו כך בכל שנה ושנה שוקלין עונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכויותיו ביום טוב של ראש השנה מי שנמצא צדיק נחתם לחיים ומי שנמצא רשע נחתם למיתה והבינוני תולין אותו עד יום הכפורים אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה", פירוש דהדין של ר"ה נחתם לפי רוב מעשיו של אדם דאם יש לו רוב זכויות נחתם לחיים, ואם לאו לא.

והקשה מו"ר רבי משה שפירא זצ"ל דתמוה מאד היכן מצינו שאדם נידון לפי רוב מעשיו, דהרי משה רבינו שחטא רק בחטא אחד נענש, ודבר מושכל הוא שאדם נידון על כל מעשה ומעשה ולא על הרוב, דאין נמחל לאדם שום מעשה שעשה בלא תשובה או ח"ו עונש ואפילו שיחה קלה מזכירים לו?!

וביאר דינשנ ב' דינים בעולם, א' הוא הדין שאדם נידון בכל יום והוא על כל מעשה ומעשה שעושה אם לטוב אם למוטב, ודין זה אינו שוקל את הרוב או המיעט כלל אלא דן כל מעשה בפנ"ע. אבל יש דין נוסף שהוא על עצם צורת האדם בכלליות האם הוא צדיק או רשע ודבר זה אינו נידון על פי מעשיו של אדם אלא על פי השיקול הכללי לאן נוטה נפשו של אדם זה, וזהו כוונת הרמב"ם "זכויותיו יתירות על עונותיו" אין זה במספר אלא שיקול של רצונו הפנימי.

והוסיף ראייה לדבר: שיטת הרמב"ם היא שעיקר התשובה הוא וידוי וכן כתב שם בפרק ז' ובספר המצוות עשה ע"ג, והקשה ע"ז

המנחת חינוך (שס"ד) דמוכח מהגמ' בקידושין דתשובה היא חרטה בלבד דהגמ' שם בדף מט: אומרת: (המקדש אשה) על מנת שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמה הרהר תשובה בדעתו", ושם ע"כ לא היה וידוי. ולפי הנ"ל מתורין, דודאי דתשובה על כל חטא וחטא שאדם עשה צריכה להיעשות עם כל דיני התשובה ואינה מועלת בלא וידוי, אבל את השיקול הכללי אם האדם הוא נחשב לצדיק או רשע זה יכול לעשות בהרהור בעלמא שכבר הפך את נטיית נפשו לטוב.

ועוד יישב עפ"י זה את קושיית רבי אלחנן וסרמן הי"ד בקובץ מאמרים שהקשה לחפץ חיים דהמסילת ישרים מדגיש שתשובה היא חסד נפלא שעשה הקב"ה עם בראיו שיכולים לחזור בהם ממעשיהם הרעים, והרי הגמ' בקידושין (דף מ:): אומרת דאדם התוהא על מעשיו הטובים שעשה איבד את צדקותו והרי הוא רשע, וכיון שמידה טובה מרובה על מידת פורענות א"כ כ"ש שאדם החוזר בתשובה שייחשב צדיק ומדוע זה נחשב לחסד של הקב"ה? ולפי הנ"ל מתורין היטב, דודאי השיקול הכללי של אדם אם הוא צדיק או רשע סברא הוא שאדם המתחרט על מעשה שעשה כבר אינו נמדד לו במשקל, וממילא אם התחרט שעשה מצוות בשיקול אם הוא צדיק או רשע הכך מוכרע לרשעות, אבל המעשים עצמם שאדם עשה אין סברא שישננו, וזהו החסד הגדול שעשה ה' בתשובה שאדם החוזר בתשובה מעשיו עצמם מתנקים ולא רק משקלם, מה שאין כן בתוהא על הראשונות שאל אף שמשקל המצווה איבד את עצם המעשה לא איבד.

ג.

הדין דראש השנה

בר"ה האדם נידון בדין השני, הוא נשקל האם הוא בעצם נוטה לצדקות או לרשעות.

והטעם שדין זה שייך לר"ה ביאר מו"ר כר: הנה צ"ב דביום ר"ה שהוא יום הדין שבו נידונים לחיים ולמוות ממש אין שום תפילה ובקשה על דבר זה, אין סליחות ואין תחנונים ובקושי התירו לומר את ההוספות של עשי"ת, וכתב האר"י דחמור מאד לומר וידוי ביום זה, וצ"ב דספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו ולא נאמר וידוי, בקשות ותחנונים?

אלא, מבואר בדברי רבותינו שעיקר ענינו של ר"ה הוא המלכה הקב"ה למלך, "זה היום תחילת מעשיך" חוזר ליום בריאת האדם שהוא יום שבו הקב"ה נמלך בעולם - "אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא, לעת נעשה בחפצו כל אזי מלך שמו נקרא". בכל שנה ושנה חוזר אותה ההמלכה מחדש, ומכאן נובע הדין של ר"ה שמלך אחרי שממליכים אותו עושה דין בנתיניו לבדוק מי משתייך לממלכה החדשה ומי נחשב ל"מורד במלכות" אשר אין לו מקום

ה.

תירוץ הקושייה על רש"י

ולפי"ז יש לבאר את דברי רש"י בתחילת הפרשה: "הרבה הכעסות למקום ולא עשה אתכם כליה", שהקשה ע"ז הכלי יקר דהוי שטר ושוברו בצדו ועוד הקשינו דאיך מבוואר לפי"ז המשך הפרשה, אבל לפי הנ"ל כוונת רש"י היא שאע"פ שישאל חוטאים ועוברים על התורה כל זמן שמקבלים עליהם את הברית ומשתייכים לתות הכלל של כלל ישראל, אז יש הבטחה של יכלו. אבל מי שמפקיע עצמו לגמרי מהברית לא יזכה להנהגה זו.

מידה זו הובטחה לישראל שהם עם ה', כל השייך לכלל ישראל שהוא חלק מהממליכים את ה' בעולם הוא משתייך למידה זו, אבל היוצא מן הכלל והרי הוא בחזקת מורד במלכות אינו זוכה למידה זו. וזהו ההמשך של הפרשה: "פן יש בכך איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פנה היום מעם ה' אלו קינו ללכת לעבד את אלהי הגוים ההם פן יש בכך שרש פרה ראש ולענה, והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשררות לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה, לא יאבה ה' סלח לו כי אז יעשן אף ה' וקנאתו באיש ההוא ורבעה בו כל האלה הכתובה בספר הזה ומחה ה' את שמו מתחת השמים", היחיד שאינו חלק מהברית של עם ישראל עליו יחולו כל הקללות.

תירוץ קושיית התוס'

לפי"ז מיושבים קושיות התוס' על הר"ן דברית של פרשת ניצבים הוא המשך לברית של פרשת כי תבא ומשלימה אותה, דמדברת אל היחידים שיצאו מהכלל. דאמנם כן בפרשת ניצבים יש קללות ולכן יש לאומרם קודם ר"ה, אך מאידך אין הן **המשניות** לקללות דכי תבוא ואינן עולות מן החשבון, דענין אחר להן וכמו שנתבאר בדברי הגר"א.

פרשת ניצבים ור"ה

נמצינו למדים דהברית של פרשת ניצבים היא כהדין של ר"ה, הנידון הוא על העמדת האדם כצדיק, דאע"פ שאותו אדם אינו הגון מ"מ יכול לזכות בדין אם מעמיד עצמו בשיקול הראוי, מעמיד עצמו כחלק מהברית של תורה והמלכת הקב"ה. וכנגד - אדם המוציא עצמו מהכלל ומעמיד עצמו כשורש פורה ראש ולענה הרי הוא מפקיע עצמו מהעמדה הנכונה והרי הוא רשע גמור.

ועיין בספרי החסידות שהביאו בשם המדרש (מבוסס על הזהר) ד"אתם ניצבים היום" קאי על יום ראש השנה, ולדרכינו ביאור העניין הוא דהברית של פרשת ניצבים היא הקדמה לדין של ראש השנה - העמדת האדם בשיקול כללי כצדיק, כשייך לכלל ישראל הממליכים את הקב"ה למלך ביום זה.

בממלכה זו. הדרך היחידה להשתייך למלכות היא בהמלכת הקב"ה, תפילות ובקשות על דברים פרטיים של האדם לא רק שאינם שייכים לכאן אלא הם זלזול בהמלכה שבמקום להתמקד בהמלכת המלך האדם דואג לענייניו הפרטיים.

ולעניינו - כיון שהדין בר"ה נובע מכח המלכות, א"כ אין זה דין על מעשים פרטיים, אלא זהו דין על כללות שיקול האדם לאן משתייך, האם האדם נוטה להיות חלק ממלכות ה' או ח"ו לא, דין הנובע ממלכות מתמקד רק על שייכות האדם ולא על כל מעשה בנפרד. לאחר שממליכים את הקב"ה, אפשר לבא ולדון על מעשים פרטיים ולבקש מחילה וכפרה ביום הכיפורים.

ד.

הברית דפרשת ניצבים

נמצינו למדים מדברי מו"ר זצ"ל חידוש, דיש דין המתבונן על האדם כפי איך שהוא מעמיד עצמו באופן כללי ולא כמעשיו הפרטיים.

ולפי"ז נבא לבאר את ענין פרשת ניצבים:

הגר"א באדרת אליהו בתחילת הפרשה כותב:

"ביאורו, מפני שרבותינו ז"ל אמרו (מגילה לא, ב) בתוכחת הראשונות אין רשאי להפסיק מפני שבלשון רבים נאמר, ובתוכחת השניה רשאי להפסיק מפני שבלשון יחיד נאמר. פירוש, שבלשון רבים נאמר וקאי על כל יחיד ויחיד, והשניה בלשון יחיד נאמר והוא על כלל ישראל כאחד. וזהו אומרו, "והיה בשמעו את דברי האלה הזאת" השניה, הנאמר בלשון יחיד על כלל ישראל, "והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי", הלא אני יחיד ולא נאמר רק על כלל ישראל, לכן נאמר 'והבדילו ה' לרעה' כיון שפירש עצמו מכלל ישראל".

פירוש, פרשת כי תבא נאמרה בלשון יחיד משום שמדברת אל כלל ישראל כציבור. שכשנאמר פסוק בלשון יחיד הכוונה לכלל ישראל, כמו הפסוק "שמע ישראל", והפשט בגמ' הוא שכשנמצאים בתוך הציבור יש הבטחה של נצחיות שלא יכלו. אתם ניצבים היום "כולכם", מחמת שאתם ציבור.

אבל פרשת ניצבים מדברת אל מי שהוציא עצמו מהכלל וזו תוספת הברית שיש בפרשה זו שהיחיד החושב שאינו שייך לרבים יש לו ברית בפנ"ע.

ויש להוסיף על זה דהברית של פרשת ניצבים היא בדמיון לדין של ר"ה, כשם שהדין של ר"ה היא על כלליות האדם לאן שייך ולא על מעשיו הפרטיים, כן פרשת ניצבים היא על מי שמייך עצמו לקבים, כלומר לכללות של כלל ישראל. הברית היא לא על המעשים הפרטיים אלא על המקום שהאדם שייך לשם.

מהשבות טובות

מענה לבני הישיבות בנתיבי העליה

גליון 59

כיצד לגשת לסליחות

בסליחות, כדי שיהיו מחשבותיהם זכות ונקיות בהגיע יום ראש השנה.

לכן מתחילים באמירת סליחות קודם ראש השנה ולא רק בעשרת ימי תשובה, וכמשי"כ המשנה ברורה (סי' תקפא סק"ו) שיש לומר סליחות לכה"פ ד' ימים לפני ראש השנה 'שכן מצינו בקרבנות שטעונים ביקור ממום ד' ימים קודם הקרבה, ובכל הקרבנות בפרשת פנחס כתיב "והקרבנות עולה", ובראש השנה כתיב "ועשיתם עולה", ללמד שבראש השנה יעשה אדם עצמו כאילו מקריב את עצמו, ולכן קבעו ד' ימים לבקר כל מומי חטאתו ולשוב עליהם'.

חשוב לחדד שיש הבדל בין ביקור מומי הקרבן לביקור עצמי של האדם מעוונותיו. שכן קרבן שנמצא בו מום אינו ראוי להקרבה ויש להביא קרבן אחר תמורתו, אולם את עוונות האדם יש אפשרות וגם חובה לתקן ולשוב בתשובה, ואכן כל דרכי הסליחה והחרטה ושאר חלקי התשובה מתקנים את העבר ומסירים את העוונות מאיתנו. זאת ועוד, ביקור הקרבן הוא מתוך ספק שמא יש בו מום, ואילו לנו אין ספקות אלו עוונות עלינו לתקן, וככל שנמצא אי אלו חטאים עלינו לשמוח יותר. כמו כן את העוונות אין מתקנים בבת אחת, אלא מתייצבים על דרך טובה ומתחילים מהלך של תיקון שמשתיים בדי' הרבה אחרי ראש השנה, אולם הכניסה למהלך של תיקון היא ההכנה הנדרשת לראש השנה.

כאשר האדם עומד לפני מאורע משמעותי, שבו עליו להיות במיטבו, חובה עליו להכין את עצמו כראוי, ואם לא יכין את עצמו ויכשל אין לו על מי להלך אלא על עצמו, (ובאמת בדרך העולם גם אם יכין את עצמו, אם לבסוף יכשל לא יועיל מה שהכין קודם לכן, אבל מידה טובה מרובה שהקב"ה מצרף כל מחשבה טובה למעשה ואם הכין האדם את עצמו כראוי ולא עלתה בידו, יכול לזכות בדין).

נמצינו למדים כי תכלית הסליחות להעלות את האדם למצב אחר, מרומם ונקי, ולחיות את חייו בעולם בו דרכי הנהגתו ע"י הקב"ה לפי המעשים ברורים יותר. האומר את הסליחות כראוי, יכול להרגיש בכל יום התרוממות רוח שמחה וסיפוק, מתוך ההתעלות מעל הרדידות והשטחיות של ימות השנה וניקוי הלב מרצונות החטא.

בימים אלו כדאי מאד להתאמץ ולהקפיד יותר על ניצול הזמן לתורה ותפילה ועבודת ד', ולדקדק יותר בהלכה בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, הן כפועל יוצא מאמירת הסליחות - כאשר האדם מוציא את ההתעוררות הנפשית אל הפועל, אותה רוממות נקבעת בנפש בצורה עמוקה וחזקה, ואינה מתפוגגת במהרה - והן כהכנה לראש השנה ויום הכיפורים - שבכוח מעשים טובים מתקנים ומיטרים לקראתה ימים המשמעותיים ביותר בשנה, וחזכים לסייעתא דשמיא.

יש לציין נקודה נוספת חשובה מאד בענין בקשת הסליחה. כתב בספר יסוד ושורש העבודה (שער המים פרק ה) וזה לשונו - 'נהג בני אדם זה לזה שואלים אם אמרת הסליחות, ואומר הן כבר אמרתי הסליחות, ואינו שם על לב מה בצע אמרתו הסליחות, הלאו שיאמר הבורא יתברך שמו הסליחות'. כמו כן מקובל בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל שמה שכתב הרמ"א (או"ח תרו) שכאשר מבקשים מהאדם מחילה לא יאחז אכזרי מלמחול, אמור רק כאשר המבקש מכיר בחומרת מעשיו ומתחרט על מה שעשה, אך אם הוא מבקש סליחה מן השפה ולחוץ רק מחמת החיוב ההלכתי לבקש מחילה, אין האדם מחויב למחול. מסתבר לומר שגם כאשר האדם מבקש מחילה מהקב"ה ואינו מכיר בחטאיו או בחומרתם, בקשת הסליחה אינה ראויה למחילה. ההקדמה לסליחות באמירת האשרי והפסוקים בהם אנו מכירים בגדולת ד', מועילה מאד להעמיק את ההבנה בחומר הריחוק מהש"ת ובגנות העוונות.

במשך השנה מקובל להתמקד בעתיד יותר מאשר בחסרונות העבר, היות וחסרונות העבר לעולם ליישא ולרפות את דינו, אולם ימי רצון של חודש אלול והסליחות שפסגתם ביום הכיפורים בו מתגלה עוצמת הרחמים של כפרת העוונות, הם ימים המסוגלים לעסוק בגודל טובו יתברך, ועם זאת גם בקושי ובהפסד המר שבירחוק מהש"ת. מחמת חומר העוונות והעונש עליהם. הידיעה כי אנו עומדים לפני מלך מוחל וסולח לשבים אליו, נוסכת שמחה ותקווה באדם כמו שלמדו חז"ל מהפסוק (נחמיה ח) שאמר עזרא הסופר לישראל בראש השנה לאחר שהוכיחם על חטאיהם ובכו לפני - 'אכלו משמנים ושטו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון, כי קדוש היום לאדוננו, ואל תעצבו כי חדות ד' היא מעונכם'. ולאחר מכן מפורש כי היהנה שמחה גדולה מאד בישראל בחג הסוכות ושבו בתשובה שלימה. וכאשר היה בימים ההם בראשית הבית השני, כן יהיה בעזרת ד' בימים אלו ונוכח למחילת עוונות ולבנין הבית השלישי במהרה בימינו אמן.

עם התקרב ימי הסליחות ישנה תחושה שתקופה מכבידה עומדת בפתח. השנה נחוצה לי ואני מתקשה לקום מוקדם או לקום בזמן לאחר שינה מאוחר, אך מלבד זאת אמירת הסליחות מעייפת אותי. הסליחות ארוכות ואיני מבין מדוע יש צורך לבקש סליחה שוב ושוב, (אם יש צורך לבקש סליחה מאדם, בד"כ הוא סולח די מהר, והקב"ה רוצה לסלוח), זאת ועוד שבנוסף הסליחות נכנסו עוד ענינים שאין להם כל קשר לבקשת סליחה, ואיני מוצא טעם וחיבור לדברים. אשמח להבהרת הנושא ולקרב את הדברים אל השכל ואל הלב, ואוכל לגשת אל הסליחות בהבנה וברגש.

עוררת נקודות חשובות הנוגעות לאמירת הסליחות, ונשתדל לבאר את עיקרי הדברים, וראשית נבאר את תוכן הסליחות.

הסליחות נפתחות באמירת 'אשרי יושבי ביתך'. פרק זה הוא הפרק המרכזי בתהלים המוקדש כולו לשבח ולהלל את הקב"ה על גדולתו ונפלאותיו, טובו והנהגתו, וכן בהמשך הפתיחה (לך ד' הצדקה וכו') מארכים בהזכרת גדולת ד' ורוממותו. פתיחה זו מרכזית ויסודית ומצויה בכל הסליחות, כנוסף הפיוט הנאמר במוצאי שבת - 'לשמוע אל הרינה ואל התפילה'. מבואר בלבוש (או"ח סי' תקפא) שכשם שבתפילת שחרית מקדימים ואומרים פסוקי דזמרה, מהללים ומשבחים את הקב"ה קודם העמידה לפניו ובקשת צרכינו, כדברי הגמרא (ברכות לב) 'לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל', כך כאשר ניגשים לאמירת הסליחות, אנו מקדימים בהכרת גדולתו ורוב טובו. התפילה אינה הקראת רשימת בקשות וצרכים, אלא עמידה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה מתוך הבנה והכרה שכל המציאות תלויה בו וכל מה שיש לנו הוא ברכה מאתו יתברך. מאחר ושיטת החיים בתוך עולם (מל' העלם) המתנהל בדרך הטבע שבו לכל מסובב קודמת סיבה נהגמה לו, הנוכחות של מציאותו ית' השפעתו והשגחתו, משתכחת ואינה מוחשית ועליו לרענן ולהחיות את הידיעה הגנוזה בשכלנו אודות מציאות הש"ת אל המציאות הטבעית. גם מי שזוכה לשבת באהלה של תורה וחי ברוממות רוחנית מכוח לימוד התורה, זקוק אף הוא לעמוד לפני הש"ת בתפילה ולעסוק בידיעת השפעת הבורא בעולם, וזהו האוצר של יראת שמים המחזיק ושומר שלימוד התורה יהיה עסק בתורת השם.

הסליחות עצמן כוללות כמה נושאים עיקריים החוזרים על עצמם בצורות שונות, ויש לתת לב וללמוד אותם כראוי כדי שנוכל להתחבר לסליחות מתוך הבנה מה אנו באים לבטא בהם, ומה סדר הדברים והקשרם.

נפרט תשעה דברים שהם עיקרי הסליחות: א) הזכרת גודל החטאים שחטאנו אנחנו ואבותינו והבושה בהם. ב) ההכרה כי החטאים הם הסיבה האמיתית לכל צרותינו. ג) בקשה מהקב"ה שישלח לנו על חטאינו. ד) בקשה מהקב"ה על פדות נפשנו מכל צרותינו. ה) פירוש הצרות שאירעו לנו בעבר ובהווה. ו) הזכרת מידת הרחמים של הקב"ה, שענינה לרחם גם על מי שאינו ראוי ואינו כדאי. ז) הזכרת סיבות וזכויות שבינים נוכל לזכות לסליחה כגון זכות אבות וכי"ב. ח) בקשת הצלה מחמת רוב הסבל והצרות. ט) התעוררות לתשובה.

יש ליתן דעתנו כי יסוד כל תשעת הנושאים המוזכרים בסליחות, הוא ההכרה בהשגחת ד' על כל המציאות לפי מעשי בני האדם, וההבנה שבכדי לזכות להנהגה טובה עלינו להיות נקיים מחטאים.

תכלית החזרה על הדברים פעמים רבות ובצורות שונות, להחיות את הדברים בתוכנו ולקבוע בליבנו את החיזוק והנכון והאמיתיות של המציאות המתנהלת בהשגחת הבורא, כדרך שאנו מתפללים בכל יום את אותן התפילות בכדי לשנן ולהחזיר לעצמינו שהכל ממנו יתברך, כך באמירת הסליחות אנו משננים ומחזירים לעצמינו את היסודות הנ"ל, ע"מ להשיב אל הלב ולהביא לשינוי במעשים.

טעם אמירת הסליחות קודם ראש השנה

מלבד תכלית הסליחות להתחנך לכפרת יום הכיפורים, יש בהם גם הכנה לראש השנה. בכדי להגיע בהכנה הראויה ליום ההמלכה של הקב"ה בראש השנה, בו גם נקבע כל עתידנו וכל מה שיארע עימנו בשנה הקרובה, עלינו לסדר ולהעמיד את עצמנו ראויים לקבלת מלכותו, וע"י התשובה ואמירת הסליחות אנו מתאימים את הדעת והרצון לתכלית האמיתית והפנימית של מציאותנו בעולם להתקשר ולהתחבר בבורא ולעשות את רצונו. וכך כתב המאירי (חיבור התשובה) וזה לשונו - 'ראוי להקדים להרבות תפילה ותחנונים ולעורר הלבבות לתשובה קודם ראש השנה, על צד אמרם דורשין הלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום, ועל זה הצד התפסח המנהג הברכה מקומות להקדים ולהרבות בתפילה מראש חדש אלול ולהעיר השחר

פסוקים שאין להם הכרע

דברים לא (טז) וַיֹּאמֶר יְקֹזֵק אֱלֹהֵי מֹשֶׁה הִנֵּה שָׁכַב עִם אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעַם הַזֶּה וְזָנָה אַחֲרַי אֱלֹהֵי נְכַר־הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בָא שְׁמֹה בְּקִרְבִּי וְעִזְבֹנִי וְהִפְרֹאתִי בְּרִיתִי אֲשֶׁר כְּרַתִּי אִתִּי:

בגמ' (יומא נב.) "תניא, איסי בן יהודה אומר: חמש מקראות בתורה אין להן הכרע: שאת, משוקדים, מחר, ארור, וקם".

אלו הם חמש הפסוקים: א] (בראשית ד ז) הֲלֹא אִם־תִּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תִיטִיב לִפְתּוֹחַ חֲטָאת רַבִּין וְאֶלֶיךָ תִּשְׁוֹקֶתָ וְאִתָּה תִּמְשָׁל־בוֹ: ופרש"י "הלא אם תיטיב שאת ולשון סליחה הוא, או שאת אם לא תיטיב - ולשון נשיאות עון הוא." ב] (שמות כה, לד) וּבְמִנְרָה אֲרַבְּעָה גִבְעִים מִשְׁקָלֵם כַּפְתִּירָה וּפְרִיָּה: ופרש"י "ארבעה גביעים משוקדים, או משוקדים כפתוריה ופרחיה." ג] (שמות יז, ט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה שֶׁבְּחַרְלָנוּ אֲנִישִׁים וְצָא הֵלָּהֶם בְּעַמְלֶק מִחֹר אֲנִכִּי נָצַב עַל־רֹאשׁ הַגִּבְעָה וּמֹשֶׁה הָאֱלֹהִים בְּיָדִי: ופרש"י "וצא הלחם בעמלק מחר, או צא והלחם בעמלק מיד, ומחר אנכי נצב והיום אי אתה צריך לתפלות." ד] (בראשית מט, ו-ז) בְּסֻדִּים אֶל־תִּבְנֶא נִפְשִׁי בְּקֹהֶלֶם אֶל־תַּחֲדָר כְּבֹדִי כִּי בִּאֶפֶס הִרְגוּ אִישׁ וּבְרִצָּצִם עֲקְרוּ־שׁוֹר: אָרוּר אֶפֶס כִּי עָז וְעִבְרָתָם כִּי קָשְׁתָה אֶחְלָקֶם בִּיעֲקֹב וְאֶפִּיצֶם בִּישְׂרָאֵל: ופרש"י "ארור שור של שכם שהוא מארור כנען, או ארור אפס כי עז. ה] ופסוק דידן, ופרש"י ההכרע, "הנך שוכב עם אבותיך וקם, וכאן רמז לו תחיית המתים, או וקם העם הזה וזנה".

ויל"ע הלא יש כאן דברים שברורים ביותר שכך ההכרע, הנה לדוגמא נבדוק פסוק דידן, וכי יש הו"א לומר שתיבת 'וקם' קאי על משה, שיקום בתחיית המתים. הלא המשך הפסוק אינו דומה למשפט הלשון בשום מקום, כי כיצד יאמר 'העם הזה וזנה' בלא תיבת פעולה קודמת לה. גם תחיית המתים עצמה רק רמוזה בתורה ולא נזכרה להדיא בשום מקום, וכיצד נבאר פסוק רק על צורה מרומזת. ועוד יל"ע מדוע דייקא כאן בסמיכות לזנות העם צריכים לכתוב ענין התחיה.

ובגמ' (סנהדרין צ:) "שאלו רומיים את רבי יהושע בן חנניה, מניין שהקדוש ברוך הוא מחיה מתים, ויודע מה שעתיד להיות? אמר להו, תרווייהו מן המקרא הזה, שנאמר 'ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבותיך - וקם - העם הזה וזנה', ודילמא וקם העם הזה וזנה, אמר להו נקוטו מיהא פלגא בידייכו, דיודע מה שעתיד להיות". והדברים תמוהים, חכם גדול כרבי יהושע יביא ראיה מפסוק שאין בו הכרע לב' צדדים, ויעמיד שטרו לשנים. אכן הם דחו דבריו מיד, והעמידו את הפסוק על פשוטו שמודיע שיקום העם וזנה, לא על תחיית המתים.

וכי מודיע עתידות

שכך יהיה. אך אם לא יטיבו דרכיהם, שאז אכן יתקיימו בהם כל הרעות, אז יודע שיודע מראשית אחרית.

בימי הרומיים, כבר היה ידוע שנתקיימו הכתובים על פשטם, שסרו וזנו, ונתקיימו בהם הרעות והצרות. לכן יכל רבי יהושע להביא את הפסוק כהוכחה שיודע עתידות. אולם בימי משה היה הדבר נתון בבחירתם, ולכן נכתב וקם כמופנה אל משה.

כיו"ב, הרי נאמר 'ואם לא תיטיב, בו' הניגוד, 'ואם לא', ואיך יתכן להסביר שיהיה שאת אם לא יטיב. אלא ביאור הדברים, שרצון ה' לסלוח, ומודיע על ב' דרגות סליחה, שאם יטיב, שאת, אולם גם אם לא יטיב, מכל מקום ישא עוונו ויארץ אפו עד עת הגביה. נמצא שבחירתו של קין, תגרום כיצד יתפרש הפסוק.

גם מלחמת עמלק, היתה תלויה ועומדת בעמלק אם ילחמו גם מחר, שמא יברחו בלילה למקום אחר, או שמא ילחמו ב' ימים. מאחר שמשה דיבר עמו ביום הראשון, לכן אמר לו בלשון שיכול להתפרש בב' אופנים, ותלוי מה יעשו עמלק. או שמא תלוי ביהושע אם ימצא אנשים ראויים לצאת ולהלחם. כי מצאנו ב' ביאורים בגדר 'אנשים', צדיקים או שהוא יום גינוסאי שלהם, ומאחר שלא היה ברור אם ימצא, לכן ניתן המחר באופן תלוי, ובכל

והנראה בזה, בהקדם שאלה אחרת. שלכאורה תמוה כיצד אודיע ה' מראשית אחרית שיקומו ויזנו אחרי אלהי נכר הארץ, הלא יהיה פתחון פה לישראל, שהיו אנוסים לקיים את הכתוב בתורה שיזנו אחרי אלהי הארץ, וכשולל את הבחירה הוא. גם אם יש חשיבות גדולה להראות לישראל שה' יודע עתידות, וכל הנבואה הזאת נאמר בשביל שתהיה 'לעד' בבני ישראל, שהזהירים והודיעים וידע מה בלבם וכיצד אחריהם, מכל מקום אחר שכבר נכתב בתורה הוי כגזירה חרוצה שאי אפשר להמלט ממנה.

אלא בע"כ צריך לומר, שאדברבה, הדברים נאמרו באופן ש'אין להם הכרע', וההכרע הוא דבר התלוי בבחירה. אולם לשני הצדדים יש אפשרות ביאור. היינו, שאם לא היה כתוב בתורה 'וקם העם הזה וזנה', אלא והיה אם יזנה העם וכו', היה מובן שהוא רק אזהרה על הצד שיהיה כן, אולם מצד שני רצון ה' להודיע שיודע עתידות, והודיעים מראש על אחריתם, לכן נכתבו הדברים באופן שמהפסוק עצמו אין הכרע והכרח שכך יהיה, אלא שתלוי בבחירתם. אם יטיבו דרכיהם, נוכל לקרוא תיבת וקם, כמופנית אל משה, שמשה יקום בתחיית המתים, והנאמר אחר כך 'העם הזה וזנה', הוא רק על דרך אפשר, שאם יהיה כן וכדומה. אולם אין כאן קביעת עובדה

אני שיצאו להלחם למחרת, שהרי כתיב להדיא שכאשר ימים משה ידיו גבר ישראל, הרי שהיה זה בעת שוה.

גם ענין ארור אפם של שבט שמעון ולוי, הוא דבר התלוי בבחירתם. כי למרות שהפיצם ביעקב וכו', הנה שבט לוי ישבו בכבודו של עולם, במ"ח ערים, אולם שבט שמעון היה רוב ימיו נודד ואינו יושב בנחלתו, או כנספח לשבט יהודה, ותלוי בבחירתם. אם יעשו הטוב בעיני ה', כשבט לוי שקנאו קנאת ה' בחטאי המדבר, למרות שכהנים קפדנים וכעסנים, מכל מקום ארור מופנה אל בני כנען היושבים בשכם, כי הם עומדים לברך את ישראל. אולם אם לא יטיבו מעשיהם יתברר שאפם ארור, וכענין חטא כזבי בת צור, שקנאו בשביל החוטאים, אולם הוסיפו חטא. ולדברי המגלה עמוקות, נפרע בכ"ד אלף שנפלו משבט שמעון, במה שהרגו כ"ד אלף אנשי שכם. מבואר שאכן אמת הם עקרו שור ארור דהיינו אנשי שכם שהיו בכלל ארור כנען, ואפם כי עז, כי היו חייבי מיתה. אולם אחר שעשו בעצמם מעשה שכם, נעשה אפם ארור. לעומת שבט לוי שנועשו 'איש חסידך', ותיקן אפם כי עז במה שחילקם ביעקב שבכך הם משמרים את כל ישראל לקנאות קנאת ה' ולהורות וללמד תורה את ישראל.

לכאורה גם משוקדים הנזכר במנורה, תלוי בבחירתם של ישראל, כי ענין השקדים רומז על דרגה מסוימת בתורה, או בחכמה, ותלוי בבחירתם כיצד יהיה הדבר. אכן לא ידעתי להלום הדברים על בורים.

נמצא ש'אין להם הכרע', אין הכונה שאין אנו יודעים פירושו של מקרא, אלא הכונה שהתורה העמידה את הפסוקים באופן שבחירת האדם לא תהיה נשללת עקב הנאמר בפסוקים.

וקם

והנה כאשר נעמיד את הפסוק 'וקם' על משה, שיקום לעת התחיה, לכאורה אין שום משמעות להמשך הפסוק 'וזנה אחרי אלהי נכר הארץ אשר הוא בא שמה', שלא נודע מה השייכות בין קימת משה לחטאי עם ישראל. כמו"כ לכאורה אין בתיבת 'וקם' כדי בירור לגבי העם, כי בעל כרחך נזכר בפסוק להדיא שעם ישראל יחטאו, גם אם תיבת 'וקם' חוזרת למשה, ואם כן מה יועיל לן ההכרע בענין.

והנה נחלקו התנאים בפרק חלק האם דור המדבר קם לעתיד לבוא, ובמדרש איתא שלכך נקבר משה במדבר, משום שהוא יבוא בראש העם לעתיד לבוא, ודור המדבר עמו. כך שהוא 'עם פושעים נמנה', עם דור המדבר, שיביאם לעתיד לבוא.

ונראה ששורש הענין הוא, משום שכל החטאים של עם ישראל לדורותם, הם המשך ישיר של חטאי דור המדבר. שהרי כמו שכל החטאים שרשם בחטא אדם הראשון, הנה עם ישראל שפסקה זוהמתם במתן תורה בהר סיני, סיבת החטאים שיש בעם ישראל הוא מצד דור המדבר ששבו וחטאו והחזירו את היצר הרע לתוך עם ישראל.

נמצא שאם 'וקם' קאי על משה, נוכל להסביר שהפסוק מודיע שלכן לא נשאר משה בחיי חיותו והוצרך למות, למרות שודאי לא היה בו סיבת מות, שהרי לא שלט בו מלאך המות, כדאיתא בחז"ל, ובנשיקה מת, ומסר נשמתו מרצונו. זהו משום שדור המדבר עדיין לא רוחץ ולא נטהר מחטאיו. אולם בשעה שחטאי דור המדבר יתנקו, נוכל להסביר את 'העם הזה וזנה' וכו' בלשון עבר, וכבר זנה

העם הזה בחטא העגל, וזאת כתוצאה מהשפעת המצרים שחיו בקרבם, שהם נכר הארץ אשר הוא בא בעבר שמה, ולכן חטא העגל נחשב לחטא משום שהיה בזה הפרת הברית של מעמד הר סיני. נמצא שאם 'וקם' קאי על משה שיקום לעת התחיה, יש בכך תנאי במה שנבאר שחטאו בעבר, ונתנקה להם חטא זה. אולם כל עוד שאין נקיות מחטא העגל שגורם להם להחזרת זוהמת היצר הרע, חסר באפשרות הקימה והתחיה, ולכן הא בהא תליא. שקימת משה תליא במה שלא יקומו לחטאו עוד בע"ז שהוא המשך חטא העגל, ואם לא יחטאו עוד יקום משה לעת התחיה והתיקון השלם. בב"א.

פסוק נוסף

ובמדרש הוסיפו פסוק נוסף והפחיתו פסוק אחר, (ב"ר פ פסקה ו): "ובני יעקב באו מן השדה כשמעם, איסי בן יהודה אמר ארבע מקראות אין להם הכרע, ואלו הן שאת ארור וקם משוקדים. ר' תנחומא מוסיף הדא, ובני יעקב באו מן השדה כשמעם, או כשמעם ויתעצבו האנשים".

וכך נאמר (בראשית לד, ז) וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן הַשָּׂדֶה כְּשִׁמְעָם וַיִּתְּעֲצְבוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּחֲרֹךְ לָהֶם מֵאֵד כִּי נִבְלָה עֲשָׂה בְיִשְׂרָאֵל לְשִׁכְבַּת אֶת בֵּית יַעֲקֹב וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה: והספק הוא, האם בני יעקב באו מן השדה כשמעם, ואז כשבאו יתעצבו. דהיינו שלא שמעו היקף הענין, רק שמעו שהיה ענין של שכם ודינה ולא ידעו כל פרטי המעשה, ואז כשבאו שמעו כל הפרטים ולכן יתעצבו. או שפירשו שבאו מן השדה ואז שמעו ואז יתעצבו. והספק הוא האם ביאתם של בני יעקב היה בעת שרגילים לשוב, ואז שמעו וחרה להם, או שבגלל שמועתם שבו מן השדה ואז חרה להם.

והנה בפסוקים הקודמים להם מבואר שיעקב החריש עד בואם, ושיעקב שמע להדיא שטימא את דינה, ואם כן משמע שיעקב שלח להודיעם ושישובו, ונמצא שבני יעקב באו מן השדה קודם זמנם, וזאת משום ששמעו ונעצבו וחרה להם. אם כן מדוע יש כאן ספק וחסרון הכרע. מה עוד שמצד הטעמים מוכח שכשמעם חוזר אל באו מן השדה.

והנה מהמשך הפסוקים מוכח שכאשר באו בני יעקב, דיבר חמור בפניהם, וגם שכם דיבר בפניהם. נמצא שהם שמעו, אלא שהשאלה היא האם שמעו מפי אחרים או שכאשר שמעו דברי חמור ובנו שכם.

ונראה שגם כאן היה דבר התלוי בבחירה. היינו, שאם היתה כוונתם של שכם וחמור לשם שמים, והיו מתגיירים ודבקים בדת האמת, לא היו מתים. אולם מאחר שלא היתה כוונתם לשם שמים לכן פעלה המרמה ולבסוף נהרגו כולם.

וזה הנקודה כאן, 'כשמעם', ששמעו דברי חמור ושכם בנו. והנה, שמעו בשדה את עצם המעשה, אולם עתה כשמעו דבריהם חרה להם שטימא ועומד בטומאתו, וגם שכן לא יעשה. ממילא לא נכנסו הדברים אל לבם, אלא אדרבה גרמו להם חרון אף ורצון לנקום.

עפ"י ניתן להסביר, ששיטת הגמ' והמכילתא שלא כללו פסוק זה, משום שאחר שהרגו את אנשי שכם, הפסוק מוכרע ממקומו ומסופו, שבאו מן השדה כשמעם, ואז נולדה המרמה להמיתם. כהבנתם מעיקרא שצריכים לנקום נקמת אחותם, ולא הוסיפו דבריהם מאומה.

עמק השבוע

פרשת נצבים-וילך תשפ"ו והימים שסביבותיה

גליון קל

עיונים וביאורים במהות ימי השבוע
מאת דוד גר' ראובן מלך שווארץ שליט"א
מחבר סדרת הספרים 'ימי ראובן, פסוקי ראובן, מנחת ראובן ומעיינות ראובן'

שנה ג

י"ז אלול יום הראוי להתענות בו משום שבו מתו מוציאי דבת הארץ

הנה בין להב"י ובין להב"ח יש להוסיף דכיון דלומדים מהאי תענית איך לנהוג בחודש אלול, אין רק ללמוד ענין כללי שיש להכין לתשובה, אלא יש גם ללמוד ענין פרטי, דהנה החטא המיוחד שמתו המורגלים מחמתו הוא עון לשון הרע וכדאיתא להדיא במס' ערכין דף ט"ו, וכמש"כ רבינו החפץ חיים זצללה"ה בההקדמה ובפתיחה לספרו. וא"כ יש ללמוד מהתענית דהענין המיוחד שיש לעבוד לתקן בחודש אלול, כהכנה לימים נוראים ותשובה, היינו עון לשון הרע.

ובאמת יש ללמוד דבר זה מהאי תענית אף אם אין ללמוד ממנו הענין דקשה לעשות תשובה ואף אם אין ללמוד הענין שמתענים לתשובה, דעכ"פ יש ללמוד ממנו דבאלול יש להדגיש שמירת הלשון, וזהו הכנה לימים נוראים.

והנה כתיב "מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב", ועיין בספר שמירת הלשון שער הזכירה פרק א' דאיתא וז"ל פירשו המפרשים דמה שאמר הכתוב "החפץ חיים", היינו חיים הנצחיים בעולם הבא, ו"אהב ימים לראות טוב" היינו בעולם הזה, שהוא רק בחינת ימים לגבי חיי הנצח. עכ"ל. והנה מבואר בביאור הגר"א בשו"ע ובעוד מקומות שיש בר"ה "שני דינים", הדין על עוה"ב והדין על עוה"ז, וא"כ האי פסוק מיידי בענין ה"דינים" של ר"ה, והפסוק אומר בהמשך "סור מרע ועשה טוב" שזהו עצה כללית הכולל כל טוב ורע, אבל לפני זה כתיב "נצור לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה", ומבואר כנ"ל דעיקר האופן להכין להדין בחודש אלול הוא על ידי שמירת הלשון.

ופשוט שיש בזה עצה טובה לזכות בדין, דהקב"ה נוהג עמנו מידה במידה, ואם אנו שומרים לשוננו מלהגיד שום דבר רע, גם ב"ד של מעלה לא יתנו להקטגור להגיד עלינו שום דבר רע.

כמוהם לא זכו שתתקבל תשובתם משום שלא היתה תשובתם שלימה ויש לנו לדאוג על עצמינו שנזכה לתשובה שלימה. עכ"ל.

לפ"ז נמצא דהאי תענית במיוחד שייכת למהותה דחודש אלול. דהנה מבואר בשו"ע או"ח סי' תקפ"א דבחודש אלול מכינים להימים נוראים, יש שעושים כן על ידי תקיעת שופר ויש שעושים כן על ידי סליחות, אבל הא מיהא מכינים לימים נוראים. והנה אם תשובה היא דבר קל, ולא צריכים להשקיע בה כוחות, לא היינו צריכים הכנה לתשובה, אלא היינו מתחילים לשוב בראש השנה, אבל מכיון שקשה לעשות תשובה, לכן צריכים חודש אלול להכין לתשובה. נמצא דמהותה דחודש אלול היא שמלמדת דקשה לעשות תשובה וצריכים הכנה והשקעה לתשובה. וזהו מהות התענית שמתענים באלול, דיך ללמוד ממינות המורגלים שזהו קשה לעשות תשובה, ויש להתעורר ממינות המורגלים והתענית מחמתה שצריכים להכין ולהשקיע לתשובה.

הנה עיי"ש בב"ח בסי' תקפ"ש שתיריך קושיית הב"י באופ"א וז"ל מה שקשה לב"י למה התקינו להתענות ביום זה אדרבה שמחה מיבעי באותו יום דבאבוד רשעים רנה ומה שתיריך על זה אינו מתקבל אבל לפענ"ד האמת הוא דלפי שכל ישראל נענשו על ידם לפי ששמעו לקולם וגזירה עליהם גזירה וצרה גדולה שימותו במדבר ועל כן מדרך התשובה **קיבלו עליהם להתענות ביום זה** לדורות כדי ששימו לבם העון הגדול ששמעו לקול הרשעים ולא יחזרו עוד לעשות כמעשה הרשעים. עכ"ל. וגם לפ"ז נמצא דהאי תענית במיוחד שייכת למהותה דחודש אלול, דלפ"ז האי תענית במיוחד היא תענית מדרך התשובה, והענין דתענית מדרך התשובה הוא נוגע במיוחד לחודש אלול, דבחודש אלול לבדו יש ענין להתענות בכל החודש משום תשובה כדאיתא בהרבה פוסקים וכנ"ל.

עיין בשו"ע או"ח סימן תק"פ דאיתא וז"ל אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם וכו', ב"ז באלול מתו מוציאי דבת הארץ. עכ"ל.

[ועיי"ש במ"ב בס"ק ז' דאיתא וז"ל ואף דבתורה משמע כפי מה שאמרו חז"ל שגשגת רב לשונם עד טבורם קודם לזה הזמן י"ל דלא מתו תיכף ונמשך מחלתם עד זה הזמן. עכ"ל.]

ועיין בחת"ס על במדבר פ"ד פל"ז דאיתא וז"ל וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה', נראה מיד בימוי התחילו לשונם להשתרבב דאל"ה מ"ט חזרו בהם ישראל והאמינו ויתאבלו ויעפילו לעלות ההרה אלא מפני שראו מכת האנשים ההמה, והנה בשו"ע סי' תק"פ שמתו י"ז אלול, נמצא מן ח' אב עד י"ז אלול נתיסרו שהוא מכון מ' יום כימים אשר תרו. עכ"ל.

הנה האי יום, הוא היום היחיד מחודש אלול שהוזכר בהאי רשימה דתעניות. ובאמת הוא היום היחיד שיש מאורע בחודש אלול, דאין שום יום טוב או תענית אחר בחודש אלול.

והנה מהא דזהו המאורע דחודש אלול אפשר דא"ש לומר דהוא נוגע למהות החודש. והדברים צ"ב.

הנה עיי"ש במ"ב בס"ק ח' דאיתא בשם הבית יוסף וז"ל דבת הארץ, וקשה הא כתיב באבוד רשעים רנה, ואפשר דמסתמא שבו ולא זכו שיקובל תשובתם ולכן מתענים. עכ"ל. הנה לפ"ז נמצא דהאי תענית שונה משאר תעניות צדיקים הנ"ל, דבשאר תעניות מתענים משום שאירע מיתת צדיקים או משום שאירע איזה צרה לכלל ישראל, אבל בהאי תענית מתענים על זה שלא נתקבל תשובתם.

ועיין בשו"ת אג"מ או"ח ח"ג סי' י"ד שהוסיף לגבי כוונת הבית יוסף וז"ל כוונת הב"י אולי הוא שמצטערין על הא שלא נקל כל כך לשוב בתשובה שלימה שהרי אנשים גדולים

האם עדיף לומר סליחות בחצות הלילה או אחרי עלות השחר

משוך עליו ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וזה הנקרא עבד ה' כמ"ש כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות. (עכ"ל).

והנה אם יש בזה שינוי בין הגמ' והשו"ע להזוה"ק, א"כ חזינו דאשמורת וחצות הן שני זמנים חלוקים, וא"כ כשהשו"ע נקט "אשמורת" לגבי סליחות, הכוונה היא דוקא לאשמורת, ולא לחצות, וא"כ שפיר יש לחקור לגבי מי שאינו עושה כהמבואר בשו"ע, ואינו אומר סליחות באשמורת, האם עדיף לומר סליחות בחצות או אחרי עלוה"ש. אבל לפי הגר"א יש ללמוד מתיקון חצות דאף כשהשו"ע נקט אשמורת, גם חצות היא עת רצון באותה דרגא, וא"כ אף דהשו"ע נקט שאומרים סליחות באשמורת, אין זה לאפוקי חצות, דחצות היא אותה סוג עת רצון כאשמורת, וא"כ פשוט דמי שאינו אומר סליחות באשמורת דיאמרו בחצות.

[ועיי' בביאור הגר"א על השו"ע בס' תקפ"א דמבואר דהמקור לומר סליחות באשמורת הוא מהגמ' בריש ברכות. וא"כ מבואר כנ"ל שלפי הגר"א דאין עדיפות לומר סליחות באשמורת יותר מחצות, דומיא דתיקון חצות.]

הנה כיון שיש מחלוקת בין הפוסקים אם עדיף לומר סליחות בחצות או אחרי עלוה"ש, אפשר דשפיר יש לצרף דברינו למעשה להעדיף לומר סליחות בחצות. וצ"ע למעשה.

דאמצעיית ואיבעית אימא כולהו סוף משמרות קא חשיב וכי תימא אחרונה לא צריך למאי נפקא מינה למיקרי קריאת שמע למאן דגני בבית אפל ולא ידע זמן קריאת שמע אימת כיון דאשה מספרת עם בעלה ותינוק יונק משדי אמו ליקום וליקרי. ועי' במג"א על השו"ע שם בס"ק ד' דאיתא וז"ל המקובלים האריכו בעיני תפלת חצות וכו' ובגמרא דילן לתירוש הראשון דנתן סימן לאמצעיית דאמצעייתא והיינו חצות משמע דעת רצון הוא ולתירוש השני לא משמע כן, עכ"ל, אולם עי' באמרי נועם להגר"א בברכות שם דאיתא וז"ל סוף משמרות קא חשיב ר"ל המשמר הראשון והאחרון חושב הסוף שלהם אבל משמר האמצעי קאי כדאמר בתחילה "אמצעיית דאמצעייתא" ומשום דחצות לילה שהוא עת רצון הוא מפורסם בכל ספרי הקבלה ובזוהר על כרחך צריך לפרש כן. עכ"ל.

(ועי' גם בשו"ע הרב מהד"ת ס"א' ס"ק ג' דאיתא וז"ל בחצות הלילה וכו' נודע כבר מה שהפליגו במעלה זו בספר הזוהר וכן אמרו בגמרא שחצות לילה הוא עת רצון וכמ"ש ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור וגו' וגם אמרו כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו שנאמר קומי רוני בלילה לראש אשמורת שפכי כמים לבך נוכח פני ה' כלומר שכינה שריה אצלך וראש אשמורת הוא חצות הלילה וכל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד

הנה ראיתי דהפוסקים חקרו לגבי מי שאינו אומר סליחות באשמורת, האם עדיף לומר סליחות בחצות הלילה או אחרי עלוה"ש. והנה בגמ' בריש ברכות וברא"ש ובשו"ע או"ח סי' א' איתא דמתחננים על החורבן באשמורת, והאחרונים הביאו דהמקובלים כתבו דמתחננים על החורבן בחצות. והנה יש סוברים שיש בזה איזה סוג מחלוקת בין הזוה"ק למקורות אחרות, ואה"נ להרא"ש והשו"ע הזמן העיקרי להתחנן על החורבן הוא באשמורת וע"פ הזוה"ק הזמן העיקרי להתחנן על החורבן הוא בחצות (ושורש השינוי הוא דהרי כל הייחוד דחצות הוא מחמת המאורעות בחצות ע"פ הסוד). אבל ידוע דהגר"א סובר דלית בזה שום מחלוקת. דעיי"ש בריש ברכות דאיתא דתניא רבי אליעזר אומר שלש משמרות הוי הלילה ועל כל משמר ומשמר יושב הקדוש ברוך הוא ושואג כארי שנאמר ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאוג ישאג על נוהו וסימן לדבר משמרה ראשונה חמור נוער שניה כלבים צועקים שלישית תינוק יונק משדי אמו ואשה מספרת עם בעלה מאי קא חשיב רבי אליעזר אי תחלת משמרות קא חשיב תחלת משמרה ראשונה סימנא למה לי אורתא הוא אי סוף משמרות קא חשיב סוף משמרה אחרונה למה לי סימנא ימנא הוא אלא חשיב סוף משמרה ראשונה ותחלת משמרה אחרונה ואמצעיית

גדר התחלת זמן הסליחות להאשכנזים

באלול כו' ע"כ בקיצור לפ"ז נהגו במדינותינו ביום א' יום בריאת העולם לפי שכ"ה באלול אינו יום מוגבל בחרו יום השבוע וכת' עוד הר"ן שם ומיהו ה"מ כר"א אתאן אבל לד"י הדק"ל ונ"ל שרצה המקום לזכות את ישראל ולדונם בימי רצון כו' ואפשר שמר"ה התחיל הקב"ה לרצות למשה וביה"כ נתרצה לגמרי ובהכי אתי שפיר דנקטינן כר"י ולפ"ז אין מקום לקום בכ"ה באלול כו' ויש מקומות שמקדימין בא' באלול ויש סמך למנהגן לפי שבו התחילו מ' יום כו' כנ"ל, ובזה פליגי המקומות מקומותינו ס"ל כסברא ראשונה וכו"א ומקומות שכ' בש"ע ס"ל כסברא שניה וכו"י. עכ"ל. הרי מבואר דבעצם יש להאשכנזים להתחיל סליחות ביום בריאת העולם, אלא שבחרו ביום ראשון בשבוע כדי שיהא יום מוגבל.

וזוה מ"ש בגמ' ר"א אומר בתשרי נברא העולם על בריית אדה"ר נאמר שבו נגמר בריית העולם וגרסי' תו התם נמצאת אומר בר"ה נברא אדה"ר שעה ראשונה עלה במחשבה שניה נתייעץ עם מלאכי השרת בג' כנס עפרו בד' גבלו בה' רקמו בו' עשאו גולם בז' זרק בו נשמה בח' הכניסו לג"ע בט' נצטוה בעשרי סרח באחד עשר נידון ב"ב יצא בדימוס א"ל הקב"ה אתה סימן לבניך כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדין ביום זה ויוצאין בדימוס וכל זה אימתי בחדש השביעי באחד לחדש ולפ"ז מ"ש בפ"ג כמאן מצלינן האידנא זה היום כו' על יצירת אדה"ר קאמרינן אבל בכ"ה באלול תחלת בריאת העולם היא ולכן נהגו בברצלונה וגליליותיה להשיכם באשמורת הבוקר בכ"ה

עיי' בשו"ע או"ח ריש סימן תקפ"א דאיתא וז"ל נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים מראש חדש אלול ואילך עד יום הכפורים, הג"ה ומנהג בני אשכנז אינו כן, אלא מראש חדש ואילך מתחילין לתקוע אחר התפלה שחרית, ויש מקומות שתוקעין ג"כ ערבית, ועומדים באשמורת לומר סליחות ביום א' שלפני ר"ה, ואם חל ראש השנה ב' או ג', אז מתחילין מיום א' שבוע שלפניו. עכ"ל. ועיי"ש בביאור הגר"א דאיתא וז"ל ס"א נוהגין כו' שהן ימי רצון ימי משה בהר לקבל לוחות האחרונות וכו', ביום א' ז"ל הר"ן בפ"ק דר"ה ויש לשאול למה אדם נידון בר"ה בשלמא שאר דברים כ"א בזמנו נידון דפסח זמן תבואה כו' כמ"ש בגמ' ות' דבר זה למדנו ממ"ש בפסיקתא בשם ר"א בפר דרשו ה' בהמצאו בכ"ה באלול נברא העולם

לימוד מיוחד ביום כ"ה אלול [וביום כ"ד אלול]

עיי"ש בסימן תקפ"א בברכי יוסף דאיתא וז"ל בכ"ה אלול נברא העולם וטוב ללמוד פרשת בראשית עד יום אחד, וכן בכל יום עד שביום ר"ה ילמוד פרשת יום הששי שבו נברא העולם. עכ"ל.

ועיין בספר מועד לכל חי סימן י"א סעיף נ' דאיתא וז"ל בכ"ה באלול נברא העולם, וטוב ללמוד פרשת בראשית עד יום ראשון, וכן בכל יום עד שביום ראש השנה ילמוד פרשת יום הששי שבו נברא האדם, ברכי יוסף סימן תקפ"א, וראוי לגבאי הקהלה הקדושה שיצו לשליח ציבור, דאחר גמר התפילה דכבר אמרו ברכו האחרון, יקרא השליח ציבור בקול רם מתוך החומש פרשת אותו היום כמו שעושים וכו', וליכא משום טירחא דציבורא דהוא דבר מועט מן המועט, ומזכה את הרבים, וראיתי להר"ן דכתב דבברצלוה נהגים בעבור זה לקום באשמורת בסליחות מיום הזה ואילך, דהוא כ"ה אלול שהתחיל בריאת העולם, וכן כתב בעמודי שמים דף פ' ע"ב יעוין שם, ומי שאין לו כח לקום בכל לילה, לפחות מהיום הזה והלאה יקום כגבור וכארי יתנשא לומר סליחות. עכ"ל.

[ועיין בכף החיים על או"ח סימן תקפ"א ס"ק כ"א דאיתא וז"ל בכ"ה אלול נברא העולם וטוב ללמוד פרשת בראשית עד יום אחד, וכן בכל יום עד שביום ראש השנה ילמוד פרשת יום הששי שבו נברא האדם, מהר"ר ישראל לינגו בכ"י משם ספר מספרים תהלות ה', ברכי יוסף אות י"ט, אלף למטה אות ב', והמנהג דביום כ"ד באלול קורין בפרשת וישלח ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום וכו' עד בת מי זהב, דבהם נרמזו בחינת שבעה מלכים שהיו קודם ששה ימי בראשית כמבואר בעץ חיים, והם בסוד מה שאמרו ז"ל שהיה הקדוש ברוך הוא בונה עולמות ומחריבין, והתחלתן היה ב"ז באלול וגמרם ביום כ"ד וביום כ"ה התחילו ששה ימי בראשית, כמו שכתב בפתח עינים ריש כוונות ראש השנה יעו"ש, ועל כן המנהג דביום כ"ד קורים ואלה המלכים וכו', וביום כ"ה מתחילין לקרות בששת ימי בראשית בכל יום פרשה אחת עד יום ראש השנה שבו קורין פרשת ביום הששי ופרשת ויכלו. עכ"ל. ועיין בספר דברי שלום באו"ח סי' תקפ"א שהביא דברי הכף החיים וכתב וז"ל לכאורה ע"פ האמור היה ראוי יותר לנהוג לקרוא פסוקים

השייכים למלך בלע בן בעור שמלך כבר מיום י"ח באלול כי בלע בן בעור יצא למלך ביום זה שהוא בחינת אור הדעת שנכנס בתוך כלי הז"א וביום י"ט אלול לקרוא פסוקים השייכים למלך יובב בן זרח וכן על זה הדרך שבעה ימים כנגד ז' מלכים וביום השביעי להוסיף לקרוא את פסוקים השייכים למלך הדר, ונראה דלא נהגו כן וכו' שתכלית הקריאה הנאמנה הזאת הוא ענין התיקון ולא השבירה ולכן כיון שאור מ"ה שיצא ממצח דא"ק לתקן את שברי ז' מלכי אדום בכ"ד אלול לכן מזכירים בחדא מחתא את כל השתלשלות שהיתה בבחינה רוחנית מזמן שמלך בלע שהיה המלך הראשון עד חנון בן עכבור שהיה המלך השביעי ותיכף מסמיכים לו את פסוק השייך למלך הדר כדי לידע שהוא בא לתקן את ז' המלכים שקדמו לו אבל לא שז' המלכים שנשברו הם עיקר אלא להראות למי שהוא תיקן לכן נהגו לקרוא את כל פרשת ואלה המלכים דוישלח, עוד ראיתי בספר לשון חכמים חלק א' דף רפ"א ואילך שכתב סדר של אותו היום שינהג בכ"ה אלול שסמוך לבין השמשות של ליל כ"ה יטבול וכו'. עכ"ל.]

התעוררות ליום כ"ה אלול בכל שנה

עיין בספר שם משמואל בפרשת מקץ שנת תרע"ב דאיתא וז"ל בכל שנה בכ"ה באלול באה התעוררות מחדש,

וכמו אז שנעקר תוהו ובוהו מן העולם, כן בכל כ"ה אלול נעקר קצת התוהו ובוהו, היינו השתדלות גשמית שהיא

תוהו ובוהו הבל וריק, ומתעורר הלב לתשובה, וזהו מנהגנו שמשכימין לסליחות מאז והלאה. עכ"ל.

עוד מאודע שאידע ביום כ"ה אלול

עיין בחת"ס על תהילים פכ"ה פ"א דאיתא וז"ל מה דאיתא במזמור (תהלים כ"ה) אליך ה' נפשי אשא יש כל א"ב חוץ מאותיות קב"ו שהוא גמטריא "גיהנם", והענין כי ק"ח לעולם מורה על מדת הדין הקשה כי "חק" הוא מדת הדין זאת חקת התורה דא גזירת אורייתא ומשם יניקת החיצונים ומשום הכי אומות העולם והשטן משיבין על ה"חק", אמנם מאחד עד ק"ז ובכלל

הכל תוספת קדושה כי תשעים הוא צדי"ק ועוד י"ז גמטריא "טוב" אמרו "לצדיק" כי "טוב" כי פרי מעלליהם יאכלו וזהו עד ק"ז ומכאן ואילך אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו, והנה נראה לומר כי עמרם בחזירתו את יוכבד בנשואיה שנית הטיב לראות וחשב ימי עיבורה ט' חדשים ויהיה הלידה בז' סיון וכשיצפון הבן ק"ז ימים להמשיך עליו זכות אבותיו צדיק טוב אשר

פרי מעלליהם יאכלו, יכלו הימים ביום כ"ה אלול יום טוב הוא לישראל כי הוא יום בריאת עולם כמו שכתב הר"ן בראש השנה שמשום הכי מתחילין להשכים בבוקר באותו היום זה היום תחלת מעשי העולם שנברא בשביל ישראל וגם הוא בתכלית ימי רצון לישראל אף על גב שעדיין לא היה זה ולא ידעו ברור הענין מכל מקום אצטגנונית גדול היתה בלבם. עכ"ל.

דעת תורה

מן ראש חשיבה הנאמן דבר דוד פיינשטיין שליט"א

כי לא תִשָּׁכַח מפי זרעו וגו' [כ"א, כ"א]

עיין בפירוש רש"י, וזה לשונו - 'כי לא תִשָּׁכַח מפי זרעו', הרי זו הבטחה לישראל, שאין תורה משתכחת מזרעם לגמרי, עכ"ל.

והנה בגמ' שבת דף קל"ח ע"ב תנו רבנן, כשנכנסו רבותינו לחרם ביבנה, אמרו, עתידה תורה שתשתכח מישראל, שנאמר 'הנה ימים באים נאום השם אלקים, וְהִשְׁלַחְתִּי רֶעֶב בָּאָרֶץ, לֹא רֶעֶב לָחֶם, וְלֹא צָמָא לָמִים, כִּי אִם לִשְׁמוֹעַ אֶת דְּבַרִּי הַשֵּׁם, וְכָתִיב וְנָעוּ מִן עַד יָם, וּמִצָּפוֹן וְעַד מִזְרָח, יִשְׁוֹטְטוּ לִבְקֶשׁ אֶת דְּבַר הַשֵּׁם וְלֹא יִמְצְאוּ, 'דבר השם', זו הלכה וכו'. ומאי 'ישוטטו לבקש את דבר השם', אמרו, עתידה אשה שתטול ככר של תרומה, ותחזור בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לידע אם טמאה היא ואם טהורה היא, ואין מבין. ופריך, 'אם טהורה היא ואם טמאה היא', בהדיא כתיב ביה 'מכל האוכל אשר יֵאָכֵל'. ומשני, אלא לידע אם ראשונה היא ואם שניה היא, ואין מבין. ופריך, הא נמי מתניתין היא, כדתנן, השרץ שנמצא בתנור, הפת שבתוכו שניה, שהתנור תחילה. ומשני, מסתפקא להו הא דאמר ליה רב אדא בר אבהו לרבא, ליחזייה האי תנורא כמאן דמלי טומאה, ותיהוי פת ראשונה וכו'. תניא, רבי שמעון בן יוחאי אומר, חס ושלום שתשתכח תורה מישראל, שנאמר 'כי לא תִשָּׁכַח מפי זרעו', אלא מה אני מקיים 'ישוטטו לבקש את דבר השם ולא ימצאו', שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד, עכ"ל.

ואשר לכאורה צ"ע בשיטת רבותינו בכרם ביבנה, דהא באמת מקרא מלא הוא שלא תִשָּׁכַח התורה מפי זרעו, והיכי קאמרי דעתידה תורה שתשתכח מישראל, וישוטטו לבקש דבר הלכה ולא ימצאו.

ונראה דזהו שדקדק רש"י כאן לומר דההבטחה היא שאין תורה משתכחת מזרעם 'לגמרי', והיינו דאף שבאמת עתידים חלקים מן התורה להשתכח מישראל, מכל מקום לא תשתכח התורה מהם לגמרי, וכמבואר בגמ' בשבת שם, שלא ישתכח מהם עצם הדין דטומאת אוכלין, וגם לא ישתכח מהם הדין שהתנור מטמא את האוכלין, ורק לא ידעו אם הפת שבתנור נעשית ראשונה או שניה, וזו היא שיטת רבותינו בכרם ביבנה, ורבי שמעון בן יוחאי פליג עלייהו וסבירא ליה דההבטחה זו דלא תשכח מפי זרעו' נאמר שלא תשתכח התורה כלל, ומה שנאמר ישוטטו לבקש דבר הלכה, היינו רק שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד.

באופן דנמצא, דפירוש רש"י כאן דהבטחה היא לישראל שאין התורה משתכחת מזרעם, אינו כמו שנראה בפשוטו דהיינו כשיטת רבי שמעון בן יוחאי דיליף מהך קרא ד'חס ושלום' שתשתכח תורה מישראל, אלא דרש"י אזיל בשיטת רבותינו בכרם ביבנה ד'עתידה תורה שתשתכח מישראל', ומיישב שיטתם, דאין כוונת הכתוב כאן שלא תשתכח תורה מהם כלל, אלא כוונת הכתוב, דאף כשתשתכח תורה מישראל, מכל מקום לא תשתכח מהם לגמרי.

עמק הפרשה

הרה"ג ראובן מלך שווארץ שליט"א

נצבים וילך סדרא אחד

עיין בשו"ע או"ח סימן תכ"ח סעיף ד' דאיתא וז"ל אתם נצבים קודם ר"ה ולכן כשר"ה ביום ב"ג, שיש שתי שבתות בין ר"ה לסוכות, צריכים לחלק נצבים וילך כדי שיקראו וילך בין ר"ה לצום כפור, והאזינו בין צום כפור לסוכות, וסימן ב"ג המלך פת וילך. עכ"ל. ועי' במ"ב ס"ק ו' וז' שביאר וז"ל ביום ב"ג ר"ל שחל יום א' של ר"ה ביום ב' או ביום ג', בג המלך פת וילך פ' המלך היינו ר"ה שאומרים המלך המשפט כשחל ביום ב' או ג' פת וילך מלשון פתות אותה פתים שמחלקים נצבים וילך לשנים. עכ"ל.

הנה לפ"ז משמע דאף דבשאר מקומות שקוראים שתי פרשיות בשבת אחת, הפירוש הוא שקוראים שתי פרשיות נפרדות, הכא שאני, ד"נצבים" ו"וילך" הם בעצם פרשה אחת, ורק כשראש השנה חל ביום ב' או ביום ג' אז מחלקים הפרשה אחת להיות שתי חצאי פרשיות. [ראיתי בהרה"ג חומשים דבסוף פרשת נצבים כתוב שיש בה מ' פסוקים, ובסוף פרשת וילך כתוב שיש בה ע' פסוקים. ותמוה לכאורה, למה כתוב ע' פסוקים, ולא ל' פסוקים, דזהו מה שיש בפרשת וילך. ולהנ"ל הוא מובן היטב, שבעצם יש ע' פסוקים בהאי פרשה אחת, אלא דלפעמים מחלקים הפרשה לשני חלקים, חלק א' עם מ' פסוקים וחלק א' עם ל' פסוקים.]

הנה הערוך השלחן ועוד מפרשים הביאו המבואר בזה"ק שיש ג"ן פרשיות בתורה, ותמוה הא יש לן נ"ד פרשיות. ולהנ"ל הוא מיושב דכיון ד"נצבים" ו"וילך" הוו פרשה אחת, לכן באמת יש רק ג"ן פרשיות. ובחמלת ד' עלי שוב הראו לי הא דאיתא בביאור הגר"א בפירושו לתיקו"ז וז"ל תלת וחמשין סדרין שנצבים וילך סדרא אחד הוא ולא חלקו אלא להפסיק בין תבא לר"ה כשחל בב"ג. עכ"ל.

הנה עיין באו"ח בהל' קריאת התורה שהמשנה ברורה הביא שיטות שסוברים דאם לא קראו פרשת השבוע צריכים להשלים בשבוע הבא אבל אם לא קראו לשתי שבועות אינם יכולים להשלים שלש פרשיות בשבת שלישית, ועפ"ז כתבו דאם קראו שתי פרשיות בשבת אחת כגון אחרי מות קדושים וכו"ב, אינם יכולים להשלים בשבוע הבא. הנה לפי הנ"ל לכאורה י"ל דנצבים וילך שאני, דאם לא קראו "נצבים וילך" בשבת אחת אז שפיר יכולים לקרוא שתיהם בהדי האזינו בשבת הבאה.

אולם בשנים שמחלקים נצבים וילך לשני חצאים, ולא קראום בשתי שבתות, יל"ע אם יכולים לקרוא אף נצבים בהדי האזינו בשבת שלישית.

אות לחופת

נישואין ומצוות פסוקים ליצירה
087454@gmail.com • 052-76-74041

המנהל פירסום וחינוך ספרים
בלי
על הבית

לרכישה מוחלטת של ספרי המחבר

במוקד ההזמנות של י. בלוי
bloy.co.il • 054-856-40-33
bloyseforim@gmail.com

כמו"כ ניתנת האפשרות לקבל את הספרים בדינם
לחלליות. ישיבות חב"ד כנסיות ומדרשות

לפניות, הארות, ולהרשמה לקבלת הגיליון מדי שבוע במייל

ניתן לפנות בכתובת: emekhashavua@gmail.com
או להשאיר הודעה במספר: 001-516-581-3597

או בפקס: 1532-5326259

לתרומות והנצחות אפשר לפנות להל"ל

וארטיס פרשת נצבים

כט ט. אתם נצבים היום... מחוטב שואב ועד שואב מימך.
וברשיי אלו גרים שגייזר משה בעבדך. והקשו רבים מהאחרונים איך משה גיזר במדבר, וכאן היה אפשר לומר, כי במדבר לא היתה רוח צפונית. מתוך החתים שהטעם אל היתה רוח צפונית (שמט) בגלל הענן, וע"פ אברהם (בפרשורו של רענן - לקויש בעלותן רמז הטמן) שחבר בר שחיו גרים שגייזר משה לא היו בתוך ענני הכבוד. ולכן היה שייך למוסל.

כ ט - ו. אתם נצבים היום כולכם וגו' וי' כי בכס איש וגו' לית לעבוד את אלהי הגוים ההם וגו'. אומר רש"י אתם נצבים, מלמד שכניסם משה לפני הקב"ה ביום מותו להכניסם בבית. יש להקשות למה דוקא ביום מותו מצא לנכון להוסיף על ע"ז? וי"ל הנה ידוע שביום השני של הבריאה לא נכתב כי טוב, ובי' טעמים נאמר על כך בגמ'. א. משה שבאותו היום נברא חמים ועתיד משה ללקות ולמות ע"י מי מריבה. ב. משה שביום ה' נברא המלאכים, וכדי שלא יאמר אחריו שותף היה לקב"ה במעשה בראשית ע"י המלאכים. והנה לא עוד משה היה חי דער רק הטעם שלא יאמר שהמלאכים שותפים, ומשה חשש שכעת לשימושת אברהם שהטעם הוא משה מיתת משה ע"י מי מריבה, אבל שיתוף ע"י שרי, לכן הוצרך להזהיר סמוך למיתתו על ע"ז.

כט יח. והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתבדר בלבבו
לאמר למה יהיה לי. התמונא הזאת היא ויהי שמע את הקלות, הוא יפחד לחטוא ואולי הפסוק אומר והיה בשמעו את האלה הוא יתבדר בלבבו וגו' כי פשריות ליב אשתי וי"ל ע"י משה שמצוי בחיל שדורו של אחאב על אף שהיו רשעים ניצחו במלחמה משהו שכל בשלום לא היתה ביניהם שנייה, וא"כ כאן פשריות ששעה בעבירות הוא יהיה רגוע כי יאמר שלום יהיה לי, כלומר שאני חי בשלום ולכן לא יקרה לי כלום, וע"י אומרת התורה לא יאבה חי סולח לו. רבי אברהם ד"ק. תירץ נטף אפשר לומר, דהא קיי"ל שאם כל הידיים דנו לחובה ה"ה זכאי. וא"כ זה מה שהוא יאמר, שלום יהיה לי כי אני אעשה עבירות בטחנות ואין מי שיוכח אותי ולכן אני צא זכאי כי כלום חיובי וע"י כתב לא יאבה חי סולח לו. ומתספר ארץ החיים) שהקלה הכי חזק כאן או מיתת דיקים שותפים לכפר על הדור, וזהו שיאמר החוטא בשמעו את דברי האלה פשריות ליב אשתי כי ממילא הצדיק יכפר עליו ולכן יעשו אף כי באיש ההוא שיומית. כי מיתת הצדיק לא בכפרת על האומר אחטא ואשוב, וכאן הוא כאומר אחטא ומיתת הצדיק תכפר.

כט יח. והתבדר בלבבו לאמר שלום יהיה לי. היתכן שאדם יחשוב שכלום יהיה לו למרות ששעה עבירות: ועוד מה זה התבדר בלבבו? וי"ל בדרך צחות שיש לפעמים ששואלים יהודי למה אתה לא מתפלל? והוא עונה לא נורא אני גמל שומר שבת ואני מניח תפילין, ושנשאל במה הוא יהודי הוא עונה אי יהודי בלב: וזה העיקר, שכל בן יהודי. וזאת כוונת הכתוב והתבדר בלבבו היינו שיש לו לב יהודי וממילא הוא אומר שלום יהיה לי כי פשריות ליב אשתי כי העיקר הלב.

כט יח. למען ספות הרווא את הצמאה. רש"י כותב שה' יוסף פורענות על העבירות שערב בשוגג. ויש להקשות מתי ששם שמעושים על שוגג? וי"ל שכל אדם הוא חולק בפשריות לב ז"א שהוא עובר בעבירות כי הוא פורק עול, ומצונו בחולין ה' במקום שאם היה יודע לא היה שם אין לו דין של שוגג וכאן היה הוא חולק בפשריות הולך ולכן שהוגג כאן הוא כמודי וענש. וז"ל דצד.

כט ט - ו. לא יאבה חי סולח לו וגו' ומחה ה' את שמו מנחת השמים. והבדילו ה' לרעה מבן שבטי ישראל. לכאורה לאחר שמחה ה' את שמו מה יש לבדלו מכל שבטי ישראל? וי"ל שמו בר נמחה: וי"ל, אומר המהר"י גלאנטי ע"פ מה דאיתא בב"ר קטו: "שילעם לא יתכלה שם שבטי משבטי ישראל ומיתד ישראל שם צנר. ולכן אח"כ מי שייחמה שמו לא שייך שאחרי שמחה שמו ה' יבדילו מכל שבטי ישראל. אלא הפשט הוא שכל החוטאים איש או אישה שם מפתחי יענישו במיחוי שם. ומה שממשך הפסוק "והבדילו" הכוונה לשבט. שמו, שאינו מותכלה, ענינו הוא: והבדילו השם לרעה מכל שבטי ישראל.

כט יח. ויתעשה ה' מעל אדמות באן ובחמה ובקצף גדול וישליכם אל ארץ אחרת כיסם. והאמת לב במילה וישליכם כתובה בגדול, והטעם בזה מ"ל ע"פ הגר"א בקהלת, שהם מופיע 25 עתים, וכולם התחילו באותו יום, עת לפורץ ועת לבנות, עת לכבות ועת לשקוץ וגו' ואילו ברקוד וספוד כתוב עת ספוד ועת רקוד לל, ובזכר שם הגר"א הדטעם הוא משה שבאותו ל מרומם לימוד התורה, ולכל הדברים לימוד תורה גובר עליהם, משא"כ מצונו שמבטלים ת"ת לספוד ורקוד והיינו הכנסת כלב ולויתן המה, ולכן לא הזכיר שם כי לא לומדים אז. והנה חלק הקב"ה מוליד אותנו ללית ונטט אותנו ואז כתוב לב גם שהשכלה שלנו לומר לנו שליומד התורה היה גדול גם בצרות ובגלויות, כמו שמצונו שרוב התורה שגייזר תלמודו בבלי רמב"ם ורוב הראשונים נכתבו בתלמודינו. כמוצא ששלל.

כט כח. הנתתור לה' אלוניו והנגלתו לנו חילי בלבבות א.
לעשות את דברי התורה הזאת. אמרו וי"ל באבות א. והיו זהיר במצוה קלה בכמורה, שאין אתה יודע מתן שכן של מצוות, שהרי הן במצוה קלה כשילוח הקן נאמר

בה והארכת ימים, וכן במצוה חמורה של כיבוד אב נאמר למען אירכונו ימים, ע"כ המשנה בברכות. והנה אומר החיד"א בפני דוד, שדבר זה מרומז בפסוק שלפנינו. הנתתור לה' אלוניו היינו שר הקב"ה יודע שכן של מצוות, ור"ה איה מהינגלותיו שהיה לנו היינו שילוח הקן שכתוב שם ואת הנבים תקח לך, והיינו לנו. ולבנינו היינו כדור אב שנאמר לבנים, ובשניהם נאמר שכן שוה, ולמה, כדי לעשות את כל התורה הזאת, כיוון ששכר מצוה נעלם מאתנו אז תהיה זהיר בכל אהנו הדבר.

ל ב. ושבט עד ה' אלוניך. מצוות תשובה היא אחת מתרי"א מצוות. הנה מצונו במשנה ביומא פה: האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקים בידו לעשות תשובה. וכותב שם רש"י דכיוון דהטא תרי זמני שוב נעשית לו כחיתר אחד מספיקים בידו לעשות תשובה. והקשו מפרשים מדוע בעינו שיאמר אחטא ואשוב פעמים ולמה לא מהני מ"א שיאמר אחטא ואשוב. וי"ל שפתיים ומצוות תשובה היא מדאורייתא, והיו צדיקים גמורים שיאמרו אחטא כדי לשלם ולקיים המצוות, וזהו רק האומר אחטא ואשוב מ"א, אבל האומר פעמיים הוא בודאי לא מחנכו למצוות תשובה כי שב"ז מספיק שיאמר מ"א, לכן כדי שיהיה אין מספיקין בידו לעשות תשובה בעיני פעמיים. תוכחת התורה.

ל ב. ושבט עד ה' אלוניך. מצוות תשובה ז. ד. פסק שבעלי תשובה הם יותר מדקדים גמורים והוא כדעת רבי אבהו בברכות לד: לא כדעת רבי יוחנן שם שס"ל שצדיק אחד יותר מבעל תשובה. ורביים נתקשו מנלן לרמב"ם לפסוק ויבא אבהו ולא ר"ל יוחנן שברוב המקומות חכם כמותו: כ"כ ש' הרמב"ם למד ד"ל מקדושים מ: שקיי"ל הים דהמקדש את האשה ע"מ שאני צדיק, אפי' הוא רשע גמור מקדשת שמה אחרת בתשובה. והקשה לרמב"ם כי נאמר כ"כ ש' צדיק גמור עדיף מבעל תשובה או עדיף מקדש טהור, כי התנאי היה שהוא צדיק ובעת הוא רק בעל תשובה, אלא הכריח מנחת המנחם דקידושין דהלכה כרבי אבהו. מפני שהמנוח מתן סתם המאור שכתורה.

ל ב. ושבט עד ה' אלוניך כאן לבבך לבבך ובכל נפשך. יש להקשות למה לא נאמר כאן בכל לבבך כמו בפרשה ראשונה של קריש? וי"ל דהנה איתא ברימ"א איהי פרשה דער מצוות עשה מצווה להוציא עד שליש ממנו, ואל יבדבד יתר מחומש מבכסו, אבל ל"ל יתן את כל ממנו כדי שלא יעבר עליה. והנה פרשה ראשונה של קריש היא קבלת עול מלכות שמים, והיינו אמונה בה' וכפירה בע"ז, וא"כ צריכים לתת את כל הממון. אבל הפסוק מפרשתנו עוסק במצוות עשה של תשובה וע"ז לא צריך למסור כל ממנו. אלא שצדיק לא מובן: אם מדובר כאן על מצוות עשה, אז למה כתוב בכל לבבך חרי על מצוות עשה אינו מחויב למסור נפשו? וי"ל שפסוק כאן מדבר על מצוות עשה של תשובה וזו מצוות עשה יחידה שם צריך למסור עליה את הנפש, כמו שכותב כאן הרמב"ם. ויסוד זה מובא במהר"ש"ל על ר"א בן דורידה שנהרג בשביל לחזור בתשובה. וכן שיטתנו בכתובות קג עד הכובש שהפיל עצמו מהגן כדי לחזור בתשובה.

ל ה. והביאני ה' אלוניך לא הארץ אשר ירש אבותי. וייתנה ויטבנה והרבה במאנתי. הלשון ויטבנה איתא בגמ' (ירושלמי ו א משובינה) מתיחא אלתיעד לבוא, שיהיה שבתותיו שם? עממין, ואילו אנתנו נירש לעת"ל ע"ד ג' עממין קני קניו קדמוני. והנה איתא בגמ' ב"ב נ. וי"ל שרמב"ם למשה חייב במעשר לאמוני קני קניו קדמוני, ופרש שם הרשב"ם שהאצרות האלה לא יתחייבו במעשר גם לעת"ל. והנה איתא בירושלמי שם שפירוש המילה ארץ טוב - היינו ארץ שפטרורה ממעשר. ולפ"ז מובן למה נאמר על ארץ ג' עממין ויטבנה מאבותי, כי זה נקרא טוב דפטרור ממעשר.

ל ד. כי קרוב אלי הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו. יש להקשות מה שייך עשייה בלבו וי"ל, אומר החת"ם, שהיות פסוק זה הולך על מצוות תשובה. ובתשובה כהו"ן דזונות הנפכים לכויתות וזה נחשב כאילו בפעול האומר מקיים את המצוות, וזהו עשייה בשלב.

וארטיס פרשת וילך

לא א. וילך משה ויבא את הדברים. אומר רש"י לצאת ולבא בדברי תורה, מלמד שנסתמו ממנו מסורות ומעניות החכמה. כמו שקדקד מה הטעם מה שכתוב וילך ולא באו אליו כל ישראל, כי שיהיה תמיד כמו שכתוב וילך אלך כל העדה (במדבר י ב ג). וביותר קשה מנלן לרש"י שנסתמו ממנו מעניות חכמה, שרש"י כותב מלמד וכו'. וי"ל, אומר העי"ץ ע"פ מנחות ז. איתא שם שאבטינו שכל תלמודו, והוא חלק תלמודי ובר חסידים כדי שיוכר לו את תלמודו. ומקשה הגמ' מדוע תלמודו לא בא אליו, ומתרתה הגמ' שאבטינו אומר שרש"י שהיה טורח וחוץ הוא יוכח לזכור תלמודו. וא"כ הכל כפי חכמו. הנה מדוע משה חלק? כי נסתמו ממנו מעניות חכמה.

ל ב. א. ואמר אלי אתה תעבור את הירדן ויבאני ה' אלוניך. וי"ל, ואמר רבי יונתן אבישץ, דהנה משה רבינו התחנך לב"ה שיתיר לו להיכנס לארץ, וא"כ ראה להיכנס ארץ המלכות כבר ניתנה להיושע ואין שני מלכים משמשים בבתר אחד, וע"ז י"ל ששמה ידע שעת"ל יהיו שני משחים, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד.

שאחד להם באומות העולם, והיושע עוסק בתורה. וז"ל היתה בקשת משה, שאמנם היושע כינס את בני ישראל אבל זה יהיה ע"י מלחמה ומי שלוחם אינו יכול לג' לאורך באותו הזמן בתורה, וזהו מה שה' הראוי שאני אשאר כדי שיהיה חלק שלומד תורה. ענה לו הקב"ה ה' אלוניך עובר לפניך ואני ה' אנהל את המלחמה, והיושע עובר לפניך הוא יהיה חלק שמכניס את עם ישראל לארץ ורק הוא בלבד, כי הוא יכול ללמוד כי הוא לא צריך ללמד מלחמה.

לא טז. הנך שוב עם אבותיך וקם העם הזה וזה אחרי אלהי נכר הארץ. הגמ' שנתדנן צ. מביאה שאלו רמב"ם חכם היה כי היושע וי"ל שהקב"ה מביאה מתיב וידע מה שתדל להיות: ענה להם ר"י מהפסוק שלפנינו שכתוב הנך שוב עם אבותך וקם והיינו תחית המתיב. וכן כתוב וקם העם הזה וזה, והיינו שהקב"ה יודע עתידות. וי"ל ע"כ הרוממים אולי המליח וקם מתיחית וקם ר"ל ההמשך דהיינו על זונה, וא"כ אין ידיעה על תחית המתיב. ענה להם רבי יהושע נקוט מיהא פלא, והיינו שיועד עתידות. ויש להקשות מדוע רבי יהושע לא ענה על השאלה של תחית המתיב, האם לא היה לו שום מקור ע"כ? וי"ל דהיינו שנתדנן צא איתא דילפני תחית המתיב מק"ו, ומה אותן של נולדו הקב"ה מורידים לעולם, אותם שבר נולדו וודאי שהקב"ה יחיה אותם. אך יש לפקדן חש"י אולי את אותם שנוולדו הקב"ה לא יחיה כי הם חטאו וא"כ הקב"ה לא ירצה להחיותם. וע"ז איתא ר"י שהקב"ה יודע עתידות וידע שיחטאו ובכ"ז הביאם לעולם, וא"כ מזה שיועד עתידות יש הקו"ש שהוא יחיה מתיב. ותרתי ידעתי שמינת עתידות. הידיב חיים. ע"ז"ל שיש דרשה אחרת שם מביא על תחית המתיב. והתורה. שכתוב בפסוק ונתתם ממנו את תרומת ה' לאחר חתך, והרי אחרן לא חי לעולם והוא לא עתיד להיכנס לארץ ישראל. אלא מכאן לתחית המתיב המתורה ולעתי"ל יקום אחרון ועתידים שיהיו לתת לו התרומה. ויש להקשות ע"ז הרי ציונו ה' היה שצדק לארץ היה חי ויכול להיכנס לארץ ואולי לכן אמר ונתתם לאחרן, דהיינו בחיו, וא"כ אין ראיה לתחית: וי"ל אמר ר"י וקם העם וזהו, והיינו הקב"ה יודע עתידות וידע שאחרן לא יכנס, וממילא לפינוי נמי מתרומת אחרון לתחית המתיב, כי הקב"ה יודע שאחרן לא יכנס, ובכ"ז כתב ונתתם לאחרן סימן לתחית: וי"ל כותב רש"י.

לא יד. ויאמר ה' אל משה הן קרבו ימך למות. ולהלן טז.
כתוב הנך שוב עם אבותיך. ויש להקשות מדוע שניה מלשון מיתה לשכיבה? וי"ל שאמר חז"ל שבודד נאמר שכיבה משום שהיחן בן כמותו ויבואם מיתה משום שלא היחן בן כמותו. וא"כ בפסוק יד משה נקרא משה משום שלא היחן בן כמותו. אך כיוון שבחמשך הפסוק הניח את יהושע כמשכשכ ציונו ה' אז נחשב שהיחן כמותו כי תלמידו כן. ולכן קרא שוב. האומר שכתורה.

לא ל. וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השיירה הזאת עד תומם. ולהלן בפרשת האזינו (על מד) כתוב ויבאו משה וידבר את כל השיירה באזני העם הזה והיושע וי"ל שיש להקשות ב' קשיות. א. מדוע כאן כתב עד תומם שהוא מיתר לכאורה, ואילו בהאזינו השיט עניין זה עד תומם. ב. מדוע כאן כתב ששעה דבר אלהי באזני כתוב שם יהושע דבר. ויש לומר, אומר הפנים יפות, ע"פ הגמ' שהיה שאומרת ששקוראים למי מתרומגן אין לקרוא יתיר משלושה פסוקים בידך כדי שסיפיק המתורגמן לבאר את הפסוקים לפני הקהל, משא"כ שיהיה חסיד בפסוקים. אצלנו הכל ברפא. וא"כ הדברים מדויקים חסיד בפסוקים. אצלנו בוי"ל מדובר ששעה אומר את הפרשה בלי תרגום, לכן אמר ברפא וזהו שאמר עד תומם. משא"כ בהאזינו שאמר את משה באזני העם, והיושע היה המתרגם אז לא אמר עד תומם אלא הפסיק ב' ג' פסוקים.

לא יז. וחרה לפני כל ביום ההוא ועוצבים והסתרת פני משה והיה לאפי ומצאוהו רעות רבות וצרות, ואמר ביום ההוא על פי אין אלוניך בקרבי מצאוהו הרעות האלה. וארט מוסיף. הרב שן בקהדמה לסדר נשים מקשה שיש שניו משפחות בין תחילת הפסוק להמשכו. בהתחלה כתוב מצאוהו רעות רבות וצרות. ואילו בסוף כתוב מצאוהו הרעות האלה להיכן נעלם ה' צרות? אומר הרב שן הנה ההבדל בין רעה לצרה הוא כך: רעה זה הדבר הרע בעצמו, ואילו צרה זאת התוצאה שיוצאת מכך, ליהיה הלחץ הנפשי שהרעה גורמת וזה לא ואין לו להיכן לצרות וכדו'. אדם הנקעל לבנייה צרמה לתלמודו בשתי חיותיו, האחת, לפגור את הרעה עצמה, היינו כסף לחבובת, מרפא למחלה, זיווג לצאצאים וכדו' ומעבר לכך הוא צריך לתלמודו בחיות נוספת, דהיינו עם מועקה בכדה, הרגשת חוסר אונים, דכאון, אחר דברים המלווים במצבים אלה. ובדוך כלל הסבל של האדם הוא הרבה יותר מחצרה נא"כ מהרעה בעצמה שהיא היוצרת של כל הצרה. וכן הצרה נא"כ מגדילת את הרעה עצמה פי כמה וכמה, כי כשאדם במעבר א"א לסבול את המצב הזה. הצרה מגיעה חלקי מספיק אמונה, וכשדאם לא מרגיש שהכל בדי שמים ויכול לטובתו וחי משגח ומנצח אתו על כל שעל ממילא הוא נכנס לדיכאון. ולפסוקים, כשיש אמונה, אז לא אירער עי בארצו עזי. ובעת ושלפניו שלפניו ומצאוהו רעות רבות וצרות היינו שבהתחלה יש רעות רבות וגם צרות. וממשך הפסוק ואומר ביום ההוא על פי אין אלוניך בקרבי, היינו ששואו יודע שחל משה מ"י אין מצאוהו חלק הרעות האלה, כי כשמרגיש שהכל מה, ממילא הצרות לא קיימות.

במציאות שבת הקורבן האשכנזים יגישים לאמירת הסליחות: צייר לעצמנו איש אחד אנונימי בעוד כמה שעות לנשט לחבר לבקש סליחה על צרכים שחשטנו לו בודאיה שהיה זה דבר בלתי נעים בעליל והיה יוצר אצלנו מתח גדול. וזאת דרך שצרכה להיות בקשת הסליחה שלנו ממקבליה, להכיר מול מי אנונימי נמצאים, מה המחויבות שלנו כלפיו. ואז נוכל יותר להרגיש: ילנו בושת הפנים! וכך מבקשים סליחה. **נמשיל זאת לסיפור שהיה בשואה:** היה יהודי בדרום ירושלים שיום אחד התעלף ונטה למות. ברגע האחרון הודמך לשם יהודי אחר, וכשראה את מצבו סיכן את עצמו להצילו, הניחו במקום דבר ופרס לו במלחמה עד ששיקמו. לאחר השואה לא להשיא אשה, וכשפחה קטנה גדול דאג למנותו כמנהל העסק, ולא עוד אלא ברבות הימים הגיעו לו סכום כסף שהיה לו כבסיס להקמת עסק משלו. ומה עשה הניצול, הנה הוא עסק מתחרה למטוב כשהוא גובש ממנו בדרך את כל הפנטזים שלמד שם, ועניין התמוטט כל העסק של מטיב עד שהפך לפושט רגל. אומר התומך בדורה, אותו דבר בדיוק בארץ מותגיהם. כי הקביה מטיב בעודו נותן לו חיים, בריאות וכו' לדבר ומה אנונימי עושים עם כך הדיבור שלנו? אנונימי מדברים דיבורים אסורים, אנונימי משתמשים במה שהוא נתן, ולא להיחלש נגדו יתברך, ר"ל, ולא עוד אלא שבעיריה שאדם עושה הוא בורא משחית, והמשחית זקוק למזון לקיומו, והיה מן הראוי שהקביה יאמר אתה בראת את המשחית אתה תפרנסו, והקביה' לא כך אומר אלא הוא מפרנס את המשחית, והוא זה שדואג לו. היש לאדם בושת פנים גדולה מזו?

עוד מביט על ההרגשה שצרכה להיות בסליחות במיא ברך רזובולנסקי שליט"א בשם רבי נפתלי טרופ: הנה סליחות אנונימי אומרים כדלים וכרשים דפקנו דלתת, ולאחמ"כ אומרים שוב דלתת דפקנו רחום וחנון. היינו שאנונימי אומרים לפני הקביה' שבאנו לפניו כדלים שדופקים בדלת לבקש מוטב מיד בעל הבית כעני המתחנן על נפשו שבעל הבית יאמר בטובו לפתח לו את הדלת וישיחו עליו ויורקו לו איזה מטבע. והקשה רבי נפתלי מה זה שוב האמירה הזאת **דלתת דפקנו?** עונה רבי נפתלי, יש שני ענינים, יש שיש לו כסף, ר"ל מה! הוא סוחר, בקושי גומר את החודש, הוא מזוג היה הרבה לקנות איזה מזוג נוסף לביתו, ואולי גם שילדת את הרכה טרונטה שלו, וגם לא היה אכפת לו אם היה לו כסף לאוכל קצת יותר משדורג וכדו'. אותו עני כשהוא דופק דלתת הוא דופק בעדינות, פתחו מיה טוב, הוא יבקש בעדינות וינסה לא יותר מידת מעט וכו', כי מקסימום אם לא יתנו לו, אז יהיה לו פחות לוקסוס ויטורח להדיח קצת. **לעומת זאת** יש שמשלב בגד קרוע לנפיו אין לו כלום, אין לו פת לאוכל, ובודאיה בגד ללבוש, ועל מקום להניח את הראש, אין בכלל על מה לדבר. הוא צריך סכך בשביל לא לנוע ברבע. לאותו עני אין ניומסים, אין סבלנות וכשהוא דופק דלתת הוא פותחים, הוא דופק עוד יותר חזק, ולמה? כי הוא יודע שאם לא יפתחו לו, אז לא שאל יהיה לו מזוג בלית אלא גיווע ברבע, הוא יודע שהיה לו תלויים בעל הבית שפותח לו או לא פותח, כזה אדם ידפוק ויחזור וידפוק. **אומר רבי נפתלי:** אדם שמיגע לפני ר"ל ומבקש הטבה מהר"ל הוא צריך לבקש: הוא צריך לבקש כמו אותו עני שאין לו כלום, כי הכל נפתח מחדש. החיים, הבריאות, הנחת, הפרנסה, הכל יכול להשתנות ברגע, אדם אנשים שהתבשרו בשנה האחרונה בבשרות איוב ששינו להם את כל החיים: חסר ילדים קטנים שמתו באופן טרגי ופתאומי? חסר אנשים שאיבדו את פרנסתם, כשבר"ה שבעה הני שבו על הרבה כסף ועתיד מבטיח! הכל נקבע ברי"ה. וזה מה שאנונימי אומרים דפקנו דלתת... דלתת דפקנו, או חוזרים ודופקים, כי אנונימי מרגישים שאנונימי בלי כלום, ולא רק באים לבקש השלמת הכנסה, אלא כאותו עני שאין לו כלום ואז כשהוא דופק הוא דופק ממש בשביל להיות, ובתנאים בהרעה כזאת אפשר לא לבקש מחילה יותר וכתבתי יותר בשפתים דולקות. וכל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה.

הנה בסליחות אנו אומרים כדלים וכרשים דפקנו דלתת. וכך צריך להרגיש, ומי שלא מרגיש כך הרי הוא שוטה מופלג. רבי חזקיהו משיקובסקי אומר סיפור ששמע מרבי מאיר בן ברגמן שסיפר שהיה פעם נוכח בית גביר גדול, והנה לפתע דופק על הדלת יהודי עם חדרת פנים אצילות והיה נראה כאחד מראשי השביות המפורסמות, הבע"ה הכניסו לביתו ושאלו לתפקיד ולמה הוא אוסף, ענה היהודי אני טבח בשיבה פלונית ואני אוסף להשלמת הכנסה. כששמע את הגביר נכמר רחמינו על הטבה לשלמנו ואמר לו תשמע, תלך לגביר פלוני ואלמוני תאמר לו שאתה מכנה בשיבה פלונית בתפקיד ראשי בשיבה חזק תוכל לקבל כדבעי. משפר רבי מאיר צבי, לאחר כמה דקות הוא דפק בטעות שוב דלת אותו הגביר, וכשנשאל באינטרוקו מיה ענה שהוא בושט ענינה פלונית, הגביר החזיר וענה לו כיצד תאמר

כך, הלא לפני עמד דקות היית אצלי ואמרת שאתה טבח ואני הוא לא שערצתי כלל לומר שאתה ראש בשיבה, ולפני תודהה כראש בשיבה! כך אנו צריכים לבוא לפני הקביה' ולא נתחיל לספר לו שאנונימי ישיבה, מקיימים מצוות כדל, הלא הוא יודע עתה כמה אנונימי וטחטאי לו ולכן אנו פותחים בסליחות כדלים וכרשים דפקנו דלתת.

אנונימי נמצאים קצת יותר משבוע לפני ראש השנה. רבי אליהו לוינאוי מביא שם שכל יום מיומם השבוע האחרון של השנה ניתן לתקן את כל הימים המקבילים שבמהלך השנה שחלפה. ומה שמוטל עלינו לעשות. להקפיד כל השבוע על כל התפילות, כל הברכות, להרבות בתורה, להקפיד בחסד, להקפיד לא לדבר דיבורים אסורים, וכשנתייצב לפני הקביה' ביום הדל נוכל להראות לו את השבוע האחרון ששבוע זה היה פורמט קטן לקראת השנה החדשה. וכל זאת יזהר לא להתמיץ את ההזדמנות שקמה לנו. **יש סיפור ידוע על המצאת הדמיון:** סיפור שהתפרסם לפני מספר שנים. אם נפנים את הסיפור הזה אלנו יתכן ונתחזק בימים הבאים לא לחמץ ההזדמנות של השנה האלנו עוד. הנה הולך שאדם יש וחרול חלומות לעפמים נוצר מצב חלום שצריך לקום ולברוח, אבל קשה מאוד לעשות זאת ואפי' קשה ללכת כי יש איזה משוה במחשבתו שבעשית השנה האחרונה גייס לרמיס, והשיבה והקביה' עשה את זה, אם האבריה היו פועלים בשעת השינה אדם היה חולם חלום על מה שהוא שרונה להרוג אותו, והאדם היה מסוגל לקחת סכין מהמטבח ומתחיל לדקור את כל אלו שמסביבו ששכבו רצו להרוג אותו. והקביה' ברוב טובו וחסדו עשה עמנו כן שהאברים שלנו היו כבדים בשעת השינה, וכך לא נוכל לקום. ועי' אומרים כל בוקר בדרך מתיר אסורים כי עד עכשיו היינו אסורים בכבלי השינה וכעת כשאנונימי קמים מחזיר לנו את הכוחות. ענה הקדמה וכתב לסיפור. **היה ילד בישראל** ששמר את הכנה הזאת שיש לו בשעת השינה הפסיקה לפעול, והיתה כהנה מוחשית שהוא יקום באמצע הלילה ויעשה דברים מסוכנים מאוד. לא היתה כל בריה ואביו נאלץ להיות עד כל הלילה עי' מיטתו כי אחרת באה מזה שיניה. באופן טבעי היה שהאב רב בו כל הלילה הכל משתבש למרמי. יום אחד נרדע לאבא שיש ב"ה אפי' רופא יהודי מומחה מאוד לעצבים שירידע לפתור את הבעיה, אך דא עקא העלות היא גבוהה מאוד, האבא נהם במכתב מרגש אל הפרופסור הגדול, הוא תיאר את הסבל הרב שגורבת המפשחת המורחבת שמונה עשר נפשות בלי אבא בגלל אותו ילד, והתחנן לפניו במכתביו בתור רופא שגד יהודי חסד ופועל בקרבו שישלם עליו עין אין לו כסף. הרופא הגדול שלח לו מכתב. וכך נהנה אותו לו: התרגעתי מאוד לקראת את סיפורך ואני מוכן בחפץ כל לוות על חלקי ביוצאתי! אך בכל מה שנוגע לעלות השימוש בחדר ניתוח של מסתכם במאה אלף דולר את זה אין לי אפשרות לפמן כך, אי ילך ההזדמנות הראשונה שתהיה לי אפשרות לעזור כל בזה אעשה זאת. ההזדמנות הגיעה. הרופא הגדול הוזמן לביה"ח הדסה לבצע ניתוח לדגומה של שרופאיים לילמד לעשות את אותו הניתוח, כמובן של העסק הזה מומן עי' ביה"ח. הרופא הסכים אך הוא התנה שהוא יבחר את החולה, וכך הוא הגיע לארץ ופנה לביית מידעו שבו חולה. הוא הגיע הייתה לביתו בבית ישראל הוא דופק בלתי, לידה קטנה פושרת את הדלת, הוא שואל איפה אבא? הייא עונה שיש. הוא ביקש שיתער אותו, אך הילדה מסרבת כי אבא ער על חלילה, וגם בלילה אחרי הוא היה ער להעיר אותו. הרופא ביקש להיכנס ולהעיר את האבא, אך הילדה אומרת להורים לא מרשים להכניס אשך זו הבעיה. הוא החליט לצאת ולפני ציאה כתב את שמו ומס' הטלפון שלו והושיט לילדה וא"ל תביאי לאבא מיד כשיקום. האבא שהיה ער על חלילה הורוצרד להיות ער על בלילה האם קטן כעבור 4 שעות, שחבתה הגיעה לו את הדף הוא חשב להתעלף, הוא מיהר להתקשר לרופא הגדול אך הוא ענה לו הוא צר לי אך אין אחרי ניתוח אצל מישור אחר ואני בדרך למטוס. האדם היה נאלץ להישאר עד כמה שנים ער על הילד החולה בבית רק כי הוא ישן באותם רגעים.

חודש אלול זה חודש שהקביה' בא לקבל את תשובתנו ולתת לנו חיים מאושרים וטובים. זה הזמן לנצל, לא לישון ואח"כ להתחרט עי' כל השנה, וברוב המקרים גם נזקים בלתי הפיכים. **רבי שמשון מנקוס** בביא את ההזדמנות שיש לנו כעת כמו אותו סיפור שהיה עם יכ"צ פלוני שיהיה להם מקום לתפילה הם התנגלונו מכשירות ושלכירות ויהיה אחד עם קיבלו שטח מהעיריה. הם החליטו להזמין קראונו גדול ומכובד להניח בשטח שם קיבלו, ואכן כך היה עם הזמין קראונו שהיה כבד בניו לשם ולתפארה מהמסד ועד הטפחות. וזכים המיוחל נסגרו כל השכונה והגיעה המשיאת בשעת לילה מאוחרת והמשיאת החלה להיראות את הקראונו והפועלים היוו כשהמנוף היה עם הקראונו באוויר וכיוונו שהיה חלל שיש למוישר, וכשגמרו להיראות המשיאת נסעה. לאחר מספר דקות נכנסו הבגאים לבית המדרש והנה שם ושמר, הארון קודש נמצא בצד הפוך והיוני בצד מערב. שם עושים כעת, היה שם יהודי בור שעמד וצעק מה הבעיה באז נסובו אותו אחרו כמו שעשע קודם הפועלים. אמרו לו הבגאים שוטים שבמנות, כל עוד הקראונו היה באוויר היה אפשר לטובב באז כעת שמונה כאן כמה טונות איך נסובו. השבוע האחרון של השנה זה עדין זמן שבו יאמר יכ"צ פלוני לשנות לו את גוה"ד התחזיק בתורה תפילה ידבר וישרא דברים ולהתחרט על מעשיו עי' סליחות מקבליה', נצל את זה כעת כי עוד מעט כבר יכתב

גור הדיון ואז כבר יהיה מאוחר ולא יהיה אפשר לתקן. **ענין** זה מצאנו בחתיים סיפור על אדם שהלך בדרך ומתחנן נמצא בו האחריות הוא לא נזר והחל לחלוק לעבר גוב האריות ועוד רגע הוא מגיע למטה ונזרף לו עי, הוא ניסה לאחו בכל מיני דברים בדרך אך מאמנו היה לשווא. והנה ממש ברגע האחרון הוא נתקל בדרך נס במספר שיחים הוא נאחו בהם בכל הכוח והחל לטפס למעלה, והנה תוך כדי שמתספס ואוחז בשיח באה ארנבת והחלה לזכרס את השיח שאוחז בו. באותו רגע הוא עבר לשיח אחר וגם אחת החלה ארנבת לזכרס, הוא לא ידע את נפשו הוא חלל וזעק רבונו של עולם אם אתה לא משאיר לי את השיח הזה אני אחרי חפך לשני האריות... אומר החתיים ראש השנה הוא גוב האריות. יש לאדם שלושים יום להאחו ולעלות למעלה, כל יום שעובר ולא יצילנו כאילו השיח נעקר ממקומו, כעת מתקרבם לראש השנה נתורו השיחים האחרונים, עלנו להאחו בהם ולהניעל דרך השיחים האלו ואם לא נעשה זאת אנו עלולים בראש השנה למצוא עצמנו טרף לשני האריות.

רבי שלום שבדורן המשיח את מי שלא מתעורר בחודש אלול לסיפור שהיה. היתה פעם משפחה בארץ שבנים הגדול שנים חקים משפחה ונעבר להתגורר בארץ ישראל. במשך שנים רבות הוא לא התראה עם חוריו, וזה היה בתקופה שנים סלפוניים לא חיו, כך צא משפחה גדלה והוריו לא ראו אותו במשך 20 שנה ויותר, כשהזקינו ההורים כתב האב מכתב לבנו שמתגורר בארץ בני יקירי! אני כבר לא צעיר, נפשי חלשה ומגעוניה אלץ ולבדני, חפץ לראות את מי ילדי ונכדי פנים אל פנים, ואם לא נעשיו אימתי, ומכיוון שאתה טרוד עם בני ביתך, אני מסכים לעלות אלך לארץ למרות טסולו הדרכים, כי אני יכול לשאת הגענונים, אני יוצא בעוד כחודש ואגיע אלך בתאריך פלוני, מצפה מאוד אביך ואחבך. הבן השיב שנים מצפה מאוד לבואו. **במשך** חודש האב הסתובב מחנות לחנות וקנה מכל טוב חו"ל למען ילדיו, וכשהגיע יום ההפגלה הוא לקח עמו שתי מזוודות, אחת של פציו ומזוודת שנייה היו בה כל המזונות שהוא קנה לילדיו ולנכדיו. היתה זאת מזוודה מאוד כבדה אך הוקל לו כי הוא ידע שאוטוה הוא פוגש את משפחתו עומד כ"כ מחוגע אליו. הילדים הפליגו בספינה אך הוא לא חש כלום מסטולו דרך כי הוא ידע שהוא חולק לקראת בור שהוא מצפה לו מכל רב. כשהפגינה הגיעה לארץ הוא ציפה לראות את בני משפחתו מחכים לו ומקבלים את פניו ברציף, לבו פעם בחזקה ותנה הוא יוצא לרציף לאחר סיפור כלובס כל הדרש שהיה הוא יוצא לפגוש את נכדיו אחוביו שאם מעולם, אך כאן נכדו לא אכזבה, אך אחד לא חיכה לו. הוא ניסה לנחם את עצמו ואולי הם לא זוכרים את התאריך אותו החליט לנורא את המזוודות לבדו לבית בנו, היה רשום אצלו מקום מגורים. כל הדרש רצוהו גאו, הוא הורה כיצד לראה לקבל הפנים בבית בני. ואז כשהוא הגיע לבית הוא היה בטוח שהכינו לו שלט ברוכים הבאים או משוה כזה. היה לו בשעת לפנות בוקר, שקט ברחובות, הוא משיא את המזוודות מהמזוונות וקנה לבית בנו וראה שאין שום מלוא פניו מפולת והוא מתפלל בלבד שחכל בסדר, ואם מגיע דלתת דופק, לבו פועם, עד מעט אותו הוא פוגש את בני משפחתו בקרובים ורואה שהוא הכל. הוא דופק בשקט בדל לא להעיר את חשכנים אך אין עונה הוא התחיל לדפוק יותר חזק וכל מענה הוא לא ידע מה לעשות. כמנצא אחרון הוא החליט להלום בגרופים על הדלת, ואז הוא שומע רחש, הדלת פתחתו מני בדלתו. יש קירור ע קורי שניה. הוא מביט באביו ואומר לו אה, זה אתה! מדוע אתה באמצע הלילה! אני מצטער כולם ישינים! יש כאן מומל בית הארחה תחכה שם ובבוקר נרד אלפך, כל בשקט שהילדים לא יתעוררו.

האב לא ידע את נפשו. בחלומותיו הוא רגועים הוא לא האמין שכך יעשה לו בנו, הוא מנסה ניסיון אחרון, תן לי להיכנס לרע, אני ירצה לחבק אותך בני בישק, אבא! כעת אין לי הזמן למזוודות הכבדות, אך הבן בשל, אבא! כעת אין לי הזמן כל למלון ממול ובבוקר נדבר, כעת לילה את תפריעו לו. האב משרד רגלו למלון מתייחס שם פורץ בכני, ותוך שעתים הוא בדרכו חזרה לארצו. לבנתיים הוא קם מתארנן מכה רואה שאביו לא מגיע הוא פונה למלון ושואל חלק האדם המבורג שפועל בלילה: מיד עונה לו הבע"ה: הוא הגיע הבן ומיד הלך לדרכו. שאלתי להיכן הוא חולק וענה לי לאמריקה. הוא רבי שלום, הקביה' דופק לו על חלק קול דודי דופק פתחי לי את האב ואם אליו עני מזוודה מלאה מתנות ועוד איזה מתנות: אריכות ימים, בריאות, פרנסה, נחת, שידוכים, והוא מלא אהבה אלה, והוא פונה אליו בכניו חיבה, אחותי, רעייתי, יונתי, תלמי, הוא מבקש מאתו את הבקשה ממכס פתחו לי את השער, ראשי נמלא טל קרואותי רסני לילה. ומה אנונימי עונים לו פשוטיו את כוונתי איככה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם. לא מוכנים להתאמץ לא מוכנים להשקיע, עיפיים אין לנו כח. עובר שחרית בשבץ, הוא קשה לו לדייק עני בדברכו. כך עובר אלול מגיע ר"ה י"ח פתאום מתחילות הצרות, ואז נזכרים בקביה' הוא היינו כשהוא דפק והתחנן, ודדי חמק עבר, בקשתינו לא מצינו מאצותיו קראותיו ולא עני. חודש שלום הקביה' היה כאן עם מזוודה עמוסה במתנות הוא רצה לקברה שלנו הוא רצה להניק לנו לתת לו עד ועוד, רחש תפתחו לי את הדלת פתח קטן ואני אמצא את הדרך להיכנס. **רבי דרש** הדברים נלוקט מחספרים שערי ארמון. ודורש טוב דרשות מהגדים.

דיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל ערוך בדרך של שו"ת

שאלה: איך מגיעים לידי ידיעת התורה והאבהות?
תשובה: בפרשתנו כתוב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדו את בני ישראל שימה בפיהם. מבאינים עיי"כ האבן עזרא והאור החיים הקדוש את דברי חז"ל בעירובין חייב אדם לשנות לתלמידו ארבע פעמים לפחות, ורק עיי"כ אפשר לזכור ולדעת מה שלמד. אבל בפחות מכן זה לא נקרא שהוא שם התורה בפי התלמיד. וכן כתב הרקוב שעל כל אדם מוטל לחזור על תלמודו לכל"פ ארבע פעמים וי"ח החזרה והשינוי יזכה שיענין את הדברים שאותם למד. וזה אחד מסיודות ידיעת התורה. ידוע כי גדולי ישראל שזכו להנבנת הסיגה באופן מלא ובהיר זה לא היה מרוב כחממת האל מזה שחזרו ושינו תלמודם פעמים רבות עד שחדרו הדברים לעצמותיהם, ועיי"כ היינו לדרגת הגדולה בתורה. ובכל שחזרו יותר פעמים וזכה שהתורה היתה מונחת בלבו ולא רק כמונחת בקופסה במקום שכל הזמן ממשמשים בו ככיס. וברור שדברי תורה מתקיימים רק במי שעמל וחזר על תלמודו. וכתב החפץ חיים שהחזרו על תלמודו הוא מראה כמה חביבה עליו התורה ועיי"כ הוא מרואיין שתורתו משתמרת אצלו. והסיבה שיש כאלו שלא מספיק נהנים מתלמודם ולא נשאר להם הרבה ממה שלמדו היא מושג של חזורים על תלמודם, ולכן אין להם בהירות מספקת בלימוד ולא מגיעים להנאה שיש בלימוד התורה. וכבר אמרו חז"ל הלומד ואינו חוזר כזור ואינו קוצר. ואינו דומה השונה פרקו מאה פעמים למאה ואחד פעמים. ורבים מגדולי ישראל מייעצים שלכ"א תהיה מסכת שאותה הוא ישנן תמיד עד שתהיה מונחת בכיסו וזאת תהיה המסכת שלו. רבי חיים קניבסקי לפני שחיבר היברו נהג להכות על שיעור או"ח הוא סיפר שהוא עבר על כל הטוש"ע ונו"י למעלה מחמישים פעמים.

שאלה: בפרשתנו י"א יאבה ה' סלוח לו, ומוח' ה' את שמי' על מה זה נאמר? **תשובה:** בתנא דבי אליהו כתוב שה' חקל על אלו שמולדלים בגטילות ידים, וכמו שכתוב בסוטה דף ד' כל המוליד בגטילות ידים נעקר מהעולם, ואומר רש"י שהאכל תמיד בלא ט"י נעקר מהעולם, וכן בעירובין מסופר על רבי עקיבא כשהיה תבוס בבית האסורים והביאו לו קצת מים השתמש בהם לט"י ולא לשתייה, למרות שהיה חשש שאם לא ישתה יהיה בסכנה בכ"א אמר ר"ע אם לא אטול ידי אני מתחייב מיתה. ומכאן ראו ל"א ללמוד הלכות אלו כי מי שלא נוטל ידי כל כך שיעודה היה הוא כאלו לא נוטל כלל, ויש בזה הרבה דברים, וראוי בין כל הדברים שמתחזקים בהם להתחזק גם בעניין נגב זה.

שאלה: מה צריך לעשות בימים האחרונים של השנה במשנה ימי האלו? **תשובה:** הפוסקים מבאינים (טוש"ע ונו"י) שבימים האלו של השבוע האחרון של השנה על האדם לבצע צעמו ולפשט פשוטו יותר ויותר, ויש את המתעבים בימים אלו ובפרט ביום א' הקרב. וזה ברור שמי שמגיע עיי"כ כך לכעס אסור לו לצום ויציא שכונו בהפסדו ויכבד בכתר ראש' לריח מוולאיו. ומי שעיי"כ לא יוכל לעבוד את ה' כראוי, אומרים גדולי הדור, שלא יצום כלל, רק מה שכן יעשה, אולי תענית ידבור מחוץ לבית. וכן מרבים מאוד בצדקה בימים אלו, ובמים אלו כדאי להרבות בתשובה ולבד מלימוד המוסר. הבאנו בשנה שעברה רעיון שסייע לרבים: לעשות דף שמחלק את היום שלך מהמבורק ועד הערב. למעלה בטורים לכל ימי הסליחות והענין קימה בזמן. תפילה. סדר. אחרים. סדר. ערב. סדר. ג' ובסוף תוספי: איך הייתי בשמירה על היום. בבעס. בהעברה על המזיות. וכן תוכל לראות כל יום במה אתה חלש ותתחזק. והעיקר שהקבי"ה יראה שאהיה רוצה. כי בימים אלו צריך להראות את באמת אני רוצה להיות כל השנה וכן יסלחו לנו העוונות.

שאלה: בימים אלו אנו מרבים באמירת יג מידות של חרמים, מה אפשר לעשות בכך? **תשובה:** החכם ענינו בראשו לענין בפרוש התיבול וכך יוכל לפעול עיי"כ לשנה טובה. וכמו שכתוב רבינו בחיי שכל המבין יג מידות וידוע פירושו מופת בהם כבונה, אין תפילתו חוזרת ריקם אא"כ יש בידו עבירות המעכבות.

שאלה: מה צריך לנצל בשבוע הקרוב? **תשובה:** המהרה"ל כתב לא לעשות קידוש ליל ר"ח לפני צאת הכוכבים, בגלל שאם יעשה כן יפסיד רגעים קדושים מחדש אלול, ואילו זה ימים של חרמים וקרבנות אלוקים באופן שא"א להתא, הקבי"ה מחליט את החרמים. ומה שמוטל עלינו לעשות זה לנצל כל רגע במעש"י והקבי"ה אוסר את הדברים ומכריזו תחמיו העצומים בזרז לטובה. כעת, כשנשאר ממש זמן מועט מהחודש, גודל שנצל את זה להתבוננות בהיציא עוד ועוד, ועיי"כ נזכה לחיים מאושרים בהנהגת הבע"ל"ש וכל ששרש בסופה, מתעשרת לאחריה, ותכלה שנה וקללית.

שאלה: כיצד ייקל על האדם לעבור את נסיונות החיים באופן בריא בנפש? **תשובה:** כשאדם יפנים לעצמו שמוטל עליו להיות מה שהוא, ויפנים להתנהג

בעבודת השם ובכל הליכויו בחיים עיי"כ היכולות והכשרונות שה' נתן וחתן אותו, ולא ינסה להידמות לפלוגי או אלמוני, ויורגש שבשבילו נברא העולם כי לכל אדם יש תפקיד אחר בעולם, ויעריך את הכוחות שלו בלי נסיונות להידמות למישהו אחר, אזי הוא יעבור את נסיונות הנפש שיש לאדם בעולם ביותר קלות. ואמונה של האדם בעצמו היא מפתח החיים הבריאנים. (הדוונמה) הקלאסית לכך היא, כשאדם מגיע לאיזה ראיון והוא מנסה להרשים להלויים לא מה שהוא, וד"ו לעולם לא הולך טוב. כי האדם צריך להראות מה שהוא, וככה הוא גם יצליח בחיים.)

שאלה: כתב הרמב"ם שיש על האדם לישון 8 שעות ביממה והביאו הפוסקים (קצש"ע) שאנשים בריאים גם מספיק להם 8 שעות בלבד, האם יש הבדל מזה האדם עושה את שעות השינה שלו? **תשובה:** מה שלא ישן כמה שצריך מלבד מה שגורם לעצמו חוסר שינה ועצבות, יכול לגרום לעצמו מחלות של ממש כמו סוכרת. וישנם אומרים שהאדם מקבל אותם רק בשינה. וכותב בהן איש ח"י שהשינה המועילה לגוף היא בתחילת הלילה, וכן תהליך הגדילה לגובה לילדים וערים מתבצע בשינה בעיקר של תחילת הלילה. לכן ראוי לאדם שישן בשעות המוקדמות יותר ככל שיוכל, ולא יחכה לאחד ושתיים בלילה. הרב אהרן שטיינ.

שאלה: מה ההסבר למקרים שאדם כועס על בני ביתו או ידידיו המאוד טובים שכל כך טורחים בשבילו, בגלל דברים פטורים ביותר, למרות שבשאר הדברים האדם נורמטיבי לגמרי? **תשובה:** טעם האדם למדוד את נוכחו עיי"כ היחס של האנשים הקרובים אליו כלפינו, ולכן כל פעולה קטנה של עושים למענו או לא מתחשבים בדיוק של תחילת הלילה. לכן ראוי לאדם שישן בשעות בוצרכיו, וכמה שאדם יותר קרוב לאנשים גוברת יותר ויותר בגלל הפרשנות המועילת של שאליו הדבר נובע מחוסר הערכה של השני כלפינו. ואיך פותרים את הבעיה? אם במשך תקופה ייבנו ביהנים אמון חזק שההערכה אחד של המסירות אחד של תהיה חזק מאוד, וכ"א יראה במשך תקופה ארוכה שהוא מעריך אותי וחושב עלי רק דברים טובים וכו', להפך, כגון לעשות דברים מעבר למוטל עלי ולומר המון מילים טובות, אז האמון והביטחון ההדדי יגברו על הכל, ויגיעו למצב שכל דבר שיקרה לא יהיה מזהננה וכי אלא מסיבה אחרת וכן יוכלו להיות ולעבור את החיים בלי חסכולים והתנשנויות לא נעימות.

שאלה: מה הפתרון לנדודי שינה של ילדים? **תשובה:** ישנם ילדים רבים שיש להם חרדת נושעה, והיננו שההיפרדות מהבית מההורים היא גורמת להם לחרדה וקושי להירדם, ובתורבה מקרים הפתרון הוא שתקרא תהיה עם בחדר בן שותכים לישון לזמן מה, ותקרא עימם קרי"ש ואפי' אפשר להוסיף סיפור קליל. (כמובן שיש לפעמים שהסיבה היא הירדמות של הילד היא בגלל שלחורים יש קושי בהנבנת גבולות). שו"ת חינוכי.

שאלה: האם לעשות מבצעים זה טוב לילדים או לא, ואיך ומתי עושים מבצע לילדים? **תשובה:** מבצע או דבר חיובי נובע כתב ע"כ הרמב"ם בפרוש המסניות ובעוד מקומות בחז"ל, אך צריך לדעת שהפרס אינו מתכן אלא מפעיל, ולכן כשעושה מבצע ידבר על חשיבות העניין שעליו הוא עושה את המבצע וכן כשעושה את המבצע לומר כמה חשוב שהלכת בליה"כ ולמדת עם אבא וכדו'. מבצע צריך לעשות על דברים שהם לא בסיסיים, כגון שילד ילך לביהכ"ס שזה לא קיים אצל כולם, משא"כ בדברים בסיסיים כגון שילד לישון וכדו' עיי"כ לא עושים מבצעים. ויש להיזהר כשעושה המבצע יעשה לזמן קצוב מראש, וכן ידרוש דברים ריאליים ואפשריים לילד לעמוד בהם, וכן יתן מתנה בפרופרציות ולא יתן, למשל, טיסה בשמי הארץ על לימוד שעה בבין הזמנים. לגדל.

הלכות

לאשכנזים שמתחילים סליחות במוצ"ש. כמה הלכות בעניין

מי שנוהג לצום ביום ראשון כמו שהביאו הפוסקים, לרבים מפקסיו זמניו יש לזכור לקבל ע"ה שבבת צום כי אחרת ליי"כ במוצאי רוב היברו לא יצא.

הזמן הטוב ביותר לאמירת הסליחות הוא בשליש האחרון של הלילה, היינו קודם עלוה"ש וי"א קודם חז"ה, שחזר עת הצלח ה"ל גדול. ודרגות נוספות הוא או אחר צות שהוא גי"ע עת רצון, וי"א שדיק בבוקר להשכים לזה אפי' אם הוא אחר הצהר כיוון שה"ש **השכמה**. ובליילה קודם צות את צו לומר סליחות. וכתב באר"מ שאמירת יג מידות קודם צות לא נאמר בזה שאינם שבות ריקם.

עיקר הסליחות (מלבד היג מידות שנאמרים רק בצבור) מובא במג"א שעיקר הסליחות זה הפוסקים מהתנ"ך שנאמרים לפני הפיוטים (אחרי היג מידות של הסליחה הקודמת) כי הם נאמרו ברוח הקודש.

כשתמלא ביחידות לא יאמר יג מידות אא"כ אומרים בניגון ובטעמים. ונשים עדיף שלא יאמרו בכלל יג מידות ביחידות.

הסטיפלער דילג על הפיוט מכניס רחמים שבסוף הסליחות.

אם מגיע באמצע הסליחות אומר הכני שהציבור אוחז, כ"כ באחרות רבינו מהסטיפלער (ורח"ק ענה פעם שאם רוצה יכול לומר מהתחלה, וברור שיג מידות יאמר עם הציבור).

אם אוחז באמצע סליחה כשהציבור הגיע ליג מידות יפסיק ויאמר היג גם באמצע הסליחה ואח"כ ימשיך היכן שאוחז.

לפעמים אין עשרה בתחילת סליחות והעשירי מגיע רק לקראת הסוף, יש לומר לפחות סליחה אחת בעשרה כדי לומר קדיש תתקבל.

ישנן נוסחאות שונות באמירת הסליחות. המתפלל בבית כנסת שאומרים נוסח שונה ממה שנוהג לומר לומר איזה נוסח שרוצה. רבי חיים קניבסקי.

כשיש חתן ל"א תחנון של סליחות. רבי חיים קניבסקי **ופשוט הוא** שראוי להכניס קצת בפרשיו הפיוטים קודם לאמירת הסליחות, כדי שלא יהיו בעיניו כמו כתב חידה שאינו מבין מה הוא אומר.

חידות

חידות ישנן הפרשה מתוך לעניינו: פרשת נצבים: א. קללה! אלה. ב. מה ה' כרת עמנו? ברית. ג. מי ניצב עמנו? גרים. ד. מה האחרון שיגיד? דור אחרון. ה. מצוה בחג סוכות של מוצאי שבועות? הקהל. ו. מה ה' עשה מעל אדמתם באף ובחמה? ויתנם. ז. מפי מי שלא יטבח? ירעו. ח. במה אנו מצווים לבחור? חיים. ט. ה' נתן לנו חיוץ מחיים? כן. י. למי נאמר ר' ואמץ? יהושע. יא. נושאים את ארון הברית? כהנים. יב. שורש מר? לענה. יג. גיל משה? מאה ועשרים. יד. מה לנו ולבנינו? גלות. טו. עיר שנחפץ? סדום. יז. עיר שנחפץ? עמורה. יח. מה נאמר בפרשה על בטנך בהמתך אדמתך? פרי. יט. עוד עיר שנחפץ? צינים. ק. מילה נרדפת לאף וחומה? קצף. ר. ראשוני הנצבים? ראשיכם. ש. התורה נקראת? שירה. ת. פרשה מוציאים לענינו? כל דבריה. תורה.

פרשה וילך: א. משה נצטוו להתייצב עם יהושע ב. **אוהל מועד:** ב. ד' כורת עמנו? ברית. ג. גם הוא נמצא בתקלה? גר. ד. ארץ זבת חלב ו? דבש. ה. מצוה במצאי שבועות? הקהל. ו. הפרשה הקצרה ביותר בתורה? וילך. ז. גם להם העביר משה את התורה? זקנים. ח. הברכה שקיבל יהושע? חזק. ט. הקהל את העם הנאשנים והנשים וה? טף. י. ד' אמר למשה שלא יעבור את ה? ירדן. יא. נושאים את ארון ברית ד? כהנים. יב. ירדן? לא. יג. יעזבו? לא. יד. משה נפטר בגיל? מאה עשרים. יז. אשר? ד' לאבותיהם? נשבע. יח. מצוות הקהל בחג ה? סוכות. יט. אומר מלכיל האמורי? עוג. יז. ואנוכי אסתי? חסתי. יח. ביום ההוא? פני. יט. ככל אשר? אשכנז? ציוותי. יז. ואת נרופך ה? קשה. יח. אשר אתם עוברים שמה ל? רשתה. יט. פעם בשבע שנים? משיטה. ת. קוראים אותה כל שבת לפני בני ישראל? תורה.

חידות מות"ח אחד: א. איזה ק"ו מוזכר בפרשה מפורש? **ב.** איזה חג מוזכר בפרשה מפורש? **ג.** ד' דברים בפרשה שכתוב עליהם שהם משמשים קצו? **ד.** בפרשה 4 מילים רצופות ר"ת שופר, 41 מילים רצופות ר"ת אלול? **ה.** בפרשה פסוק אחד שמוזכר בו 3 דברים והיפוכם? **ו.** מה הדבר הנדיר שיש בהפרשת וילך?

תשובות: א. הן בעודת ח' ממרים הייתה עם ד', אף כי אחרי מותי. **ב.** מקץ שבע שנים בחג הסוכות. **ג.** א. א. שירה, ב. תורה, ג. שמעם, ד. ארץ, בכל אלו הוזכרו שם עדים **ד.** פרק כ"ט פ"ז, פ"ל פ"ו. ה. מ"ל פ"ט, שמעם וארץ, ברכה וקללה, חיים ומוות. **ה.** מה הפסוק המורכב מ 31 ספרים 9 פסוקים מהושע, ואז עוברת לספר ויאל, ואז עוברים לספר מיכה.

חידות בפרשת שבוע: א. ארבע מקומות בתורה שמוזכר בהם ינצבים: **ב.** אלו שני מקצועות עתיקים מופיעים בפרשה זו? **ג.** באיזה הקשר מוזכר בפרשה זו מלח? **ד.** מה ובאילו 3 מקומות נוספים מוזכר מלח? **ה.** מה מיוחד בפרשה זו ביחס למחזור קריאת פרשות השבוע בבית הכנסת? **ו.** מה הן שתי המילים המופיעות בפרשה זו והן גם שמות של פרשות בחומש בראשית? **ז.** למי נאמרות בפרשה זו מלות העידוד חזק ואמץ (2 תשובות)? **ח.** ידוע **תורני והפעם צעירים:** **א.** איזה עולה היה מלך? **ב.** איזה המכנה המשותף בין עמד לשור ויעל? **ג.** איזה פרק בתהילים אומרים לפחות ארבע פעמים בשבועי? **ד.** איזה פרק בתהילים אומרים כמה פעמים בשנה? **ה.** איזה תפילה נאמרת לעולם מחוץ לבית הכנסת? **ו.** איזה פסוק אומר לפחות שש פעמים ביום? **ז.** חידת משמעותית מילים. **א.** ח' משמעותיות למילה נצב. **חידת לשאלה את הילדים:** **ג.** בלגורים יותר: **ד.** אדם

בזמננו דרכים ולא יודע להיכן לפנות, ולפניו אדם אחד שקרן ואדם אחד דובר אמת ואינו יודע מי מהם שקרן ומי מהם דובר אמת, איזה שאלה ישאל את אחד מהם ויידע בברור את התשובה? זו בין בריסק לורשא במדיניות 12 שעות טעינה. מורשא יוצאת רכבת לכיוון בריסק בכל שעה עגולה, ואילו מבריסק יוצאת רכבת לורשא כל 12 שעות. שאל הגרייזי מבריסק את הילדים לחידוד מה יקרה שכאדם נוסע ברכבת מבריסק לורשא כמה רכבות הוסעות בכיוון הנגדי יראה הנוסע בדרכו במעד לחלוף? **ילדים צעירים: טז.** איזה מצווה אפשר לקיים רק כשנשבר עיניה? **זח.** איזה דבר בלבשו אדם מנכיס בשביל להוציא מדי? **יח.** איזה ציפורי יש למלה בית? **יט.** איזה מצווה ממצוות הנהנין מברכים ע"ז ולא אוכלים את זה? **כ.** מה מלא בחורים ומוחקים **כא.** איזה דבר בארץ בשבועות בחרים 4 פעמים ביום?

תשובות: א. 1. בפרשת וירא, נאמר על המלאכים שהגיעו אל אברהם שהם "ניצבים עלי" (בראשית כ. ב). 2. בפרשת ויגש, יוסף מציג את האנשים "הניצבים עלי" כשהוא רוצה להחליט לאחיו (בראשית כ. ה). 3. בפרשת שמות, כשמשא ערוביטא ערוביטא פרעה לאחר פגישתו חסרת התועלת, הם נתקלים באנשים שהיו "ניצבים לראותם" מחוץ לארמון (שמות ה. כ). 4. בפרשת קורח, נאמר על דתן אביריטא שהם "ניצבים פתח ארמון", כשמשא בא אל דביר איתם (במדבר ט. כז). 5. חוטב עצים ושואב מים. 6. "נפרית ומלח שרפה לא ארצה" (דברים ט. ט). מלח מוכרז בתורה גס. 7. אשת לוט והופכת לגביב מלח (בראשית יט. כו). 8. אנטוני מצויים להוסיף מלח לכל קרבן (ויקרא ב. יג). 9. ברית העולם עם הכנענים מכונה "ברית מלח" (במדבר יח ט. י). 10. יליך, קרא השנה פעם שנייה. 11. המלך "מקץ" (דברים י. י) ו"וירא" (לא טו) הן גס שמות של פרשות בחומש בראשית. 12. משה מעודד את עם ישראל במילים "וזקרו ואמרו" על המלחמות בכנענים (דברים י. ו). משה מעודד גם את יהושע להכניס את עם ישראל לארץ ישראל במילים "וזקרו ואמרו", (דברים יא. כג). 13. עגול מלח מואב. 14. לשולשת אלה שיש להם פה פה האבות הקדושים. 15. לדוד מזמור, שיר של יום, ובהחזרת שירי ביש ומוחשי ומנחה של שבת. 16. לדוד ה' אורי וישע 101 עין מ"ר אלו לא ועד שמחית. 17. תפילת הדרך. 18. ה' ימולך לעולם ועד באז שיר פעמיים. ובא לציון. ועלנו ג"פ ביום.

ג. 8 **מסעויות למלה ניצב** 1. **ניצב** - קיים. **פרשת השבוע** "אנשים ניצבים" תרגום: קיימים. 2. **ניצב** - עומד. "הנה אנכי ניצב ונב על עין המים" בראשית כד. י: תרגום: קאים. 3. **ניצב** - עין. "וביורח אפיק נערום מים ניצב כמו נד" שמות טו ח. תרגום: קמו. 4. **ניצב** - הזדקף - והנה קמה אלומית וגם נצבה" תרגום: אדאפית. 5. **ניצב** - ממוינן. "והנה י' ניצב עלי" בראשית כ. י: תרגום: מעמד. 6. **ניצב** - ממונה. "הנער הנצב על הקוצרים" רות ב. תרגום: אדאפית. 7. **ניצב** - **זיך החירב**. "ויבא גם הנצב חרבה" שמואל ט. כ. תרגום: אדאפית. 8. **ניצב** - מחלקי המיטה. "ואלו הארבע ניצבים חרם אשר יכריז המיטה עד שיעמדו לה צורת הרביעי" (רמב"ם יח יח). 9. ישאל אחד מהם מה היה אומר השני אם הייתי שואל אותו איך מגיעים למקום פלוני, אם יאמר לו שהיה אומר יענה לו שיפנה שמאלה סימן שצריך לפנות מימין, ומדוע כי ניצב שהוא שאל את השקרה מה יענה לו הדובר אמת או הוא ישקר ויאמר שהדובר אמת יאמר לו לפנות לשמאל, ואם שאל את הדובר אמת או הוא יאמר לו את השקר של הדובר שכן נמצא שכל מקרה עליו לעשות הפך מהתשובה שמקבל. 10. **טו**. רכבות כי אילו הוא היה עומד בבריסק 12 שעות בכל לנסוע הוא היה רואה 12 רכבות ב 12 שעות כיוון שכל שעה מגיעה לרעה רכבת, ואיך כל שעה הוא רואה רכבת נוספת שיצאה שעה אחרי ואיך יוצא שהוא רואה ביחד 12 רכבות. מתוך ספר מלאכת מחשבת. 11. מצוות תשובה. 12. כפתור בחולצה. 13. בית כנסת. בית מלון. בית הארחה. בית של חלם. בית ספר. בית חולים. בית מתחיה. בית הכסא ויש עוד המון. 14. בשמים. 15. ספוג. 16. **יאשרי**, כל כוס אומרים ג"פ ובסליחות מוסיף עוד פעם.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: רעיונות שנשלחו השבוע ובהם פתרונות לבעיות שהובאו בשבועות קודמים. אין לומר אחריהם על הכנת כאן: 054848652 - תת-פעילות להחליף גליגולות - יש טכנא מוחלף לעברית עד 100 ש טלפון 054848652 **ועוד כתבו:** יש אפשרות בתשלום של ברק מודיעיני עילית 0504188360 - תת-פעילות בלוטת התיס אחרי לידה זו תופעה מוכרת לרוב חולפת מעצמה תוך כמה חודשים עד שנה, לעיתים דורשת טיפול זמני בחורמון תירוקסין (יש שמדובר במעקב בלבד). חשוב מעקב אל אנדוקרינולוג עם בדיקות תקופתיות. זה תחום שדורש התאמה אישית מרופא - שווה לבקש הפניה לאנדוקרינולוג אשתמחא בנושא לאחר לידה. **עוד כתבו:** יש רופא מאוד מומחה בתחום בשם ד"ר ניבן מנהל מחלקה בבית חולים לינאוד ורופא

מטעם קופת חולים מאוחדת הוא חרדי עור להרבה. **עוד כתבו:** ידוע לי וגם מסניין שאם זו קורה אחרי לידה זה מסתדר מעצמה אחר כמה חודשים. ה. הורדת עובש מבגדים: העשרה בתערובת חומץ לבן ומים (יחס 1:1) כ-30 דק', ואז כביסה רגילה לבגדים לבנים - לקוטומיקה במולדת. סודה לשתייה משולבת עם החומץ לרח. כביסה במים חמים ככל שהבד מאפשר. ייבוש בשמש ישירה עוזר להרוג נגעי עובש. **עוד כתבו:** מכבשים בחומץ ואקוטומיקה לכביסה לבנה להשרות במים ואח"כ לרסס באקוטוקסין ואח"כ לכבס. ד. בעיית ורולים באוזניות בלוטוס: נקו את האוזניות ממלכוץ שעושה אפסס את האוזניות הגדורות יצרן ונסו לחבר מחדש ה. למי שחיפש אפשרות ליצור דפי עבודה, יש כל מיני מאגרים שונים עם דפי עבודה מאד יפים, לאחרונה מצאתי אפשרות מאד מומלצת לציירת דפי עבודה להוראה מתקנת, לגנים וכדו' ישירות דרך מייל בלבד, אפשר ready.tochen@gmail.com לחייר ליצור שם דפי מאד מוצלחים וחדשניים בהזמנה אישית, מגיע ישר למייל. ו. רופא מומחה עדן ומקצועי לשלתלים דר' נקי 02-6233198

התורה חסה: בקשות עזרה וסיוע שנשלחו ע"י הקוראים, למי יש פתרונות או רעיונות לשלוח ע"מ לסייע לחיבור מתבקש לשלוח למייל ששבוש העלון והקב"ה יחזיר לו בכפלים: א. מחפש מידע על דרכי התמודדות וטיפול עם כאבי ראש הגורמים מתופעה המכונה 'צילפת שוט'. 6. נשמח לקבל מידע על רופא שניינים המתמחה בטיפול בשניינים קדמיות שנשברו ורביכיות כמה ספירלים יקרים ומורכבים, במחיר סביר. 7. התברר לנו שבחברת המעילות שנותנת שירות לבני שלנו אין היתר עסקא וכך נכשלים חלילה באיסור ריבית. בבקש המלצות לחברה עם היתר עסקא שנותנת שירות מצויין במחיר הוגן. 8. מבקש מידע לטיפול בצינון שנמשך כמה חודשים שיש בו גם בחלק הזמן הפרעה לחוש חרקה. 9. אשמח לדעת אם למישהו יש רעיון לבעל תוקף שרואה להתאמן אך לא מעוניין להפריע לשכנים, איך אפשר לתקוע בלי שישמע קול התקיעה ובלי להוריד מאיכות התקיעה?

הגיגים המיועדים לאלו שיש להם מזה תועלת

מתארגנות מפלגה של חילונים שלא שונאים חרדים אלא של חשש גדול שלא יעברו את אחוז החסימה.

פתאום מתברר שכל המפלגות מכנינות שהדרישה להקמת וועדת חקירה ומלכתיות מעניינת הציבור.

את האמת: סלומון תמיד טעים בגלל שהוא מגיע לסעודה כשרעבים.

הרגע זה שאתה תופס שבעני ברק ככל שאתה עולה לקומה גבוהה יותר, יש יותר דלתות בקומה.

הרגע זה שאתה מגיע בפעם התשעים בחיך לארמונות חן ועדיין לא יודע איפה זה אולם מרכזי.

שם שלי רשם בטעות את הוועד בית שלנו כמפלגה, מפה לשם עקמנו את ג'גן בסקרים.

הייתי אומלל באירוע של אשכנזים, האמת שהאוכל לא היה משהו, אבל היה ליטאים...

אמה הבחנת לנו גשם לשבת.

היכן ניתן להשיג את העלון

לקבלת העלון באופן אוטומטי יש לשלוח מייל עם המילה 'הצטרפות' לתבנית alolon+subscribe@googlegroups.com ולאחר מכן יוזן תבנית הדואר, יש להשיב תשובה למייל שקיבלתם, ותקבלו אישור שצורפתם.

ההצטרפות רעיונות פתרונות למערכת העלון יש לשלוח למייל זה 1@alolon.com ניתן להשיג בכתב גדול במייל הנ"ל.

כמו"י ניתן להשיג את העלון בקופ"ץ גליגולות וכן ב'אוסף גליגולות' ב'כל העלונים' בשם הבית התורני. ובעוד קבצי עלונים וכן בקול הלשון מקישים על מאגר העשיריים ועברית/קובץ/גליגולות שלמה קורלצקי ומורידים מה שרוצים לעלוים מהשבוע ומתחמשים שנים אחרונות. במחשב ניתן להוריד בדרשו בבינינו ועוד, ע"ש: עלון קורלצקי. או עלון לשבת.

חדש ניתן לקבל את העלון בפסק לקבלת העלון בפסק יש להקטיר למי" 023132641 ולהקיש 1 ואז להקיש קוד עלון שמספרו 1010 ואז שוב

כמו"י תורה ניתן להשיג עלונים בבני ברק: מנחם לבנישה תלמוד תורה סופר מצד שמאל של הכניסה, בקופסה בפינה בחצר ברחוב סוקולוב 23.

העלון בבנישה תלמוד תורה תב סופר עולה של 30 אגורות לעלון (12 שקל לשנה) שכל לחדש ממוצע כי בבית"א לא יוצא, אפשר לשלם מראש לכמה שבועות קדימה, אפשר לשלם לאחר השבת, את התשלום יש לשלם בקופה המצומה. או בינדיים פלוס - שתי חכוכילים פרדס כי-עלון, (שלוחה 2422). אפשר לשלוח משם הדעות. **מי ששילם עבור כמה שבועות קדימה** אין לו התחייבות לשלם עוד כל כמה ימים ויהיה חסר רח"ל או שלא יצא עלון.

הפצת העלון דרך המייל היא ללא תשלום, וכן התשלום הוא רק על הפצת העלון מהמקום הנ"ל ולא על צילום העלון באופן עצמאי.

להלן מקומות שבהם ניתן להשיג את העלון: בירושלים: בשיבת מיר אצל הגאון הצדיק רבי דוד רוטשילד שליט"א, שזכה כלל ישראל לכוה אדם גדול בתוכו. ואצל האדם הגדול והאהוב רבי אבי פרידנר שליט"א שהאור מפניו משפיעות הקופות על כל כסיבתו. **עוד בירושלים** בבית הכנסת: בית מרים גיטל' מעלות דפנה, ניתן להוריד את העלון במדור עלוני שבת - עלון לשבת קורלצקי. בזכות הרב א.ס. שמשקע עולה נפשו עבור בחורי השכונה. **עוד בירושלים** מודרות גילה בקהילה בני השיבות המפורסות אצל שפתח וייס. **ניתן להשיג את העלון עוד במודיעין:** עלון חדש 12 דירה 7 מודיעין עילית טלפון: 0527113571 **במודיעין עילית** בעמדת אוצר החכמה ב'ביהמ"ד קהילת מנחם - רחוב משך הכמה 41 לכתוב עלון לשבת, בעלות סמלית של הוצאת ההדפסה בלבד. **עוד במ"י:** בבית הכנסת שיש יצחק מודיעין עילית. זמן: בכל יום ו' אחרי מנחה עולה. יומל חלום חשבוש מדי ליל לגדולות האחר הורדה לייב סילבר. עומד ליד הפתח. **בבית שמש** אצל הבנאי האגדי שמואל לימור נרואים כמו שאבא לא היה יכול להיות מוכן עם חוד חודש רבי נחום זכרשי שליט"א בבית הכנסת אור אליהו. ואצל חילד הצדיק אלימלך הכהן גליק, שמדפיס ומפיץ במסירות רבה את העלון בבית הכנסת בית אביי וכן יש שמעניק לקבל את העלון בביתו, הוא מביא לו במאור פנים ממש. **בביתר עילית:** בבית הכנסת שלום רב ברחוב גלעד ב' **עוד בבית שמש רמז ד:** ברחוב אמוראים 92 קומה 1 דירה 5 משפחת שואטס. **ברח יונה:** אצל רבינו שמחה שולמן שליט"א המנוח הגדול שעומד מאחורי ההדפסה הגדולה של הר יונה ג' וגלילותיה, יש לו יום הולדת השבת בסייעתא דשמיא. בהחלט יש ביום ההולדת שלו הוא יתפלל על מורו ורבו רבי רחמים נפתלי שליט"א ראש בבל ומדע דעת הר יונה ג' שבע"ה יזכה לקנות דירה 5 חדרים עם חצר ללא חובות כלל תוך שבוע. **ברחובות** בשיבת מאור התלמוד אצל החבור הידוע בצדקותיו והמידות הטובות שלו רבי שלמה דויטש שליט"א. **ברכיש:** אצל רבי יוסף המאירי שליט"א הצדיק הגדול. **בקריית מלאכי:** בשיבה. **בפתח תקווה:** בבית המדרש "משכן שמואל אשר" מרכז פ"ת. **באופקים:** אצל הנער הצדיק שמשיך דרכו של אחיו הנער אלחנן המברסרסון מכבירי יום תורת שמשיך שמפיץ במסירות ובמאור פנים כאחיו גם בחיידר וגם בבית הכנסת שערי תפילה. כולם מחכים לבר מצווה הגדולה שצדק בסוף יום ה' יחשעוד... **עוד באופקים:** בבית הכנסת מאיר חיים הנער הנחשד... אצל הרב גליק שמתוכנן בעומצה ליימים הנרואים ודואג על קלה במחבורה לאו מיש מתוך האוהל, מפיץ מתוך שמחה של מצוה. **בביתר:** בשכונה החרדית החדשה 'נחלת בראשית' בבניין באוהל החדש שהוקם אז עתה, החלוקה התחילה מהשבוע בהצ"ה במנחה של ע"ש. **בחישי:** במתחם בתי כנסיות בשכונת בצורתא. בבית הכנסת חכיני ק"ק **בפתח תקווה:** באור ישראל הגדולה והקטנה. באלחן אברהם ובשירת מרים. בקהל חסידים. ביצואי חבורן. ובבני שיבות שבפרך מרים, ע"י רבי יואל פינעלדע שליט"א. בראשון לציון: בשיבת עטרת שלמה. אצל החבור המופלא בחיר הגידולים של בית חשם רבי בצאלא פרידמן שליט"א שהתפילות שלו עושות רושם גדול בשמים. **עוד בראשון לציון:** ברח דורו 11 /חץ חיים 1. מניין 'בני תורה', חידור ראשון לציון. **באלעד:** בתפארתה בחוף. בשיבה של הרב אטיגנר, בכלל של הרב פכט, במאור שרגא באבן גבירול, ובאחיעזר ע"י רבי יואל פינעלדע שליט"א. **עוד באלעד:** אם אפשר בבקשה להוסיף ב'הכניס' משכן משה באלעד שנעשים חן נמצאים בשיא המגבית הגדולה 'ופרצת', למען הרחבת ביהמ"ד, וזכות גדולה לכל אחד לקנות חלק בזה. **בעפולה:** ניתן להשיג את העלון בעמדת אוצר החכמה בבית הכנסת המפורסם אהל משה - בנעת המורה עפולה - בעלות סמלית של הוצאות ההדפסה בלבד. **בעפולה עילית:** בביהמ"ד בני השיבות רח' רש"י או אצל האיש שזוכה דורית להחנות ב' ונולד לו בת למול טוב רבי יוסף קורלצקי שליט"א. **עוד בעפולה עילית:** ב'ביהמ"ד חסדי יוסף קורלצקי שליט"א. **עוד בבערבי:** יצחק שדה. **ברעננה:** בשיבת חילל ארויטא וכן וצל מוהר 15 אצל הבחור החכם יאיר זכאי 0533100287 ואצל משפחת זכאי בטלפון: 0592-690335. **באשדוד:** אצל רבי משה חדש מניין אברכים ברחוב האהבת ישראל בקהלה החדשה בראשות הרב יהושע לייב ששט שליט"א. **ר"ח** אצל רבי יהונתן כבוד - בית שאן. וכן אצל הבחור החשוב יעקב בן עזרא מבחירי שיבת דרכי משה ברח' **תודה** לבלחור המופלא שיכול לשבת מאד שעות ברח' וללמוד בהתמדה מרוב שיהיה אורח את התורה והיא מתוקה לו מדבש **הב"ח** "אלוהי כחן שליט"א". בגבעת שמואל: אצל האברך הגאון והנחמד מלך אהל הרב עידן סוקולוב שליט"א בכולל משכן אברהם ויצחק. **בזי גימנין** בשיבת דרכי אש ע"י הבח"ח יצחק שמשקע שליט"א מנדיק ירוש. **בגומא:** בחנות הקליפה של האיש שמשמח את כולם בכל אפשרות שמה שלמה לביאלי. ידוע דיון כי חיים יליב על הדפוס ביישוב מברכז מסחרי בעדי"ה התווסף לשלוחות ההדפסה בעלות הוצאת הדפוס בלבד. **באשדוד:** משפחת פתח שדרות אורגמן 28/23 אילת, 0523073434 בארגנטינה שיבת שיר חיים על יד הרב חיקר והאהוב על כולם רבי שלמה שמה שליט"א.

והנה איתא ביומא (פו): אמר רבי יוחנן גדולה תשובה שדוחה את לא תעשה שבתורה, שנאמר לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד, הלא חנוף תחנף הארץ ההיא, ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם ה' ע"כ, ומבואר בגמ' דתשובה היא מצות עשה, והיא דוחה לא תעשה של לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה, ובבית יצחק (יו"ד ב', קס"ח) הוכיח מהגמ' דיש מצוה בתשובה, ודלא כהמנחת חינוך.

ובתוספת יום הכיפורים (יומא פו.) הקשה מהו גדולה תשובה, והלא כל עשה דוחה לא תעשה, וז"ל, מקשים העולם מאי אולמיה דתשובה, והלא כך היא המדה דאתי עשה ודחי ל"ת, ובספר כסף נבחר (דף קצ"ג) הביאו מפרש הילקוט ירמיה סי' ג' תירץ בשם רבו ז"ל, דהא דאמרין בעלמא אתי עשה ודחי ל"ת היינו היכא באותו שעה שדוחה ל"ת מקיים העשה כדי שיהי יקיים העשה אין אנו חוששין לדחות ל"ת, אבל הכא מי שמקיים עשה של ושבתי הם בני ישראל, ונהי שראוי שתדחה ל"ת לחזור עם בעלה, אבל מי התיר לבעל לחזור עמה ולעבור על לאו דלא ישוב בעלה מאחר שאינו מקיים שום עשה עכ"ל.

והנה דנו האחרונים אמאי לא מצאנו שמברכים ברכת המצוות על מצות תשובה, ובבית יצחק (יו"ד ב', קס"ח) כתב לבאר וז"ל, ובזה נ"ל הא דאמרין ביומא גדולה תשובה שדוחה ל"ת שנאמר הן ישלח איש את אשתו וגומר, והקשה בכפות תמרים מה חידוש הלא בכל מקום עשה דוחה ל"ת, ולהנ"ל י"ל לפמ"ש בדרוש דאף דבכל מ"ע צריך כוונה לשם שצונו הבורא ית"ש, מ"מ תשובה צריך לעשות בשביל שבעצמו יתחרט, דלא יתכן שאם חטא נגד אביו שאח"כ יפייס לאביו, ויאמר שאביו צוה לו לפייס, והלא צריך לפייס ולהתחרט מעצמו, וכיון דאינו מכיון לקיים העשה אין עשה דוחה ל"ת קמ"ל דגדולה תשובה שדוחה ל"ת וכו', וגם בעיקר הדין אם בתשובה צריך לכוון לעשה יש לעיין עכ"ל.

ומבואר בבית יצחק דבר נפלא דכיון דיסוד מצוה תשובה הוא לשוב אל ה', לא שייך בזה הכלל של מצות צריכות כוונה, שעושה מצוה זו מחמת ציווי ה', דיסוד תשובה הוא לשוב אל ה' מאליו ומרצונו הטוב ולא משום שהוא מצווה בזה, ומהאי טעמא אין מברכין על תשובה ברכת המצוות, דנראה דחוזר בתשובה רק מחמת ציווי ה'.

ויתכן דיש לבאר לפי דבריו שיטת הרמב"ם והחינוך דאין מצות עשה תשובה, ומאי טעמא דלא שייך ציווי לחזור בתשובה, כיון שתשובה צריך לבוא מצד האדם בעצמו ומרצונו הטוב, והקב"ה חידש את הבריאה של תשובה, שאם חוזר בתשובה, מהני, ומוחלין לו עונותיו.

ואכן יש שאלה נפלא דמתבדרי בי מדרשא, אמאי לוקין על כל לא תעשה שיש בה מעשה, והרי כל הלאווין הם לאו הניתק לעשה, דניתק לעשה דתשובה, ואכן לפי הרמב"ם והחינוך דאין מצוה בתשובה אתי שפיר, אכן לדעת הראשונים דיש מצות עשה של תשובה, קשה אמאי לוקין על כל לא תעשה שבתורה.

ובחיד"א במדבר קדמות (מערכת ת' אות י"ז) הביא קושיא זו בשם הנחלת בנימין, ותיירץ שם וז"ל, דהרי קי"ל אין לוקין על לאו שבכללות וטעמא שכיון שכולל דברים הרבה לא הוי לאו חמור ללקות עליו ומוינה גמרינן לעשה הדוחה הלאו שנתק לעשה דהיינו דווקא בעשה פרטי אבל עשה דתשובה הוא כללי לכל ל"ת שבתורה אין בו כח לפוטרו מעונש מיתה ומלקות מטעם ניתק לעשה עכ"ל.

ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך. (דברים ל', ב')

נחלקו הראשונים אם תשובה היא מצוה במנין המצוות, או שאין תשובה מצוה מכלל מנין המצוות, דהנה הסמ"ק (מצוה נ"ג) מנה תשובה במנין המצוות וז"ל, לשוב, דכתיב ושבתי עד ה' אלקיך ושמעת בקולו עכ"ל, ואכן הרמב"ם (דברים ל', י"א) ביאר כן את הפסוק.

ובשערי תשובה לרבינו יונה (שער א', א') האריך בזה וז"ל, והוזהרנו על התשובה בכמה מקומות בתורה עכ"ל, ובשערי תשובה לרבינו יונה (שער ד', י"ז) ביאר שיש חיוב מיוחד לחזור בתשובה בעשרת ימי תשובה.

וברמב"ן בדרשה לראש השנה כתב דאם אינו עושה תשובה הוא יותר חמור מגוף העבירה, וז"ל, והתשובה חסד גדול על הבריות אבל עונש גדול הוא להם, שבזמן שאדם חוטא לא עבר על רצון בוראו אלא שעה אחת בשעת החטא, וכשהוא עומד במרדו ואינו שב בתשובה נמצא כל ימיו מכעיס לשם ואינו חושש לעשות רצון בוראו כלל עכ"ל.

ואמנם מאידך הרמב"ם במנין המצוות (עשה ע"ג) כתב וז"ל, והמצוה הע"ג היא שצונו להתודות על החטאים והעונות שחטאנו לפני האל יתעלה ולאמר אותם עם התשובה, וזה הוא הוידי' עכ"ל, וכע"ז כתב הרמב"ם בריש הלכות תשובה.

ומבואר בלשון הרמב"ם שאין מצוה בגוף התשובה כלל, אלא כאשר יבא לחזור בתשובה, יש לו מצוה להתוודות על חטאיו, ובחינוך (מצוה שס"ד) כתב כלשון הרמב"ם.

ואכן כתב הרמב"ם (פ"ג תשובה ה"ה) וז"ל, וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין, שנאמר והיה כי יבאו עליך כל הדברים וגו' ושבתי עד ה' אלקיך ושב ה' אלקיך וגו' עכ"ל, ומבואר ברמב"ם דהביאור בפסוק של ושבתי עד ה' אלקיך, אין זה ציווי לחזור בתשובה כדעת הרמב"ן, אלא הוא הבטחה מהקב"ה שבסוף הגלות נחזור בתשובה.

והנה בלחם משנה (פ"ג תשובה ה"ג) כתב וז"ל, אם עשה תשובה נחתם וכו' ואם לאו נחתם למיתה, וא"ת כי לא עשה תשובה אמאי נחתם למיתה הא מחצה על מחצה ורב חסד מטה כלפי חסד, כבר תירצו בזה דהיכא דלא עשה תשובה הוי עון אחד נוסף על העונות, משום דבאלו עשרה ימים של תשובה, הוא חייב לעשות תשובה, ואם לא עשה הרי עון אחד נוסף על העונות עכ"ל.

ומשמע בלחם משנה שאין חיוב לעשות תשובה רק בעשרת ימי תשובה, ולכך רק בעשרת ימי תשובה נתווסף לו עון שלא עשה תשובה להכריע לכף חובה ולא כל השנה.

ואכן הרמב"ם (פ"ב תשובה ה"ז) כתב וז"ל, יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים עכ"ל, ומשמע דרק ביום כיפור יש חיוב לעשות תשובה דרק אז הביא שיש חיוב ולא בשאר ימות השנה, ואמנם עיין בלשון הרמב"ם בהקדמה להלכות תשובה דמשמע שיש מצוה של תשובה.

ובמנחת חינוך (שס"ד, א') האריך בדעת החינוך והרמב"ם דאין מצוה בגוף התשובה, אלא דיש מצוה שאם ירצה לחזור בתשובה, צריך להתוודות על חטאיו.

איש האשכולות

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, היה דמות רבת אנפין. רב, אב"ד, ראש ישיבה, מחבר ספרים, סופר... ועל הכל מרחפת אישיות מצוחצחת והדורה, עוד יצירת מופת של תנועת המוסר בליטא.

פרסומו הגדול לדורות נודע כמחבר סדרת הספרים "חזון יחזקאל" על התוספתא. בשנים שקודם השואה שימש ברבנות בכמה מקומות, ולבסוף בלונדון כשהוא עומד בראשות הבי"ד, ולפתחו כל עניני הדת. לעת זקנותו עלה לארץ ועסק בכתיבת ספריו ומסירת שיעורים, ונשא על שכמו עניני ציבור ענפים. במאמר זה לרגל יובל לפטירתו, ליקטנו מעט אורות לדמותו, בעיקר מתוך מאמר בנו רבי מנחם עזרא בקובץ זכרון כנסת ישראל, ממאמר ר"א סורסקי בספר הזכרון עליו, ועוד.

"דער מוסטער"

רבי יחזקאל נולד בכפר קטן בבלארוס בשם דאשקבצי הסמוכה לעיר מוסט, בשנת תרמ"ו. הוריו אנשים כפריים ותמימים מוקירי תורה, שלא זכו שנים רבות לזש"ק, נסעו לחלות את פני "הצדיק ממוש" (רבי יעקב משה דירעקטאר זצ"ל). ברכת הצדיק נשאה פרי והרך הנולד נקרא בשם יחזקאל, ולפי עצת הצדיק, הוסיפו לו את השם אלתר.

הוא היה הילד היחיד בכפר, שמספר היהודים בו לא הגיע לעשרה, ולא התקיים בו מנין לתפילה. בגיל שבע החל ללמוד ב'חדר' שבעיר הסמוכה 'מוסט', לשם פסע רגלי מדי ביומו כשמונה ק"מ הלולך ושוב. בישיבות נקרא "אלתר מוסטער", או סתם "דער מוסטער".

פנע ביה ההוא סבא

בהגיעו לגיל י"ז גמר בלבו לעזוב את הכפר (בו היה יושב ולומד לבדו) ולנסוע לישיבה גדולה. הסבא מנובהרדוק ששמע אודותיו, שלח אליו את תלמידו רבי יואל באראנצ'יק הי"ד, שיביאנו אליו. קרוב לשנה שלימה עשה במחיצתו, והושפע מאד מהדרכתו המוסרית. כן התוודע בנובהרדוק אל מרא דאתרא הגאון בעל 'ערוך השולחן' שהסמיכו להוראה.

מנובהרדוק עשה את דרכו לישיבת טלז והוא כבן י"ח. בטלז הושפע רבות מראש הישיבה הגאון רבי אליעזר גורדון זצ"ל, והיה מתארו כמי שהאמת בלטה על מצחו במידה כזו, שדי היה לשלוח יד ולקמוץ ממנו מלוא הקומץ אמת.

"לא הסחתי דעת"

בזקנותו התבטא: "מגיל עשרים שנה לא הסחתי דעתי אפילו לרגע מדברי תורה. אני אוכל - ולומד, אני שותה - ולומד, אני מדבר עם אנשים - ולומד, אני הולך או נוסע - ולומד, אני שוכב לישון - ולומד, אני סובל יסורים - ולומד, אני נושם נשימה - ולומד", בהוסיפו: "ולמה אני אומר מגיל עשרים? כי מגיל זה יכולני להגיד בוודאות שהיה כך..."

רשב"א אחד קרוע

העדר ספרי קודש ומציאותן של גמרות בלבד וחידושי הרשב"א שהיה קרוע מרוב שימוש, גרמו לכך שתלמידי הישיבה שמו כל כוחם בגפ"ת ורשב"א. בהגיעו לגיל הגיוס לצבא הרוסי והוא בן עשרים שנה, נאלץ לעזוב את טלז ולנסוע לוילנא כדי לקבל פטור מן הצבא. בוילנא למד בישיבת רמיילעס. את רישומה של ירושלים דליטא לא שכח לעולם, בעיקר התרשם

תוספתא

חזון יחזקאל

סדר זרעים

חזון מלכי רבנן

פרקי הוד ושביבי אורה
מתהלכות חיו האציליים
של חד מגאוני תקיפי האי תנא תוספתא
רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל

בעל ה"חזון יחזקאל"
אב"ד מינסק ומזקני ראשי הישיבות
בארה"ק

לרגל מלאות יובל שנים להסתלקותו
אלול תשל"ו - אלול תשפ"ו

מאת הרב ישי לסר

ומישהו הציע שרבי יחזקאל יהיה חבר המערכת. כשבא לביתו, מצא מכתב מרבה של טאוורג - הגאון רבי אברהם בורשטיין זצ"ל, ובו מייעץ לו שלא יתעסק בכתב העת, אך הוא הוסיף **"לך בכוח אל שדה לא חרושה ותעבדנה"**, ואז גמלה בלבו ההחלטה לכתוב את פירושו לתוספתא.

משהתחיל לרקום את 'חזונו', התמכר כולו לתוספתא במידה שאין לשער: "ושמעת כל מעיני בה, וחקרתיה ודרשתיה, בעזרת החונן לאדם דעת, באמונה ובלב תמים... ולא הסחתי את דעתי ממנה, ולא פסקתי מלעמול ולעיין בה, אפילו בימים שלא היה בהם חפץ, בהיותי נאנח תחת עול הפגעים אשר הפגיעה בי יד השם בשנות הרעש של המלחמה העולמית." (מתוך הקדמתו לחזו"ו זרעים).

הנהגה מעניינת, שאת ההדפסה של ספרו עשה לגמרי מכספו הפרטי, ולא קיבל על כך תרומות מאדם.

ה'בעלי בתים' של סלוצק

בשנת תרפ"ג קיבל כתב רבנות מסלוצק המעטירה, שעל כסאה ישבו גאוני ארץ. היה זה ע"פ עצתו של הגרא"ז מלצר זצ"ל, הרב הקודם (שעלה לא"י). רבינו סיפר שבשעה שהגיע לעיר, היה זה בפרוס הפסח, **ועבר על או"ח הלכות פסח מאה ואחת פעמים** (ידוע שרבנים נשאלו בעניינים אלה שאלות רבות וקשות), אולם כשהגיע לעיר, **מצא שם כמה בעלי בתים שידעו הלכות פסח לא פחות טוב ממנו...**

בעיר זו שימש ברבנות במשך שבע שנים, על אפס וחמתם של אנשי היבסקציה. פעמים רבות היו צוררים אלה מתירים בו שיחדל מפעילותו למען הדת, אולם הוא לא חת מפניהם.

מסך הברזל

מפני הדאגה לחינוך ילדיו, גמר בדעתו לצאת מרוסיה. אולם לא היה ניתן לצאת. בכל פעם שביקש רשיון יציאה, נענה בשלילה. בימים ההם הגיעה אליו הזמנת אנשי העיר פ"ת, שיבוא לכהן בה כמרא דאתרא. אך עדיין לא נתנו לו הבולשביקים לעזוב את הארץ האדומה. בשלב מסוים נאסר בכלא בסלוצק ועבר שם חקירות קשות.

תרי קלי לא משתמע

במהלך החקירות, הסתער פעם לעברו החוקר בקולי קולות, אך רבינו הקשיב לצעקותיו בשלוה גמורה. מנוחת הנפש שלו הוציאה את הרוסי מכליו. כיצד יתכן שגערותיו לא עושות שום רושם על האסיר?

הסביר לו רבינו באומץ לבו, שכבר הסכין לשמוע קולות יותר רמים מאלו, ולכן אינו מתפעל מצעקותיו. השתומם החוקר: "מתי? מי מהחוקרים נתן עליך בקולו יותר ממני?"

וכאן באה תשובתו המפתיעה: **"התכוונתי לקולות ששמעו אזנינו בהר סיני, קול ה' בכה, הקולות ההם משתיקים בקרבי כל קול אחר"**.

גיהנם של שלג

בהיותו במוסקבה, בערב ר"ח אלול שנת תר"צ, עצר אותו הנ.ק.ו.ד., שפטוהו ומצאוהו אשם בהכנה פעילה למהפכה נגד

עם הגר"ל בצעירותו

מקהל המון הבעלי בתים שלאחר יום עבודה היו מתאספים בבתי המדרש ועוסקים בתורה.

הגאון רבי חנוך הענק אייגש זצ"ל בעל ה'מרחשת' הכיר אותו והציעו לחתן עבור בתו של הגאון רבי ישראל יונתן ירושלימסקי אב"ד איהומן (היה בנו של הצדיק ממוש, וחתנו של הרידב"ז).

אל לב הסוגיא

לאחר שנה וחצי שחסה בצל חמיו,

יעץ לו שיסע לבריסק וילמד תורה מפי מורו ורבו - הגר"ח זצ"ל. במשך ארבעה חודשים שעשה בבריסק, הספיק ללמוד מהגר"ח את שיטת לימודו.

כשנתבקש להסביר שיטה זו, היה עונה **שהגר"ח היה הולך מיד אל לב הענין של הסוגיא**. "מכל משמר נצור לכך כי ממנו תוצאות חיים", נאמר לא רק על לב הבשר, כי אם גם על לב של חידוש בתורה. "אין דבר שאין לו נקודה אמצעית", כותב רבי יחזקאל בהקדמה לחוברת דיני ממונות.

פעם אחרת הסביר במה נתייחד רבי חיים: "בהרבה דברים, אבל גם בכך שהוא מסוגל להגיד חידושים והגדרות **אפילו בדיני "טל ומטר", כמו בסוגיא חמורה שבחמורות**."

רבינו התחבב מאד על הגר"ח, וכן עם בנו הגר"ז התיידד מאד, ונמשכה ידידות זו כל ימיהם. הרבה תשובות ואגרות שלומים החליפו ביניהם, ומהם שנדפסו בלי שם בספרו של הגר"ז. חלק מן האגרות הללו מסומנים בתאריכים משנת תרע"ב, כשרבינו בן כ"ז, והגר"ז בן כ"ו, ותוכם רצוף אהבה וביאורים עמוקים בענייני סדר קדשים.

עד סוף ימיו היה רבינו מרגלא בפומיה: **"מה היה ר' חיים אומר על כך?"**

בחוזרו לאיהומן המשיך ללמוד באין מפריע, ולאחר לידת בנו הבכור החליט לחפש משרה, ונתקבל כרבה של סמוליאן, ולאחמ"כ הלך לסמילאויטש, ונשאר שם עד שנת תרפ"ג.

האי ספרא רבה

מלבד השפעתו בחוג בני קהילתו, גילה רבינו מעורבות גם בחיים הציבוריים. מלבד חידושי תורה שפירסם בירחונים רבניים, כתב ג"כ מאמרי השקפה ופולמוס מלהיבים שהתפרסמו מעל טורי הבטאונים הדתיים שהופיעו בעת ההיא. רשימותיו ומסותיו הצטיינו בסגנון עסיסי מוקפד, ובביטויים תנ"כיים נפלאים. סגנון נהדר זה ניתן לראות בהקדמות לספריו, ובאסופת מאמריו (קובץ מאמרים), וכן ספריו בלימוד מתאפיינים בשפה ברורה ומתוקנת.

בשנות מלחה"ע הראשונה ברח הגר"ח מבריסק למינסק, והיה רבי יחזקאל נוסע אליו תכופות. בעידודה של הרבנית, עוזב היה את הבית בכל יום א' בשבוע, ורק ביום ה' לקראת השבת חזר אל בני קהילתו (להוציא מקרים מיוחדים כאשר נוכחותו היתה דרושה בעיר).

שדה לא חרושה

בימים ההם התאספו רבנים במינסק בבית הגר"ח וחשבו להוציא כתב עת תורני שיוקדש לבעיות שהתעוררו בעקבות המלחמה,

וירצוהו מן הבור

העולם היהודי עקב בדאגה אחר גורלו. שתדלנות רבה ומאמצים גדולים נעשו ע"י עסקנים שונים כדי להביא לשחרורו מוקדם ככל האפשר, גם החפץ חיים הצטרף למאמצים, ומלבדם אף נהג לומר בכל יום ארבעה פרקי תהילים לשלומו. תפילות הרבים יחד עם תפילות החפץ חיים פעלו בשמיים, וההשתדלות נשאה פרי, והנה הגיע ערב יום הכיפורים, ולתאו של הגר"י

בשיעור בישיבת סלבודקא בבני ברק

אברמסקי זצ"ל נכנס אחד מן הסוהרים ובפיו בשורת השחרור, ושעליו לצאת את רוסיה תוך שלושים יום... הוא אף מסר לו כרטיס נסיעה ברכבת.

נס הרכבת

רבי יחזקאל הגיע אל תחנת הרכבת, ולהפתעתו רואה הוא מולו את מפקד מחנה המעצר, האחרון פונה אל רבי יחזקאל ושואל אותו: 'האם הנך עומד לנסוע ברכבת?'

'כן' ענה רבי יחזקאל. 'הראה לי את כרטיסך!' ציוה עליו המפקד, רבי יחזקאל חשש כי הוא זומם לקחת ממנו את הכרטיס ולהשאירו כלוא בעל כרחו בתחנת הרכבת, כי למרות שהיה המפקד יהודי, הוא היה רשע מרושע, אך לא נותרה בידו ברירה והוא הראה למפקד את הכרטיס, כפי שפקד עליו.

התבונן המפקד בכרטיס ואמר לרבי יחזקאל: 'הכרטיס שקיבלת הוא לקרון בלא חימום, אם תיסע בקרון זה - לא תגיע לביתך, אתה עלול לקפוא למוות באמצע הדרך', תוך כדי דבריו הסתכל המפקד אנה ואנה לצדדים, וכאשר ראה כי אין איש, החליף לרבי יחזקאל את הכרטיס לקרון מחומם.

רבי יחזקאל היה המום מטוב לבו של המפקד, שעד עתה הכירו כרשע.

את חסדו הגדול של המפקד עמו, הבין רבי יחזקאל רק באמצע הדרך, כאשר הוא ישב בקרון מחומם, ומהקרנות הקפואים שלצדיו היו נשלכים מידי פעם גוויות של אנשים שקפאו שם למוות.

כאמור, היה זה ערב יום כיפור, והנה השמש עומדת לשקוע ורבי יחזקאל לא הספיק עדיין להגיע אל ביתו, הוא ירד מן הרכבת ופנה לאחת העיירות הקטנות ושבת שם ביום הכיפורים.

למחרת המשיך רבי יחזקאל בנסיעה לכיוון ביתו, בנסעו מאחת העיירות בליטא לוורשא, הוא פגש ברכבת את הגאון רבי אלחנן ווסרמן הי"ד. נרגשים היו הרבנים מהפגישה הפתאומית, ורבי אלחנן אמר לרבי יחזקאל: 'נכון שהשתחררתם מסיביר בערב יום הכיפורים?' 'אכן' ענה לו רבי יחזקאל 'אך מנין לכם כל זאת? הרי גם למשפחתי לא הספקתי לספר על דבר שחרורי! - תמה רבי יחזקאל.

'בבוקרו של ערב יום כיפור', הסביר רבי אלחנן 'הלכתי עם החפץ חיים בחזור מן הישיבה, ולפתע אומר לי החפץ חיים: 'הבולשביקים לא הצליחו, עכשיו שחררו את הרב של סלוצק, מסיביר'.

הממשלה, ודנוהו למוות. אולם "ברחמנותם", הוחלפה גזירת המוות לחמש שנות מאסר עם עבודת פרך, וכך נשלח להרי אורל בצפון רוסיה. עבודתו הראשונה היתה לנסר גזעי עצים לגזרים קטנים יותר. כשראו שאינו מספיק למלא את מכסתו, המירו את עבודתו בעבודת פרך ממש - להשחיל דגים קפואים על חוט ברזל. הוא לא היה מסוגל לעשות עבודה זו בלי כפפות, אך עם הכפפות לא היה ניתן להרגיש את

החוט. בכל פעם שהיה נוטל את חוט הברזל היה אומר וידוי, כי לא האמין בחייו. שבועיים ימים נמשך הדבר, ואז הוחלפה עבודתו, וקיבל תפקיד בחלוקת בגדים ומנות לחם לאסירים.

על תקופת רוסיה, היה אומר שלאחר שראה ניסים כאלה, שוב לא יקבל שכר על שהוא מאמין.

במשך כשנה וחצי שהה בארץ הקפואה.

"רבה אמונתך"

בשעה שנאסר והוגלה, היה זאת בפתע פתאום, מהרגע לרגע. אנשי הקג"ב באו לביתו, והוא לבוש בחלוק בית דק, וכך הוציאו אותו החוצה בחופזה, כאשר בחוץ השתוללה סופת קור מקפאה, ללא נתינת שהות כל שהיא להתלבש ולהצטייד במעיל החורף. כך הובילוהו לערבות סיביר, ללא טלית ותפילין, וללא כל צידה לדרך. ביום הראשון לבואו לסיביר, כשקם בבוקר ורצה לומר 'מודה אני', נתעצב לרגע בליבו ותמה לעצמו: 'הלא לכאורה אין לי פה שום דבר שיכול אני להודות עליו להשם יתברך, לא טלית לא תפילין, לא ספרים ולא בגד ראוי לקור המקפא. את הכל לקחו ממני. ואני אסיר בין האסירים...' אולם תיכף ומיד התחזק ברוחו, ומיד החל אומר ברגש: **"אמנם אין לי כלום; את הכל לקחו ממני; אך את אמונתי בהשם יתברך לא יוכלו לקחת ממני לעולם!** על זה אני קורא בקול ואומר מודה אני לפניך מלך חי וקיים, על מה ולמה? על כי 'רבה אמונתך' - על האמונה שיש לי בך!"

צינים ופחים

עוד הרבה לפני בוא החורף נהג רבינו להיערך לקראתו משום נסיונו רב השנים מול צינת החורף. כבר מהיותו ילד נחשב לרגיש במיוחד לקור. כל רוח צוננת היתה יכולה להכניסו למצב מצונן לימים ארוכים ואמו המסורה שלחה אותו לתלמודו בחורף כשהוא עטוף בפוך.

וכך סיפר לימים על היום הראשון בסיביר: בבוקר הראשון במחנה שרר קור מקפא, חמישים או ששים מעלות מתחת לאפס... הממונים פקדו על האסירים להוריד את הנעליים והגרביום ולצעוד כך בשלג. בעוד אני עומד יחף על השלג התפללתי לפני הקב"ה: הלא חז"ל אומרים שהכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים' כלומר שהכל נקבע בידי שמים חוץ מהצטננויות וחום, והלא אני רגיש במיוחד לצינה ועשוי לחלות בסיביר מהקור ואין לי כל דרך להתגונן מזה, מבקש אני ממך אבי שבשמים שתשמרני אתה, מצינה ומקור. ובאמת במשך כל התקופה שהייתי בסיביר, לא הצטננתי אפילו פעם אחת

- לך לבריאות. אתה ממשיך ללמוד ואני ממשיך ללמוד! ולא ביזבז את זמנו על ויכוחים...

דאתי לידי קולא

בחור בישיבת סלבודקא העיז פניו ושאלו: אני עוקב אחר גדולי ישראל ורואה שלכולם יש חומרות מיוחדות כאלו ואחרות, אבל אצל הרב אין שום חומרה. מה הפירוש בזה?

ענה לו הרב אברמסקי: "חישבתי ובדקתי, כמעט אין שום חומרא שאינה על חשבון משהו אחר. לא אצל אברמסקי!!!"

צורם און

סיפר אחד ממקורביו: יום אחד נכנסתי אליו, והיה זה אחד שעברתי ללמוד משיבה אחת לישיבה אחרת. רבי יחזקאל קיבל אותי בשמחה עצומה מאוד ובמאור פנים מיוחד במינו, ושאל אותי בהתעניינות - "נו, איך אתה מרגיש בישיבה החדשה?"

התחלתי להשיב: "הישיבה הזו יותר טובה מהישיבה הקודמת..." מיד הרגשתי שמילים אלו צורמות את אוזנו הטהורה של רבי יחזקאל, ונשתנה כל מראה פניו הקודם השמח, לארשת פנים של רצינות וחומרה. שוב לא רצה לשמוע יותר מאומה, ומיד העביר את השיחה לנושא אחר. או אז למדתי עד כמה חמור אצלו ענין שמירת הלשון שלא לדבר ולא לשמוע דברי גנאי כלשהו על הזולת.

לעזור לעוזרת

תלמיד רבינו, הגאון רבי מיכל זילבר שליט"א, העיד את אשר ראה את היחס המיוחד במינו שזכתה לקבל העוזרת בבית, זאת שהיתה אמונה על מלאכת הנקיון.

מדי פעם הוא היה קורא לה באמצע העבודה ומבקש ממנה שתנוח מעט. גם הודיע לה באופן כללי שהוא מאוד ישמח אם תעשה את מלאכתה בצורה איטית וקלה, מאשר שתעבוד במהירות ובאופן מכביד ומתיש. זאת למרות שהאיטיות הזאת עלתה לו בתשלום נוסף, משום ששילם לה לפי שעות.

היחס הזה של הענקת כבוד שרחש הרב אברמסקי לאותה עוזרת בוודאי גרם לה להסתכל בעין אחרת, טובה יותר, על התורה ודרכי הנועם שלה. גישה כזאת להתייחס בכבוד ראוי לכל אדם בשווה, מבלי לעין מה טבעו ומעמדו, היא זו שמביאה שלום ושלווה בעולם.

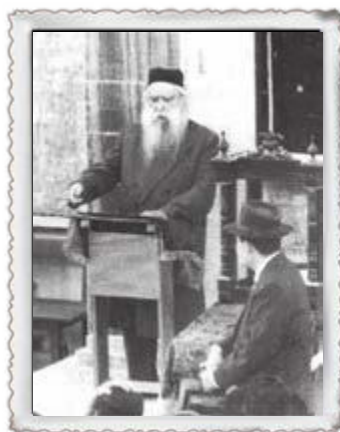
מכבדה יותר מגופו

היה ידוע, ששני גדולי תורה התבלטו ביחסם המופלא לנשותיהם, והם: הגרא"ז מלצר זצ"ל, והגר"ר אברמסקי זצ"ל.

נהג רבינו כששב הביתה מדי יום בערב, לספר לרעייתו הרבנית בפרטי פרטים את כל מה שעבר עליו במשך היום.

ובו תדבק

פעמים היה מניף את אצבעו ושואל את בן שיחו: "ראה, מה הוא המרחק מהבשר לציפורן? ואני דבוק ברבש"ע והוא קרוב אלי הרבה יותר!"

בשיעור בישיבת סלבודקא בבני ברק

'הבטתי בשעון', מספר רבי אלחנן, 'ראיתי את השעה ונצרת את הדברים בליבי'. והנה נתחוויר שבאותה שעה ממש יצא רבי יחזקאל לחופשי, והחפץ חיים ראה זאת ממרחקים...

לונדון הבירה

כשיצא מרוסיה, בשנת תרצ"ב הגיע ללונדון וקיבל משרת רב בקהילת מחזיקי הדת. בשנת תרצ"ד קיבל הזמנה מוועד הקהילות של אנגליה, לכהן כאב"ד - שאחריותו על כל עניני הכשרות, נישואין וכו', של כל מדינת אנגליה.

הכל מעלין לירושלים

בהגיעו לגיל ששים וחמש, לאחר שנים רבות של נשיאה בעול הציבור באנגליה, עז היה רצונו להתמסר לכתיבת ספריו ולהרצת תורה ללא מחויבות של התפקיד, ובשנת תשי"א הודיע על פרישה לגמלאות ועלה לא"י, כשהוא משתקע בשכונת בית וגן שבירושלים.

"מה אני בחינם"

בשנים שישב בלונדון, היתה תפילתו בפיו כל יום שיזכה להרביץ תורה בדרך של "מה אני בחינם, אף אתם בחינם".

בהגיעו לא"י שלח את בנו להתעניין אצל ישיבת סלבודקא אם יוכל להגיד שם שיעורים. לגודל הפתעת הבן, נענה ראש הישיבה הגר"מ שולמן, שגם הוא עצמו חשב על כך...

בכל יום שני בשבוע לעתותי ערב ירד מירושלים לבני ברק, בלווי הרבנית, כדי להרצות למחרת בצהרי היום את שיעורו השבועי לתלמידי ישיבת סלבודקא. מרגע הופעתו אפפה את הישיבה אווירת יום טוב. תפילת ערבית מתוך השראה מרוממת, עקב נוכחותו של "הרב" (כך היה כינויו בפי התלמידים), שנכנס אל הישיבה בליווי ראש הישיבה, דומה לתפילת חג וכן בשחרית. הכל ציפו בדריכות לשעה הנשגבה כשיגיד את שיעורו - שיא השיאים של כל ימות השבוע.

כמו"כ היה מוסר שיעור חודשי בישיבת קול תורה, וכן קבע שיעור לבעלי בתים מדי שבת בשבתו.

כיצד מכינים שיעור

נועם הסברתו היה מפורסם בכל העולם. ידעו כי את שיעוריו יכולים הכל להבין, גם מי שאין לו כל מושג בענין הנלמד. הבהירות היתה מפליאה, והיא נבעה מבהירות הבנתו שלו, והרבה עמל ויגע על כך. היה אומר, שהוא לומד את הגמרא שמונה פעמים לפני שהוא מגיד את השיעור. ושיעור לבעלי בתים דורש עוד יותר הכנה משיעור לבני ישיבה...

במקום אחר מביא רבי משה מרדכי מפי תלמיד, ששמע מהרב אברמסקי ש"צריך להכין כל כך היטב את השיעור, עד שיהיו הדברים כמו מתנגנים בכינור..."

אנא בדידי ואיהו בדידיה

אמר: 'למה הצלחתי ללמוד? כי אף פעם לא התווכחתי בלימוד. אם ניגש אלי בחור ושאל אותי משהו בלימוד, שמעתי את דבריו מה שהוא רוצה להגיד ואת הסברא שלו, ואמרתי לו אני את הסברא שלי, ולפני שהתחיל הויכוח להתמשך אמרתי לו: יש לך ראייה לדברייך? לא. לי גם אין ראייה לדבריי. גיי געזונטערהייט

פסוקי דרחמי

לפני אמירת כל שיעור בישיבה או בחוג בעלי בתים, ראוהו ממלמל בפיו קצת פסוקי דרחמי, שיסייעו הקב"ה להגיד כראוי את השיעור. אף לאחר השיעור, כשחזר אל חדרו בישיבה תשוש ועייף, היה קודם כל מתיישב ואומר ברננה מזמורי תהלים, כשהוא מודה לבוראו בשמחה גדולה על שיזכה אותו באמירת השיעור.

עם רבי אליהו לאפיאן בישיבת קול תורה

הוא סיפר שהגרעק"א בא אליו בחלומו, והודה לו על הדרך בה תירץ אותו יום את קושייתו. על כך שאל אותו רבי יחזקאל אם אמת תירץ, ואמר לו רעק"א בחדווה, שתירוצו אמיתי.

"משמעתי כך", סיפר רבי יחזקאל, התרגשתי מאד, העזתי פנים ושאלתי את רעק"א, האם בישיבה של מעלה יודעים ממני ומספרי?"

השיב לו רעק"א: "בודאי, בשמים יודעים ממך, ובישיבה של מעלה

מחזיקים מספרך."

"שבתי והעזתי פניי ברבי עקיבא אייגר, ושאלתי: "אם כך, האם יתן לי הרב הסכמה לספרי?"

השיב רעק"א בחיוב, אבל הוסיף: "אין לי כאן בעולם האמת עט ונייר, אם תוכל לתת לי..."

פניתי בחלומי בבחילות לרעייתי הרבנית רייזל, וביקשתי שתביא לי בדחיפות עט ונייר על מנת להחתים את רעק"א על ההסכמה, אבל לתדהמתי רעייתי סירבה. "בעלי", אמרה בנחרצות, "אינו צריך הסכמה מאיש! גם לא מרבי עקיבא איגר! ואז התעוררתי מהחלום ותפעם רוחי..."

יודוע שהתבטא רבינו על התמונה של רעק"א, שבאמת היה לו זקן יותר ארוך, ומשום שראה אותו בחלום...

צריכים ללמוד שוב את המשנה

מעשה היה בלונדון, שהשלים רבי יחזקאל בערב ש"ק חידוש לתוספתא על ב"ק, שהיה אז בדפוס, וביקש מבנו להזכיר לו להריץ את החידוש במוצש"ק מן הדואר בלונדון אל בית הדפוס. מנהגו של רבי יחזקאל לבלי ש"ק היה לקום באישון לילה ולומר פרק ק"ט בתהלים ואח"כ ללמוד בספר נפש החיים את הענינים הנוגעים לתורה. ואח"כ ללמוד כמה שעות עד שהגיע זמן התפילה. והנה בשתיים אחר חצות העיר את בנו וביקשו שיזכיר לו משהו חשוב במוצש"ק מיד אחרי הבדלה. לאחר ההבדלה התיישב לכתוב את החידוש מתחילה, ורק לפנות בוקר השלימו.

לימים סיפר שבאותו ליל שבת בא אליו רבו הגר"ח בחלום ואמר לו בזה הלשון "צריכים ללמוד עוד תורה", מיד החל רבי יחזקאל מעיין בחידוש, וראה שבהמשך המשנה ממנה הביא ראיה, כתוב להיפך ממה שהסיק... ולכן כתב מחדש.

"בחיק יוטל את הגורל"

גם היה נוהג לערוך גורל הגר"א, ונספר שני מעשים כאלה:

בשנותיו הצעירות חיבר ספר בשם "מורה נבוכי הזמן", ובו כתב תשובות לכל השאלות בעניני אמונה שהתעוררו בלבם של נבוכי התקופה. למרות שהחיבור היה יפה ומתוקן, הסתפק שמא אין ראוי להוציא לאור, ולהפיץ על פני חצות עניני אמונה עדינים. בשל לבטיו ערך גורל הגר"א, ועלה הפסוק "לא תעשון כן לה' אלוקים", וגנז את הספר.

כאשר רעייתי היתה חולה והיה שרוי בצער גדול, חשש מלערוך את ספרו, שמא במצבו השבור לא יצליח להגיע לחקר האמת. עשה גורל הגר"א, ועלה הפסוק "יול מים מדליי" (ועולה בגימטריא 'חזון יחזקאל!'), והחליט להדפיס את הספר...

תחנונים בזמן "כורעים"

מנהג מעניין היה לו, ביום הכיפורים, כשהיה משתחוה ב"כורעים", היה שופך צקון תפילה ומתחנן על ענין מסויים. בהיותו בלונדון שאל אותו בנו כאשר ראהו מתייפח בזמן הכריעה, על מה ביקשת? ונענה שהתחנן שהמצות שהוא אחראי עליהן בתור רב, יהיו כשרות ללא חשש חמץ. ובא"י היה מספר שהתפלל שהחינוך העצמאי יחזיק מעמד למרות כל הקשיים, וירחיב גבולו בתלמידים.

בחלום אדבר בו

רבינו היה רגיל בחלומות מופת. להלן נביא כמה מהם, כפי שסיפר בהזדמנויות שונות:

וכך סיפר: "לילה לפני שנאסרתי ע"י הרוסים, ראיתי בחלומי את רבי יצחק אלחנן מקובנא כשפניו זועפות, הבנתי שיש לו עלי קפידא על שהשגתי על דבריו בהלכה, ואמנם באותו יום הושלכתי לכלא. בערב יום כיפור תרצ"ב, בהיותי בסיביר, ראיתי שוב את רבי יצחק אלחנן בחלומי, כשהוא מתלווה ע"י חותני רבי ישראל יהונתן, שבאו לבקרני בבית כלאי, הפעם נראה אלי ר"א כשפניו שוחקות, ובהקיצתי התמלאתי הרגשה כי קרובה ישועתי לבוא, ואכן באותו יום שוחררתי."

סיפר לבנו, בעת שהדפיס את החזון יחזקאל על תוספתא גיטין, כדרכו היה כותב בבוקר עד הצהריים והיה הולך לנוח קצת. יום אחד כתב חידוש שמאד מצא חן בעיניו, ובסוף הוסיף שלפי דברי הגר"א "משמע איפכא מזה", ותו לא. גמר לכתוב ושכב לישון, והנה בחלומו בא הגר"א ופניו לא רצויים, עד שפייסו...

הסכמה מרבי עקיבא איגר

ספר הגר"מ שטרנבוך שליט"א (עובדות והנהגות), באחד הבקרים נכנסתי אליו לחדרו, והיה רבי יחזקאל שרוי שלא כדרכו בהתרגשות עמוקה. כשראה אותי אורו עיניו, וסיפר לי בהתפעלות על חויה עמוקה שחוה אותו הלילה.

מנוחה וקדושה

מרבני ישראל איסר מפאניוואז' זצוק"ל

תלמיד רבינו הגר"ח מוולז'ין זיע"א

ספר מוסר ועבודה מהראשונים במעלה

מדגן ורבנן גדולי הדורות שקדו על דלתותיו

והוחזק כמקור ליראת שמים וקדבת ה'

תורה, תפילה, ויחוד המעשה

דרכי חינוך הנעדים למנוחת הנפש ולמדרגת הקדושה

עיקרו מחקר מעשה המצוות ותלמוד תורה
על פי שכל... נותן עצות ליישר דרכו לעלות
במעלות למדרגה יותר גבוהה... מלוקט
מדברי הגדולים וביחוד מדברי הגאון
החסיד רבי אליהו מוילנא ומדברי תלמידו

הגאון רבי חיים"

(הקדמת המחבר)

♦ מהדורה מורחבת ומבוארת ♦

מתנות כהונה

מתנות כהונה על בכורות – מכתב יד יחיד בעולם

עמ"ס בכורות

מרכינו יהודה הכהן כץ

בעל 'מראה כהן' על זבחים, ו'מנחת כהן' על מנחות

♦ ♦ ♦

הגאון המחבר זצ"ל, היה דיין בעיר ואם בישראל ליסא, ובק"ק ברלין, שריד לדור דעה, תלמידו של הגאון המפורסם רבינו יהונתן אייבשיץ, ונכד רבי יונה נחום כ"ץ, אחיו של רבינו גדול הפוסקים רבי שבתי כהן, הש"ך, (חתנו של רבי שמואל קווידינובער, בעל 'ברכת הזבח'). נדפס לראשונה על פי כתב יד, נערך והוגה על ידי תלמידי חכמים מובהקים, ונדפס בהידור ובהרחבה, ותחתיו הערות וביאורים והפניות לגדולי הפוסקים והמפרשים, העוסקים בנושאים אותם מעלה רבינו המחבר. עם הגהות הגאון רבי יעקב בוימאן זצ"ל, אב"ד שערי תורה לוס אנג'לס (מתלמידי הגאון האבנ"ז, תרל"א - תש"א), ספרי המחבר זצ"ל נדפסו בהסכמת גדולי הדור, רבי שאול אב"ד אמסטרדם, רבי רפאל הכהן אב"ד אה"ו, ורבי יוסף תאומים מלבוב - הפרי מגדים. דנו בדבריו מרנן הנו"ב רעק"א והחת"ס זכר צדיקים לברכה.

"כבוד הגאון הגדול מופת הדור אדמ"ו מוהר"ר יחזקאל... כבודו בעצמו הוא ובניו וחתניו באו על החתום ועל הגלוי מלתא דעבידא לגלויי וכו' לקנות ספרי מנחת כהן בכסף מלא".

(הגאון הנו"ב זצוק"ל)

"ארי בר חכים הוא כאיתן והימן ה"ה הרב המאה"ג חריף ובקי בכל החכמות תורניות טבעיות פילוסופיות, כבוד מוהר"ר יהודה כהן מליסא נר"ו מכירו הייתי לשעבר".

(הגאון הפמ"ג בהסכמתו)

